

Regio. l. 3. tit. 13. par. 5. vnde facile de sumitur efficax argumentum, ad probandum pariter etiam neque per cōuentionē nobile suo priuilegio renūciaturū, neque effectū habiturū renūtionem, quidquid semel, & iterū hidalgus renūciauerit.

15 Nec nō, & illud nobilibus mirifice opitulatur, q̄ notat Alex. & Ias. in l. pen. C. de pactis, col. 5. Dec. in l. venia, col. vlt. C. de ius vocando, Ludouic. Roman. sing. 430. probatque tex. optim⁹ in l. vlt. C. de bonis libertorū, id est iuri & priuilegio reuerentię causa indulto quēquā renūciare non posse, ac proinde, nec nobiles huic priuilegio detractionis in carcere, quandoquidē planū est, nobilitati maiores honores deferri, quam plebeis, c. de multa de prębendis, l. nobiliores, C. de comercijs, & mercator. latē Andr. Tirac. de nobilitate, c. 20. la. per tex. ibi, in §. item seruiana. n. 26. Instit. de actionibus, constātq; inter omnes honorē reuerentię pręmittere ex pręcepto Decalogi *honora patrem, & matrem*, Baldique doctrina in l. liberti, col. 4. C. de oper. libertorū, & in c. licet. de probation. & probat tex. in l. honoris, & in l. parens, ff. de operis libertorū, igitur de primo ad victimū tali reuerentię nobilis renūciare nō poterit, ac percōsequēs, nec beneficio nō vulgari dictarū legum, ne progre alieno in carcere detradatur.

16 Pręfertim cū (vt prędiximus) & l. uenalis cecinit, dū dixit, *stemma quid faciunt, quid prodest Pontifici ligo senger ne censeri iura nobilitatis ad sanguinē pertineant, quasi iura sint sanguinis*, l. stemmata, ff. de gradibus, l. 2. §. quę omnia, C. de veteri iure enucleādo, l. 1. in prin. ff. de censibus, l. 1. C. de iure aureorū annullorū, quę & supradicta valde nobilib⁹ suffragātur, vt quātūvis huic priuilegio, ne pro gre alieno in carcere ducatur renūciauerint,

possint nihilominus tali priuilegio potiri.

17 Nec nouū est in iure nostro ob speciales singularesque rationes, & causas, nō posse quēquā iuri pro se introducto renūciare, vt probatur in d. l. alia, §. eleganter, ff. soluto matrimonio, vbi quis renūciare nō valet priuilegio sibi à lege dato, ne cōueniatur, vltra quā facere possit, q̄ in effectū idē priuilegiū est, ac nōstrū, ne pro debito quis in carcere mittatur: & q̄ in illo de finitū est, in hoc statui debere nemo ambigere potest: eo maxime, q̄ cōcessum fuit quibuscūq; ex causis à bonis moribus deductis, nempe ob reuerentiā, pietatē, aut naturalē dilectionē illis de bita, quibus ita fuit indultū, quāuis milites, aut nobiles, q̄ ex alia causa priuilegiū habuerint diuerso iure in hac parte cēsendi non sint, quin potius quemadmodū, qui non tenentur vltra quam facere possunt, tali priuilegio renūciare non valēt, similiter idem sit in nobilib⁹ respectu beneficij, ne pro debito ciuili mittantur in carcerem.

18 Retulimus (nifallimur) quę circa quęstionē hęc elegātē vtrinq; vulgo circūferūtur argumēta, pro vnaq; & altera parte multa ob stare, & suffragari alia, quę eius examē dubiū, & anceps efficiūt perspexim⁹: dīpere est, vt quid in hac re (quę in praxi frequēssima esse solet) tenēdū sit aperiamus.

19 Planē semper magis arripit hęc posterior pars, quę docet nō valere pactionē, qua nobilis cōuenit, vt pro debito ciuili in carcere detradatur, et si nō me lateat multoties in Regijs Prętorijs renūciationē à nobili hidalgo factam eius beneficij, quo nobiles non possunt pro are alieno in carcerem mitti, validam declaratam fuisse, vt locupletissimē testatur Dominus Couarrua, vbi supra, in d. initio, 2. par. ad c. quāuis pactum. num. 54.

Hhh 4

cum

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

- cum seqq. vsque in finem initij. Ad-
ducitur ad ita existimandum ob pro-
ximè relata fundamenta, quæ quid-
quid eis satisfacere contenderit Co-
uarruu. dict. loco, magnam profecto
vim, & auctoritatem habent ad istam
sententiam, quam defendimus cõfir-
mandam.
- 20 Et vltcrius quia cum in longo hu-
i^o articuli discursu tradiderimus, nõ
valere priuatorũ pactiones, quæ ius
publicum offendunt, quamuis illius
vtilitas ad singulos pertineat, & cu-
iusvis nobilis pactio, qui se carceri,
vel alicui sordido muneri obligat, to-
tum nobilitatis ordinem, & statum
offendat, siquidem dum aliquis vilef-
cit, & cõtēmnitur, omnes quoddam
modò iniuriã patiuntur, consequens
est eam pactionem, qua nobilis con-
uenit, vt pro ære alieno in carcerem
ducatur nullatenus valituram.
- 21 Tum etiam quia vt superius teti-
gimus, & post Bartol. & antiquiores,
defendit Alex. multa expendens, in
l. quia tale, §. eleganter, num. 6. ff. so-
lut. matrimonio plures, vt per Couar-
ru. lib. 2. variar. cap. 1. num. 7. per tex.
in l. 2. ff. de libero homine exhiben-
do, illi qui inuiti detinentur, nihil dif-
ferunt ab specie seruientium, & con-
sequenter valere non debet conuē-
tio, per quam seruitus inducitur, pari-
terque inutilis est pactio, per quã quis
inuitus detinetur: & iuuat maximè,
ex tali renuntiatione iniuriã cõte-
ris nobilibus, eorumque honori in-
ferri, quæ admitti non valet, quin
tendat in derogationem honoris, sta-
t^o nobilium, cum in carcere, absque
dedecore ipsorum nobilium, detine-
ri non possint, etsi Couarruu. ad fin.
initij, dict. 2. p. è contra minimè forti-
ductus fundamento cõminiscatur.
- 22 Præterea priuilegia, quæ ob natu-
ralem reuerentiam aliquibus conce-
duntur, nulla pactione remitti pos-

sunt, quoniã id bonos mores offen-
dit, vt probat text. in l. vlt. C. de ope-
ris libertorum, l. Imperialis, §. 1. C.
de nuptijs, dict. l. alia. 1. §. eleganter
ff. soluto matrimonio, & tradunt la-
cobus Menoch. conf. 18. num. 5. post
Alexandrum num. 7. l. assonem, & De-
cium, num. 13. in l. pen. C. de pactis,
idem Philipp. Dec. in l. venia. num.
10. C. de in ius vocando, res autẽ est
plusquam manifesta, vt initio huius
controversiæ asserere capimus, iure
naturali nobilibus reuerentiã à ple-
beis, & maiores in Republica digni-
tates deberi, cum eam defendant, re-
gant, & illustrent, vt docet Arist. lib.
1. Politicor. cap. 3. & 4. & lib. 7. capit.
14. Plato, D. Thom. Tiraquel & Co-
uarruu. locis in prin. citatis, ergo mi-
nimè poterunt nobiles, tali reueren-
tiæ renuntiare, nec remittere priuile-
gium sibi, vel potius nobilium statui
indultum, ne pro debito ciuili ducā-
tur in carcerem.

- 23 Quibus multisque alijs argumen-
tis hanc sententiam probantur, latè
disputando Ioan. Gutierrez de iura-
mento confirmatorio, 1. par. cap. 16.
à num. 47. vbi argumenta in contra-
rium diluit, Auiles in proœmio Præ-
torum, glos. 1. num. 27. Ferdinand.
Menchacen. de successione. creatio-
ne, §. 12. à n. 75. Burgos de Paz conf.
10. num. 17. Didacus Perez in l. 1. tit.
2. lib. 4. ordinamenti, & ex antiquiori-
bus Cinus in l. in honore, C. de Epif-
cõpis & clericis, & plures alij relati à
Menchaca vbi proximè, tametsi Bae-
za de inope debitore, capit. 1. 6. num.
37. Couar. post alios in d. princ. n. 9.
contradican.

- 24 Et meritò, in specie enim, & priui-
legio. Lad egregias, ff. de iure iuran-
do, nobilibus & egregijs personis cõ-
cesso, renuntiationem locum nõ ha-
beret, probantur Felin. in cap. si qui te-
stium. de testibus, col. 1. Ludouic. Ro-
man.

man. sing. 169. Cinus in l. nec honorem, C. de Episcopis, & clericis, Albericus, & Alex. in d. l. ad egregias, adducentes text. in cap. 2. ad fin. de iudicijs in 6. quo probatur nō posse moniales renunciare privilegio à iure sibi concessio, ne teneantur ad iudicem accedere causa dicendi testimonium, quippe ex mente Doctorū quos nunc citauimus, id privilegium concessum fuit reuerentiæ causa: quæ intellectu ad dict. l. ad egregias, probauit Ludonicus Gomez. in dict. c. 2. num. 45. quem text. valde commendabat Dominicus in cap. indemnitate, §. vt autem de elect. in 6. igitur cum hoc privilegium, ne nobiles pro are alieno detru di possint in carcerem, eis datum sit honoris, & reuerentiæ causa, constat ei per nobiles renūciari nō posse, iuxta optim. text. in d. lalia, §. eleganter.

- 25 Nec fastidiat Couarruieg solutio distinguētis inter priuilegia nobilibus concessa, quæ directè (inquit ipse) tendunt ad reuerentiam, & honorem eis exhibendum, qualia sunt, vt in honoribus præferantur plebeis, & inter illa, quæ concessa sunt, vt honores deferatur nobilitati, non tamen tendunt immediatè, & directè ad exhibitionem reuerentiæ publicam, vt sunt immunitas à publicis oneribus, quod in carcerem publicum ob res alienum non mittantur nobiles, & his similia, vt prioribus renūciare nō valent, posterioris autem generis priuilegijs, rectè renunciare possint: non inquam placet huiusmodi solutio, nam præterquam quod nullo iuris fundamento fulcitur, certò certius est, priuilegium, ne nobiles ducantur in carcerem pro debito ciuili, inter priuilegia directè tendentia ad reuerentiam, & honorem ipsimet nobilibus exhibendum annuerandū fore: etenim quis inficiari valeat ta-

le priuilegium fuisse nobilibus concessum, ne in carcerem detru si, in luto, in scalore, in lamentis sordidatæ veste iacerent, ne uē carceris publici dedecus, & ignominiam paterentur. Quare nullatenus in hoc priuilegio renunciatio admittenda erit, nec Couarruuias, & ascle negare poterūt, hanc esse vrgentem argumentationem, magisque spectare ad ius publicum: cum & alia nobilium priuilegia, tum, & hoc specialiter, ne detrudantur in carcerem pro are alieno: quādoquidem illud expofatum est, nobiles, absque offensione iuris publici, huic priuilegio renunciare nō valere.

- 26 Argumentis verò prioris sententiæ contrariæ, facile satisficit, si generaliter, & in vniuersum consideres, illa locum non habere, vbi renunciatio non potest diuidi, aut separari à bono publico; id est vbi fieri non potest, quin ius publicum offendant, quāuis utilitas priuilegij ad singulos pertineat, vt satis superque non solum in hac controuersia, sed in toto ambitu huius longissimi articuli, à nobis explicatum est; dum diximus, priuatorum pæssiones offendentes ius publicum, quāuis utilitas ad singulos pertineret, innanes, nihilominus, & nullius prorsus momenti esse.
- 27 Quibus sic resolutis eodem thema te retento, si placet, ex tradita doctrina deducere poteris, priuilegijs militum, & scholasticorum, aliarumque personarum, ne certa bona pro debito capiantur, renunciari non posse, quoniam illorum priuilegiarum renunciationes, maxime ius publicum ledunt, & offendunt; ac per consequens, nec milites, nec nobiles, aliaque personæ quibus talia priuilegia concessa sunt, eis poterunt renunciare.
- 28 Quemadmodum etiam, nec priuilegio

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

legio, cuius meminit Vlpianus in l. sacrilegij. 6. ff. ad. l. l. i. peculatus, etc. non quantumvis quis illi renuntiaverit nihilominus sacrilegij poenam non debet, nisi pro qualitate personae, ut si nobilis fuerit moderata poena sit, proque rei conditione, & temporis, & aetatis, & sexus, vel severius, vel clementius statuendum, non obstante, quod nobilis poenis de quibus ibi sponte se subiecit. *l. de iur. iudic. 29.*

Pariter etiam sub renunciatione non cadit privilegium nobilium, cuius mentionem fecit Paul. Iuris Consultus in l. fin. ff. de sepulchro violato, ubi rei sepulchrorum violatorum, si corpora ipsa extraxerint, vel ossa eruerint, humilioris quidem fortunae, summo supplicio afficiuntur, honestiores in Insulam deportantur: alias autem relegantur, aut in metallum damnantur, cui favori ratione consonum est, ne possint nobiles suis renunciare pactionibus, quandoquidem ex tali renunciatione sine dubio ius publicum laeditur & offenditur. *l. de iur. iudic. 30.*

Tandem nobilis hidalgo pactione se subicere non valebit, poenis impositis, eis qui finium terminos causa positos propulerint, cuius criminis Calistratus meminit in l. 2. ff. de termino moto, quin potius non obstante tali renunciatione illius privilegij, poena eorum, qui terminos propulerunt ex conditione personae, & mente facientis magis statui debet. Nam si splendidiore personae fuerint, quae conuincitur, quidquid privilegio renuntiaverint, non dubie si occupandorum alienorum finium causam admiserint, poterunt ad tempus, ut cuiusque patietur aetas relegari, id est si iunior in longius, si senior in recisus, si vero alij humilioris notae, gravius quidem erunt puniendi. *l. de iur. iudic. 31.*

Idemque iudicium faciendum est, de multis alijs privilegijs praedictis si

nobilibus, nobilibus concessis, quae cōgessit Andr. Tirac. de poenis temper. causa. 31. num. r. ex quorum renunciatione iniuria sit ceteris nobilibus; eorumque honori derogatur, et cōtingant publicam, & privatam utilitatem, omnino inseparabiles: quod possit alios adnotavit Felin. in cap. si diligenti. de for. compet. num. r. 6. ab omnibusque receptum est, & fatetur ipse etiam Covarruv. in dicti. c. quamvis pactum. initio secundae partis, num. 9. ad extremum: ubi libenter professus est, quod si ex renunciatione alius cuius privilegij derogaretur nobilitati in universum, tunc non foret renuntiatio ista admittenda: & subijcit exemplum Covarruv. namque quando aliquod ignominiosum supplicium nobili inferendum esset, sane indubitatum est, ex detractione nobilis in carcerem, illi dedecus, & infamia irrogari: quinimo, & quod magis est, ceteris nobilibus suaeque famae, & aestimationi detrimentum inuritur: igitur multo verius est inutiles, & nullius momenti esse tales renunciationes. *l. de iur. iudic. 32.*

De obsidibus vero non intempestive pauca subiungemus, utrum sit licita conventio iuramento firmata manendi in obstagio, interim dum debitum non per soluitur: plane tale iuramentum, seu pactione de manendo in obstagio satis inducit speciem servitutis, cum inuiti detinentur homines, dum promissa non praestatur: ac per consequens talis actus nullam potest inducere obligationem, cum speciem servitutis constituat, vel quoquo modo libertatem infringat, in homine libero, authentico, ut nulli iudicum, §. quia verò, collatione §. l. Titio ceterum. 70. §. Titio centum in 2. ff. de condition. & demonstrat. l. 1. & 2. ff. de libero homine exhibendo, quare merito D. Covarruv. variar. 2. c. l. n. 1.

pro-

prope finem, post Francisc. Rippariē.
& alios, in l. obligatione. n. 9. ff. de
pignoris, hominem liberum, non
posse pro debito civili in pignus da-
ri, tradiderunt ex iuribus expressis,
in l. qui filios. 6. C. quæ res pignori,
& in cap. 2. de pignori.

- 33 Iuramentum præterea, manifestū
est, non inducere obligationem ad
actum, per quem tam iurans, quam is
cui iuratur, excommunicationē in-
currunt, sed sic est, quod iurantes de
manendo in obstagio, & illi quibus
iuratur, excommunicationem incur-
runt, igitur neque per conventionē,
neque per iuramentum obligari pos-
sunt ad pactionē adimplendā: maior
propositio perspicua est, & probatur
ex cap. quanto. 18. cap. si verò de iu-
re iurando. quibus docemur iuramē-
tum esse non posse vinculum iniqui-
tatis, sanè si ad talem actum obliga-
ret, per quem incurrenda foret ex-
communicationis, iam iuramentū vin-
culū esset iniquitatis: minoris, verò
prima pars, quod is qui iurat excom-
municationem incurrit, probat Mar-
tin. Nauarr. in manuali. c. 15. num. 11.
Auferrius de potest. seculari, reg. 3.
num. 10. de clerico seuiente in se ip-
sum, & tex. in capit. contingit. 37. de
sententia excommunicati: Secundam
autem minoris partem, scilicet eum
etiam, cui iuratur excommunicatio-
nem incurrere, satis euincit text. in
c. nuper. 29. in princ. verū. *nos igitur*,
eodem tit. de sententia excommuni-
cation. procedit ergo consequentia:
quo argumentum post Panormitan. n.
3. vbi sunt interpretes communiter
in dict. cap. ex scripto de iure iu-
rando.

- 34 Dubitariq; non debet, quin magis
ac magis dicta vergeat, si monachi fuif-
sent, qui tale iuramentū interponerēt,
de manendo in obstagio, interim-
dum debitum nō persolveretur: ete-

nim tale iuramentum professionem
ipsam offenderet, cum in obstagio
manentes, extra claustrum monaste-
rij essent commoraturi, quæ commo-
ratio aduerfaretur substantiæ profes-
sionis, quam notissimum est consiste-
re in propriæ voluntatis, & sæculi ab-
renunciatione, vt docuit B. Thom.
2. 2. quæst. 88. artic. 7. in corpore, & re-
pugnaret Pontificio respōso in c. ex
litteris. 13. de iure iuran.

- 35 Tum etiam absurdum magnū cō-
tingeret, si maius libertatis bonū pro
minori pecuniæ bono inordinatē
profunderetur, contra tex. in l. liberta-
tas. 107. ff. de reg. iuris cum alijs ad-
ductis à Tiraq. de penis temperan-
dis, causa. 41. num. 2. sequenterque
ex his conventionibus, & obstagijs,
quamplurimi tumultus, & inconue-
nientia non leuia, cum id quod per
Magistratum publicum faciendum es-
set, cui hoc munus præcipue impositū est,
vt ipse solus carcerē constituat, singulis
concederetur aduersus iuris regulā,
quæ docet, singulis non esse concedendū,
quod per Magistratum publicū possit fieri:
ne occasio sit maioris tumultus faciē-
di, & infinita profecto æstimatio est
libertatis, vt vtrūque rectē dixit Pau-
lus I. C. in l. non est. 1. 37. ff. de regul.
iuris, præterquam quod (sicut iam su-
pra tetigisse memini) præcisse liberi
homines ad factum obligarentur, cō-
tra tex. in l. stipulatio. 21. §. opus ad si-
nem, ibi, *si hoc petitori placuerit*, ff. de
noui operis. & in l. fideicommissa. 1. 1.
§. vlt. in fin. ff. de legatis 3. cum mul-
tis alijs.

- 36 Propter quas difficultates diuersi
diuersimodè propositæ questionis,
respondēt: quibuidam existimanti-
bus cum schola communis, cōuētio-
nem obstagij, per se solā nullius mo-
menti esse, ex soloque iuramenti vin-
culo valere obfidum dationem, qua
si iuramento semoto, nemo possit
per

per conventionem, se in obstagium dare, sic voluit D. Covar. loco nuper citato, & iterum in cap. quamvis patrum, 1. par. §. 4. num. 4. & 1. par. in initio. num. 6. post Franciscum de Ripa in dict. l. obligatione, num. 12. Abbatem, Baldum, & Felinum, num. 4. in dict. cap. ex rescripto. Guillelmum Benedictum in cap. Rainutius, verb. testamentum, 3. num. 26. ante quos tradiderat glos. ult. in cap. exposita, 11. de arbitris, glos. 1. in dict. cap. ex rescripto, glos. 2. in cap. suppliciter, 23. quæst. 8. eo ducti fundamento, quod monachi, de quibus in dict. c. ex rescripto nentio fit, sicut iuraverunt, conventionem illam adimplere coguntur, ubi videtur Alexand. III. Conditor illius Decretalis totam vim, & rationem, quare iubebat passionem adimpleri, in iuramento, non in conventionem constituisse.

37 Verum sententia communis, proculdubio petit principium, nec subtrahi potest, id enim est quod querimus, utrum iuramentum valeat manendi in obstagio; eique valuerit in specie text. in dict. cap. ex rescripto, præsertim cum ultra proximè adducta tale iuramentum bono publico adversetur, quod etiam consistit in eo, ne liberi homines in privatis custodiis ex privata partium connectione detineantur, quo casu explorati iuris est, iuramentum nullum viuculam producere posse, ex celebri doctrina Bartoli, in l. si quis pro eo. n. 7. ff. de fideiussoribus, & traditis per Ferdinandum Menchacensem de successuum creationes, §. 2. num. 21. & argumento text. in c. diligenti, ad finem de for. compet.

38 Quare vt in hac obfidum nõ vulgari materia, quid tenendum sit aperiamus, quia æquiuoca prius distinguenda, quam definienda sunt, multipliciterque cernuntur obfides, bre-

uiter dicendum est, quoniam sint illorum genera, & vnde originem traxerint, de quibus nonnulla scripserunt post Abbatem in dict. cap. ex rescripto, num. 7. Felinum 6. & Alexandrum in l. quia tales, §. eleganter, ff. soluto matrimonio; Siluester in summa. verb. obfides, in prin. Anton. Gomecius in l. 3. Tauri, n. 11. & antea glos. verb. obfides, in l. obfides. 11. ff. de testam.

39 Sciendum igitur est, quod quemadmodum attento iure gentium, pro bono publico introducta sunt bella, & captiuitates, l. ex hoc iure 5. cum l. præcedenti, ff. de iustitia. ita similiter pro eodem bono, & pace cõseruanda introducta est obfidum datio, qui scilicet detineantur interim, & a certo loco recedere nequeant.

40 Sunt autem obfides præcipue in duplici differentia; alij propriæ, & in rigore tales, qui libertatem amittunt, & ideo testari etiã facionem nõ habent, alij verò obfides improprie dati, scilicet, vel a communitate, vel ab illustri aliquo, & nobili viro, vt detineantur certo loco, donec impleatur promissa, libertatem tamen non amittunt.

41 De obfidibus prioris generis intelligendus est text. in dict. l. obfides, 11. ff. de testam. ubi dixit Vlpianus, obfides testari non posse, nisi eis permittatur, quippe qui iam libertatem amiserunt; de secundo autem obfidum genere interpretor text. in dict. cap. exposita, de arbit. ibi: eundem ad restitutionem obfidum occasione illius commissi sibi datorum, vt ipsius arbitrium seruaretur, per censuram. Ecclesiasticam compellentes: etenim nullo modo Innocent. III. illius Decretalis auctor obfidum restitutionem faciendam esse decerneret, si de illis obfidibus loqueretur, qui libertatem amississent, qui proculdubio seruumem instituit

instituit de his, qui à partib⁹ obsides daterant, vt fieret, quod inter illas conuenerat, & ita cum solum fuerit arbitrium, de quo ibi, & reuocatum, optimo iure praecepit Innocen. obsides restitui, quia sublato principali, & accessorium auferri debebat, dict. cap. si diligenti, de foro competent. cap. inter dilectos. de fide instrument.

42 Est & alterum non triuiale discrimen inter obsides propriè, & impropriè, quod propriè obsides primi generis, qui libertatem amittunt, & in consequentiam testamenti factionem non habent, non nisi ab Imperatore, vel Principe habente ius indicendi bellum dari possunt, posteriores verò, scilicet obsides impropriè ab inferioribus rectè dantur, vt plenius infra videbimus, si interim aduertas, quam rectè senserit glos. 2. in l. 2. C. de patribus, qui filios distraxerunt, dum inferiorum consuetudinem, perperam aliquando obsides constituentium retulit ad usurpationem, non ad ius, ibi, *quare erga* (inquit dict. glos. 2.) *dantur pro obsidibus ex aliqua causa? responde* *usurpatum est*, quasi dicat quidquid propter niam paupertatem, egestatemque victus causa filium filiamve patres distrahere possint, non tamen ideò eos pro obsidibus dari posse, ex aliqua causa: quidquid contrarium perperam fuerit usurpatum: quam differentiae rationem senserunt, & tradiderunt Felinus, & Abbas, Syluester, & Anton. Gomez. Alex. & glos. locis nuper citatis.

43 Rursus obsides propriè qui libertatem amittunt, & testamenti factionem non habent, qui inuiti detinentur, & vellint nolint ab obstagio exire nequeunt, neque alios in suum locum substituere, non pro pecunia aliove priuato commodo, sed

pro pace conseruanda, aut alia simili causa, id est pro bono publico communique vtilitate dari possunt: qui tamen non ita inuiti detinentur, qui nimò liberum manet, quoties recedere voluerint, efficereque, vt alij substituuntur, ij sanè è conuerso rectè poterunt licitè pro pecunia detineri: quòd quidem priores, vt supponimus libertatem perdunt, quorum bona cogenda sunt in fiscum, l. Diuus. 31. vbi glos. ff. de iure fisci. Alij autem libertatem non amittunt, neque inuiti detinentur, atque ideò non est inconueniens, quod pro debito pecuniario obsides constituentur. Tum praterèa, perpetui obsides, & propriè tales, ex eo pro pecunia licitè detineri non possunt, quia libertas quam amittunt res est nulla pecunia aestimabilis, l. libertas 107. ff. de regul. iuris, §. ult. Instituta, quibus ex causis manumittere non licet, & latè tradita per Andr. Tiraq. de poen. temperand. causa, 41. n. 2.

44 Denique antequam ad resolutionem accedamus admonendi sumus, cum Viuiò, 1. tomo. commun. opinione. 119. publicum carcerem dici, qui auctoritate Prætoris, vel alterius habentis iurisdictionem legitime deputatus est: priuatum qui ab homine nullam habente potestatem est destinatus: vt definit citatus Viuius dict. opinione 119. prope finem, multumque interesset, an quis ex vi conuentionis inuitus detineatur in publico carcere, vel in priuato, sunt enim vt inferius exponemus priuati carceres publicis legib⁹ vsque adeò exossi, vt grauissimis poenis illorum auctores coerceantur, l. vnica, C. de priuatis carceribus, l. ob res, iuncta authentica imò. C. de actionibus, & obligation. quod meminisse iubabit ad intelligentiam illorum, quæ mox à no-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

ā nobis dicentur.

45 Aliquot igitur in medium adductis conclusionibus, respondendum erit propositæ dubitationi, quæ simplex non est, sed plures habens partes, pluraque sub se dubia continēs.

46 Prima conclusio, solus Princeps Rex, seu Imperator Supremus ius habens indicendi bellum dare poterit hominem liberum in obsidem, ita ut creditor in eum verum ius habeat, idque ob publicam dumtaxat utilitatem, & datis terminis habilibus, id est non existēte periculo salutis aternæ, & quod aliter publico cōmodo profici non valeat. Quam conclusionē probant iura sic intelligēda in d.l. obfides, ff. de testam. & in d.c. exposita de arbitris, & in l. Diuus, ff. de iure fil. ci. tenent Alex. Abb. Felin. Siluester, & Gomez. supra citati: & ratione probatur, quia publicæ utilitatis necessitate interueniente, cessant omnes & singulæ priuatae rationes, quæ in oppositum adduci possent, & expendi pro libertate, & immunitate liberorum hominum.

47 Secunda conclusio, valet conventio, qua liber homo in obstagium datur, ita ut creditor non habeat ius in eum, sed solam retentionem, ita tamen, ut detinendus non sit propria auctoritate, sed publica. Quā faciliē confirmabis si attendas discrimen priuati, & publici carceris, cuius paulò prius meminimus: etenim priuati carceres, ut diximus penitus prohibiti sunt, ex dict. l. vnica, C. de priuatis carceribus, cum similibus, cū absonum sit, ut omnia ea, quæ per publicos Magistratus expediri possunt per priuatas personas expediantur, nihil enim censetur iniuriosè factum, si publico magistratu auctore fiat, argumēto l. 3. §. 1. ff. de eo quod metus causa, optimè post D. Augustinum concludit B. Thom. secunda

secundæ, quæ est. 88. artic. 4. id est. & cōsonat tex. in d. l. libertas. 4. ibi, *natura lis*, id est secundum rectum dictamē rationis.

48 Dicitur autem ratio, iuraque suadent, ut subditi publica potestate, & non priuata in carceribus publicis, & nullo modo in priuatis iusta aliqua causa concurrente, etiam inuiti detineantur. Secundum optimè tradita per Francisc. de Ripa in dict. l. obligatione. a. num. 28. Alexandrum in dict. §. eleganter, num. 9. D. Conaruiam in dict. cap. quamuis pactum. 2. par. in initio. n. 6. propē finem, quoniam expedit Reipublicæ, ne sint carceres priuati, in quibus homines inuiti, etiam ex priuata conuentione possint detineri: cōtra dictam reg. l. non est singulis, vsque adeo vt grauissimæ poenæ sint statutæ aduersus illorum auctores, quidquid solummodo constituentur ad nudam detentionem ipsius obfidis, ut fiat quod inter partes conuentum est, ex crudelitē traditis per Cardinalem, & Felinum, in dict. cap. ex rescripto, num. 8. Baldum. in l. 2. C. de patribus qui filios. Guillelmum, verb. *testamentum*, 3. num. 26. nec per hoc dici poterit libertatem infringi, sed solum debitorem custodiri ad securitatem debiti, iuxta glo. optimam, in l. 1. C. qui bonis cedere possunt, & in l. ult. C. de custodia reorum, & in e. quamuis de poenis in 6.

49 Tertia cōclusio, valida etiā est cōuētio inter partes innita, ut debitor detineatur a creditore, etiam in carcere priuato, & auctoritate propria, cōtra l. 1. C. de priuatis carceribus, & iura similia, si iuramento firmetur: ratio in promptu est, quia si iuramentū apponatur ratione sui obligabit iurātē iuxta tex. in d. c. ex rescripto, & regulā. c. si verò de iure iurando, perpetuū namque est, tantam esse vim, &

au20-

auctoritatē iuramēti, vt nec vi, nec do-
lo, nec metu p̄stitū, vbiūque serua-
ri poterit, sine interitu salutis aeter-
nae, aut sine tertij p̄iudicio omni-
no seruandū sit. Nec refert priuatos
carceres, publicis legibus, vique adeo
ex offos esse, vt grauissimis poenis il-
lorū auctores coerceātur, superat e-
nim iuramēti religio, p̄d°, & aucto-
ritas, priusq; ipsi iuramēti integritati
deserendū est, quā alijs quibuscūq;
rationibus à iure humano profectis.

50 Quarta & vltima conclusio, multo
maiori cum ratione monachi, & simi-
les persona, dari possunt in obfides,
stante legitimi superioris p̄cepto,
quam laici, & similes: probabis suppo-
nēdo cum D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 8.
Caietan. ibidem. q. 104. art. 5. cū Do-
ctoribus nostris in cap. ad necessaria
de appellationibus, monachos per
propriam professionē, ita subijci su-
prioribus suis, in omnibusq; in re-
gula cōtinētur, quā ad cōmodiorē illi
obseruatia omnino necessaria sunt,
vt teneantur quoque, eisdē superiori-
bus parere in licitis, & honestis, quae
ad vtilitatē necessitatēque Monaste-
rij subleuandā expedit: adeo, vt ab-
ierit in vulgare diēterium, religiosos
nō habere, velle nec nolle, sed arbi-
trio superiorū regi debere, c. fin. de
testam. in 6. c. si religiosus. 27. de ele-
ctione. eod. lib. quo fit vt nullū in cō-
ueniēs sequatur si monachi dētur in
obfides, argumento tex. in d. §. Titio
centum, ibi, in defuncti libertis, &c.

51 Propter vtilitatē Monasterij, cui
prospicere tenentur, & parere legiti-
mi superioris p̄cepto, nec nō quātū
in illis fuerit curare, seu elaborare
cōmunitatis incrementū: idēque iu-
diciū est, de clericis secularibus, qui
à suis Episcopis in obfides dari pote-
rūt, quippe sicut Monachi in ordine
ad Monasterij vtilitatē, in obfides im-
proprie dari possunt, ita vt creditores

ius nō habeant in eos, sed solam rei
tionē quamdā, quia iuxta propriam
professionem suo Abbati subijciū-
tur, ita similiter clerici seculares ratio-
ne obedientiae, quam tēpore promo-
tionis suis Episcopis iurauerunt, iuxta
notata in c. nullus de iure iurando,
illis debent esse subiecti, igitur, quae
in monachis resoluimus circa modū
& causam, quibus in obfides impro-
prie dari possunt, pariter seruanda
sunt, & locum habitura in clericis se-
cularibus.

52 Et confirmatur, quia quidquid po-
test Abbas, quauis inferior, circa pro-
prios monachos, illud ipsum simili-
ter Episcopi possunt legitimis con-
currentibus requisitis, ita Abb. num.
9. Felin. 10. & omnes in d. cap. ex res-
cripto. licet benē verum, sit clericos
seculares, nō ita suis superioribus af-
tringi, vt inuiti detineri possint. Sed
adhuc certū est, posse seculares cle-
ricos à suo Episcopo in obfides dari,
sicut monachi ab Abbate: praesertim
cum per talem obfidum dationē, vt
sepius à nobis repetitum est, neque
species seruitutis inducatur, neque
aliquatenus offendatur libertas.

53 Quod si obijcias, clericos, neque
ex proprio consensu promittere pos-
se, aut iurare aliquid contra clericalē
honestatē in opprobriū ordinis cle-
ricalis, ex d. c. si diligenti ad fin. cap.
contingit. de iure iurando, quo argu-
mento necessitatem Ecclesiae, & au-
thoritatem Summi Pontificis requiri,
vt clerici in obfides dentur, voluit
glos. verb. obfides, in c. suppliciter. 23.
q. 8. facile respondebimus in assigna-
tis terminis, supposito modo & cau-
sa, quibus clerici dātur in obfides, ne-
que iniuriam irrogari ipsimet ordi-
ni clericali, neque ipsius opprobriū re-
sultare, ex tali clericorum in obfides
datione.

54 Vnde deriuatur intellectus ad tex.
diffi.

difficile in d.c. ex rescripto. 9. in ordine de iure iur. vt ex eo monachi, de quibus ibi in obsides dari poterint, iuramentumque valuerit, quia nō simpliciter, & absolute dati fuerunt, sed liberum mansit eisdem recedere, dū modō alij loco ipsorum ponerentur, idque ipsi monachi quantū erat in se connarentur efficere.

55 Patet si illius tex. seriem, & formā iuramenti expendamus, ibi: *qui de obseruanda conuentione inuauerunt, vt si ipsi desicerent alij monachi loco eorum in ob-
stacio ponerentur*, quibus verbis satis denotatur monachos obsides alios in suū locū substituere potuisse: maxime si deinceps consideraueris iuramentum sub ea forma conceptum, solum obligasse monachos, ne per eos staret, quominus seruaretur conuentio, ac proinde sine dubio illi integre satisfacerent, si quantum foret in se, omnino curassent, & elaborassent, vt alij substituerentur: sicut videntur intellexisse Franciscus de Ripa dict. num. 12. & Couarru. d. cap. 1. num. 1. in fine, Anton. Gamma decis. Lusitana. 32. glof. vltim. in dict. cap. ex rescripto, per tex. quem citat in l. stipulatio ista. 38. in prin. de verborum, vel de noui oper. glof. vltim. in cap. Eleuterius. 91. dist. recepta communiter, vt per plures relatos, & sequutos à D. Couarru. dict. 2. par. §. 5. num. 1. in quibus terminis manifestum est in nihilo libertatem offendi.

56 Ex quibus sic perspicua Minerua explicatis facile lector dissoluet nodos initio propositos, & argumenta quæ adduximus, cum exploratum sit ob præfatas conclusiones, nec hominum libertatem, nec monachorum professionē offendi: nec sequi obligari homines præcisē ad factū, quippe à Principe supremo habenti ius indicēdi bellum ratione maioris bo-

ni, nempe vtilitatis publicæ, dū aliud non obstitit, rectē obligari possunt: à partibus verō, ita obligantur vt vidisti, quod iniuria nulla obsidibus infertur: quandoquidem vt glof. 1. in dict. cap. ex rescripto, rectē intellexit in tali obsidum datione, nec pignus datur, nec ius reale constituitur, sed sola nuda detentatio, vt fiat quod inter partes conuentum est, secundum tradita per Cardinalem Felinum, & Baldum, superius allegatos: præterquam quod, nec talis mansio in obstagio, aliquatenus votum obedientiæ offendisse censenda est, cum facta fuerit de licentiā Abbatis, iuxta notata in capit. vltim. qui clerici, vel vouentes, secundum verum illius intellectum: quam tamen licentiā non inuenies interuenisse, in dict. capit. sicut ex litteris, idēque non impedit, quominus à nobis dicta procedant.

57 Solum superest sigillatim satisfacere oppositioni text. in dict. cap. contingit, de sententiā excommunicationis, cuius decisio non obstat: etenim in illius specie manifesta fiebat iniuria ordini clericali, & insuper clerici, etiā voluntarij se percusionibus subiiciebant, qui neque in modo tō furæ, nec in vestimentorum forma, nec in qualitate negotiorum, de clerico quicquam ostendebant, sed ad pœnæ subterfugium dūtaxat, se clericos exhibebant, clericalis fori priuilegium labijs allegantes, qui factis paulo ante negauerant clericatum: idēque mirum non fuit, si cum priuilegium meruissent ammittere, quæ permissa sibi abutebantur potestate, frustra legis auxilium inuocauerint, qui commitebant in legem rectē igitur decreuit Innocent. III. illius Decretalis conditor, vt tales, si tertio commoiti se ipsos inuocauere contēpissent illius efficētur

immo,

immunitatis extorres, quæ pro clericorum tutela, & laicorum violentia coercenda dignoscantur constituta: quæ sanè in proposito, & terminis de quibus loquimur nullatenus reperiuntur, neque respectu personarum, neque etiam status Monachalis, ut abundè (nifallimur) & perspicuè supra declarauimus.

38 Ex quarum rerum (ut suspicor) non contemnenda resolutione nonnulla cum ad theoricam, tum etiam ad praxim villæ deducenda sunt, quæ ad causarum expeditionem, & multorum iurium intelligentiam conducere videntur: & in primis semper mihi valdè placuit sententia glossæ, verbo, *abscedente*, in §. 1. Instituta de usufructu, dum voluit posse hominè liberum, etiam in perpetuum locare operas suas, cuius rationem ex dictis colliges: cum enim is inuitus non detineatur, & possit per aliū inseruire, sicut in monachis diximus libertas non offenditur, neque locatio impediri debet, ita docuit communis schola, teste Viuius. 2. tom. commun. opinio. 165. & tradiderat glossa 3. in antiquitas. 14. C. de usufructu: argumento. l. quisquis. 16. ibi, *quomodo laerit subrogato*. l. ad similitudinem. 22. C. de Episcopis, & clericis, post alios Francisc. Ripariens. vbi supra, num. 10. Ioann. de Immola in c. 3. de pigno. esto Dinus, & Syluanus citati a Viuius vbi proxime, & ante eos glossa. ult. in l. post. 36. C. de liberali causa, contrarium voluerint, existimantes, & tuentes talem operarum locationem in perpetuum factam, inuálidam esse, conuicti auctoritate tex. in d. §. Titio centum in 1.

39 Pro cuius perfecta explicatione scire debes, materiam de qua fuit sermo in dict. §. Titio centum, eius naturæ, & conditionis extitisse, ut non admitteret præstationem in-

teresse: electa enim fuit industria personæ, & propterea ibidem libertas infringi, & violari dicitur, quod longe secus contingit in operarum præstatione, quandoquidem is qui ad operas tenetur, præstando interesse liberatur. l. si quis ab alio. 13. §. vltim. ff. de re iudicata. l. in stipulationibus. 54. §. operarum. ff. de verborum, ibi, *si astinationem* &c. sicuti contingit in obligationibus faciendis, in quibus non cogitur quis præcisse facere, sed præstando interesse deobligatur, ita Albarus Bacz Lusitanus vir non minus ingenio, quàm doctrina clarus, de iure emphyteutico. 2. parte, questione 14. num. 112. Domin. Couarru. de sponfalibus, 2. par. capit. 4. num. 1. Felin. in capit. 1. nu. 9. de pactis, & ante omnes glossa, verbo, *condictum*, in l. in bonæ fidei. 8. vbi Doctores. ff. de eo quod certo loco: igitur multò verius est, superiusque à nobis traditis, valdè consentaneum, posse hominem liberum, etiam in perpetuum locare operas suas, absque timore infringendæ libertatis, cum possit per alium inseruire, & præstare omnia, quæ ipse præstaturus erat: etenim ultra proximè dicta ipse addere consueui, in prædictæ propositionis confirmationem, apertissime contradictionem interrogari posse, cur non, nihil enim est, quod legitime impediat, aut impedire possit talem locationem perpetuam operarum liberæ hominis.

60 Infero præterea non esse tutam (ne dicā falsam) mediam illā viam, arreptam à glossa in vltima responsione in d. capit. ex rescripto, quam inhiberi sequuti sunt Abb. & Immo-lazidem Immo-laz, & Aretinus in d. l. obfides, Franciscus de Ripa in l. obligatione, num. 12. ff. de pignori-bus, glossa ad idem insignis in cap-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

vt pridem. 23. quæst. 8. distinguentes inter conuentiones celebratas pro bono pacis, & concordia; & inter eas quæ pro debito pecuniario geruntur, vt scilicet primo casu, possit quis licite ex cōuentione inuitus detineri, non verò in secundo, ea adducti ratione, quia aliàs contingeret absurdum, quod maius libertatis bonum pro minori pecunie bono in ordinatè profunderetur. Etenim (vt vidisti) siue pro debito pecuniario, siue pro bono pacis celebretur conuentio, vt quis autoritate publica detineri possit, vique dum præstetur debitum, valida est conuentio: si verò in carcere priuato neutram ob causam valere potest, iuxta superius tradita.

61 Et quia quæstiones sunt longè diuersæ, vtrum liber homo in obsidem dari possit, vel in pignus: & resolutum est, quibus in casibus, & quæ ratione in obitagio relinqui valeat: sciendum est, aliud esse in pignoris constitutione, quando quidem liberum hominem in pignus dari non posse, rectè respondisse Paulum, docet consummata eruditionis vir, (testis locupletissimus) Iacobus Cuiacius obseruation. lib. 13. cap. 9. Auenarius senior. 8. responso, Rodericus Suarez titulo de *los gouernos*, à num. 8. Domin. Couarr. variar. 2. capit. 1. num. 1. & in capit. quamuis pactum, 2. part. in princip. num. 6. Anton. Gomez. 2. tomo, capit. 11. num. 56. multiplici de causa: quia super pignore ius reale constituitur, quod diximus super libero homine non valere cōstitui, & sicuti ea, quæ in commercio non sunt, vendi non possunt, ita nec pignorationem recipiunt. l. 1. §. eam rem. ff. quæ res pignori, & exploratum est, hominem liberum in commercio non esse, & nec vëditionem recipere. l. si in emptione. §. omnium,

de contrahenda emptione. l. 1. & per totum. ff. ad l. Flauiam, de plagiarijs: ergo nec pignorari. Præsertim cum non valeant conuentiones, ex quibus ius libertatis minuitur, ex traditis per Scribentes in l. si quis ab alio. §. 1. ff. de re iudicata. l. stipulationes 72. §. Celsus. de verborum. l. Titio centum. 70. §. Titio centum. 2. ff. de conditionibus & demonstrationibus. l. conuentio, vbi etiam Doctores. ff. de liberali causa. l. 1. & 2. ff. de libero homine exhibendo: planè quamuis in obside ostenderimus, (quia nuda dumtaxat inducitur detentatio) libertatem non infringi, in pignore tamen manifestum est, induci seruitutis speciem, propter dictum ius reale, quod in illo constituitur. l. pignoris. ff. & C. de pignoribus.

62 Cui resolutioni non obstant text. in l. vltima. C. de captiuis. l. ab hostibus. C. eodem, ibi, in *casum pignoris*. l. Senatus, 43. ad finem. ff. de legatis primo: nam reiecta solutione constituentium discrimen inter ius Ciuile, & Canonicum, vt text. in capit. 2. de pignoribus, quatenus dicit non posse hominem liberum in pignus dari, procedat iure Pontificio, dicta vero iura iure Cæsareo: qui in intellectus manifestè conuincitur ex verbis Pontificis in dict. capit. 2. qui se fundat in lege ciuili, ibi, *lex habet*, scilicet text. in l. ob æs iam allegata, & in l. qui filios. ff. quæ res pignori, aduertitque glossa in dict. capit. 2. verbo, *lex*, & ex regula cap. 1. de noui oper. & capit. vltim. de secundis nuptijs: dicendum est in dictis legibus, ita fuisse constitutum fauore libertatis, vt homines sic, facilius à seruitute exirent, & redimerentur, qui fauor multoties in iure cōsideratur. l. libertas 144. ff. de reg. iur. l. si ita fuerit. ff. de manumiss. testamento.

mēto. l. inter pares. ff. de re iudicata, & si attendas ex dictarum legum de cissionibus nō minuitur aliquo modo hominis libertas, sed potius auge-
tur, vt sapienter considerauit Fran-
ciscus de Ripa in d.l. obligatione, nu-
mero 19. ff. de pignoribus, & prius in
effectū, tradiderat glo. 1. in d. cap. 2.
eodem titulo.

63 Vique adeoque verum est non
posse hominem liberum in pignus
dari, vt neque eius cadauer detineri
valeat per creditores, quominus se-
pulturæ tradatur: quis enim non vi-
det corpora mortuorum celerē ex-
peditiōem exigere, quæ nullo mo-
do patitur dilatiōē propter horren-
dum odorem, ex quo alias pestis fa-
cilē generari possit, vnde magnum
Reipublicæ præiudicium inferretur,
nec cōsuleretur creditori, peste sub-
sequuta: quo fit, vt prædictum cada-
uer non possit impediri, quominus
tradatur sepulturæ: pro qua doctrina
facit text. in l. ne corpora. ff. de reli-
giosis, & sumptibus funerum. l. si
quis sepulchrum eodem titulo, quā
sequuntur Anton. Gomez dicens se
ita praticasse. 2. tom. capit. 1. num.
56. Boer. decisione. 137. Petrus Due-
ñas, regul. 307. Hippolytus singula-
ri. 149. Rodericus Suarez in l. post
rem, ampliatiōe. 6. Gregorius Lo-
pez in l. 1. titu. 9. partita. 7. glossa. 1.
Domin. Couarr. in cap. Rainaldus.
§. 3. num. 3. & variar. 1. capit. 1. num.
10. & ante eos Guillelmus, verbo,
mortuo, num. 56. in cap. Rainuntius,
Ripa in d.l. obligatione, nu. 34. glo.
in c. ex parte, *el primero*, de sepultu-
ris, & probant iura expressa in l. cum
sit iniustum. C. de sepulchro viola-
to. ibi, *sepulchrum eius impediunt*, & in
authentico vt defuncti, collatio-
ne. 5.

64 Nec refert quod debitum liqui-
dum sit, & per instrumentum qua-

rentigium, seu alio modo, debeatur,
vt rectē Couarr. Gomez, & reliqui
proximē citati, quidquid Hippoly-
tus in l. fin. num. 64. ff. de constitu-
tion. Segura in l. si ex legati causa,
num. 73. ff. de verborum, post glos-
sam in cap. eius qui, verbo, *defuncti*,
2. quæstione. 6. contrarium tenuer-
int, frustra decepti autoritate Iu-
stiniani Imperatoris in dicto authen-
tico vt defuncti, ibi, *non seruato le-
gali officio*, quem à contrario sensu
inducere contendunt, quare nus sig-
nificare videbatur, non licere qui-
dem impedire cadauera propria au-
thoritate: Secus tamen inquit si iu-
dis præceptum interueniat.

65 Cui argumento (licet illud extol-
lat Angelus in dicto authentico vt
defuncti,) dupliciter poterit respon-
deri solum illic fuisse constitutam
differentiam interuenisset Decre-
tum necne, ad singulas res quas ip-
se defunctus post mortem suam re-
liquit, non autem sermonem fuisse
de cadauere pro debito detinen-
do: vel secundo Iustinianum, ver-
ba non facere de homine mortuo,
sed de moribundo, in quo perspi-
cuum est, rationem longe diuersam
inueniri. Quod non impedit quo-
minus exequatur decissum in capit.
quamquam, de vsuris in 6. qua de-
cisione, vsurarij manifesti, etiam si
iusserint vsuras restitui, & crimi-
nis commissi pœnituerint non sunt
traddendi ecclesiasticæ sepulturæ:
imò & eorum testamenta sunt nul-
la ipso iure, nisi de vsuris ipsis fue-
rit iuxta eorum facultates, vel post
obitum plenariē satisfactum: aut il-
lis quibus faciendā est restitutio,
vel alijs eorum nomine, idonee de
restitutione faciendā sit cautum, vt
elegantè more solito resoluit Do-
min. Couarr. variar. 3. cap. 3. num. 3.
in fine.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

66 Ampliabiis præterea præfatam resolutionem de homine libero in pignus minimè dando, vsque adeò etiã procedere, vt si creditor temerè accipiat multiplici poena puniatur, nam & libero homini sic retento, vel parentibus tantundem dare tenetur, & cadit à debito, in super, & alia poena punitur, ex tex. in l. vltim. ff. quæ res pignori, authentica imò. C. de actionibus, authentico, vt nulli iudicium, §. quia verò, collatione. 9. ad quæ iura libenter lectorem remitto contentus in hac parte rem digito commostrarè.

67 Verum præfata resolutio nequaquam locum habet cum homo liber maior viginti annis ad pretium participandum sese venundari, seu in pignus dari pateretur iuxta formam text. in §. penult. Instituta de iure personarum, quo casu in poenam obligatus maneret, secundum ea, quæ doctè tradiderunt Franciscus Conanus lib. 2. commentariorum iuris ciuiliis, cap. 1. num. 6. Dominicus de Soto lib. 4. de iustitia, quæst. 2. art. 2. Martinus Ledesma in 2. 4. quæst. 18. art. 1. & iura expressa in l. & seruorū. ff. de statu hominum, iuncta. l. sed & quod. ff. de pignoribus, & in l. rectissime. ff. de liberali causa.

68 Quemadmodum etiam, nec procedere potest, aut locum habere, quando propter extremam necessitatem sese obtulerit occasio hominem liberum vendendi, seu in pignus dandi, iuxta reg. d. l. sed & quod. ff. de pignoribus, & expressam resolutionem multorum, qui tradunt liberi hominis venditione valere propter extremam necessitatē, ita acutissimi ingenij vir Emanuel Costa in c. si pater, verb. de vxore, n. 24. Simacas de Catholicis. c. 29. num. 8. insignis Præceptor Arias Pinelus in rubr. 2. p. n. 20. C. de bonis matern. Dom. Co-

uarr. variat. 3. c. 14. n. 4. Martinus Nauarr. in Manu. cap. 23. num. 95. Conanus lib. 2. c. 13. num. 2. Soto. 4. de iustitia. quæst. 2. art. 2. Syluester, verbo. homo, num. 1. Octavianus in §. 1. Instituta de patria potestate. Tiraq. 1. de retractu. §. 26. num. 14. Et quod in casu extremæ necessitatis homo liber possit etiam pignori, in effectu voluit glo. verb. vendiderit, in c. 2. de pignor. glo. in cap. ex rescripto, vbi Abb. n. 7. de iure iuran. glo. in l. non possunt. ff. de legibus, Baldus in l. in suis, vbi Iason num. 28. ff. de liberis & posthumis. Ripa in l. obligatione, num. 13. ff. de pignoribus, Couarr. dict. num. 4. Dom. Molina lib. 4. de Hispanorum primogenijs, cap. 5. à num. 24.

69 Nec mirum, quia bonū vitæ, multo præstātius est bono libertatis, vt voluerunt interpretes, sic adnotantes, in capit. ius naturale. 1. distinct. vnde cum per huiusmodi pignorationem vita conferuari dicatur merito fieri potest, quantumcumque in ducatur seruitus per quam homo liber libertatem amittat, quæ minus præstantior est, quam vita quæ conferuatur.

70 Accedit patrē, v. g. per talem filij pignorationē, & suæ, & ipsius filij necessitati succurrere, cumque potuisset filium abdicare, de qua abdicatione sermonem instituit Couarr. in cap. Rainutus, in princip. nu. 22. Andr. Alciatus lib. 2. dispositionum cap. 28. Francisc. Balduinus in princip. Instituta de exheredatione liberorum, & text. in l. abdicatio. C. de patria potestate, iuncta interpretatione Alciati loco citato, nihil est, quod vetet patrē, eundem filium pignorare posse: maximè cum appellatione venditionis ceteri quoque contractus cōprehendantur. l. sicut. §. venditionis. ff. quibus modis pignus, vel

vel hypothecha. l. statu liberi. 29. versic. *quoniam*. ff. de statuliberis, tradunt Domin. Anton. de Padilla in l. clari, num. 19. C. de fideicommiss. Ioann. Corrasius Miscelaneorum, cap. 23. num. 5. Alciatus lib. 3. Parergon. cap. 22. multi relati per Franciscum de Caldas in l. si curatorem habens, verbo, *remundisti*, num. 1. Rodericus Xarez in l. quoniam, limitat. 5. ad ll. Regni, num. 13. Arias Pinelus ad l. 2. 2. part. capit. 1. num. 10. & 12. quare cum text. in l. 2. C. de patribus qui filios distraxerunt aperte definitur venditionem liberi hominis propter extremam necessitatem valere, procedere etiam debet in pignoratione, secundum expressam traditionem Baldi, Saliceti, & communiter scribentium, qui omnes præsupponunt ad d. l. 2. quod pater, qui potest ex causa necessitatis filium vendere potest, illum etiã pignorare. Quod verius esse professi sunt Hieronymus Cognolus in l. non debet cui, num. 5. ff. de regulis iuris. Decius ibidem num. 2. Azo. in summa. C. eodem. Baldus in l. in suis. ff. de liberis & posthumis, & expressè decisum est per Dominum Alphonsum Regem septem sectioni, seu partitarum Conditorum in l. 3. tit. 17. partita. 4. ibi, *puede vender, o en peñar sus hijos*.

71 Neque obstat dictum glossæ in dict. l. 2. C. de patribus qui, filios distraxerunt. Quod scilicet pater, qui potest filium vendere in casu necessitatis, non possit illum pignorare: etenim glossa illa si bene consideretur id non dixit, imò potius contrarium sensit, neque id ex ea glossa cõprehendi potest, ex eo quod statim subiiciat verbum illud, *sed quidam cõtra*, quia quando glossa refert duas opinioniones, cõfetur illam approbare, & quæ ultimo loco meminit, quod

intelligendum est, iuxta tradita per Dom. Molinam ubi supra.

72 Similiter non obstat responsum Imperatorum, de quo in dict. l. 2. exceptionem quandam continere, legis præceditis, atque id eo nõ debere extendi ad casum pignorationis, contra regulam tex. in l. quod verò. l. quod libertis. ff. de legibus, & ea quæ in proposito tradiderunt Andreas Tiraquel. verbo, *libertis*, num. 27. Petrus Ducñas regul. 286. Non enim concedimus extensionem, sed potius comprehensioem asserimus, ut in specie de qua agimus sub venditionis nomine comprehendatur pignus, quoniam iura quæ docent procedere venditionem, negare nõ videntur posse etiam fieri pignorationem, cum eadem sit patria potestas, eadem necessitas extrema, ob quas pater filium in pignus dat, eundemque vendere intendit: neque apparet cur pater cui lex ob extremam necessitatem potestatem dedit proprium filium vendendi, non possit eundem pignorare. Dicta namque. l. 2. non tantum in venditione, sed & in pignoris datione admittenda est: poterit enim pater famæ oppressus filios pignori ex ea causa dare etiam inuitos, Bald. in l. in suis. ff. de liberis & posthumis. l. 3. & l. 7. tit. 13. partita. 5. l. 7. & 8. tit. 17. partita. 4. glossa communiter recepta in d. l. 2.

73 Et quis vel mediocriter eruditus facile non perspiciet omnia supradicta dumtaxat procedere in patribus, qui filios habent in potestate ratione cuius tam magnum beneficium conceditur illis, ut filios vendere pignorareque possint in casu extreme necessitatis, modo explicato, atque id eo filios emancipatos, cum per emancipationem amittatur patria potestas à patribus distrahi,

Traet. de legib. & const. Principum, &c.

aut pignori minimè posse, vt duo insignes Lusitani Pinelus, & Costa Proximè citati docēt more suo considerant, & verisimum est ex dicta ratione, quod patria potestas per emancipationem soluitur. §. emancipatione instituta, quibus modis ius patrie potestatis. Et ea cessante cessare præfatum beneficium, vt resoluit Ferrardus libro. 2. explicatio- num, capit. 20. ac per consequens rectè sit, patrem filios emancipatos ob prædictam necessitatem extremam, nec vendere, nec pignori dare posse, quos in potestate constitutos, ob famis necessitatem, & pignori dare, & vendere licet.

74 Non tamen id patri licebit ob aliam, vt cumque similem causam, teste Alciato post alios lib. 2. de verborum significatione, colum. 48. Dinus in regul. in argumentum, de regulis iuris in 6. Accursius in d. l. 2. adeo, vt dicto loco non dubitauerit Alciatus asseuerare, integrum non esse patri, etiam Principi, filium inuitum hosti dare, etiam vt se redimat: sola ergo causa extremæ necessitatis cū pater fame oppressus sit, sufficiens visa est, ad ei indulgendum, vt proprium filium vendere, & pignori dare valeat.

75 Neque id videri debet alicui omnino alienum esse à paterna pietate, quoniam præfata Caesarum lex, præterquam quod multis comprobari potest, quæ eleganter simul, & doctè reulit Andr. Tiraque. lib. 1. de retractu. §. 26. num. 14. valde confirmatur ex Nehemix, cap. 5. vbi populus fame oppressus, inquit, *Filij no-*

stri, & filie nostre mola sunt nimis: accipiamus pro pretis eorum frumentum, & comedamus, & bibamus.

76 Vtrum autem quæ hæcenus diximus circa patrum potestatem ad vendendos, & pignorandos filios, ob famis necessitatem procedant in clerico constituto in sacris possit hic oportune dubitari: quia tamen de hac re longius quam par erat, sermonem proraximus, breuiter dicendum est cū Gerardo à Petrasancta in singul. vltimo, Hippolyto de Marsilijs, singul. 101. Ioanne Andrea, Hostiensis, & communi Doctorum in cap. indecorum, de ætate, & qualitate, patrem vendere non posse, nec pignori dare filium constitutum in sacris. Sicuti legimus apud Plutarchum, Numma Pompilius mitigata lege Romuli, qua licebat patri filium vendere, etiam ter si fortè à primo emptore, & secundo fuisset manumissus, statuisse, filium cui pater uxorem dedisset vendi non posse, vt hinc appareat quanti momenti fuerit apud veteres vis illa maxima patrie potestatis, cuius fecit mentionem Iuriscōsultus in d. l. in suis, ff. de liberis & posthumis, secundum quam lege Romuli poterat pater, etiam nulla inopia coactus filium (vt dicebam) ter vendere, si fortè à primo, & secundo emptore fuisset manumissus. Reliqua circa materiam hæc inueniet lector eruditus apud Pinelum, Couarruiam, & supra citatos di-
ctis locis.
(2.)

Sum-

Summaria ad Controversiam 26.

- 1 **F**requentissime quari solet, quā vim habeat gestā per iudices seculares adversus clericos, seu alios exemptos, & an confessiones de licitorum emissee coram iudicibus non competentibus, prebent.
- 2 Peraque procedit hæc controversia, ubi lis agitata fuit apud iudicē ecclesiasticum non suum absque licentia sui Diocesani.
- 3 Quandiu deficit Episcopi licentia ecclesiasticus omnino incompetens est, & prohibitus respectu clerici alieni.
- 4 Exequantur ista duo, iudicem, in quem consensit clericus, esse secularem, vel esse ecclesiasticum, & non intervenisse licentiam proprii Episcopi.
- 5 Ratio, textus in caput. at si clerici, in principio, versis, quia sicut, generaliter concludit in quocumque iudice, etiam ecclesiastico non suo.
- 6 Si clericus confiteatur coram seculari, etiam de consensu sui Episcopi, non valit confessio, vel convictio, quā vim habeat facta apud Episcopum alienum, si interveniat Diocesani consensus.
- 7 Episcopus non poterit per suum consensum efficere, ut secularis quatuor, ex vi sue potestatis cognoscere valeat de causa criminali clerici, & multo minus ut teneat eius confessio, vel convictio.
- 8 Inquiritur differentia ratio, cur laici possint alterius iurisdictionem prorrogare, absque proprii iudicis licentia, clerici vero non ita, & concluditur nullam posse dari rationem per se concludentem.
- 9 Id quod dicitur in clericis, non posse alterius Episcopi iurisdictionem prorrogare, absque sui Diocesani voluntate, an locum habeat in laicis, quo ad ea in quibus ecclesiastico iudicio subijciuntur.
- 10 Preponitur sententia quæ habet non posse Episcopum alterius Patriarchiani iudicare, nec circa ea quæ pertinent ad ordinem, aut voluntarium iurisdictionem, nec ad contentiosam.
- 11 Laici in causis spiritualibus, seu ecclesiasticis, prout hæresis, simonia, beneficii, decimarum, iuris Patronatus, matrimonij, & similes, non possunt alium iudicem prorrogare sine consensu proprii Episcopi.
- 12 Intelligitur textus in caput, significasti, de foro competenti, quare distinxerit inter laicos, & clericos, quo ad causas temporales, & asseritur consensum proprii Episcopi expressum esse debere.
- 13 Adducitur locus Magni Augustini, ubi clerici in iudicio seculari confessi, puniti fuerunt gravissimis poenis.
- 14 Undecumque constituerint delicta puniendi sunt per iudices competentes, & probatur ob confessionem factam coram seculari clericum puniri posse à suo Episcopo.
- 15 Clerici si reperiuntur in iudicio seculari egredi, vel respondisse rei, & adducti in iudicium, præsertim super criminalibus per sacros Canones, & iudices ecclesiasticos puniendi sunt.
- 16 Confessio etiam in iudicio, & processu incompetenti, & nullo, usque adeo valet, ut ex ea condemnatio sequi possit in iudicio competentis.

8. Tract. de legib. & const. Principum, &c.

- 17 Etenimque confessio facit suum, & competentem indicem, illum qui aliis non erat, & confessus per confessionem subicitur eidem.
- 18 Probatur efficaciter omnino tenendum: & sequendum, clericum seu aliis exceptum, qui apud secularem indicem, vel ecclesiasticum non suum sine licentia Episcopi confessus est crimina, vel de eo convictus, non esse propterea illatenus puniendum per suum Episcopum, seu indicem proprium.
- 19 Post confessionem, convictionem, & sententiam, adhuc iudices seculares manent non sui, & incompetentes omnino respectu clericorum, imò semper non sui, & in prorogabiles manent.
- 20 Expenditur pro dicta sententia textus in capit. ar si clerici, versiculo, quia sicut.
- 21 Referuntur classici Doctores prefatam conclusionem principalem tenentes.
- 22 Expenditur in idem textus in capit. olim 25. de rescript. dum ultra confessionem, requisivit ille textus quod falsitas de qua illic aliter probaretur &c.
- 23 Assignatur verus intellectus ad dict. capit. olim, quod confessio non valuerit ob solam defectum, & absentiam unius ex tribus iudicibus delegatis.
- 24 Nonnulli comminiscuntur sufficere, quod unus ex iudicibus sui absentiam excusaverit, & alij Delegati iudices etiam ad diffinitivam proce- dere possint, & presupponendum esse datos fuisse cum clausula, quod si non omnes, vel simili.
- 25 Quando iudices dantur simpliciter sine clausula, quod si non omnes (quæ non presumitur in dubio) & in dict. cap. olim, licet tertius se per litteras excuset, excusatio non prodest.
- 26 Ad validitatem confessionis, vel cuiusvis alterius actus iudicialis, in quantum talis est, necessario existere debet index competens, sicut & forum competens, & sufficiens in causa de qua agitur.
- 27 Clerici antequam per Imperatorum privilegia, & Pontificum, ac Conciliorum constitutiones absolute eximerentur, & soli ecclesiastica potestati subijcerentur, etiam in criminalibus subijciebantur iurisdictioni seculari, & intelligitur textus in cap. 1. 23. q. 5.
- 28 Privilegia & constitutiones quibus clerici cum effectu a seculari iurisdictione sunt exempti, coeperunt tempore Iustiniani Imperatoris.
- 29 Exemptio omnimoda clericorum, recte dici potest merum invenitum Iustiniani, & aliorum Imperatorum post illum, sicut & Romanorum Pontificum.
- 30 Resolvitur glossa 2. in dict. capit. 1. 23. questione. 5. dum dixit, clericos de quibus illic fuisse hæreticos Douaristas, & per hæresim amississe omne privilegium clericale.
- 31 Ostenditur ex historiis, & alijs, omnimodam exemptionem clericorum fuisse multo post Dinum Augustinum Authorem dict. capit. 1. ex quo iterum intelligitur ille textus.
- 32 Rursus ex Chronicis convincitur clericos de quibus in dict. capit. 1. nullo- latus amississe privilegium propter hæresim, & traditur quo tempore floruerit, & convulsus fuerit Divus Augustinus.
- 33 Axioma quod habet (delicta redemptumque claruerint punienda fore) tantum procedit, ubi de crimine constat per modos legitimos, & ita apud indicem suum, & competentem, & intelligitur textus in dicto

- dicto caput. at si clerici, in principio.
- 34 Expenduntur textus in cap. cum olim 24. de verbor. signif. & in cap. fin. de cohabitacione.
- 35 Distinguitur delictum de quo clericus reus postulatus est coram seculari, ab eo quod committit, dum contra iuris prohibitionem in seculari iudicio respondet, & patitur se illic reum postulari, & intelligitur textus in cap. si diligenti, de foro compet.
- 36 Id quod dicitur clericum puniri posse a suo iudice, ex eo quod contra iuris prohibitionem in seculari iudicio respondit, intelligendum est factu processu per ecclesiasticum circa illud delictum, & iterum intelligitur textus in cap. at si clerici, in principio.
- 37 Reijcitur glossa interpretatio in dicto cap. at si clerici, in principio, dum arbitratur textum in dicto cap. si diligenti, sicut & eius penam procedere in clericis qui sponte, & volentes respondent in seculari iudicio.
- 38 Textus in cap. 1. de accusacion. in 6. & in cap. ult. de restitucione spoliatorum, quatenus docent valere confessionem, etiam in processu inualido, intelligendi sunt, si fuerit inuoluntas propter non seruatum iuris ordinem.
- 39 Defectus iurisdictionis aque respicit, & annullat processum, ac confessionem ipsam, quia apud iudicem incompetentem, nec iudicialis existit, nec rei talis valere potest.
- 40 Quod dici solet valere confessionem, etiam in processu, & iudicio inualido, procedit tantum in illis casibus in quibus processus corrumpitur ex aliquo defectu qui non annullat ipsam confessionem, & intelliguntur iura in cap. 1. de accusat. in 6.

& in cap. ult. de restit. spoliat. & similia.

- 41 Non valet confessio ubi litigans quæ confessus est, non habet legitimam personam standi in iudicio, & intelligitur textus in l. si filius 20. ff. de interrogat. actionibus.
- 42 Quod dici solet, illum qui aliis non erat, fieri competentem per partis confessionem, intelligendum est, ubi index non proponitur omnino incompetens, & prohibitus.
- 43 Assignatur verus intellectus ad cap. multi, secunda questione. 1. & expenditur cap. ult. de exceptionibus, in 6.
- 44 Interpretatur ex adducta consideratione in numero præcedente, textus difficilis in d. cap. fin. de exceptionibus in 6.
- 45 Textus in dicto cap. multi, speciatim non agit de clerico confitente, vel conuicto in iudicio seculari, aut ecclesiastico, sed generaliter prohibet quemquam à communione repelli, nisi in seculari, vel ecclesiastico iudicio confessus, aut conuictus fuerit.
- 46 Dum index secularis, vel ecclesiasticus non sunt, clericum, seu alias exemptum delinquentem ad ecclesiasticum, vel iudicem proprium remittunt, processus, & acta quæ contra illum habita sunt, nullatenus valent, nec ecclesiasticus eadem admittere, aut illis stare debet.
- 47 Si clericus, seu alias exemptus, conuincatur, vel constet in causa ciuili coram seculari, vel ecclesiastico non suo, ex tali conuictione, vel confessione neutriquam condemnari poterit.
- 48 Explicatur quare in dicto cap. at si clerici expressè mentio facta fuerit de causis criminalibus, & ostenditur in ipsis, maiorem fuisse dubitandi rationem.

- 49 Propter conuictionem, aut confessionem super spiritualibus causis à laicis coram secularibus factam, ipsi laici non possunt puniri, aut illatenus condemnari.
- 50 Efficax est argumentum in iure de personis ad res, vel causas, & acta circa causam ecclesiasticam coram seculari nullius momenti sunt.
- 51 Reijcitur opinio existimantium posse secularem iudicem in causa ecclesiastica, apud ipsum incidente partem interrogare, & ea consentiente iudicare in ordine ad causam principalem.
- 52 Probat,ur, quæ superius dicta sunt locum habitura, non tantum in clericis in sacris, verum etiam in minoribus, & prima tonsura, dummodò fori privilegio gaudeant.
- 53 Limitantur prædicta ex conditionibus requisitis à Tridentino, & legibus Regni, ut clerici in minoribus fori privilegio gaudere possint, & utrum procedant in clericis obtinentibus pensionem remissionem.
- 54 Scholastici se resistentes, & facientes impetum aduersus Regios seculares iudices, non habent scholasticum privilegium, & referuntur alij casus in quibus nec ipsi, nec clerici fori privilegio gaudent.
- 55 Expenditur iterum textus in dicto capitulo, si clerici, in principio, & ostenditur totum contrarium dicendum esse, in illis casibus in quibus secularis non est incompetens, aut prohibitus, ut in relatis numero præcedenti: & Supremo Principi integrum est iusta existente causa, privilegia, quæ semel contulit auferre, ac fori immunitatem.

CONTROVERSIA 26.

Vtrum confessiones iudiciales, siuè quæcumque alia acta iudicialia, coram iudice non competenti, probent, aut noceant postea coram competenti.

SÆPENVMERO queri solet præsertim in hoc Tribunali Domini Reitoris Complutensis, quam vim habeant gesta per iudices seculares aduersus clericos, seu aliàs exemptos, & an confessiones delictorum à subdi-

tis eiusdem Domini Reitoris emissæ coram iudicibus non competensibus, probent, aut nocere possint coram suo iudice competenti prius. Etenim frequentissimè vidimus pro parte subditorum cõtenditalia acta, nedum probare contra ipsos, aut eis nocere: sed neque fore admittenda, quinimò reijcienda omnino, ac si gesta non fuissent nunquam

nunquam tamen super hoc articulo declaratum, transeuntibus Domini Rectoribus, eorumque Assessoribus ad vltiora, iterumque recipientibus delinquentium nouas confessiones, & testes productos corā incompetenti, vt ratificentur in hoc iudicio, quare oportune fecisse videmur, si adductis hinc inde traditis ab interpretibus, quid in hac re sentiendum, & tenendum sit dilucidē, & perspicuē aperiamus.

2 Illud in primis aduertentes, non solum procedere quæstionem hanc, vbi clericus, seu aliā exemptus, conuincitur, vel constitetur coram iudice seculari, sed etiam vbi lis agitata fuit apud iudicē ecclesiasticū non suum absque licentia sui Dioeceseani: vtrorumque enim in hac parte idem erit iudicium, & quidquid fuerit resolutum circa processum contra clericum, seu aliā exemptum, gestum per secularem iudicē, dictum censi debet de actis per iudicē ecclesiasticum non suum absque licentia sui Dioeceseani.

3 Si consideres quādiu deficit Episcopi licentia ecclesiasticum omnino incompetentem, & prohibitum esse respectu clerici alieni: per quē prorogari non potest ad similitudinem iudicis secularis, neque in eum quantumuis ecclesiasticum vllō pacto cōsentire. c. significasti, de foro competentis, & in effectu voluit Barbatia in caput si clericus, de iudicijs, in princ. sequutus & commendatus per Boffium in practica, titu. de confess. nu. 49. & neminem referens probauit August. Beronius in eodem cap. at si clericus in prin. num. 42.

4 Et si expendisti Rom. Pontifex in d. cap. significasti, versic. nisi forte, exequare videtur, ista duo scilicet, vel iudicē in quem clericus cōsentit nō esse ecclesiasticum, sed secularem:

vel esse ecclesiasticum, & non interuenire licentiam proprii Episcopi, quemadmodum ergo, vbi clericus conuincitur, vel constitetur apud secularem, dicitur confessus, vel conuictus apud iudicē omnino incompetentem, & prohibitum, pari modo, quando apud ecclesiasticum nō suum sine licentia Dioeceseani.

5 Imò si attendamus ad rationem Pontificis in d. c. at si clerici, in princ. vers. quia sicut, inueniemus quidem ipsam generaliter cōcludere in quocumque iudice, etiam ecclesiastico non suo, vt inferius magis patebit: nec refert Pontificem Maximū speciatim loquutum fuisse de seculari iudice, dum voluit non nocere processum ab illo factum contra clericum, ac proinde differentiam constituturē visum esse inter eundem, & ecclesiasticum: etenim sufficit, quod ratio à Pontifice reddita generaliter euincat in quocumque etiam ecclesiastico non suo.

6 Benè verum est, quod et si in hac parte inter dictos iudices nulla sit distinctio (quippe qui per æquē prohibiti sunt de clericis, seu aliā exemptis cognoscere) constituenda tamen erit inter ipsos differentia, vltra traditam per Bernardum in practica. c. 125. num. 8. nempe quod si clericus constitetur coram seculari, etiā interueniente sui Episcopi consensu, non valebit confessio, vel cōuictio, quæ vim habebunt facere apud Episcopum alienum, si interueniat Dioeceseani consensus.

7 Quamuis enim Episcopus causam clericus possit committere iudici seculari, quo casu tanquam ecclesiasticus, & ex potestate cōmittentis cognoscet. l. i. §. qui mandat. ff. de officio eius, non tamē poterit per suum cōsensum efficere, vt secularis qualis, & ex vi sui potestatis cognoscere

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

cere valeat de causa criminali clericis, & multo minus, vt teneat eius confessio, vel conuictio.

8 Sed quænam sit discriminis ratio inter laicos, & clericos, vt laici possint, semperq; potuerint alterius iudicis iurisdictionem prorrogare absq; proprii iudicis licentia, clerici verò absque voluntate Episcopi Diocesani non possint se subijcere alij ordinario ecclesiastico, ex d. cap. significasti. c. 1. in prin. de foro compet. in 6. & traditis per Doctores ibidem in §. contrahentes, valde laborarunt interpretes vt assequantur. Et plures differentiæ rationes assignarunt glo. 2. in cap. inoluta. 11. q. 1. Bart. & Doctores in l. 1. ff. de iudicijs. Abb. n. 7. Felin. in prin. Marian. num. 45. in d. cap. significasti, latè Burgos de Paz in repet. l. 1. Tauri, ex num. 5. vbi nouem retulit eius rei rationes, quæ licet per se absque legis autoritate non cõcludant, sufficiunt tamen ad iustificandâ legem, ita vt ex illis omnibus, & aliquibus iustissima sit lex, quæ prohibet clericos absque Diocesani voluntate, alterius Ordinarij ecclesiastici iurisdictionem prorrogare. Tenendum igitur est, nullam dari in proposito rationem concludentem scilicet per se, & absque legē, ita vt totum id ad legis autoritatem sit referendum.

9 Verum tamen iamdiu scire desidero, vtrum id quod dicitur in clericis, non posse alterius Episcopi iurisdictionem prorrogare absq; sui Diocesani voluntate, locum habeat, & in laicis, quo ad ea in quibus ecclesiastico iudicio subijciuntur, ita vt absque Diocesani Episcopi consensu, non possint alterius Episcopi iurisdictionem prorrogare, & inueni Ioan. nem Andræam, Immolam, Barbatia, & alios in cap. P. & G. de officio Delegati, distinguentes inter spiritalia

lem iurisdictionem, quæ in sacramentis versatur, vt in ea idē quod in clericis recipiendum sit, ex cap. omnis, de poenit. cum alijs, & inter ecclesiasticam, quæ in contentione versatur in qua diuersum recipitur. Quorum sententia mihi magis probatur cum illa generalis prohibitio legis, quod clerici in consilio suo Episcopo, alterius Prelati iurisdictionem prorrogare non valeant, non reperitur in laicis, nec rationes quæ in clericis vigent in laicis procedant: poterunt ergo in his, quæ in contentione consistunt, in quibus ecclesiastico foro subijciuntur, alterius Episcopi prorrogare iurisdictionem, licet non ita in iurisdictione spiritali, quæ in sacramentis versatur, quidquid Panor. mit. in d. cap. P. & G. indistincte voluerit de clericis, & laicis, in hac parte idem sententiâ esse, vt sicuti clerici indistincte in qualibet specie iurisdictionis, non possunt se subijcere alieno Episcopo, sic nec laici: dictâ enim resolutionem, laicos scilicet in spiritalibus, quæ pertinent ad potestatem ordinis, & iurisdictionis voluntarię non posse prorrogare: in his vero quæ sunt ecclesiasticę iurisdictionis contentiosę posse, defendunt Barbatia in cap. significasti, de foro compet. num. 2. s. Felin. num. 1. asserentes esse communem, & alijs relatis Maranta de ordine iudicior. 4. p. dist. 12. num. 2. 4.

10 Verum postquam hæc scripsissem sollicitus de veritate præfatæ doctrinæ, inueni tandē eam quamuis communi calculo Doctorem receptam manifestis iuris Canonici auctoritatibus repugnare, contrarium namq; probat text. in cap. 1. 9. quæst. 2. ibi, *Nollus Episcopus alterius Parrochianum iudicare, vel ordinare audeat*, quibus verbis laici comprehenduntur, tum quia Parrochiani sunt, ex toto titu-

lo de parrochijs: tum etiam, quia in eo textu eos prohibentur iudicare, quos non possunt ordinare: sed illi quos ordinare non possunt laici sunt, qui nec minoribus ordinibus initiari possunt, sine consensu sui Episcopi, ut ille text. probat: igitur ex eo text. ne cessario colligitur non posse Episcopum alterius parrochianum iudicare, nec circa ea, quae pertinent ad ordinem, aut voluntariam iurisdictionem, nec ad contentiosam, cum verbum iudicare ad omnia referatur: similis est text. in cap. nullus, de parrochijs.

11 Quare indistinctè dicendum est (& cogor mutare sententiam) laicos in spiritualibus negotijs, seu ecclesiasticis, etiam contentiosae iurisdictionis, si ad forum Ecclesiae priuatiue pertineant, prout causa haeresis, simoniae, beneficij, decimarum, iuris patronatus, matrimonij, & similes, non posse alium iudicem prorogare, sine consensu proprii Episcopi, quoniam sacri Canones interdiciunt Episcopis, ne alienos admittant, & ratio supra adducta etiam in laicis concludit, quo ad illas causas, quae solum pertinent ad forum Ecclesiae.

12 Nec text. in d. cap. significasti, per locum ab speciali pro communi sententia facit, quoniam ibidem agebatur de causa temporali pecuniaria, in qua laicus poruisset alterius iurisdictionem prorogare: clericus verò quia foro ecclesiastico priuatiue subiicitur non potest. & ideo distinguit Pontifex inter laicos, & clericos, quo ad causas temporales: in spiritualibus verò, & ecclesiasticis in quibus laici sicut clerici foro Ecclesiae subsumunt, indistinctè verù est ne utros posse alium iudicem adire absque consensu sui Episcopi. Porro consensus proprii Episcopi, expressus esse debet, nec tacitus sufficiet, ad inducen-

dam prorogationem, ut rectè obseruauit glossa in d. cap. significasti, verbo, clericis, in princip. pro qua facit. c. 1. eodem titulo de foro compet. ibi, ex consilio eiusdem, quae verba tacitum consensum non patiuntur: in idem facit cap. 2. eiusdem tituli. quae sententia etià in praxi recipienda est, quauis Abb. in d. cap. significasti, perperam existimauerit tacitum consensum sufficere.

13 Quibus praesuppositis, & veluti quibusdà sublati impedimentis, facilius quidem cetera pertractabimus: & in primis, ut nihil sit absque controuersia (quod muneris nostri est in praesenti tractatu) pro parte affirmatiua, quae habet acta coram saeculari iudice contra clericum, probare aduersus ipsum, & nocere ei, coram suo proprio Episcopo, imò prodesset ad condemnationem, sequentia se se offerunt fundamenta. Primum ex capit. 1. 23. q. 5. ubi Circumcelliones clerici in iudicio saeculari confessi puniti fuerunt grauissimis poenis, teste Augustino ad Marcellinum comitem de Donatistis captis epist. 139. per Gratianum relato in d. c. 1.

14 Tritum praeterea est omnium sermone dictionum, vnde cumque constiterint delicta, puniendi fore, per iudices competentes, ut testatur Prosperus lib. 2. de vita contemplatiua, cap. 7. transcriptus per Gratianum in cap. ecce. 24. quæst. 3. Ecce (inquit Prosper.) crimina quorumlibet si ipsi criminosis confiteri nolentibus vnde cumque clauerint, quaecumque non fuerint patientia leni medicamento sanata, veluti igne quodam pia interpretationis vrenda sunt, & curanda &c. Sed si demus clericum, coram saeculari delictum confitentem, vel de eo conuictum, proculdubio iam constat, & apparet delictum, quod ex confessione, vel conuictione iudiciali efficitur notorium, cap. cum

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

cum olim. 24. in fine, de verborum significat. cap. fin. etiam in fine de cohabitatione: ergo & si verum sit, & exploratum, sæcularem iudicem, tanquam incompetentem omnino, atque prohibitum, non posse delinquentem clericum condemnare, capit. 2. de foro competenti: liberum tamen erit Episcopo, vel superiori ecclesiastico competenti, sic confessum, vel conuictum punire, & condemnare.

15 Quid quod Roman. Pontifex in cap. si diligenti, de foro competenti, versis. & tam Episcopi &c. voluit puniendos esse clericos per sacros Canones, & iudices ecclesiasticos, si reperiantur in iudicio sæculari egisse, vel respondisse rei, & adducti in iudicium, præsertim super criminalibus, sed ut supponimus in titulo controuersis, clerici de quibus instituitur sermo, in sæculari iudicio rei responderunt, & conuicti, vel confessi sunt in eodem iudicio: igitur iuxta Canonum traditiones per superiores ecclesiasticos propterea puniendi erunt, ac per consequens acta coram sæculari aduersus clericum, seu alias exemptum probabunt, & nocebunt, ad condemnationem à suo iudice faciendam.

16 Denique docemur ex cap. ult. vbi Doctores de restitutione spoliatorum, cap. 1. de accusatione in 6. confessionem etiam in iudicio, & processu incompetenti & nullo, vique adeo valere, ut ex ea condemnatio sequi possit in iudicio competenti, sic colliges ex Bernardo vbi additio Doctoris de Salcedo, regu. 123. post multos quos citant, & ex traditis per Mascardum, conclus. 357. post Innocentium, & communem, teste Philippo Decio in d. cap. ar. si clerici, in princip. num. 3. Pro quibus solet expendi (ultra alia) text. in Clem. conf-

stitutionem in fine, ibi, per confessionem &c. de electione: ergo quantumuis acta per sæcularem, nullatenus competentia sint respectu clerici, adhuc tamen confessio in iudicio, & processu iudicis sæcularis facta, poterit, & debebit valere, ut à suo Episcopo puniatur.

17 Præsertim cum plerumque confessio ipsa faciat suum, & competentem iudicem illum qui alias non erat, & confessus per confessionem subiiciatur eidem. l. 1. & 2. in princip. ff. de iudicijs: quare multoties in ecclesiastico foro puniuntur ecclesiastici, qui in sæculari, vel ecclesiastico iudicio confessi, vel conuicti sunt, ut in cap. multi. 2. quæst. 1. transcripto ex Augustino in homil. de poenit. q. 50. c. 12. vbi voluit clericum sponte confessum, aut in aliquo, siue sæculari, siue ecclesiastico iudicio nominatum, atque conuictum, puniendum esse: ex quibus omnibus de primo ad vltimum plana, & aperta relinqui videtur affirmatiua sententia, clericos scilicet, vel alias exemptos, ex actis coram sæcularibus ab ecclesiastico condemnari, & puniri posse.

18 Sed contraria (his non obstantibus) sententia, clericum scilicet, seu alias exemptum, qui apud sæculare iudicem, vel ecclesiasticum non suum sine licentia Episcopi, confessus est crimen, vel de eo conuictus, non esse propterea nullatenus puniendum, & condemnandum, per suum Episcopum, seu iudicem proprium, omnino tenenda est, & sequenda, ex verisimilibus, & efficacissimis fundamentis. Etenim tales indices, id est sæculares, vel ecclesiastici non sui sine licentia Episcopi, omnino, & absolute prohibiti sunt contra clericos, seu alias exemptos procedere, omninoque & absolute sunt, & dicuntur non sui patet si expendas, nec per clericos, seu

aliis exemptorū (quales sunt Compulentes scholastici) confessionem, nec per confessionem, nec denique per sententiā, dictos iudices suos, aut cōpetentes fieri posse, quinimō & si confiteantur, vel contineantur, coram ipsi, & sententiam pronuntiet, super delicto, adhuc manere nō suos & incompetentes, igitur nullatenus valere poterunt per illos gesta, nec vim aliquam habebunt, aduersus prēfatos delinquentes.

19 Quod autem isthac omnia non sufficiat, nec prosint vlla ratione, ad prorrogandā secularis, siue ecclesiasticī nō sui iurisdictionē, facillē demonstratur ā posteriori (vt dialectici loquuntur) ex eo quod si post confessionē, & conuictionē, & post sententiā, adhuc dicti iudices nō manerēt, vt reuera manent non sui, & incompetentes omnino, vtiq; confessio, & sententia valeret, ex l. 1. & 2. ff. de iudicijs. c. significasti, in princ. de foro compet. ar manifestius est, quam vt vlla probatione indigeat, nō valere talem cōfessionem, & sententiā, nec processum sic gestū subsistere posse: manent ergo semper nō sui, & incompetentes prēfati iudices, quos optimo iure Doctores improrogabiles appellant, in d. c. at si clerici, in prin. & alibi passim.

20 Accedit, sic gesta vtpotē apud iudicē omnino incompetētē, & prohibitum, nec iudicialia esse, nec valere ad aliquā condemnationē, tanquam facta apud iudicē improrogabilem, vt satis intendit ratio quā tex. reddit in d. c. at si clerici, vers. *quia sicut*, quæ si nō referatur ad iudicē non suum, omnino, & absolutē, & sic penitus incompetētē, nō rectē stabit, nec attento iure procederet si singula verba illius rationis expendātur, ibi, *quia sicut sententia ā non suo iudice lata non tenet, ita nec facta cōfessio coram ipso*, quæ

eadē referenda sunt ad iudicē improrogabilem omnino.

21 Et sic prēfatam conclusionem principalem, quod clericus, seu aliis exemptus, crimen confessus, vel de eo conuictus, apud iudicē non suum omnino, non possit propterea puniri, vel condemnari per proprium iudicē, tenuerunt Franciscus de Ripa in c. 2. de iudicijs, nu. 16. Suarez in l. post rem. notab. 3. nu. 10. Decius & nouiores in l. Magistratus. ff. de iurisdictione, vbi Bart. & Ias. a num. 4. Innocent. & cōmunis schola, in cap. per inquisitionē. de electione, post glo. 2. in cap. 1. 23. q. 5. & omnes in d. c. at si clerici. pluresq; alij ā nobis inferius referendi. Pro quibus vltra prēdicta facit text. in l. Diuus. 6. ff. de custodia reorum, vbi Bart. & alij adnotarunt, confessionem delicti coram iudice non competenti nullatenus probare, aut nocere postea corā competenti.

22 In quam rem non sine ingenio expendi solet text. in c. olim. 2. de rescript. vers. *cumque*, ibi, *confessus*, iuncto vers. sequenti, ibi, *si ita est* &c. dum vltra confessionem requisit ille tex. quod falsitas de qua illic aliter probaretur, & sic confessionem delicti factam coram duobus ex tribus, qui fuerant Delegati iudices, & ita corā incompetentibus non valere, vt confessus, ex illa postea per iudices cōpetentes condemnari, & puniri possit: non obstante, quod talis confessio in iudicio legitimē facta, videbatur sufficere debuisse, iuxta l. 1. C. de cōfessis, & cap. nos in quēquam, ibi, *vel confessum*. 2. q. 1. glo. & omnes in cap. vlt. de confessionis.

Cui difficultati multis modis respondere solēt Doctores, vt per Abbatē ā nu. 6. vers. *extra glo.* & alios in d. c. olim, & Hippolytum singul. 309. sed quia vel diuinant, vel iuri aut litteræ

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

litteræ, d. c. olim, repugnant, semper mihi probalior visus est ultimus intellectus, de quo per Abbatem ibidem, num. 12. qui deseruiet ad maiorem confirmationem, & declarationem dictæ verissimæ conclusionis, quæ amplectimur: scilicet ex eo non valuisse confessionem coram duobus ex tribus iudicibus factam, quia non fuit iudicialis, nec valuit ut talis: cum enim (ut ex principio d. cap. olim constat) per rescriptum tres iudices simpliciter dati fuerint, sicut processus, aut sententia, per duos absque tertio non valebat, cap. causam matrimonij, 16. de officio Delegati, ita nec absque illo coram duobus confessio iudicialis fieri, aut valere potuit, glo. 2. per text. ibi, vbi Bald. notab. 2. in d. c. causam, & post Abbatem, & alios in d. c. olim, oportune obseruauit Hipolyt. dicto, sing. 309. Vides ergo lector eruditè, quam ratione corruerit, seu non valuerit confessio ob solum defectum & absentiam vnius ex tribus iudicibus Delegatis, tanquam duo incompetentes sint tertio absente: igitur multò magis inanis erit confessio, si fiat coram iudice omninò incompetente, seu prohibito.

24 Neque obstat, (ut d. c. olim, penitus intelligatur) quod tertius Delegatus iudex per litteras sui absentiam excusauerit, quæ excusatio, ut nonnulli cõminiscuntur sufficere debuit, ut alij Delegati iudices, etiã ad definitam procedere possent, maximè cum supponendum sit eosdẽ datos fuisse cum clausula, *quod si non omnes*, vel simili, iuxta cap. iuriscitus, de rescriptis, quo fundamento, & consideratione moti additio ad Abbatem d. n. 12. post Barbariam, & Felin. in d. c. olim, recesserunt à verò intellectu illius textus proximè relato.

25 Facile enim refellitur, si consideremus, quod licet tertius iudex se

per litteras excusaret, excusatio tamen non profuit, quia Delegati iudices dati simpliciter fuerant, vt satis probat littera illius text. in qua (quid quid præfati Patres arbitrentur) nullum est verbũ, aut coniectura de huiusmodi clausula, *quod si non omnes*, aut simili, quæ in dubio non præsumitur: vnde licet tertius iustè, & legitime se excusasset reliqui absque illo procedere non poterant, sicut nec possent eo mortuo. c. pen. de offic. Deleg. cum vulgaribus: ex quibus cõsequitur optime in eandẽ nostrã sententiã expectum fuisse responsum Pontificiũ, in d. c. olim, versiculis, præfatis.

26 Et confirmatur vterius præcipua superior sententia, si aduertas ad validitatem confessionis, vel cuiusvis alterius actus iudicialis, in quantum talis est necessariò existere debere iudicem competentem, sicut & forũ competens, & sufficiens in causa de qua agitur, siquidem ab illo suam vim habet, & denominatur confessio, & actus iudicialis, ex toto titulo. C. si à non competente iudice, iuncta. l. 4. §. cõdemnatum. ff. de re iudicata. c. forus. de verborum significatione. d. cap. at si clerici. Planè eiusmodi iudex, & iudicium non aliter existit competens, & sufficiens, quam si, vel omninò competens fuerit, vel incompetens non omninò, partium cõsensu prorogetur, quod si omninò sit incompetens, & prohibitus, sicut iudex sæcularis, vel ecclesiasticus alienus respectu clerici, perinde habetur, ac si non esset, & perinde totũ corruit, & definit esse iudiciale, ac si absq; iudice, & iudicio, & à privato fieret, ex reg. ea quæ sunt à iudice lib. 6. l. 3. ff. de officio Præsidis, ibi, *nam si exerceat priuatus est*, iuncta. l. non dubium, ibi, *nullum &c.* C. de legibus. Vnde merito Pontifex Maximus, in d. cap. at si clerici, in princip. originaliter rela-

relatus in 2. tom. Conciliorum, pag. 896. inter acta Alexandri III. sub tit. de depositione clericorum, c. 4. aper-
te probauit clericū, qui apud secula-
re iudicē, crimen cōfessus est, vel de
eo cōuictus, non esse propterea villa-
tenus puniendū, vel cōdemnādū per
suū Episcopū, utpote quia acta apud
seculare contra clericū, tanquā apud
iudicē omnino incompētentē, & pro-
hibitum, atque improrogabilē nul-
lus momenti sunt, nullūque effectū
producere possunt.

27 Reliquum igitur est, ut argumen-
tis in contrarium adductis suo ordi-
ne breuiter satisficiamus: & ad pri-
mū desumptum ex d. c. 1. 2. 3. q. 5. respon-
dendum est, illum procedere iu-
re antiquissimo inspecto, quatenus
admittit, atq; supponit clericos Cir-
cuncelliones, de quibus ibi, potuisse
puniri à iudicibus secularibus: secū-
dum quod ius antiquissimū, clerici,
etiā in criminalibus subijciebantur
iurisdictioni, & potestati seculari, an-
tequā per Imperatorum priuilegia,
& Pontificum, ac Conciliorum cōsti-
tutiones ab eiusmodi potestate ab-
solutē eximerentur, & soli Ecclesiasti-
cæ subijcerentur.

28 Quæ priuilegia, & constitutiones
huiusmodi, quibus clerici cum effe-
ctū à seculari iurisdictione sunt exēp-
ti cœperunt tempore Iustiniani Im-
peratoris, in authentico, ut clerici
apud proprios, & in authentico de
sanctissimis Episcopis, §. si quis con-
tra. authentica clericus, C. de Epif-
copis, & clericis, c. si quis cū clerico.
2. q. 1. ubi in ciuilibus tantum clerici
fuerunt exēpti à iurisdictione secula-
ri, in criminalibus verò eidē seculari
iurisdictioni, adhuc subditi remane-
bāt, nisi crimina essent Ecclesiastica.

29 Postea verò emanauit Pontificæ
cōstitutiones in d. c. 2. de for. compe-
tenti cū alijs, & alia Federici, in authē-

tica, statuiamus, C. de Episcopis, & cle-
ricis, per quas indistinctē, & penitus
clerici fuerūt exēpti, itaque Iustinia-
nus & alij Imperatores post illum, si-
cut & Pōtifices nouē cōcesserunt, &
& statuerunt clericorū omnimodam
exēptionē, ut colligitur ex dictis au-
thenticis, & ex multis capitibus. 2. q. 1.
etenim licet antea Pōtifices antiquis-
simi in c. 1. 2. q. 1. cū alijs. eiusdē quæ-
tionis, & Theodosius Imperator, ut
habetur in l. vltim. tit. 2. lib. 16. in C.
Theodosiano, prohibuerint clericos
accusari, apud iudices seculares, &
per eos iudicari, id tamē non fuit ge-
neraliter receptū vñ, & approbatū,
ita ut talis exēptio omnimoda cleri-
corum, rectē dici possit aeternum inue-
tum Iustiniani, & aliorum Impera-
torum post illum, sicut & Romanorū
Pontificum.

30 Vnde cauendū erit à glosa. in d.
cap. 1. 2. 3. q. 5. sequuta per alios ibi, &
per Alciatū in c. r. de officio ordina-
rij. n. 64. qui dixerūt Circuncelliones
clericos, de quibus agitur illic, fuisse
hereticos Donatistas, ut patet ex su-
praferiptione illius tex. & per hære-
sim ammississe omnē priuilegiū cle-
ricale, c. ad abolēdā. vers. *presenti*, de
hereticis, ac subinde illo ammissio po-
tuisse, apud iudicē secularem consi-
derari crimen, & ab illo condemnari, &
puniri, refellitur enim ex multiplici
consideratione: decisio namque Lu-
cij III. Pontificis Maximi, in d. vers.
presenti. multo post emanauit quam
tex. in d. c. 1. qui multo antea condi-
torē habuerat D. Augustinū, cuius tē-
pore clerici per hæresem nondū am-
mittebant fori priuilegiū, ut patet ex
verbis d. c. ad abolēdā. ibi: *presenti*
constitutione sancimus, aperte significā-
tibus id nouē statutū per Luciū III.
nullatenus ergo decisio. d. cap. 1. in
terpretari debet, aut potest per dict.
vers. *presenti*.

Kk

Deinde

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

31 Deinde Iustinianus Imperator, qui penitus exemit clericos à iurisdictione seculari, floruit sub Ioanne 1. qui fuit Pontifex 51. à Beato Petro ad annū salutis 530. vt cōstat ex historijs, & ex Epist. inter claras cū seqq. C. de summa Trinitate, & ita multo post B. Augustinū, vnde nihil mirū si Augustinus in d.c.1. supponat clericos de quibus agit, nondū exēptos à iudicio seculari, in eodem confessos, vel cōuictos, in spēcto illo tēpore iudicari, & puniri potuisses, quod tamen nullatenus prōtedit, postquā omnes clericorū causæ ad Ecclesiasticum tantummodo spectant, & apud secularē omninō prohibentur agitari.

32 Accedit non esse per credere Augustinū in d.c.1. agere de hæreticis persistētibus, & pro eis intercedere, sed de recōciliatis, & priuilegiū retinētibus, cōsequitur ergo nō procedere Augustini testimoniū ex eo, & dicti Circūcelliones clerici fori priuilegiū per hæresim ammissiffēt. Tū præterea, quia vt cōstat ex Chronicis, Platina, historia Pōtificiali, & alijs, D. Augustin. auctor illius tex. cōuersus est, & floruit sub Pōtifice Anastasio. 1. qui fuit 41. à Petro, & sub Imperatoribus Archadio, & Honorio, circa annū salutis. 406. priuilegia verō, & constitutiones huiusmodi, quibus clerici cū effectu à seculari iurisdictione exēpti sunt, ceperūt multo postea, tēpore Iustiniani, vt iā diximus, ac per cōsequens planius dici potest text. illū procedere iure atiquissimo in spēcto, quo clerici etiā in crimina lib. subijciebātur iurisdictioni, & Pōtestati seculari, vt nuper resoluiamus.

33 Non obstat secundū argumentū, axioma enim illud desumi solitū ex d.c. ecce. delicta scilicet vnde cūque claruerint puniēda fore, tantū procedi, vbi de crimine cōstat per modos legitimos, & ita apud iudicē suū, &

cōpetentē: etenim si apud omninō in cōpetentē, & prohibitū, processus sit gestus, quo ad iuris effectū, ac subinde ad condemnationē, vel pœnā, re vera non constat de delicto, & ideo Rom. Pontifex sapienter decreuit in d.c. si clerici in princ. ob cōfessionē, & conuictionem habitā, apud secularē, seu Ecclesiasticū nō suū, sine licentia Episcopi, clericum puniendum non esse à proprio suo iudice, quia non constabat de delicto, quantumvis crimen confessus fuisset coram seculari, vel Ecclesiastico alieno.

34 Quæ ratione accipiendi interpretandique sunt Pontifices Maximi, in c. cum olim. 24. in fin. de verborum, & in c. fin. de cohabitatione, dū probant notoriū effici per confessionē, vel probationē in iudicio factam: vt intelligantur tantū de confessione, & probatione, apud iudicē competentem, & ita valida, alias enim confessio, & probatio dici non potest, argumento d. §. condemnati cū similibus: quo fit, vt rectē decisum fuerit, atque receptum, quod clerici ex cōfessionibus, & probationibus factis coram incompetentibus, à suis proprijs Episcopis minimē puniantur.

35 Tertiū argumentū ex d.c. si diligēti (si aduertas) minorē, aut nullā vim habet, imō iure adduci non debuit, contra prædictam resolutionem: distinguendū nāque est ex mente communi, inter condemnationē, & pœnā, non pro illo crimine, de quo reus postulat fuit, sed pro eo nouo quod cōmittit, cū contra iuris prohibitionē, in seculari iudicio responderet, & patitur se illic reum postulari: & quādo iura dicunt, & nos resoluiamus, clericum, ob crimen confessum coram seculari, non esse puniendum ab Ecclesiastico, intelligendum est de priori distinctionis membro, sci-

scilicet, vt puniri non debeat, propter crimē, de quo reus postulat: est: textus verò in d. c. si diligenti. intelligatur de posteriori distinctionis membro, vt decreuerit, clericos puniendos esse, propter nouū crimē, quod committunt, dum contra iuris prohibitionem patiuntur ad iudicium adduci seculare.

36 Quæ resolutio, & verissimus intellectus, satis constat, atque deducitur ex serie, & verbis dictōrū iurū in c. si diligenti. & in c. at si clerici. idq; sensisse videtur Pontifex in d. c. at si clerici. in princ. vers. non sunt propter hoc, &c. qui aperte innuit, atq; significat, imò expresse dicit, clericos sic confessos, vel conuictos, non esse propter hoc, id est propterea q̄ apud seculare de crimine conuicti, vel confessi sūt, à suo Episcopo condemnandos, quasi fateatur apertius, neq; interim neget Pontifex Maximus, ex alio capite, id est non propter confessionem, vel conuictionem, sed quia in seculari iudicio responderunt, condemnari potuisse, ex d. c. si diligenti. quod ego intelligerem factō processu per Ecclesiasticum, circa delictum à clericis commissum, dum responderūt apud iudicem secularem.

37 Vnde reiicienda est glossę interpretatio in d. c. at si clerici. in princ. verb. tenet, dū arbitratur tex. in d. c. si diligenti, sicut & eius pœnā procedere in clericis, qui sponte, & volentes respōdēt in seculari iudicio, tex. verò in d. c. at si clerici. agere de his, qui inniti, & renitentes respōderūt, & propterea dixisse Pontificē, pœnā nō incurrisse, neque ad eandē per Episcopū cōdemnari: qui glossę intellectus cōmuniter rejicitur ex Abbate. n. 182. & alijs in d. c. at si clerici existimantibus, in illius text. specie non referre, an clerici inniti, aut volentes confessi fuerint, vel conuicti, ytroque enim

casu, exactis apud seculare minimè puniētur ab Ecclesiastico, quia sicut sententia à non suo iudice lata nō renet, ita nec cōfessio coram ipso. Adde ex littera. d. c. at si clerici nō constare, clericos de quibus ibi innitos, & renitentes respōdisse in iudicio seculari, nec potuisse per iuris remedia iudicium declinare, nec dignare licet: quare magis amplectenda est prædicta distinctio, & interpretatio ad illa duo iura.

38 Ad quartū petitū ex d. c. de accusationib. in 6. & d. c. ult. de restitutione spoliat. facilius respōdetur sententiā vulgare, quę habet valere confessionē, etiā in processu, & in iudicio inualido, intelligendā esse, si fuerit inualidū propter nō seruātū iuris ordinē, veluti quando corrumpit processus ex defectu alicuius solemnitatis, puta libelli, cōtestationis, seu alteri ex requisitis necessarijs, dū tamē iudex competens sit, vel saltem incōpetēs, sed prorogabilis, tūc enim valet cōfessio, ad cuius validitatem re verā, nō requiritur processus validus, imò nec aliquis processus.

39 Diuersum tamē est, vbi iudex est omnino incōpetēs, & prohibitus, apud quē nō valet cōfessio, etiā iudicialis, defectus enim iurisdictionis, eque respicit, & annullat processum, ac cōfessionē ipsam, quæ apud iudicē sic incōpetētē, nec iudicialis existit, nec vt talis valere potest, quippē processus, & iudiciū non corrumpit, ex defectu solemnitatis, sed ex defectu iurisdictionis, seu iudicis, qui omnino incōpetēs, & prohibitus existit, iuxta tex. in d. c. at si clerici, d. c. cum olim. d. l. Diuus, resoluit Gomez. sic intelligens dict. capit. at si clerici. de delictis, cap. 12. num. 8. Clarus in pratica. §. ult. q. 55. n. 13. Mascard. post alios quos citat conclus. 357. num. 9. Berouius à n. 2. & à num. 37. & alij in

Traet. de legib. & const. Principum, &c.

- d. c. at si clerici, Felin. in c. qualiter. §. licet. de accusat. n. 9. vers. 7. Abb. ex Innocent. Bart. & alijs. n. 5. Dec. 3. vers. 2. cum seqq.
- 40 Et inter multas alias limitationes de quibus per Deciu, Felinū, & Mascardū dictis locis, & relatos per Gratianū reg. 83. & additionē ad Bernardū reg. 124. sic notabiliter declaranda est prædicta sententia vulgaris, quæ docet valere confessionē, etiā in processu, & iudicio inualido, vt procedat tantū in illis casibus, in quibus iuditiū, & processus corruiť ex aliquo defectu, qui non respicit, neque annullat ipsā confessionē, qua ratione intelligēda explicādaque sunt iura, in d. c. 1. de accusat. in 6. & in d. cap. vlt. de restitut. spoliat. & similibus.
- 41 Quæ vulgaris sententia pariter limitanda est, vt locū non habeat, nec valeat confessio, vbi litigans, qui confessus est nō habet legitimā personam standi in iudicio, velut quia minor absque curatore saltem in litē, iuxta reg. l. in vniuersis. C. qui dare tutores. l. 2. & 3. C. qui legitimā. Ratio in promptu est ex proximē dictis, quia sicut processus, ita & confessio, non valebit tunc, ex defectu personæ per eadē iura, vt voluerunt Menoch. de arbitrarijs casu 268. a. n. 2. Felin. vbi supra. limitat. 9. Mascard. n. 8. Rolād. à Valle post plures alios conf. 31. a. n. 8. lib. 1. post communem scholam in licertum, §. vlt. ff. de confessis, & iubar reg. l. si filius. 20. ff. de interrogatorijs actionibus, quæ sic intelligenda est vbi Papinians in effectu docuit, inter quos non valet iuditiū, nec confessionem valere, qui intelligi debet de iudicio inualido, non ex defectu solemnitatis, sed ex defectu iurisdictionis, seu iudicis omnino incompetētis, vel ex defectu personæ litigantis.
- 42 Quod si adhuc obijcias, illum qui alias non erat, fieri competentē iudicē, per partis confessionē, non difficile respondebo, id intelligendū esse, vbi iudex nō proponitur omnino incompetens, & prohibitus, quinimō talis, quæ confessus, & se subiiciens suū possit iudicē constituere, iuxta d. c. significasti de foro cōpetenti, & d. l. 1. & 2. ff. de iudicijs, tunc enim sufficit confessio, per quā confessus cōsentit, & prorogat, vt rectē docuit Angel. in l. 1. ff. de confessis, plures relati per Beroniu. n. 39. in dict. cap. at si clerici, resoluit Philipp. Dec. d. n. 3. vers. sed aduertendum, vbi verō iudex incompetēs fuisset omnino, nec per partis confessionem, nec vlla ratione potuisset prorogari, vt superius abundē à nobis probatum est.
- 43 Denique nō obstat tacta superius difficultas ex d. c. multi. 2. q. 1. dum generaliter asserit nō esse quemquā prohibendum à communione, nisi in seculari, vel Ecclesiastico iudicio confessus, aut cōuictus fuerit: etenim ille text. non est ita accipiendus, quasi nihil intersit, an quis in seculari, vel Ecclesiastico iudicio fuerit confessus, aut cōuictus, vt puniri possit ex cōuictione, aut confessione, sed reducendus sit, ad terminos habiles, vt ita loquatur de cōfesso, vel cōuicto in iudicio seculari cōpetenti, & legitimo respectu cōsentis, seu cōuicti in eodē: habemus enim vulgarem doctrinā glossæ receptę in l. 1. C. de sacros. Eccles. & in cap. 1. de constitut. qua docemur iura, quæ dicunt unumquē quæ sublimioribus Potestatibus subijci debere, reducenda fore ad terminos habiles, vt Ecclesiasticus iudici Ecclesiastico subijciatur, & secularis seculari: in qua specie sicut sententia prolata à iudice seculari, vbi ad eum spectat cognitio, & ita competentens est, parit exceptionem reijdicatę.

iudicatur, si opponatur apud Ecclesiasticum, & vnde de exceptione in 6. ita etiā confessio, probatio, & acta apud secularem competentem, vbi ad eū cognitio pertinet fidē faciunt, apud Ecclesiasticum ita vt ex eisdem si oportuerit, possit confessus, vel conuictus, a cōmunionē repellī, per eūdem Ecclesiasticum, iuxta dict. cap. multi.

44 Ex qua non ineleganti consideratione interpretabar meis auditorib⁹, & extendebā Bonifacij sententiā, in d. c. fin. de except. in 6. *verl. similiter*, aientis Ecclesiasticos iudices, si corā ipsis excipiatur de re per seculare iudicē iudicata, exceptionē ipsam admittere debere, vt procedat etiam in confessione, & actis apud secularem cōpetentē habitis, nō obstāte cōmuni sententiā, cuius superius mentionē fecimus, quā docet acta apud secularem iudicem non facere fidem, apud Ecclesiasticū: quā vt sēpe à nobis repetitū est, dūtaxat locū habet in illis casibus, quib⁹ secularis omnino incōpetens, & prohibitus est, non verò vbi cōpetens, vt in dict. cap. multi, & in specie text. in d. cap. fin. de exception. lib. 6. sic voluerunt in effectū, August. Beroius in d. c. at si clerici. a. n. 1. 1. Philipp. Dec. n. 14. cum seqq. post Abbate. n. 12. nec nō & plures alij relati per Mascardū, cōclus. 33. n. 24.

45 In summa ergo d. c. multi. relictis alijs intellectibus, & omissis pluribus, quā ad illius materiā exornādā, tradunt glos. verb. *seculari*, & Doctores illic Abb. a. n. 1. 1. in fin. & additio ad eundē n. 1. 3. littera C. & post multos Dec. a. n. 14. & Beroius vbi proxime, sic accipiendum est, vt speciatim non agat, de clerico cōfite, vel cōuicto in iudicio seculari, aut Ecclesiastico, sed generaliter prohibeat, quē quam a cōmunionē repellī, nisi in se

culari, vel Ecclesiastico iudicio confessus, aut cōuictus fuerit, singula singulis referendō, iuxta interpretationē, quā nuper amplexi fuimus.

46 Ex quibus iam manet libera ab omni (vt credimus) impugnatione doctrina, quā meritō superius magis probauimus: clericum, seu aliā exemptū apud seculare iudicem, vel Ecclesiasticū non suum confessum, vel cōuictū, non esse ex tali cōfessione, vel cōuictione, vllatenus a suo iudice puniendū. Visque adeo, vt dū iudex secularis, vel Ecclesiasticus non suus, clericum, seu aliā exemptum delinquentem ad Ecclesiasticum, vel iudicem proprium remittunt, processus, & acta, quę contra illum habita sunt, nullatenus valeant, nec Ecclesiasticus eadem admittere, aut illis stare debeat, iuxta cōmunem interpretationem traditionem in dict. cap. at si clerici. in princip. & adducta per Felinum, Decium, Angelum, Iulij Clarū, & alios quorū supra meminimus.

47 Quā doctrinā, & resolutionē procedere tā in ciuilibus, quā in criminalibus causis manifesti iuris est, ita vt et si clericus, seu aliā exemptus, cōuincatur, vel cōfiteatur, in causa ciuili, corā seculari, vel Ecclesiastico non suo, ex tali cōuictione, vel confessione neutiquā condemnari possit, quippe etiā in ciuilibus secularis omnino incōpetens est, & prohibitus respectu clerici, similiterque Ecclesiasticus non suus, vnde eadē ratio, quā procedit in negotijs criminalibus, viget etiam extra causas criminales, vt liquidō constat ex ratione quā assignauit Pontifex in d. c. at si clerici.

48 Quod si lector ingeniose obijciat, inferri ex hoc, perperam in allegato capite, at si clerici, mentionem fieri expresse de causis criminalibus in principali decisio-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

facile respondebis, ita factum fuisse, quia in his maior aderat dubitandi ratio, & ita, dum Pontifex in criminalibus decreuit, voluit euincere, à fortiori idem fore dicendum, in civilibus. Maior autem dubitatio in consistit, quod in delictorum coactione ius publicum versatur, ex reg. cap. ecce. 24. quæst. 3. cap. vt famę. de sentent. excommunicat. cum vulgaribus: vnde videbatur quomodo cumque, & vbi cumque clariuissent, vel constitisset de delictis, ipsa fore punienda, quam maiorem dubitandi rationem, subtulit Pontifex in d. cap. at si clerici, decidens in criminalibus, in quibus versaretur difficultas, vt omnes intelligerent, multo magis in civilibus decisionem illā locū habituram.

- 49 Nec non & multo maiori ratione præfata resolutio procedet, etiam inter laicos, in spiritualibus causis, ad Ecclesiasticos iudices, tantummodo pertinentibus, de quibus sæculares cognoscere non possunt, cap. 2. de iudicijs, cap. tuam, de ordine cognitionum, & ita propter conuictionē, aut cōfessionem super spiritualibus causis, à laicis coram sæcularibus factam, ipsi laici non poterunt puniri, aut vlatenus condemnari, vt intendit Felin. in cap. cum sit generale, n. 1. vers. non obstat, cum sequentibus, de foro competenti, Albertin. de agnoscendis assertionibus Catholicis. q. 25. num. 56. Philippus Dec. in dict. c. 2. de iudicijs, num. 24. vers. 2. Bosius post Ioann. Andr. in practica. tit. de confessione, num. 50. Siculus, ad Baldum, in l. quoties, ff. de iudicijs, Petrus de Ancharrano in reg. ea quę in 4. q. vers. postremo dixi, de regul. iur. in 6. qui omnes vnanimi consensu fatentur, procedere resolutionē præfatā, etiā vbi sæcularis apud sæculare iudicem conuincitur, vel fatetur in cau-

sa spirituali, vel Ecclesiastica, ad Ecclesiasticum iudicem tantummodo pertinente, de qua sæcularis cognoscere non potest, vt in specie d. c. tuā, & d. c. decernimus.

- 30 Constat si memineris in iure nostro efficax argumentum esse, de personis ad res, vel causas, si quis inquilinos, §. si ita legatum, de legatis 1. cum alijs, tradit Euerard. loco. 84. ac subindē paria esse, iudicem sæculare esse omnino incompetētem, quo ad personas clericorum, ac quo ad res, vel causas laicorum: quo fit, vt sicuti iudex laicus omnino incompetens est, & prohibitus cognoscere de causis clericorum, & eorū personis, ita etiā ad cognoscendū de causis spiritualibus, seu Ecclesiasticis, inter laicos: ac subindē acta circa causam Ecclesiasticā, corā sæculari nullius momenti erunt, quādoquidē mens, & ratio Pontificis, in d. c. at si clerici, non magis locū habet, vbi clericus apud sæculare conuincitur, vel cōstitetur, quā vbi laicus in causa ad Ecclesiasticū iudicē pertinente, quia etiam in hac, sæcularis est omnino incompetens, & prohibitus contra laicū, & perindē ac in illa, verificantur verba, d. c. at si clerici, ibi, *sicut sententia à non suo iudice lata non tenet, &c.*

- 31 Vnde nō semel in disputādo adiiciebā, in specie, d. c. tuā, & similiū iuristū, iudicē sæculare in causa Ecclesiastica apud ipsum incidente, minime posse interrogare partem, & multo minus ea cōsistente iudicare in ordine ad causam principālē, de qua sæcularis cognoscere potest, lapsosq; fuisse Mantuā dialog. 41. Capitū decis. 7. n. 4. Felin. & Dec. vbi supra cōmunē, ex Nauarro in c. cum cōtingat de rescript. remed. 1. vers. quinto facit, Baldū in d. l. quoties, num. 4. Alexandr. numero 8. Vincentium 2. in l. Titia. ff. soluto matrimonio, qui Doctores, Spe-

Speculatorem sequuti tit. de recou-
tione, §. 2. n. 2. existimarunt posse uti
que secularē iudicē in causa Eccle-
siastica apud ipsum incidēte partē in
terrogare, & ea confitente iudicare
in ordine ad causam principalē, quē
doctrina quam falsa sit clarius pate-
bit ex supradictis, quam ut vlla con-
sultatione indigeat.

52 Denique pro coronide, & cōple-
mēto supradictorū, admonere oport-
tebit, omnia, & singula, quā tradidi-
mus locū habitura nō tantū in cleri-
cis in sacris, verū etiā in minoribus,
& prima tōsura, dū modo fori priuile-
gio gaudeāt: apertū nāque est, etiam
prima tōsura tantum initiatos, cleri-
cos esse, c. cū non ab homine, ibi: *in
quocumque ordine, & ibi, cuiuscūque ordi-
nis*, de iudicijs, text. vbi glos. verb. *ele-
nicus*, & cōmunis in c. 1. de clericis cō-
iugatis. lib. 6. c. 2. de for. cōpct. c. cle-
ros. 21. dist. tradunt Covar. pract. 31.
& seqq. Albertus Trocius de vero &
perfecto clerico. lib. 1. c. 5. n. 2. Petr^o
Dueñas reg. 99. ampliat. 2. Clarus in
praxi. §. vlt. q. 36. a n. 8. antecessor no-
ster Ignatius de Salcedo ad Bernar-
dū in practica. c. 62. a n. 9. Vnde con-
sequens est in illis casibus, in quibus
cognitio tantū pertinet ad iudicē Ec-
clesiasticū, clericos etiā in minorib^{us},
& prima tōsura, nō posse cōueniri corā
seculari, ac proinde, nec per con-
fessionem, aut cōuictionem corā se-
culari eos condemnari posse.

53 Expediet tamē doctrinā hanc li-
mitare, ex traditis per eundē Salce-
do, vbi proximē, & ex Tridentini De-
creto sess. 23. de reformatione. cap. 6.
nec nō, & ex vulgata. l. Regia, quibus
in locis nōnullis conditiones requi-
rūtur, ut clerici in minoribus fori pri-
uilegio gaudere possint, & virū pen-
sionē, vel præsmonium obtinēres stā-
te præsūto Tridentini Decreto, ac
dictē l. Regiæ decif. fori priuilegio

gaudeāt disputat dictus Additionator
Bernardi in praxi (quā suā esse dixit)
d. c. 62. a n. 9. cū seqq. ad quem liben-
ter lectorem remittimus.

54 Illud ad finem huius controuersię
admonentes, præfatam resolutionē,
& conclusionem, non sic generali-
ter accipiendam, quin nonnumquā
limitari debeat: etenim manifestum
est, plures esse casus in quibus cleri-
ci, item & scholastici, non habent cle-
ricale, seu scholasticū priuilegiū, quo
ad forū, ut patet in scholasticis se re-
sistentibus, & vi, atque armis impetū
facientibus aduersus Regios secularē
iudices, qui quidem ex peculiari
Catholica Maiestatis Decreto, ipso
facto fori priuilegium amittunt, &
per secularē puniendi sunt: nec
non in clericis sic tradiderunt Cafa-
neus in consuetudinibus Burgundię
Rubr. 1. §. 5. glos. pen. a num. 38. Au-
ferrius de potestate seculari super
Ecclesiasticis, reg. 1. a prin. Additiona-
tor Bernardi in pract. c. 55. Iulius
Clarus, §. vlt. q. 36. a num. 9. & sunt iu-
ra expressa in cap. 1. de homicidio.
lib. 6. cap. 1. de clericis coniugatis eo-
dem lib. cap. fin. de vita & honestate
clericorum, cap. per pēdimus de sen-
tentia excommunication: secundū
aliquorum intellectu, & in motu pro-
prio Pij V. Pont. Max. contra com-
mittentes infandum crimē, & in ple-
risque alijs latē congestis per Auffer-
riū loco proximē citato, vbi enume-
rauit casus 21. in quibus clerici fori
priuilegio non gaudent.

55 Sanē in his, & similibus, coacta in-
ris ratione fatendum erit, secularē iu-
dicem, contra clericum delinquē-
tem, competentem esse: quia sicut in
his potest secularis clericū condem-
nare, & sententia, vtpotē a suo iudi-
ce lata contra clericum valet, ita etiā
tenebit confessio, & cōuictio apud
eundem iudicem: ut satis probat sæpē

Kkk 4 cita-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

citatus text. in dict. cap. at si clerici in princip. qui dum egit dumtaxat de clerico confitente, & conuictio apud iudicem secularem non suum, sed in competentem, & prohibitum omnino, a quo clericus condemnari non potest, prout regulare est, c. 2. de foro competenti, cap. cum non ab homine, cap. clerici. ibi, de omni crimine, de iudicijs, manifeste ostendit contrarium fore dicendum, in illis casibus

in quibus contra eiusmodi regulam secularis non est incompetens, aut prohibitus, sed potius competens, & suus contra clericum, & scholasticum, prout contingit in enumeratis exemplis, & in alijs quæ quotidiè similiter possunt emergere, quippe supremo Principi integrum est, iusta existente causa privilegia, quæ semel contulit auferre, ac per consequens fori immunitatem.

Summaria ad Controuersiam 27.

AN clericorum scholasticorum, seu alijs exemptorum confessiones, factæ apud incompetentes valeant, vt extrajudiciales.

2 Referuntur Doctores, qui asserunt confessionem factam coram iudice incompetenti, seu alijs prohibito valere eo modo quo potest, & sic tanquam extrajudicialem.

3 Vbi contrarium lege cautum non reperitur, non minorem vim habere debet confessio clerici, apud seculares iudices, quam facta in foro, vel domo aliqua absque iudicio.

4 Ad aliquem actum comprobandum sufficiunt ea quæ necessaria sunt, licet ea quæ necessaria non erant essent adhibita, & non compareant.

5 Ea quæ sunt coram iudice deliberata presumuntur, & magis aliena ab omni metu fraude, & similibus, quæ apud iudices cessare presumuntur.

6 Sunt qui affirmant confessionem clerici coram laico non habere vim extrajudicialis, & ex illa non posse insurgere signa, aut indicia, ex quibus insimul cum alijs plena apud Ecclesiasticum efficiatur probatio.

7 Referuntur auctores antiqui, & recentissimi, qui prefaram sententiam de-

ferunt.

8 Discrimen est inter confessionem factam a quocunque laico, apud secularem omnino incompetentem, & prohibitum ex vna parte, & inter confessionem factam a clerico, apud secularem, & ab eodem apud Ecclesiasticum non suum sine proprijs Diocesani licentia.

9 Expenditur cap. at si clerici, in principio in confirmatione prefate diffinitionis.

10 Confirmatur rursus dicta sententia, ex iuribus negativis ob talem confessionem clericos aliqua sententia condemnari posse, & iterum expenditur textus in c. at si clerici, in principio.

11 Omnia quinque condemnationem Romani Pontificis prædicta confessioni denegantur.

12 Verius est clerici, vel alijs exempti confessionem valere, vt extrajudicialem, & quoscunque confessionis extrajudicialis effectus operari.

13 Pontifex in dict. cap. at si clerici, in principio, nihil speciale constituit in edium iudicum secularium, quinmò secundum rigorem iuris decernit.

14 Expenditur de iudi. ratio, quam rectè Pontifex ibidem, quæ manifestè pro-

bat id ipsum, quod textus decedit esse iuris antiqui, & certissimi, & generaliter absque ulla iudicum diffidentia procedere.

25 Expenditur & inducitur textus in dict. cap. si clericici, & propter hoc, ad probandum confessionem coram incompetenti factam fortiri posse alios effectus, qui iudiciales non sunt.

26 Iterum atque iterum ponderatur verba dict. cap. si clericici, quorum germanus intellectus assignatur, ut dum asseritur clericum ob confessionem factam coram laico, nullatenus condemnandum esse, id intelligendum sit de diffinitiva sententia, non de interlocutoria, & quod exclusio manuscrip. effectus extraiudiciales ipsius confessionis.

27 Dum index per interlocutoriam delinquentem extraiudicialiter confessum questionibus subiicit, vel alias tendit ad persistendam probationem, nullatenus nec aliqua sententia delinquentem condemnat.

28 Sola dicta confessio coram incompetenti facta, non est causa, etiam reuocata, ob quam clerici possint, etiam inchoato nouo processu, apud proprium Episcopum aliquatenus condemnari.

29 Confessio clerici coram laico facta, licet non totalis causa, poterit tamen esse partialis, & concausa condemnationis.

30 Vtrum talis confessio eam vim habeat, ut clericus interrogatus postea a proprio Episcopo non possit variare.

31 Referuntur Doctores asserentes, clericum, apud secularem confessum variare non posse, aut negare, id quod apud secularem fuerat confessus, et nisi ostendat errorem, vel aliam ius-

ram causam cogi debere ratificare confessionem.

22 Limitatur regula qua habet neminem audiri contra propriam confessionem, ut non procedat in titulo, C. de non numeratis, nec si in confessione deficiat aliquid, ex his que ad illam accessaria sunt.

23 Intelliguntur intra in l. generaliter in fine, C. de non numeratis. & in cap. per tuas de probat. & traditur confessionem iudicialem, vel extraiudicialem coram notario factam, non aliter vim habere, quam si a confite subcripta sit, vel eo nolente subscribere solemnitas iuris interueniat.

24 Non caret dubio, sententia, que docet clericum variare non posse, sed tunc ratificare confessionem coram se calari factam.

25 Dicta lex generaliter, & dict. c. per tuas, non evincunt clericum cogendum esse persistere in confessione, aut eandem ratificare apud iudicem competentem.

26 Ratiocinatione ostenditur non posse clericum cogi persistere, & ratificare precedentem confessionem, coram incompetenti factam.

27 Coniungitur argumento demonstratio, non posse clericum cogi persistere in priori confessione, coram incompetenti facta.

28 Eodem modo philosophandum est de confessione, coram incompetenti facta, & de extraiudiciali, liberumque est unicuique confessionem extraiudicialem reuocare, & reuocata, nec faciet iudicium ad torturam, nec inepti faciet advocatus si consilium prastiterit clientulo, ut reuocet tale confessionem, dummodo id, & prædicta omnia cum bona conscientia fieri possint.

kkk 5

CONJ

CONTROVERSIA 27.

An præcedens clerici confessio apud sæcu-
larem, possit esse partialis causa insimul cum alijs postea interuenientibus, ex
quibus apud proprium Episcopum condemnatio sequatur, & an à
suo proprio iudice interrogatus possit variare, aut
negare, id quod apud sæcu-
larem fuerat con-
fessus.

ixi in superiori
controuersia, cle-
rici, seu alijs ex-
empti cōfessio-
nē, coram incō-
petenti factam,
nullatenus habe-
re vim, aut efec-

tum aliquem iudicialis cōfessionis:
restat inuestigare, vtrum vsqueadē
non valeat talis cōfessio, vt nec e-
tiam habere possit vim extraiudicia-
lis, ita vt ex illa non possint inditia
insurgere, ex quibus apud Ecclesiā-
sticū iudicem, plena in simul cū alijs
efficiatur probatio, aut clericus con-
fessus quæstionibus, seu tormentis
subijciatur, aut canonicam purga-
tionem subire cogatur: & eadem in-
uestigatio erit de scholasticis, vel
alijs exemptis: an confessiones eo-
rum factæ apud incompetentes, va-
leant vt extraiudiciales, ita vt sic cō-
fitebentes non possint sine causa, & te-
merè reuocare confessionem, quam
semel fecerūt apud iudicē incōpetē-
tē, imò cogēdi sint persistere, aut eā
de ratificare apud competentem.

2 Planè generalis in hac parte, & pro-
babilior traditio est, confessionē fa-
ctam coram iudice incompetētī, seu
alijs prohibito, valere eo modo quo
potest, & sic tanquam extraiudicia-
lem, & quo ad eius effectus: vt tenuē-

runt plures relati per Mascardū, con-
clus. 355, n. 1. Viuius lib. commun. in
verb. *confessio facta*, Cardinal. Aretin.
& alij, quos sequitur, & refert cōmu-
nem dicens, Philip. Dec. n. 17. vers. *in*
ter alia, in d. c. at si clerici. in princ. &
post Ioann. Orosium, & alios agnos-
cit Gratian. reg. 382. num. 15. Bossius
in practica tit. 35. & seqq. & post Boe-
rium, Auferrum, & alios communē,
& magis communem in praxique re-
ceptam, testatur Iulius Clarus in pra-
ctica, §. vltim. q. 21. num. 34. qui om-
nes apertè tradiderūt, quod clerici,
seu alijs exempti confessio, valeat
vt extraiudicialis, & quoscumque cō-
fessionis extraiudicialis operetur
effectus.

3 Cuius rei elegans, & potissima ra-
tio est, quod vbi cōtrariū lege cautū
non reperitur, nō minorē vim habe-
re debet cōfessio clerici apud sæcula-
res iudices, & in iudicio sæculari, quā
facta apud quoscūque alios sæcula-
res, nō iudices, & in foro, vel domo
aliqua absque iudicio: igitur quēad-
modū si quis cōfiteatur corā priuatis
personis, dubiū non est, quin eius cō-
fessio, quā plures producat effectus
extraiudicialis cōfessionis, sic facta
coram iudice sæculari, &c.

4 Etenim si ad extraiudicalem cle-
rici cōfessionē, iudex aliquis nō re-
quiratur, si is interueniat vitiosus incō-
petens,

petens, & qualis esse non debuit, & ita secularis, confessio eiusmodi vitari non debet, ex vulgata. reg. l. i. in princ. C. de rei uxoriae actione cum similibus, quemadmodum aliis si quis maiorem numerum testium, quā qui requiritur in testamento adiciat, & postea nomen alicuius testis deleatur, proculdubio testamentum non vitabitur, ex eleganti doctrina Iuliani I. C. in l. cum tabule 7. ff. de bonorum possessione secundum tabulas, ubi docuit ad aliquem actum comprobandum sufficere ea quae necessaria sunt: licet ea quae necessaria non erant essent adhibita, & non compareant: quo fit ut nihil interfit, quod confessio facta fuerit, coram iudice incompetenti, & prohibito, quominus omnes & singulos, extrajudicialis effectus, debeat, & possit producere.

5 Praesertim si consideres maiorem quidem versari rationem, ut confessio clerici effectus omnes extrajudicialis debeat fortiri, quā si fieret coram priuatis personis, cum ea quae sunt coram iudice deliberata praesumantur, & magis aliena ab omni metu, fraude, & similibus, quae apud iudices cessare praesumuntur, argumēto. l. i. C. de praedijs decurionum, lib. 10. ubi, *ita enim fiet, ut nec immoderatus venditor, nec emptor cuiuscunque sit conditionis inueniatur iniustus.*

6 Verū cū in hoc nostro de legibus & constitutionibus Principū tractatu (quē per controversias scribimus) nihil statuendum sit sine lite & controversia, non desunt etiam in proposito, grauissimi viri, qui constanter defendūt, vsque adeo clerici, seu aliis exempti confessionem factā coram incompetenti non valere, ut nec etiam habeat vim, aut effectus extrajudicialis confessionis: & ex illa non possint insurgere signa, aut inditia,

ex quibus apud Ecclesiasticum iudicem, plena insimul cum alijs efficiatur probatio, aut clericus confessus, quaestionibus, seu tormentis subijciatur, aut cogatur canonica purgationem subire.

7 Quam sententiam, superiori omnino contrariam defendunt plures practici, & nonnulli ex antiquis patribus relati per Iulium Clarū in pract. §. vltim. quaest. 21. num. 34. Bernardi in pract. cap. 125. num. 7. in fin. Mascardus concl. 355. num. 5. post Iassonem in l. magistratus, ff. de iurisdic. omni. iudic. num. 5. Abbatem in dict. cap. at si clerici, num. 14. Felinū num. 5. Socinum num. 74. ibidem, ubi etiam tenuit Augustin. Berolius num. 38. in qua omnes conuenire, testatur Follerius ubi supra, & magis communē sententiam appellat Blancus, relatus per Iulium Clarū loco citato, & pro ea multa adduxerunt Philip. Dec. in dict. cap. at si clerici. n. 17. & Socini ubi proximē.

8 Praeter quae adducemus nos alia fundamenta non vulgaria, & considerabam, coacta iuris ratione fatendum esse, discrimen constituendum fore, inter confessionem factā a quocumque laico, apud secularem omnino incompetentem, & prohibiti, ex vna parte: & inter confessionem factam a clerico apud secularem, & ab eodem apud Ecclesiasticum non suum sine proprii Diaecelani licentia, iuxta cap. significasti de foro compet. ex alia: quod attinet ad propositum: ut ita cum confessio laici, apud secularem omnino incompetētē, quae iure prohibente iudicialis esse non potest, valeat tamen, ut extrajudicialis, cuius producit effectus, extradiis per Decium ubi supra, post Aretinum, & alios, utique dicendum sit, clerici seu aliis exempti confessionem, coram seculari factā, nullas om-

omnino effectus sortiri, nec iudicialis, nec extraiudicialis confessionis, vt aliqua differentia sit inter præfata duo confessionum genera.

9 Quod si contendas (priorē sequutus sententiam) in hoc non esse discrimen constituendum inter laici, & clerici confessionem, factam coram incompetenti: iterum considera, absque dubio videri aliquod speciale statutum à Pontifice Maximo, in dicta cap. at si clerici in princ. in odium secularium iudicum, qui frequenter, & temerè super clericos iurisdictionē usurpare præsumunt, cum nullā omnino habeant, cap. fin. in princ. de rebus Ecclesiæ, cap. 2. de foro compet. cui præsumptioni, seu potius temeritati, oportune occurrere voluit, denegans, his clericorum confessionibus omnes illos effectus, quos aliās attento iure, extraiudicialiter, & factè absque præsumptione, & usurpatione eiusmodi, essent habitura, vt sic firma sit, & vera dicta differentia, quæ nulla foret, si clerici confessioni effectus extraiudiciali confessioni adequatos produceret.

10 Rursus si talis confessio, omnes, aut aliquos extraiudicialis effectus producere posset, offenderent iura, passim negantia, ob talem confessionem, clericos, aut aliās exemptos, aliquatenus, vel aliqua sententia condemnari posse: quādoquidem si per illam, sententia diffinitiva super crimine, aut interloquutoria, super tortura, purgatione, aut similibus, per Ecclesiasticum proferri posset, iam aliqua sententia, vel aliquatenus, clericus, seu aliās exemptus condemnaretur, quod ipsimet iurium conditores constanter negarunt: maxime Romanus Pontifex in dicta cap. at si clerici, in princ. ibi, non sunt propter hoc, &c. vel vt habet alia littera, aliqua sententia condemnandi, quæ verba rectè

perpenſa, quis non videt aptè significare, confessionē huiusmodi nullum omnino habere iuris effectum, ita vt ex illa, nec indititia, nec semiplena probatio insurgere valeat, quæ apud proprium Episcopum, vel Dominum Rectorem Complutensem, (verbi gracia) integrari, & plenā probationē efficere possit: igitur de primo ad vltimum videtur fore affirmandum, confessionem clericis, vel aliis exemptis, coram laico factam, nec iudicialis, nec extraiudicialis effectum aliquem sortiri posse.

11 Accedit quod si effectus aliquis subsequi posset ex tali confessione, aut clericus torqueretur, purgationemvè canonicā cogeretur subire, seu generaliter aliqua insurgeret probatio apud Ecclesiasticum integranda, & perficienda, iam talis confessio licet non proxima, saltem tamen, remota causa foret alicuius condemnationis, quæ ex tormentis, & ex defectu purgationis, aut ex integra probatione resultaret, quod nullo modoarendum est, cum omnem omnino condemnationem Romani Pontifices prædictæ confessioni negauerint.

12 Vnde quid in hac controuersia tenendum sit, iam diffinire oportebit, & procliuior quidem sum in priorē partem, imò quod clerici, vel aliis exempti confessio valeat, vt extraiudicialis, & quoscumque confessionis extraiudicialis operetur effectus, vt quæ pro illa adduximus argumenta satis confirmant, magisque, ac magis confirmabitur eiusdem sententiæ veritas, ex resolutione difficultatum, quas pro hac posteriori contraria proximè attulimus.

13 Et ad priorem illam considerationem specialis odij iudicum secularium, intrepidè negandum est, Pontificem Maximum illius Decretalis conditorem

ditorem in d. cap. at si clerici in prin-
nouum aliquid, aut speciale consti-
tuisse in odium iudicium secularium,
quinimò potius asserendum, secun-
dum rigorem iuris, & iuxta regulas
bene fundatæ, & antiquæ iurispruden-
tiæ ibidem de creuisse, vt patet ex de-
cisione, in qua nullum est verbum
significans aliquid eiusmodi nouū,
aut odiosum.

14 Et suadetur præterea apertius, si
attendamus ad rationem quam red-
dit text. ibi, *quia sicut sententia à non iudice lata non tenet, ita nec confessio coram ipso*, quæ manifestè probat id ipsum,
quod text. decidit, iuris esse antiqui,
& certissimi, & generaliter absque vl-
la iudicium differentia procedere, in
quavis confessione facta, apud quẽ-
cumque non suum, id est incompeten-
tem omninò, vel prohibitum iudicẽ,
siuè Ecclesiasticus, siuè secularis sit,
absque vllò respectu odij, non ergo
nouū aliquid, aut speciale in hac par-
te à Romanis Pontificibus constitu-
tum est, nec aliqua assignata differen-
tia, quod attinet ad producendos ef-
fectus extraiudicialis confessionis,
inter confessionem laici, & clericis,
seu alijs exempti coram incompeten-
ti factam.

15 Nec obstat secunda difficultas, cui
facillimè respondetur, confessionẽ
clerici, quatenus facta apud secularẽ
iudicem, & sic quo ad vim, & effec-
tus iudiciales nullã omninò habere
vim, nec vllũ effectũ iudiciãlẽ habẽ-
re posse, & hoc negasse Pontificem
Maximum in dict. cap. at si clerici, si
expendas verba illa, *propter hoc*, iunctis
præcedentibus, quasi dicat quod
propter hoc, scilicet, *quod coram secu-
lari iudice confessi sunt*, &c. nullatenus
condemnari possint: vbi aduertit cõ-
sequenter minimè negasse Pontifi-
cem huic confessioni, de qua loqui-
mur vim, & effectus illos, quos non

propter hoc, quod apud secularẽ
fuerit facta, sed propter aliud, & abs-
que vllò respectu iudicis secularis cõ-
fessio alibi, & coram quibuscumque seculari-
bus non iudicibus habere potest.

16 Sed obijcies refragari, adhuc illa
verba, quæ nuper expendimus, *non
sunt aliquatenus, vel aliqua sententia con-
demnandi*, quæ potius si cum ingenio
perpendantur, magis iubant, quã cõ-
tradiciunt, si aduertamus non negare
absolutè omnem vim, & effectũ, sed
omnem condemnationem, vel om-
nem sententiam condemnatoriã, &
sic diffinitiuam, per quam solam cõ-
demnatur quis, vel absoluitur l. 1. in
fin. ff. de re iudicata. Est igitur sensus
germanus, & verus illorum verborũ,
*non sunt propter hoc aliquatenus, vel sen-
tentia aliqua condemnandi*, id est non
sunt propter hoc criminaliter, vel ci-
uilitè, grauiter, vel leuiter, & ad pœ-
nam maiorem, vel minorem corpo-
ralem, vel pecuniariam condemna-
di, vt satis expressit Bonifacius. Papa
in cap. 1. de clericis coniugatis, lib. 6.
vers. *præsent*, dũ declarauit istiusmo-
di clericos coniugatos, pro commis-
sis ab eis excessibus, vel delictis, tra-
hi non posse criminaliter, aut ciuili-
tè ad iudicium secularẽ, nec ab ipsis
secularibus iudicib' eos debere per-
sonaliter, vel etiam pecuniariter vl-
latenus condemnari: vbi satis deno-
tauit Bonifacius denegata omni om-
ninò cõdemnatione, ex confessione
coram laico debere intelligi de-
negatam condemnationem crimina-
lem, vel ciuilem grauem, vel leuem,
& ad pœnam maiorem, vel minore,
corporalem, vel pecuniarum, nõ de-
negatos, aut interdictos effectus ex-
traiudicialis confessionis: quod ip-
sũ pariter sensisse videtur Alex. III.
in dict. cap. at si clerici. in princ. vers.
si verò, dum statuit clericos corã Epif-
copo de criminibus in iure confes-
sos,

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

Tos, seu legitima probatione conuictos, dū modo sint talia criminapropter quā suspendi debeant, vel depōni, non immerito à suis ordinibus, vel ab altaris ministeriō suspendendos, aut perpetuo remouendos esse.

27 Planē dum iudex per interlocutoriam delinquentem extrajudicialiter confessum quāstionibus subiicit, aut aliās eidem purgationem indicit, vel ex indicijs, & semiplena probatione, ad eandem perficiendā tendit, nullatenus, nec aliqua sententia delinquentē condemnat, sed agit de veritate assequenda, & fide faciēda, ac per consequens semper erit verum, clericos nullatenus condemnari ex tali confessione, etsi maximē illa omnes & singulos confessionis extrajudicialis producat effectus.

28 Denique vltimum Abbatis, Felini, & aliorum grauissimorum patrum argumentum, contra dictam priorē quam amplectimur sententiam adductum, facili diluitur; ex proximē dictis si rectē intelligatur. Etenim iura manifestē docuerunt solam huiusmodi confessionem, non esse causam, etiam remotam, ob quam clerici possint, etiam inchoato nouo iudicio & processu, apud propriū Episcopum aliquatenus condemnari, nisi quam tamen negarunt, quod huiusmodi confessio vim habeat, & effectus extrajudicialis confessionis.

29 Quod si dicas, vt instabamus in argumento, adhuc ex tali confessione insimul cum alijs postea interuenientibus, apud propriū Episcopum, vel iudicem competentem plenam effici probationem, & condemnationē sequi, ita quod confessio præcedens, apud sæcularem sit concausa talis condemnationis, facili etiam respondebo, nihilominus non esse verum dicere, clericum, propter confessionē emissam coram laico simpliciter cō-

demnari, quippē quā, vt supponitur, non fuit causa totalis, sed par tialis, & concausa condemnationis: manet ergo iam firma, & libera ab omni impugnatione, nostra sententia, quæ docet talem clerici confessionem valere, vt extrajudicalem, omnesque, & singulos cōfessionis extrajudicialis effectus, absque dubio operari.

20 Restat vt secundæ parti propositi initio controuersię satisficiamus, inquirentes, vtrum recto eodem themate, talis confessio in eo, etiam vim habeat, quod clericus postea ab Episcopo, vel alio iudice competente interrogatus, non possit variare, aut negare, id quod apud sæcularem fuerat confessus, & ita cogatur persistere, & ratificare præcedentem confessionem.

21 In qua dubitatione statim se offert elegans decisio text. in l. generaliter in fin. C. de non numerata pecunia, & in cap. per tuas, ibi, cum nimis indignum, &c. de probatione. ex quibus iuribus passim Doctores deducere consueuerunt, neminem audiri contra propriam confessionem, tradit Lanfrancus in tract. de confessionibus, Albarus Baez cōsultat. 33. lib. 1. Emanuel Costa excellentis ingenij vir, in l. si ex cautione, limitat. 54 & pag. mihi 89. & passim alibi, ante quos Innocentius in cap. per Inquisitionem de electione, quem sequuntur Doctores ibi, & post Angelū, Rodericus Suarez in l. post rem, notab. 3. num. 2. cōmunis, ex Viuiō, & alijs, quos refert Mascard. de probatio. conclus. 33. num. 2. Rolandus & Valle cōf. 31. n. 18. lib. 3. qui omnes aperte fatentur, clericum apud sæcularē confessum variare non posse, aut negare id, quod apud sæcularem fuerat confessus, & ita nisi ostendat errorē, aut iustam aliam causam cogi debere ratificare præcedentem confessionem.

nem in eademque persistere, ex reg. d.l. generaliter. i. j. verſ. *nimis*. C. de non numerata, & dict. cap. per tuas, ibi, cum *nimis indignum*, &c. de probationib.

22 Quam tamen regulam reſtringere non grauabor, vt non procedat in titulo. C. de non numerata, vt late per Coſtam vbi ſupra, Gomecium de contractibus, cap. 6. a num. 3. nec ſimiliter locum habeat regula prædicta, in tit. C. de dote cauta, de quo late per eundem Gomecium in l. 59. Tauri, num. 52. Albarum Baez conſultatione 5. & 6. nec non limitari debere eandem regulam, ſi probeatur in confeſſione deficere aliquid ex his, quæ ad illam neceſſaria ſunt, de quibus per gloſ. i. in c. vlt. de conſeſſis, & late Maſcard. concl. 7. a numero 14.

23 Quo caſu potius proſecto ego dicerem, non inſirmari confeſſionem ex negatione, aut teſtimonio proprio illius, qui antea confeſſus fuerat, de quo ſermonem inſtituerunt iura in dict. l. generaliter, & in dict. cap. per tuas. ſed ex probatione, quæ contra confeſſionem concludit. Preſertim ſi addas confeſſionem iudicalem, vel extraiudicalem, coram notario factam, non aliter vim habere, quam ſi à conſistente ſubſcripta ſit, vel eo nolente ſubſcribere, ſolemnitas illic præſcripta interueniat.

24 Verum tamen, vt liberè dicam & ſentio, ſemper mihi viſum fuit, dubio non carere, ſententiam præſatam, quæ docet, clericum poſtea ab Epifcopo, vel alio indice competente interrogatum, non poſſe variare, aut negare id, quod apud ſæcularem fuerat confeſſus, & ita cogendum eſſe perſiſtere, & ratificare præcedentem confeſſionem, niſi errorem oſtendat, aut iuſtam aliam cauſam;

quidquid eam conſtanter, & vnanimi conſenſu tueantur Innocentius, & Doctores communiter vbi ſupra, & poſt Angelum, Rodericus Suarez, Viuius, Maſcard. & Rolandus à Valle nuper citati.

25 Etenim ſi verum amamus, licet negari non debeat, regulam, dict. l. generaliter, & dict. cap. per tuas. re vera euincere, non poſſe conſistentem ſine cauſa, & temerè reuocare confeſſionem, quam ſemel fecit, apud iudicem incompetentem, non tamen euincit illum eſſe cogendum perſiſtere, aut eadem ratificare, apud competentem.

26 Probatur eleganti ratiocinatione ſi cum ingenio diſcurrendo animaduertas, non ob aliam cauſam, nimis indignum vtroque iure cenſeri, vt quod quis propria voce fuerat confeſſus, neget, aut contradicat, quam quia nequit per reuocationem voluntariam, tollere vim, quam talis cõfeſſio habuit, tanquam facta apud incompetentem, quo circa cum ratione coniunctum, & copulatum eſt, & æquitati maximè congruit, vt ſemel confeſſus apud iudicem incompetentem, non cogatur vim nouam addere ſuæ confeſſioni, ipſamque iudicalem efficere, ratificando, apud Eccleſiaſticum, igitur cogi non debet perſiſtere, & ratificare præcedentem confeſſionem, etſi verum ſit non poſſe taliter conſistentem temere, & ſine cauſa reuocare confeſſionem, quam ſemel fecit coram iudice incompetente.

27 Confirmatur efficaci ratione, ſequeretur enim ex oppoſito, ſi cogendus eſſet perſiſtere, & ratificare confeſſionem, apud incompetentem factam, quod omnis confeſſio extraiudicialis nõ probato errore, vel cauſa reuocandi eam, ſufficeret ad condemnationem, probo ſequellam, quia

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

quia sic extraiudicialiter confessus semper cogeretur apud competentem iudicem persistere, & ratificare, ac per consequens omnis extraiudicialis confessio eam vim haberet, & in effectum, non probato errore, vel causa reuocandi, sufficeret ad condemnationem, quo nihil absurdius dici posse, plusquam liquido constat.

28 Quo discursu vero pariter, & subtili retento, Innocentij, & aliorum resolutionem proximè relata, carentis ipse probandam censerem, dum loquuntur de huiusmodi confessione facta per clericum apud secularem, quatenus eam admitterem, atque probarem in quavis alia confessione extraiudiciali, vt sicuti licet quis nequit temerè, & sine causa reuocare extraiudicialem confessionem, non tamen cogitur persistere, & eandem ratificare, pariter etià cogendus non sit ratificare confessionem factam, apud incompetentem, eodemque modo philosophan-

dum sit de confessione coram incompetenti facta, ac de extraiudiciali, iuxta ea quæ tradit Bald. in l. clarum, C. de auctoritate prestanda, Siculus, Angelus, & alij, quos sequitur Rolandus dict. num. 18. & post Boerium tradit Iulius Clarus vbi supra, num. 33. qui tunc demum adiungit confessum coram iudice incompetenti, cogendum esse perseverare in tali confessione, quando de tali confessione orta est suspitio, vel infamia, aliàs secus, & casus, quo non reuocauisset, tunc namque Boerio decis. 90. num. 9. liberum est vnicuique confessionem extraiudicialem reuocare, & asserere se illam nunquam fecisse, sique reuocata confessio, nec facit inditium ad torturam: nec ineptè faciet aduocatus, si consilium præstiterit clientulo, vt reuocet confessionem extraiudicialiter factam, iuxta tradita per eundem Boerium loco citato, cui ego addo si modo id cum bona conscientia fieri possit.

Summaria ad Controuersiam 28.

AN secularis de crimine clerici in cuius finem cognoscere possit, vt clericum à testimonio repellat, non vt procedat contra illum.

2 Referuntur Doctores asserentes laicum iudicem, nec per viam exceptionis, nec ad effectum duntaxat repellendi clericum, posse de crimine clerici cognoscere.

3 Omnis causa in qua agitur de crimine clerici, Ecclesiastica est, quæ ad Ecclesiasticum omnino, & nullatenus ad iudicem laicum pertinet.

4 Testificandi aclus, legitimus, & honorificus est, & ex contrario ignominiosus.

non sum à testimonio repelli, præsertim ob crimen: & clerici arcendi non sunt, per Potestatem laicam à testimonio ferendo.

5 Quando tractatur de repellendo clericum à testimonio negotium illud, non est contra clericum testem, sed contra producentem agitur.

6 Negari non potest, quin repulsio à testimonio, licet non ordinariam extradiuinarum tamen, & qualem qualem penam inducat.

7 Fundamenta, & rationes in contrarium adductæ solum enunciat taliter clericum non puniri poena ordinaria, non tamen negant extraordinariam

poena

- puna repulsionis à testimonio plectendum.
- 8 Ponderatur rex. in. c. at si clerici, in princip. ut dum laicis interdixit omnino cognitionem de criminibus clericorum, instituerit sermonem, de illo crimine tantum, pro quo clericus apud ecclesiasticum ad poenam condignam poterat condemnari.
 - 9 Non licet constituere differentiam in proposito, inter crimina ecclesiastica, & quaecumque alia, & non potest inueniri, neque excogitari delictum aliquod, quod ratione ipsius clerici committentis non sit ecclesiasticum, & laici contra clericum de crimine, etiam per viam exceptionis obiecto indicare non possunt, sed debent ad ecclesiasticum remittere.
 - 10 Apud omnes in confesso est, laicum, non posse punire clericum qui falso apud illum testificatur, quod efficax praestet argumentum, ne possit procedere contra clericum ad effectum, ne ei credatur, repellatur ut à testimonio.
 - 11 Referuntur auctores, asserentes laicum cognoscere posse de falso testimonio clerici, ad solum effectum repellendi eum à testificando.
 - 12 Absque ulla difficultate est, laicum cognoscere posse, an clericus falsum

- dixerit testimonium necne, ad effectum repellendi eum à testimonio.
- 13 Iura quae interdixerunt clericos per laicos iudicari, intelligenda sunt, ut condemnari non possint ad poenam, nec procedi contra ipsos clericos per laicam Potestatem.
 - 14 Index laicus etiam ob crimen potest repellere clericum à testimonio, nec dicitur cognouisse de crimine clerici.
 - 15 Controuersia de repellendo à testimonio, non est contra ipsum clericum, sed magis inter litigatores discutitur, nec examen testimonii super crimine obiecto per viam exceptionis, actus iurisdictionalis est.
 - 16 Vulgare Philosophorum, & Iurisperitorum dictum, qui remouet genus, remouet speciem.
 - 17 Opinio quae habet causam super clerici repulsa, remittendam esse ad ecclesiasticum, vix ad effectum & praxim reduci potest.
 - 18 Remittere talem causam super crimine clerici per viam exceptionis obiecto ad iudicem ecclesiasticum, & se interim abstinere ab illa particula causa principalis, plus est, quam diuidere causam continentiam.

CONTROVERSIA 28.

Utrum si coram saeculari de causa cognoscere

te, opponatur exceptio criminis contra clericum, qui illic in testem producit, possit index saecularis, cognoscere, de eiusmodi crimine per viam exceptionis, & an valeat confessio, & conuictio clerici, ad effectum, ut is per saecularem à testimonio repellatur.

Expedita res est, & saepe à nobis in hoc tractatu decantata doctrina, saecularem iudicem, nec principaliter, nec incidenter,

etiam per viam exceptionis cognoscere posse de causa ecclesiastica, quāuis super ea (iuxta naturā exceptionis incidentis) non pronuntiet, sed

LII

super

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

super alia se culari, de qua principaliter agitur. l. 1. C. de ordine iudiciorum, ibi, *quoniam non de ea &c.* capit. tuam, de ordine cognitionum: Verum cum proposita controuersia non inquirat, an secularis valeat cognoscere de crimine clerici, per viam exceptionis opposito, generaliter, & absolute loquendo, sed ad eum effectum duntaxat, vt talis clericus per secularem, à testimonio repellatur, quo casu clericus testis, non videtur ad pœnam condemnari, nec negotium exceptionis eiusmodi, agi contra testem, sed magis contra illum, qui testē produxit, adhuc profectò controuersum est, & esse potest, & sub iudice lis erit, possit ne se cularis, in eum finem, de crimine clerici cognoscere, vt clericum à testimonio repellat, nō vt procedat contra illum.

2 In qua dubitatione, dum iam diu post longam meditationem tentare cepissim, seculares iudices, nec de crimine per viam exceptionis, contra clericum testem posse cognoscere, sed necessario ad ecclesiasticum, remissionem fieri debere: inueni Cardinalem Henrichum, vulgo Hostiensensem nuncupatum, & Antonium in cap. verum, de foro competentis, Ioannem Andream, in cap. at si clerici, in princip. num. 2 r. de iudicijs, aperte existimantes, nec per viam exceptionis, vt dictum est, ad effectum repellendi clericum à testimonio, laicum iudicem cognoscere valere de crimine clerici.

3 Quorum sententia equidem apud me nunquā fundamēto caruit, quippe scio, semperquē exploratum habui, omnem causam, in qua agitur de crimine clerici ecclesiasticam esse, sicque ad ecclesiasticum omnino, & nullatenus ad secularem iudicem pertinere, ex c. 2. de foro cōpet.

c. cum non ab homine. c. clerici. d. c. at si clerici, in princip. de iudicijs, quo fit, vt si ea per viam exceptionis incidat apud secularem, non poterit is, etiam incidenter, de illa cognoscere, ad effectum repellendi: semper enim verum esset, iudicem laicum de causa clerici, & per consequens de negotio ecclesiastico cognouisse: quod nullatenus admittendum est.

4 Maximè si meminerimus testificandi actum legitimum, & honorificum esse, & ex contrario ignominiosum à testimonio repellì, praesertim ob crimen, quia ratione Alexan. III. per censuram ecclesiasticam iussit compellendos seculares iudices, repellere excommunicatos, ab agendo, patrocinando, & testificando in suis Curijs & iudicijs, quam repulsam in ipsorummet excommunicatorum dedecus, & ignominiam redundare manifestum est, & probant iura inferius speciatim expendenda, in cap. 1. de exceptionibus, ibi, *ordinaria poena*, & ibi, *sufficit ergo*, & in cap. 2. versic. *quemadmodum*, ibi, *poena ordinaria*, & ibi, *sed eius duntaxat*, de ordine cognitionum. l. moris. 9. in principio. ff. de pœnis. A quo honore, seu actu legitimo, & honorifico sic testificandi, ne clerici arceantur per Potestatem laicam iuri, & rationi consonum videtur, cum talis repulsa sine aliquali cognitione criminis, à clerico commissi, contingere non valeat, quam cognitionem iudicibus laicis interdictam esse vniuersa iura proclamant.

5 Nec vim praefati discursus euitabit qui dixerit (quod superius tetigimus) nempe iudicem laicum super tali crimine non pronuntiare, nec condemnari clericum ad pœnā, quando laicus de eius delicto per viam

viam exceptionis quodammodo cognoscit, imò negotium illud non contra clericum testem, sed contra producentem agitari, cuius interest principaliter, clericum testem admitti, aut repulsam pati: quæ in summa sunt rationes, & fundamenta, quæ possunt adduci aduersus hanc partem, quam modo stabilire contendimus.

- 6 Etenim negari non potest, quin repulsio à testimonio, licet non ordinariam, extraordinariam tamen, & qualem qualem poenam inducat, dum propter culpam repellitur quis ab actu legitimo, & honorifico testificandi, ut non obscure significarunt iura proximè citata, præcipue text. in dict. capit. 2. de ordine cognitionum, versic. *quemadmodum*, ubi Innocentius. III. Pontifex Maximus perspicue docuit, qd si in modum exceptionis aliquod crimen testi obijciatur, ut repellatur à testimonio, & si crimen contra eum ciuilitè probatum fuerit, non idè sibi poenam ordinariam infingendam esse, sed eius dumtaxat testimonio non credendum: Et subdit ea ratione contingere, quoniam in ipsum accusatio non procedit, innuens atque significans, & si non ordinariam delicti poenam, saltem extraordinariam, scilicet quod eius testimonio non credatur, ipsimet testi imponi, quotiescumque à testificando, seu à testimonio repellitur: necnon & Celestinus. III. Summus Ecclesiæ Præfatus, idem sensisse videtur, dum expressè voluit, quod si de criminibus ad solam exceptionem obiectis, testes conuicti fuerint, siue confessi, poena ordinaria mulctari non debet, cum accusatio in ipsos secundum iuris ordinem non procedat. Vbi argumendo subiungit, sufficere quidè si præfati testes eodem themate re-

tento à peribendo testimonio repellatur, & cetera quæ sequuntur ad extremum text. in d. c. 1. de exceptionibus. cuius verba ad illius calcem relata oportunè suo loco explicabimus: pariter ergo innuit, atque significat Celestinus, eum qui repellitur à testimonio, saltè extraordinaria poena mulctari, ac per consequens nequitiam asserere licere videtur, quod iudex laicus de crimine per viam exceptionis, nec ad effectum dumtaxat repellendi eum, à testificando, contra clericum testem, cognoscere valeat, quinimò necessario ad ecclesiasticum fieri debere remissionem, ut Ioanni Andreæ, Hostiensis, & Antonio supra relatis videbatur.

- 7 Fundamenta enim, & rationes in contrarium adductæ, scilicet quod laicus in specie proposita, nec pronuntiat, nec ipsummet negotium contra clericum testem, sed contra producentem agitur, nec clericus in effectu condemnatur ad poenam: solum euincunt talem testem non puniri poena ordinaria, non tamen negant iura allegata, imò potius comminiscuntur, atque contendunt, extraordinaria poena, repulsionis à testimonio, plectendum fore, & quoties repellitur plecti: igitur de primo ad vltimum iudex secularis de crimine contra clericum per viam exceptionis obiecto, nec ad effectum dumtaxat repellendi eum, à testimonio cognoscere valebit.

- 8 Quod si dicas Pontificium responsum in dicto capit. at si clerici, in principio, dum laicis interdixit omnino, cognitionem de criminibus clericorum, instituisse sermonem, de crimine tantum pro quo clericus apud iudicem ecclesiasticum, ad poenam condignam poterat condemnari, ut ex illius textus serie constet, ac propterea

III 2 signi-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

significare videri *secularem iudicē*, cognoscere posse contra clericum, de illo crimine pro quo clericus ab ecclesiastico condemnari non posset ad pœnam, & consequenter de his criminibus per viā exceptionis obiectis, & ad effectū dumtaxat repellēdi clericum à testimonio: Respondebo verum quidem esse iuxta subiectam materiam Pontificem Maximum in d. cap. at si clerici, tantum fuisse loquutum, de crimine, pro quo iudex ecclesiasticus pœnam condignam, clerico imponere valeret, non tamen idē dixit Pontifex integrum esse *secularibus*, de illis criminibus cognoscere, pro quibus clericis, à suis iudicibus ecclesiasticis condemnari non possent ad pœnam: Verū enim verō inficiari nullus potest, hoc pluribus alijs iuribus, interdictum esse, nempe quod *seculares* de clericorum causis, nec principaliter, neque incidenter, nec per viam exceptionis vllatenus cognoscere possint: sicque præcedens consideratio, ex d. c. at si clerici, quantumvis subtilis, & ingeniosa impedimento non est, quominus procedat superior resolutio.

- 9 Minimèque licebit constituere differentiam in hac parte inter crimina ecclesiastica, & quæcumque alia, quam perperam nonnulli cōmīniscuntur, dicentes quod si crimen contra clericum per viam exceptionis obiectū, ecclesiasticum sit, non licebit iudici laico, de illo cognoscere, nec ad effectū dumtaxat repellēdi clericum à testificando, è contra si non sit ecclesiasticum, quasi inueniri delictum aliquod, aut excogitari posset, quod ratione ipsius clerici committentis, non sit ecclesiasticum, & ad ecclesiasticum omnino, & nullatenus ad *secularem iudicem* spectans, quidquid Innocentius re-

latus per Abbatem in d. c. verū. n. 21. Hostiensis, Felinus, & Cardinalis statim infra referendi, prædictam differentiam (ad hoc non aduertentes) inter crimina ecclesiastica, & quæcumque alia, absque legitimo fundamento fuerint amplexi: idēque liberè iā procedere videtur superior sententia quæ docet, *seculares iudices* contra clericū de crimine, etiam per viam exceptionis obiecto indicare non posse, sed debere remittere ad ecclesiasticum.

- 10 Accedit non dubium esse quod iudex laicus, nequeat punire clericum qui falsò apud illum testificatur, vt non semel in hoc tractatu meminisse, & apud omnes in confesso est, atque id ex omnimodo iurisdictionis defectu, quem patitur ipsemet iudex laicus, & si alias omnes iudices in vniuersum, ob per iurium coram illis perpetratum soleant, & debeant iurisdictionē sortiri. Quæ plursquam certa resolutio, efficax protectō præstat argumentum, pariter nec contra clericum etiam de crimine per viam exceptionis obiecto, aut ad effectū tantum quod ei non credatur, laicum iudicem procedere posse.

- 11 Contrariam tamen sententiam, id est iudicem laicum rectè procedere contra clericum, qui apud ipsum, & in Tribunali *seculari*, in testem producit, & obijcitur illi crimen, per viam exceptionis, solum vt repellatur à testimonio, & quod valeat confessio, & conuictio clerici, ad dictum dumtaxat effectū repellēdi clericum, à testificando docuit in specie Innocent. in cap. verum. de foro competenti, vbi Panormit. nu. 18. & 20. cum sequentibus. Cardinal. & Felin. num. 5. versic. *declara*, idem Abbas in cap. testimonium, de testibus, numero 16. & est de mente multo:

multorū in illud, C. de testibus, tradiderunt Ioann. Gutierrez lib. 1. prae. quæst. 24. num. 2. Iulius Clarus, §. vltim. quæst. 38. num. 14. Dom. Couarr. prae. 18. in fine, ynanimi consensu resoluentes, quod licet secularis nequeat punire clericum, qui falso apud illum testificatur, (vt paulo ante dicebamus) nihilominus & absque dubio possit cognoscere de eiusmodi falso testimonio ad effectum repellendi.

12 Quod ipsemet Domin. Couarr. adeo verū esse existimauit, vt appellauerit commune omnium Doctorū placitum, & absque vlla difficultate crediderit, iudicem laicum ad effectum pronuntiandi sententiam iustam, in ipsa principali causa, & lite, planè cognoscere posse, an clericus falsum dixerit testimonium necne, & super exceptione criminis, opposita contra clericum testem, ad effectum repellendi eundem à testimonio iudicare.

13 Ea vnica & præstanti ratione nifallor, quod clerici si propter aliquā rationem iudicari non valent per iudices laicos, maximè, quia talis cognitio omnino illis interdicta est, vt in cap. 2. de iudicijs. cap. at si clerici, in princip. eodem titulo (quod intellege vt condemnari non possint ad poenam, nec procedi contra ipsos clericos per laicam potestatem) vnde cessante tali interdictione, seu omnimoda prohibitione, quæ cessat non instituto iudicio, nec præhabita causæ cognitione contra clericum, vt potè quia vbi contra testem opponitur crimen per viam exceptionis, quamuis probetur, & testis repellatur non propterea condemnatur is ad poenam, vt constat ex d. cap. 1. de exception. d. ver. *quemadmodum*, conuequens est rectè posse, & debere repelli clericum testem iussu laicorū,

neque ideo asserendū esse, laicos iudices de criminibus clericorū per viā exceptionis obiectis cognoscere. Et confirmatur, quia talis repulsio, nec nomen causæ cognitionis, seu iudicii meretur, cum nec præcesserit accusatio, aut denuntiatio, seu modus alter iudicium instituendi, causa autem ipsa principalis contra testem nullatenus agitur, sed magis contra illum qui testem producit, vt docet glossa penult. in d. c. testimonium, vbi DD. glossa 2. in cap. constitutum. 3. q. 5. glo. 1. in fine, in cap. nihilominus. 3. quæst. 9. & probat text. in l. Lutus. 27. in fine, ibi, *cum non oporteat* & c. ff. de his qui notantur infamia.

14 Alias enim si talis repulsio sententia esset, aut iudicium, testes proculdubio quorum testimonium reprobatum esset, quasi ex falso testimonio inter infames haberetur, ex arguto Pauli l. C. discursu in d. l. Lutus, vbi ex eo respondit nihil proponi cur præfati testes infamium loco haberi debeant, quia non oportet ex sententia, siue iusta, siue iniusta, pro alio habita aliū prægrauari, & glossa ibidè, verbo, *prægrauari*, rectè subiungit, intelligendum esse Pauli responsum de pleno præiudicio, ne utique tamen negandum, quin quale præiudicium dictis testibus, quorum testimonium reprobatum est inferatur, argumento textus in l. 1. sententia. ff. de appellationibus: sensit ergo Paulus testium repulsam ob falsum testimonium, vel aliam causam, nec iudicium, nec sententiam esse, & ob id infamium loco ipsos minimè censeri: quare nihil obstat quominus laicus clericum testem, etiā ob crimen à testificando repellat, nec dicatur aduersus illū iurisdictione exercere, aut de crimine cognoscere, talisq; repulsio minimè

Lll 3 com.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

comprehenditur sub generali interdico. & decernimus, de iudicijs, & similibus iurium, quibus laicis iudicijs interdictur omnis tractatus negotiorum ecclesiasticorum, per viam iurisdictionis: plane si clericum repellere a testimonio etiam ob crimen, foret de crimine cognoscere, & testes haberentur inter infames, quasi ex falso testimonio, vel alio de facto, & coactio iure procedere deberet accusatio, & plena cognitio causae, quae nullatenus interuenit circa testimonium repulsam.

- 15 Lura autem, interdicta laicis, ne ecclesiastica negotia tractare praesumant, tantum procedunt, ubi apud saeculares iudices agitur contra clericum de crimine, pro quo reus ad poenam competentem condemnandus est, non vero si agatur de quali quali ipsiusmet clerici praedictio, quod non venit in consideratione, nec examen, seu inquisitio talis criminis, per viam exceptionis contra clericum testem obiecti, actus iurisdictionalis censetur: adhuc enim controversia illa peculiaris circa repellendum testem a testificando, vel ut illi non credatur, non contra ipsum testem, sed magis inter litigatores principales discutitur.

- 16 Unde cessat labor prioris sententiae, ex eo solum contententis laicum non posse cognoscere de crimine clerici per viam exceptionis obiecti, quia saeculares iudices de causis clericorum, nec principaliter, nec incidenter tractare praesumere debent: certe talis cognitio super repulsa clerici a testimonio, vel ut fides eius minuat, cum nullatenus aduersus clericum instituitur, nec principaliter, nec incidenter contra illum agita-

ri dicetur. Etenim qui remouet genus, remouet speciem, ex vulgari Philosophorum, & Iurisperitorum axiomate, de quo per DD. in l. i. §. qui in perpetuum. ff. si ager vendigalis. l. hodie. §. si quis in alio.

- 17 Quare secunda sententia omni (& si quae adduximus pro priorine in subtiliter, nec in doctè excogitata sint) in iudicando & consulendo potius recipienda est, praesertim cum si rem attentè consideremus, vix, ac ne vix quidem prior opinio ad effectum, & praxim reduci possit, nec e potuerit vnquam.

- 18 Libenter namque interrogarem ego, si index laicus peculiarem illam, seu partialem disceptationem super repulsa clerici ob crimen illi obiectum, ad iudicem ecclesiasticum teneatur remittere, & se interim abstinere ab illa particula causae principalis, non ne plus esset quam diuideri causae continentiam, quandoquidem spectare deberet index laicus, an ecclesiasticus iudicasset clericum commississe crimen, vel repellendum a testimonio foret neene, ut negotium principale decideret (quo quid absurdius, aut periculosius admitti possit non video) profectò summe difficilè ne dicam impossibile mihi videtur, dictam priorem sententiam ad forensium usum accommodari, & opinio secunda quam amplectimur, & si in puncto iuris, & secundum strictam disputandi rationem difficultatem inuoluat, (quod non inficior) vtilior tamen & praxi accommodatior est: atque ideo cum omnibus amplectenda, &

in iudicijs practicanda erit,
quo iure vt-
mur.

Summa

Summaria ad Controuersiam 29.

- 1 Continuaturs praesens controuersia ad praecedentem, & proponitur titulus questionis.
- 2 Referuntur Doctores qui dicunt solū Romanum Pontificem iuris ordine praetermissio posse punire confessum incidenter, solā rei ueritatē sequutus propter criminis atrocitatem.
- 3 Quamuis Papa in sententijs quas profert iuris ordinē regulariter seruare teneatur, quandoq; tamen iusta subsistente causa iuris ordinem praetermittit.
- 4 Duobus modis tractari possunt crimina in iudicio, vel principaliter, vel incidenter, & quatenus sit una, & altera cognitio.
- 5 Criminosus, seu excommunicatus licitum est per simplicem exceptionem crimen obijcere, ut accusatorem & testem repellat, non tamē illos accusare, vel denuntiare.
- 6 Cuilibet accusato excommunicato & criminoso integrum erit accusatorem suum denuntiare, & accusare, si legitimus accusator sit, aut suam, vel suorum prosequatur iniuriam.
- 7 Nihil proderit si talis criminosus accusationem insuauit, cum exceptione proponat, qui nō debet admitti, ne frans legi fiat: voluntaria criminis exceptio illa est, quae proposita fuerit ab inimico, vel aliter suspecto ad impediendum aliquem actum.
- 8 Is qui denuntiat terminos defensionis manifestē excedit, & denuntiatio ad defensionem denuntiantis minimē pertinet, sed potius ad correctionē denūtiati ordinatur, nec debet admitti, nisi caelo charitatis fiat, & praecedente correctione fraterna.
- 9 Adducitur text. in cap. 2. de confessis, ad probandum confessum crimen

incidenter, sine nouo processu puniri posse, & debere, poena ordinaria.

- 10 Miranda resolutioem deduxerunt scribentes, ex cap. 2. de confessis, confessum crimen incidenter, absque alio processu ordinaria poena posse mulctari.
- 11 Insinuitur opposita sententia confessum crimen in iudicio incidenter, quando causa contra eum non agitur, nullo modo posse per iudicem ordinariū poena ordinaria puniri, nisi nouum inchoauerit processum.
- 12 Obijcientes crimen incidenter nullam condemnationem petunt, sed tantum ut quis ab accusatione testimonio, aut electione repellatur.
- 13 Spoliatio in modum exceptionis tantum probata non est per hoc restitutio facienda, sicut cum delictum per viam exceptionis opposuitur, dicitur ut quis repellatur a testimonio.
- 14 Vbi crimen per viam exceptionis obijcitur civile iudicium est, & poena ordinaria locum non habet.
- 15 Contra illum qui se non defendit, nulla sequi potest condēnatio, & ubi quis crimen confitentur, adhuc locus, & dilatio ei statui debet, ut se defendat qui propriam confessionem legitimis poterit excusare modis.
- 16 Reus qui crimen confessus est non est, statim condemnandus post confessionem, contra quam quidquid vellet poterit allegare.
- 17 Vitae suae nemo dominus est, & neque confitendo poterit se poenis corpora libus subijcere.
- 18 Quando terminus constituitur ei qui sponte delictum fassus est, iam aduersus illum nouum iudicium instituitur.
- 19 In criminalibus causis nullo modo

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

confessus in iure pro iudicato habetur.

20 In civilibus confessus in iure pro iudicato habetur qui confitendo se defendere non vult.

21 Scribentes & communis schola, tunc demum dicunt confessum crimen incidenter absque nouo processu poena ordinaria posse mulctari, si crimen quod incidenter confitetur causam principalem de qua disceptatur contingat.

22 Proponitur fundamenta quibus adducti Doctores voluerunt crimen incidenter obiectum, & confessum, si negotium principale contingat ordinaria poena sine nouo processu mulctandum esse.

23 Credibile non est, si vera esset dicta sententia, caruisse eam expressa vtriusque iuris auctoritate, quod oportebat lege aliqua Casarea, vel Pontificia definiri.

24 Peculiaris consideratio ad probandum eam mentiri esse, & non bene fundatam differentiam inter crimina incidenter obiecta & probata, quae contingit, vel non contingunt causam principalem.

25 In cap. 2. de confessis, quod refertur in c. cum super, de causa possessionis, actum non fuit, neque insinuatum quod crimen incidenter confessum contingeret causam principalem, vel non.

26 Cum principalis causa civilis est, etiam si crimen incidenter probatum, contingat causam principalem, confitentes tale crimen non puniuntur poena ordinaria.

27 Auctores dicte sententiae existimant procedere eam secundum iuris antiqui regulas, quorum opinio confunditur ponderato textu in d. c. 2. de confessis.

28 Quando per exceptionem crimen obijciatur, nulla sequi potest condemnatio ad poenam ordinariam, vel extraordinariam, sed tantum repellitur is cui obijciatur a testimonio, accusatione,

vel confirmatione quam petit.

29 Constituitur differentia inter hoc, quod est obijci crimine incidenter per viam exceptionis, aut per viam accusationis.

30 Illud est ingentium, atque natura accusationis quoniam modo proposita, re peratur ordinaria condemnatio.

31 Interpretantur iura in cap. 2. de ord. cognit. & in c. 1. de except. ut distinguendum sit inter questionem in modum exceptionis obiectam ad intentionem aduersarii repellendam, & in modum actionis propositam ad petendam restitutionem.

32 Intelligentur Doctores omnes relati a Gratiano regula 113. num. 7.

33 Explosa resolutione communi, assertur crimen quantumvis contingens causam principalem propter solam incidentem confessionem in eodem iudicio puniri non posse poena ordinaria.

34 Excipiens non agit ad poenam, sed solum, ut accusatorem, vel testem repellat, index vero vera petita iudicare non potest.

35 Aduersus propriam confessionem mulcta obijci possunt quibus aut omnino, aut magna ex parte confessus excusetur a culpa, & iudicium inter alios actum alij nocere non potest.

36 Expendantur verba cap. 1. de exceptio, praecipue verbum, praesertim, de quo ibi ad expugnandam communem distinctionem de crimine, quod contingit causam principalem, vel non.

37 Nusquam probatur dictionem, praesertim, pro tantum usurpari, & auctoritates quae ad id citantur nihil minus probant.

38 Tunc demum tolerabilis est acceptio aliqua contra verbi proprietatem, quando lex divina, aut humana, vel efficax ratio, aut concludens sanctorum, non posse accipi in propria significatione.

39 Subiungitur verus sensus ad c. 2. de

con-

confessis, ut aduersus illam Canonici cum Bethlemitanum fuerit formatus nouus processus.

40 Referuntur Doctores asserentes depositionem ab officio & beneficio ordinariam poenam esse criminis simoniae.

41 Referuntur Doctores qui dicunt plures alias poenas fuisse statutas aduersus detestabile simoniae crimen.

42 Simoniacus deponi non potest, nisi quando aduersus eum criminaliter agitur.

43 Explicatur, & expenditur mens Gregorij noni circa cap. 2. de confessionis.

44 Continuat in intellectu dicti cap. 2. de confessionis, & asseritur cum glossa in effectu fuisse in eodem institutum iudicium aduersus confessionem.

45 Negari non potest aliquid discrimine versari inter crimina incidenter probatum, quod contingit causam principalem, & illud quod eam non attingit, & testis qui falsum dixit testimonium in eodem iudicio potest damnari.

46 Qui de principali indicat, accessoria, & incidentia desinit, & crimine causam principalem contingens videtur in simul cum illa virtualiter in iudicium deductum.

47 Negari non potest aliquam esse differentiam inter utrumque crimen, scilicet contingens causam principalem, & non contingens, & intelliguntur iura in c. 1. de except. ad calcem, & in l. nullam. C. de testibus, & in c. si testes. S. item qui falso. 3. q. 4.

48 Intelligitur tex. in l. 2. S. si publico. ff. de adulteriis, ut uulter obiciens leuocinium, maritum potius reaccuset quam exei piar.

49 Intelligitur tex. in S. extraneus eiusdem l. 2. & iterum ponderatur tex. in d. S. si publico, & statuitur exceptio nem ad defensionem pertinere, quae

omnibus quantumvis criminosis, uel etiam excommunicatis, in iudicio permittitur.

50 Assignatur ratio quare sapienter docuerit Iuriscultus in d. S. extraneus, non posse ab extraneo obijci leuocinium.

51 Textus in d. S. si publico, & in d. S. extraneus, potius communem sententiam euertunt, quam confirmant si attentè considerentur.

52 Mirum est quod in c. 2. de confessionis, Canonici ille qui sponte crimine simoniae confessus fuit, incidit de depositus fuerit contra regulam, quae docet ordinariam poenam esse mitigandam, quando sine accusatore per inquisitionem proceditur.

53 Verior est sententia qua asserit non tene ri iudicem, qui per inquisitionem procedit semper minuire poenam ordinariam, & referuntur iura, quae in particulari inquisitione eandem omnino poenam imponunt.

54 In d. c. 2. de confessionis, etiam non instituto iudicio accusationis contra dictum Canonicum, locus fuit poenae ordinariae propter qualitatem excessus, & grauitatem criminis simoniae.

55 Non est admittenda resolutio communis scholae distinguendis, ut si per inquisitionem agatur non ordinaria poena, sed mitior sit imponenda.

56 Ratione & auctoritate conuincitur praedicta distinctio, & explorari iuris est sponte fatentem mirum quidem puniri debere.

57 Non est perpetuo reiicienda praedicta distinctio, sed aliquando licet iudicibus, etiam licet instituta per viam inquisitionis, ob delinquentis excessum, & grauitatem criminis, poenam ordinariam imponere, ut in d. c. 2. de confessionis, & in alijs iuribus quae referuntur.

CONTROVERSIA 29.

Vtrum confessi crimen incidenter, vbi causa principalis inter alios agitur, absque alio processu, ordinaria pœna possint mulctari.

1

Consequenter, & secundum rectâ doctrinæ rationem, postquam egimus de viribus confessionis à clerico coram seculari emissæ, & an ob crimen illi incidenter obiectum repellendus sit à testificatio, tractandū nobis est, de illa controuersia eleganti pariter, & difficili, an si testis cui crimen obijciatur, vt repellatur à testimonio, statim confiteatur se illud commississe, ob talem confessionem incidenter factam, absque nouo processu, pœna ordinaria puniri valeat.

2

Quæ disputatio tanti ponderis, & momenti est, vt nonnulli viri docti inferius adducendi, consulti responderint, solum Romanum Pontificē, qui nullis legibus ligatur humanis, iuxta cap. proposuit de concessione præbendæ, officio suo, iuris ordine prætermisso, posse punire confessum incidenter, solum rei veritatē sequutus, propter criminis atrocitatē, iuxta cap. in causis de re iudicata, ita Felinus in cap. licet Heli, de simonia, num. 30. & in cap. inquisitionis. §. ultimo, num. 14. de accusationibus, Aegidius Bossius in titulo quomodo procedatur per exceptionem, à num. 10. post glossam in capit. 2. de

confessis, verb. *confessus*, in secundo intellectū, quē latē prosequitur Abbas nu. 9. & satis comprobatur ex adductis per Felinum loco citato.

3

Quamuis enim in causis quæ summi Pontificis iudicio deciduntur, & ordo iuris, & vigor æquitatis, subtiliter observandus sit, cum in similibus casibus ceteri teneantur similiter iudicare: vt argumentabatur Innocentius. III. Pontifex Maximus in d. cap. in causis. 19. de re iudicata: nihilominus tamen, si fortē se se obtulerit negotium aliquod, in quo ipsemet Romanus Pontifex causa necessitatis, & vtilitatis inspecta, dispensatiuē duxerit statuendum: vtique manifestum est, ipsum dispensare posse, quantumcumque Papa in sententijs quas profert, iuris ordinem regulariter seruet: vnde nemo mirari debet, si quandoque existente causa, iuris ordinem prætermittat, & puniat, incidenter confessum, sola rei veritate inspecta, idque propter criminis atrocitatem, vel alia iusta causa.

4

Verum ne circa præsentem controuersiam, terminorum æquiuocatione laboremus, antequā eam agrediar, præmittere necessarium duxi, duobus modis tractari posse crimen in iudicio, vel principaliter, vel incidenter: principaliter, quando aduersus

aduersus aliquem instituitur iudiciū, vt puniatur, vel corrigatur, nulla præcedente causa circa idem, vel inter easdem personas: incidenter verò, vt in terminis præsentis controuersie, quando alia causa principaliter agitur, & occasione eius, incidenter, crimen, per accidens obijcitur, de cuius criminis confessione sic incidenter facta, an mereatur poenā ordinariam, & absque nouo processu procedi valeat contra taliter confessum, præsens à nobis suscipitur disputatio, quam more nostro per viam controuersie libenter vtrique discutimus.

- 5 Si prius lectorem admonuerimus, hanc criminis exceptionem, vt quis ab accusatione, seu testimonio repellatur, adeo licitam esse (si modo simpliciter fiat) vt omnibus accusatis siue criminaliter, siue civiliter eā obijcere liberum sit: nec moueat in contrarium, non videri crimen obijci posse, ab his quorum nomen iam sit receptū inter reos, vel aliter sint inimici accusatoris, aut testis, quem exceptione criminis repellunt. Etenim apertissimi iuris est exceptionem, ad defensionem duntaxat pertinere, nec non omnibus quantumuis criminosis, vel etiam excommunicatis, in iudicio permitti, se defendere, & excipere aduersus testes, & accusatores, secundum glossam celebrem in cap. super his, verbo, *accusator*, de accusationibus, cap. dilecti, cap. cū inter, de exceptionibus. Quo fit vt si contingat talem criminis exceptionem ad ipsius rei accusati defensionem non pertinere, aut simplicem non esse, id est, quod admixtā habeat accusationem, minimè admittenda sit, quandoquidem criminosis, seu excommunicatis licitum est, per simplicem exceptionem crimen obijcere, vt accusatorem, & testem

repellant, non tamen illos accusare, vel denuntiare, ita vt voluntaria criminis exceptio proposita ab inimico, vel aliter suspecto, non admittatur, necessaria verò, & ad defensionem pertinens admittenda sit, teste Innocentio recepto in d. cap. super his, post glossam sic benè sentientē ibidē, vbi Felin. n. 6. Cardin. & Abb. num. 10. Annania num. 7.

- 6 Excipiendi sunt casus, quando suam, aut suorum prosequuntur iniuriam, l. neganda. C. qui accusare nō possunt. l. is qui reus, cum glossa. r. ff. de publicis iudicijs, tradit Iulius Clarus in pract. q. 14. num. 12. & antea Socinus in cap. 1. num. 67. de mutuis petitionibus, quibus casibus integrū erit cuilibet accusato excommunicato, & criminoso, accusatorem suum denuntiare, & accusare, si legitimus accusator sit, aut suam vel suorum prosequatur iniuriam.

- 7 Parum autem, aut nihil proderit si accusationem infimul cum exceptione proponat, aut dicat, se eo animo facere, vt testem à testimonio repellat, quoniam si terminos excefferit defensionis, & quomodolibet accuset, aut accusare incipiat, vtiq; non debet admitti, ne fraus legis fiat, vel accusatio quæ reis, seu criminosis, & excommunicatis, interdicitur, alia via permittatur, contra reg. cum quid vna via, lib. 6. Voluitariam autem criminis exceptionem (quod non parum meminisse inabit) illam dicemus, quæ proposita fuerit ab inimico, vel aliter suspecto, ad impediedam (verbi gratia) confirmationem electi, nisi daremus sic inimicum, vel aliter suspectum, eius Ecclesie Dignitatis, aut Administrationis subiectū esse, à qua per talem criminis exceptionem, vult electum repellere: quo casu iam non dicetur voluntaria criminis exceptio, vt benè sensu glossa in

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

in d. cap. quod super his, & post illam Innocent. receptus, Cardin. Abbas, Annania, & Felinus nuper citati.

8 Ex quo etiam fundamento, si bene discursus intelligatur, facile deducitur minimè licere criminosis, excōmunicatis, & id genus alijs personis, quorum nomina inter reos recepta fuerint, suos accusatores, aut testes aduersæ partis denūtiare, & si denuntiationē loco exceptionis obijciant, eum certum sit eum qui denuntiat, terminos defensionis manifestè excedere, cum talis denuntiatione ex cessione text. in cap. qualiter, & quādo, de accusationibus, ad defensionem denūtiantis minimè pertineat, sed potius ad correctionem denuntiatī ordinetur, nec debeat admitti, nisi cōlo charitatis fiat, & correctio fraterna præcedat.

9 Quibus sic constitutis facilius limina disputationis propositæ attingemus, statim adducentes pro parte affirmatiua, argutum & difficile Innocentij III. Pontificis Maximi responsum, relatum in cap. 2. de cōfessionibus, ubi expressè decissum est, canonici cum de quo ibi: utpote quia in iure confessus fuerat, quod pro præstando alteri electioni cōsensu, quingētorū sarracenorū obligationē receperat, & mediator extiterat, simoniae prauitatis, per diffinitiuā sententiā ab omni beneficio, & officio ecclesiastico deponendum; & sic quod si de crimine contra aliquem constiterit, per eius confessionem, incidenter factam, etiam si directè contra eum non agatur, puniri possit, & debeat poena ordinaria, & subiunxit Innocentius rationem, ubi, *quoniam vitium huiusmodi persequi volumus, ut debemus.*

10 Ex qua Pontificia decissione, & ex illis verbis, *suit in iure confessus*, adiuncto illius text. principio, quo pro-

batur principalem causam fuisse inter alios actam, atque ideo cōtra Canonici non fuisse inchoatum novum processum, mirandam profecto resolutionem deduxerunt glossæ, & scribentes ibidem: scilicet cōfessionem crimen incidenter, prout Canonici ille, detestabile simoniae delictū confessus est, absque alio processu ordinaria poena posse mulctari: & quod magis est eandem doctrinam tradiderunt interpretes vniuersi, in l. 2. §. si publico. ff. ad leg. Iuliam de adulterijs, & in cap. 1. de exceptionibus, ex quorum resolutione, & ex præfati text. autoritate, expedita vtrique videbatur præsentis cōtrouerisæ decisio, nisi multa illaque nō leuia, sed validissima argumenta, vrgerent in contrarium.

11 Igitur opposita negatiua sententia, id est confessum crimen in iudicio incidenter, quando causa contra eum non agitur, nullo modo posse per iudicem ordinariū poena ordinaria puniri, nisi nouum inchoauerit processum, aperte instituitur, & cōfirmatur ex sequentibus, ex cap. vni cō, vt ecclesiastica beneficia, cap. de manifesta. 2. q. 1. c. 1. de accusationibus. l. 3. C. qui accusare non possunt. l. rescripto. ff. de muneribus, & honoribus, iuncta doctrina, quam ex dictis iuribus colligunt Bart. in d. §. si publico, in princip. & alij relati per Iulium Clarum in praxi. q. 3. num. 3. Aegidium Borsium in practica, titulo de accusatione, num. 14. Abb. in capit. qualiter, *el segundo*, de accusationibus, vnanimi consensu asserentes neminem absque accusatore legitimo damnari posse: vnde cum ubi confessio sit incidenter, nisi nouum contra confessum instituat iudicium, nullus ad huc accusator, consequens est, quod incidenter confessus statu-

tuta poena criminis affligi non possit, nec debeat.

- 12 Rursus vulgò dici solet in criminalibus, ferri debere sententiam iuxta formam petitionis. l. ult. ff. de fideicommissarijs libertatibus. c. licet Heli, post principium, de simonia. c. qualiter, *el segundo*, de accusationibus, at obijcientes crimen incidenter, nullam certè condemnationem petunt, sed tantum vt quis ab accusatione, testimonio, aut electione repellatur: consequens ergo est confessum crimen incidenter, non posse taliter cõdemnari, nec puniri poena ordinaria.

- 13 Maximè cum exploratum sit quoriscumque crimen in vim exceptionis obijcitur alicui, per eius confessionem, nulla poena affligi, sed à testimonio, vel accusatione repelli, vel ab eo cuius gratia exceptio criminis opponitur, vt probat text. celebris in hac materia, in d. cap. super his, de accusationibus, prosequuntur Iulius Clarus in praxi. q. 19. num. 2. & 4. Bossius in titulo quemadmodum procedatur per exceptionem, à num. 2. Probant in specie manifesta iura, in l. Lucius. ff. de his qui notantur infamia. cap. 1. §. ceterum, de exceptionibus. c. 2. §. quemadmodum de ordine cognitionũ, & ubiq; glossa & scribentes, & in terminis quæstionis nostræ perspicuè constat, consentienti crimen incidenter, solum opponi delictum in vim exceptionis, & vt repellatur à testimonio non vt ordinaria poena muldetur, iuxta doctrinam Innocentij III. docentis in d. c. 2. de ordine cognitionum, spoliatione in modum exceptionis tantum probata, non esse per hoc restitutionem faciendam: licuti si in modum exceptionis aliquod crimen testi obijciatur, vt repellatur à testimonio, & si crimen contra eum ciuilitè proba-

tum fuerit, non ideo sibi poena infligitur ordinaria, sed eius dumtaxat testimonio non creditur, ea sanè vni earatione, quoniam in ipsum accusatio non procedit: igitur benè consequitur sic consentientem incidenter crimen, nullatenus poena ordinaria posse damnari.

- 14 Si addas quod vbi crimen exceptionis obijcitur, vt quis à testimonio accusatione, vel administratione aliqua remoueatur, ciuile iudiciũ esse, vt apertè probat. d. c. super his, ad finem. c. per tuas, in fine, de simonia, & vbi ciuile iudiciũ de crimine influitur, poenam ordinariam locũ non habere, vt prædicta iura probant & fatentur scribentes in d. c. 2. de cõfessionis, & in d. cap. 1. de exceptionibus, estque apud omnes indubitata conclusio.

- 15 Denique ex Clem. Pastoralis. §. ceterum, de re iudicata, ex cap. 1. de causa possessionis, & proprietatis, docemur, condemnationem nullã sequi posse, contra illum, qui se non defendit, aut cui defensionis locus non datur: quia doctrinam etiam obseruari debere, vbi quis crimen vltro fatetur plusquam liquidò erudito lectori constabit, si cõsideret, adhuc ei locum, & dilationẽ statui debere, vt se defendat, quandoquidem propriam confessionem, legitimis posset excusare modis, vt ex omniũ sententia resoluit Salicetus in l. 2. n. 7. C. de custodia reorum, & post eũ Iulius Clarus in pr. actica. q. 64. n. 44. & quæst. seq. num. 1. Bossius in titulo de confessione, num. 2. Anton. Gomez. 3. tom. c. 12. qui omnes affirmant esse communem, & vsu receptam, & apertè probatur in l. 1. §. 9. & seq. ff. de quæstionibus.

- 16 Præsertim si addas reũm confitentem, non esse statim condemnandũ post confessionem, sed adhuc illi

præ-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

præfigendum esse terminum intra quē se defendere, & quidquid vellit etiam contra confessionem allegare possit, vt intendit. l. si confessus. 5. ff. de custodia reorum, & ex communi testatus sic vbique seruari, resoluit Clarus quæst. 65. num. 2. Gomez de delict. c. 12. à num. 3. in fine, & Aditio ad Bernard. in practica. c. 127. in fine, contra Bofsum, quem citat, & notat Clarus. d. loco, num. 1.

17 Ea viua & spiranti ratione, quia vita sua nemo dominus est. c. contingit, de sententia excommunication. l. liber homo. ff. ad leg. Aquilam: & ideo, neque confitendo potest se pœnis corporalibus subijcere, aut legitimis defensionibus priuare. Vnde cum is qui crimen incidenter fatetur, se de eo minimè defendat, nec aduersus eum instituitur iudicium, cum termino ad se defendendum, fieri sanè non potest, vt ordinariam pœnam criminis subeat.

18 Quod si dicas benè posse iudicem terminum constituere, ei qui sponte delictum fassus est, vt se defendat, negare non poteris, iam aduersus illū nouum iudicium institui, ac perconsequens nulla ratione defendi potest, quod glossa & scribentes colligunt, ex d. cap. 2. de confessis, confessum crimen incidenter, absque alio processu, ordinaria pœna posse multari, quod etiam voluerunt Doctores omnes interpretes vtriusque iuris in cap. 1. de exceptionibus, & in l. 2. §. si publico. ff. de adulterijs.

19 Quo factum est, vt in criminalibus causis nullo modo confessus in iure pro iudicato habeatur, quia locus & terminus dandus est confesso, vt se defendat, iuxta. l. 1. §. Diuus Seuerus. ff. de quæstionibus. l. si confessus, & ibi glossa, & Barr. ff. de custodia reorum, & glossam, verbo, *novetur*, in l. si quis in hoc, C. de Episcop.

& clericis, glossam receptā in l. pro inde. §. vltim. verbo, *estimanda*. ff. ad leg. Aquilam, & ibi Bartolum, num. 2. testatur communem Rodericus Suarez ad l. post rem iudicatam, limitatione 16. ff. de re iudicata, Aui-les qui alios refert de Prætoribus. c. 10. verbo, *exequutio*, num. 32.

20 Quamuis in causis civilibus, confessus in iure pro iudicato habeatur, ex cap. fin. de confessis. l. 1. & 3. ff. de confessis. l. 1. C. eodem titu, quia si ipse vtrò confitendo se defendere non vult, iuri suo benè potest renuntiare, cum in re propria quilibet sit moderator & arbiter, & omnes causæ civiles, regulariter, & ferè in vniuersum, ius contineant per partes remissibile, non ita criminales, quæ sub hominum potestate non cadūt. Ideoque iudex in his criminalibus negotijs, tenebitur omnia indagare diligenter, vt veritatem confessionis (quidquid spontè facta sit) penitus intelligat. Ex quibus rectè perpessus, & adamusim consideratis, iam vides eruditè lector, quanta cum ratione sustinemus, atque defendimus, contra communem scholam, confitentem crimen incidenter absque alio processu, neutiquam pœna ordinaria posse multari.

Nec prædictarum rationum maximum pondus euitabis, si dixeris cū scribentibus, & schola communi, illos quidem non sic generaliter affirmasse, confessionem crimen incidenter absque nouo processu pœna ordinaria posse multari, sed tunc demum, & cum hac limitatione, si crimen, quod incidenter cōfiteretur, causam principalem de qua disceptatur, contingat, prout contigisse aiunt in d. c. 2. de cōfessis, vbi simonia, quæ canonice ille, vtrò se cōmississe confessus fuit, circa electionē de qua principaliter agebatur fuerat commissio.

Quo

22 Quo casu dicunt, virtualiter videri deductum in iudicium, crimen tangens causam principalem, cum omnia deducta esse videantur, quæ ad factum principale spectant, vt in electione probat textus in cap. nihil, 44. de electione, dum ait teneri superiorem ex officio suo, de persona electi diligenti studio inquirere, vt obseruat glossa, verbo, *examiner*, in dict. cap. nihil, & glossa. 1. in dict. capit. 2. de confessis, ad fin. Nec non ad ita existimandum adducti sunt interpretes communiter, ex capit. 1 (iuxta ordinarium intellectum) de exceptionibus, vbi cum Roman. Pontifex doctrinam generalem tradidisset, quod crimina per viam exceptionis obiecta, & probata, non essent vindicanda poena ordinaria absque nouo processu, subiunxit, *praesertim vbi crimen quod eis obicitur causam de qua agitur contingere non videtur*, quasi voluerit Summus Pontifex, quod crimen incidenter obiectum, & confessum, si negotium principale contingat, ordinaria poena sine nouo processu multandum sit. Adducunt etiam vt suam sententiam confirmant, nonnulla alia iura in capit. si testes. §. item qui falso. 4. questione. 3. l. 2. §. si publico. superius allegatam. l. nullum. C. de testibus, quibus rationibus, & fundamentis praefatam suam doctrinam ab omnibus probari affirmavit Panormitan. in dict. capit. 2. num. 13. & in d. cap. 1. de exceptionibus, num. 4. Felin. num. 10. & ibidem Philipp. Deci. num. 4. & 7. communem dicentes.

23 Non inquam ex praedicta doctrina euitari valebit, vis maxima dictarum rationum, quandoquid si rem veriori, & subtiliori mentis cogitatione perpendamus, inueniemus sane, superiorem doctrinam, quantumuis

omnium consensu comprobatam, nullo modo defendi posse, & quia in se vera non est, vt inferius demonstrabitur, & quia nullo iure fulcitur, quinimò multis modis ex eisdemmet iuribus, ad id comprobandum ab interpretibus adductis, contrarium colligitur: nec credibile est tanti ponderis, atque momenti doctrinam (quod scilicet crimen causam principalem contingens, siue per confessionem, siue aliter incidenter probatum poena ordinaria afficiendum sit) caruisse, expressa vtriusque iuris autoritate, vt oportebat rem tam grauem, & ad plura negotia utilem, & necessariam, lege aliqua Caesarea, vel Potestatica diffiniri.

24 Quod Gregor. IX. vtrique non omisisset si in d. c. 2. de confessis statuere, & sancire voluisset, crimen contingens causam principalem, de quo incidenter constat, posse in eodem iudicio poena ordinaria puniri, quicquid ex integra decretali Epistola Innocentij. III. solum illam partem desumpserit, qua tantummodo decreuit confessum crimen simoniae in iudicio, ab officio, & beneficio deponendum, & reliquas omnes illius Epistolae partes, praetermissit, efficax argumentum est, illud solum statuere voluisse: non verò commentitiam istam Doctorum traditionem, nec bene fundatam differentiam inter crimina incidenter obiecta, & probata, quæ contingunt, vel non contingunt causam principalem.

25 Quid? quod si expendisti ex initio dictam decretalem, quod habetur in c. 2. de confessis, & refertur in c. cum super de causa possessionis, plusquam liquido constat, post latam diffinitiuam sententiam, in principali causa electionis, fuisse actum de confessione Canonici: vnde deducitur, nihil

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

nihil ibidem retulisse, quod crimen in iudicio incidenter confessum, cōtingeret causam principalem vel non, quandoquidem diuersi separatique omnino fuerunt actus tāgentes principale negotiū, & causam confessio nis ipsius canonici.

- 26 Et præterea cōiungitur prædicta interpretum existimatio, cum cōstet ex d.c. cum super, causam electionis de qua in d. decretali. 2. de confessis, fuisse ciuilitur in iudicium deductam, ac cum principalis causa ciuilis est, etiam si crimen incidenter probatum, contingat causam principalem, apud omnes in confesso sit non puniri taliter consentientem poena ordinaria, teste Bernardo regul. 127. in fine, post Felinum num. 14. & 16. in dict. capit. 2. de confessis, & in dict. cap. 1. de exceptionibus, quibus in locis vnanimi cōsensu defendunt interpretes, nulla ratione defendi posse communem intellectū.
- 27 Rursus in destructionem præfatæ communis sententiæ considerabā, Doctores omnes pro comperto habere, istam suam doctrinam procedere secundum iuris antiqui regulas (quod scilicet crimen contingens causam principalem incidenter, confessione, vel aliter approbatum, ordinaria poena possit affici) per text. in d. §. si publico, quo fit vt nihil noui censeant statutum, aut declaratum in d. decretali, circa puniendū crimen incidenter confessum, quod antea statutum, vel declaratum non fuerat, sed ratio reddita à Pontifice (*quod uellet persequi vt debebat si monia crimen*) præsupponit quidem aliquid noui in dict. cap. 2. statui, aut declarari: communis igitur intellectus, nec verus est, nec villo pacto sustineri valet, semperque firma manet tradita resolutio, quod crimen incidenter, etiam sponte con-

fessum, nullo modo puniri valeat poena ordinaria.

- 28 Inter tres enim modos quibus crimen incidenter opponitur, scilicet accusationem, denuntiationem, & exceptionem, quorum meminit tex. in cap. super his, de accusationibus, Bosius loco proximè citato, num. 19. Clarus quæst. 19. nu. 3. post Bart. & communem in dict. §. si publico, ea versatur discriminis ratio, quod quando per exceptionem crimen obijcitur, nulla sequi potest condemnatio, ad poenam ordinariam, vel extraordinariam, sed tantum repellitur is cui obijcitur, à testimonio accusatione, vel confirmatione quam petit, vt satis probat tex. in d. cap. super his ibi, *quis crimen hoc modo probatum impedit promouendum, sed non deicit iam promotum.*

- 29 Cuius sanè doctrinæ ea reddi potest elegans ratio, quam superius me tetigisse memini, quod quando per exceptionem crimen opponitur, illud solum agitur, vt quis ab accusatione, & testimonio, aut re simili repellatur, & cum iuxta petitionem sententia ferenda sit, vt supra diximus, nō potest alia fieri condēnatio: quando verò per accusationem incidenter obijcitur crimen, & si quis eo pacto intendat aliquem repellere, sequi potest ordinaria poena, quia tunc petitur vt accusatus statuta poena afficiatur, & ex consequenti probato crimine repellitur.

- 30 Quoniam illud est ingenium accusationis quouis modo propositæ, vt petatur ordinaria condemnatio, vt benè quoque probat dict. capit. super his, ibi, *Quoniam ad depositionem instituitur accusatio*, ad differentiationem criminis, quod incidenter per denuntiationem obijcitur, correctione præcedente, iuxta dict. capit. qualiter in fine, in quo cum denuntiatio

- tatio ad correctionem ordinetur ex d.c. super his, numquā ordinaria poena locum habet.
- 31 Et hoc est, quod voluerunt Summi Pontifices in capit. 2. de ordine cognitionum, & in dict. cap. 1. de exceptionibus, qui sic declarandi sunt, vt Innocent. III. rectē distinxerit in dict. cap. 2. inter quāstionem spoliā nobilibus (quorum ibi mentio fit) in modum exceptionis obiectam, ad intentionem aduersarij repellendam, & in modum actionis propositam, ad petendam restitutionem: & Celestinus III. in dict. cap. 1. de exceptionibus ad prædicta respiciens, sapienter docuerit, quod si de criminibus ad solam exceptionem obiectis testes conuicti fuerint, suē cōfessi, poena ordinaria multari non debeant, cum accusatio in ipsos secundū iuris ordinem non procedat, aptissime que in disputando per consequentiā adiecerit, sufficere, si in tali casu testes ad peribendo testimonio repellantur, vt ex superius dictis satis deducitur, & tradunt relati per Bossum, vbi supra n. 9. & 10.
- 32 In hisque eisdē terminis intelligendi sunt Doctores omnes relati à Gracian. reg. 1. 3. n. 1. dum indistinctē negant crimen incidētē probatum confessione, vel aliter, puniri nō posse ordinaria poena, vt scilicet intelligantur, quando crimen solū per exceptionem obijcitur, iuxta proximē traditam explicationem.
- 33 Reiecto igitur glossę intellectu, & explosa resolutione communi, quę argumentis nuper propositis manifestē cōfunditur, asserendū est crimen, quantūvis contingēs causam principalem, propter solam incidentē cōfessionē in eodē iudicio puniri nō posse poena ordinaria, quę verissima sententia (præter ea quę dicta sunt) idē confirmatur, quia vtriusque iuris regula habet, cōfessionem crimen per exceptionē obiectū, nulla poena affici posse, d. c. 2. de ordine cognition. d. c. 1. de except. l. Lucius, ff. de his qui notantur infamia, vbi Bald. n. 4.
- 34 Cuius regulę præcipua ratio est, quam redit textus in d. c. 1. quia excipiens, non agit ad poenam, sed solū, vt accusatorem, vel testem repellat, iudex verō ultra petita iudicare non potest, vt supra diximus, & ab hac regula non reperitur exceptum crimē contingens causam principalem, ergo contra regulam non licet asserere, crimen contingens causam principalem, ob solam incidentem confessionem posse ordinariē puniri in eodem iudicio.
- 35 Præsertim cum vt in discursu præsentis controversiæ attingebam, quādo testi per exceptionē opponitur crimen, non cum ipso teste, vel ad eius præiudiciū agatur, sed cū auctore vel accusatore principali, vt patet: iudicium autē inter alios actū alijs nocere non possit, iuxta reg. l. 1. C. res inter alios, probat in specie d. l. Lucius in fine: nemoque vnquā dubita uerit aduersus propriā confessionē, multa obijci posse, quibus, aut omnē nō, aut magna ex parte cōfessus excusetur à culpa, vt ex receptissimis traditionibus, scribit latē Clarus in pract. q. 55. Bossum in tit. de cōfessione à n. 4. Roland. cons. 17. à n. 25. lib. 3. ideoque docuit Salicetus ab ipso citatus, nō semper esse adhibendā fidē confessioni, sed nō potest iudex de veritate, aut perseuerantia, aut de alijs cōfessionis defectibus iudicare, nisi aduersus cōfessionem iudiciū instituat, ergo licet crimen causam principalem contingat, prædicto modo non poterit puniri.
- 36 Insuper expugnat apertō marte cōmunē traditionē tex. apertus in d. cap. 1. de exceptionib. ibi, *præsertim*

Mmm

ubi

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

ubi crimen, quod eis obijcitur causam, de qua agitur contingere non videtur, si expendamus verbum illud, praesertim, quod natura sua significat idem esse, ubi crimen contingit principale causam, iuxta c. continebatur, de desponsatione impuberum, c. ex litteris de homicidio, & utrobique glossa verb. praesertim, & ex his quae scribunt Decius, & Bernard. ubi supra, ut scilicet utroque casu, siue crimen contingat causam principalem, siue non, confessum incidenter, existimauerit Celestinus Papa illius Decretalis coditor, nullo modo fore ordinaria poena afficiendum, ut supra contra communem resolvimus.

37 Nec valet quorundam evasio, contentium illa dictione, *praesertim*, accipi aliquando pro *tantum*, ut in c. illud 12. d. & in c. si quis Episcopus. 2. q. 3. & in c. Petrus de homicidio, & alijs in locis citatis per Decium ubi supra. Respondetur enim falsum esse, quod ex praedictis iuribus Doctores colligunt, nullam enim probatur dictionem, *praesertim*, pro *tantum*, usurpari auctoritates vero quae ad id citantur, nihil minus probant si cum iudicio expendantur.

38 Profecto tunc demum tollerabilis est acceptio aliqua contra verbi proprietatem, quando lex divina, aut humana, vel efficax ratio, aut concludens suaderet, non posse accipi in propria significatione, ut iuxta communem intellectum colligitur, ex d. c. illud. in specie vero de qua nos agimus nulla lex, aut ratio suadet, confessum crimen incidenter, etiam principalem causam contingat, posse puniri in eodem iudicio, ut ex dictis constat, ac per consequens text. in dict. cap. 1. vers. *praesertim*, nostram sententiam contra communem efficaciter probat: quam etiam suadet text. in l. 2. §. extraneus, ff. de adulterijs, atque ideo

indistincte asserendum est, crimen, propter incidentem confessionem puniri non posse, nisi aduersus confessum instituat iudicium, ut bene contra omnes intendit Decius ubi supra.

39 Verus autem sensus illius Innocentianae constitutionis in d. c. 2. de confessionibus, dum Canonicum Bethlemitanum in iure confessum, quod pro praestando alterius electioni consensu, quingentorum Saracenorum obligationem receperat, & mediator extiterat simoniacae prauitatis, per diffinitiuam sententiam duxit ab omni beneficio, & officio Ecclesiastico deponendum, in eo quidem consistit, ut intelligatur sic diffinitiuè pronuntiasse Pontificem Maximum, instituto prius iudicio accusationis, aut inquisitionis, aduersus confessum, non autem, ut punire valuerit in eodem iudicio, in quo simoniae crimen incidenter fuerat confessus.

40 Cuius Pontificij responsi (cuius occasione tota haec controuersia excitata est) verè eam mentem fuisse, & nihil aliud contendisse Innocentium facile probabis, si memineris neminem ordinariam poenam criminis daminari posse, nisi contra eum instituat iudicium, sed explorari iuris est depositionem ab officio, & beneficio, quam iniunxit Innocentius ad extremum praedictae Decretalis ordinariam poenam esse simoniae, ut probat text. in c. de hoc de simonia, ibi: *ab altaris ministerio perpetuo sunt deponendi*, cap. per tuas in fine eodem tit. ibi: *non criminatus, ut deponatur ab ordine*, glossa recepta in dict. cap. de hoc, Doctores in c. inquisitionis in principio de accusationibus, Bernard. in pract. cap. 38. Redoanus in tractat. de simonia. 4. part. capit. 9. à num. 28. Menochius, qui alios refert casu 401. numero 26. igitur absque nouo inchoato iudicio accusationis, aut inquisitionis ille

ille qui sponte incidenter tamen, de
lictum simoniae confessus est, ordina
ria poena tanti criminis puniri nō po
tuit, nec debuit.

41 Non me fugit, aduersus Simonia-
cos varias esse statutas poenas, de qui
bus praedicti agunt, & Siluester, ver-
bo *simonia*, q. 19. Soto de iustitia, lib.
10. q. 8. Nauarr. manuali. c. 23. a. num.
110. ordinaria tamē poena huius cri-
minis, cum criminaliter agitur, est de
positio, vt probat. c. dilectus el. 2. de
simonia; ac proinde coacta iuris ra-
tione fateri oportet, in specie. d. c.
2. de cōfessis, fuisse institutum crimi-
nale iudicium aduersus confessum,
vel certe si similis casus occurrat ne-
cessario esse instituendum, vt depō-
sitioni sit locus.

42 Accedit, & adhuc pro eadem par-
te illud virget, quod simoniacus depo-
ni non potest, nisi quando aduersus
eum criminaliter agitur, vt probat d.
c. per tuas, & d. c. dilectus, sed crimi-
naliter non agitur contra incidenter
confessum, nisi instituatur iudicium
ad eum puniendum, vt probatur in d.
c. per tuas. & in c. super his de accusa-
tionibus, ergo nisi aduersus eum cō-
fessum accusatio instituat, aut in-
quisitio, puniri non poterit hac poe-
na, & per cōsequens dicendū, sic fac-
tum fuisse in saepe citata Decretali,
vel esse faciendum.

43 Adde Gregorium 9. Decretalium
compillatorem, qui praefatum respō-
sum sub titulo de cōfessis colloca-
uit, eum sensum habuisse, vt tūc de-
mum sic incidenter confessus simo-
niae crimen, ordinaria poena punien-
dus sit, cū propter incidentem cōfes-
sionem nouum iudicium fuerit cep-
tum: cumque reliqua omnia consul-
tō ommisserit, solum statuere voluif-
se, quod in illa Decretali scriptū est,
scilicet confessum in iure simoniam,
esse deponendum, quo verò ordine,

aut iudicio agendum sit, vt cōfessus
puniat iuris communis dispositio
ni relinquitur.

44 Ac re vera etsi fateamur cōfessio-
nē illā, fuisse incidentem, hō tamen
constat in eodem iudicio confessum
fuisse condemnatū, nec Pontificem
voluisse statuere, quod in eodem iu-
dicio condemnari posset: & cū iuris
vtriusque statuta prohibeant con-
demnari aliquem poena ordinaria,
propter incidentem criminis confes-
sionem, absque nono iudicio, sanē di-
uinare minime censebitur, sed neces-
sario textum intelligere, qui cō glof-
sa ibidem primo intellectus, verb. *con-
fessus*, affirmauerit, fuisse institutum
iudicium aduersus cōfessum, sem-
perque sic intelligendum esse, vt or-
dinariae simoniae poenae locus sit: ma-
ximē cum dictam glōssam, asserente
fuisse institutum iudicium inquisitio-
nis contra confessum, sequantur Do-
ctores omnes, & declaret Abbas a.
num. 7. probetque Philipp. Decius
in cap. 1. num. 4. & vltim. de exceptio-
nibus.

45 Nisi vellis semper pro comuni
instare, asserendo negari non posse
in proposito aliquid discrimē versa-
ri inter crimen incidenter probatū,
quod cōtingit causam principalem, &
illud quod eam nō attingit, cū non
centius III. in d. c. 1. de exceptionib.
ibi, *praesertim*, talem differentiam ex-
pressē constituerit. Nec nouum esse
quod sine accusatore damnatio fiat,
cum testis qui falsum dixit testimo-
nium in eodem iudicio possit dam-
nari, c. si testes, §. item qui falso. 4. q.
3. c. super eo. c. per inquisitionem. de
electione, l. nullum, C. de testibus, d.
l. 2. §. si publico. ff. de adulterijs, ibi, *si
ne accusatore damnatio est*.

46 Et addas pro dicta cōmuni senten-
tia, quod crimē causam principalem
contingens, videtur in simul cum

Mmm 3 illa

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

illa virtualiter in iudicium deductū, quia qui de principali iudicat, accessoria, & accidentia diffinit, c. de prudentia. de donationibus inter. l. quoties, C. de iudicijs, & in terminis disputationis nostræ, videtur probari, per c. nihil. de electione. his enim, & alijs, quæ pro cōmuni adduci solent, abundè in controuersia discursu satisfactū est, & statim plenius satisfacimus, quidquid eā probet glo. ult. in d. c. 1. de exception. & ibidè Innocent. receptus, vbi Felin. n. 10. id latè probat, & communem testatur sententiam, communemque etiam fatetur, Philip. Dec. ibidè in fine, & post alios declarat Abbas in d. c. 2. de confis. num. 13. probaueritque Bart. receptus, in d. §. si publico. num. 20. Albericus. n. 3. sitque adeo excepta sententia, vt vno Decio excepto vbi supra, nullum habere videatur contradicteorem, vt constat ex his quæ Beroius in c. qualiter. el. 2. de accusationibus, num. 60. Aretinus in c. causamque. n. 17. de testibus, Bernardus Clarus, & alij nouiores supra citati, adducunt: quorum summa auctoritate interim neglecta, non leuibus, nec verisimilibus argumentis, sed proprijs rerum notis, & efficacissimis rationibus adducti contrarium defendimus, nec non confessum crimen incidèter nullo modo, absq; nouo iudicio puniri posse, libèter affirmamus.

47 Reliquum dumtaxat est, vt pro cōplemēto eorū quæ dicta sunt, adhuc verba illa ad calcem. d. c. 1. de exceptionibus posita, quæ nobis totum huius controuersia negotium facefferunt, omninò intelligamus, omnē penitus scrupulum sapienti lectori eximētes: & fateor libenter re vera significare, aliquā esse differentiam, inter vtrumque crimen, scilicet contingens causam principalem, & non cōtingens, alias enim frustra à diijce-

rentur illa verba, *praesertim*, &c. vt iā supra expensum est, non tamen illam, quam glossæ, & communis schola ex illo textu colligunt, sed eam tantum: quod si crimen causam principalem contingit, potest ab eodem iudice puniri, quamuis alias illius criminis, aut personæ iudex competens non esset, si verò non contingit, non potest de illo iudicare, nouū inchoando iudicium, nisi alias circa personam, cui crimen excipiēdo obijceitur, iurisdictionē habeat, quo pacto etiam intelligitur text. in dict. l. nullum, C. de testibus, & in dict. c. si testes, §. item qui falso. 3. quæstione 4.

48 Minus etiam obstat textus in dict. §. si publico, quoniam ibidem non agitur de crimine, per simplicem exceptionem obiecto, sed per reaccusationem, mulier enim obijciens lenocinium, maritum potius reaccusat, quam excipit: quod duobus modis ex eodem text. colligitur, primo dum ait, *lenocinium maritum ipsum quidem onerat*, quod reaccusationis proprium est, exceptio enim non onerat. Deindè in principio, dum ait, *allegationem lenocinii maritum ab reaccusatione non repellere*, exceptio verò natura accusatorem repellit, ac testes, iuxta dict. capit. 1. in fine, de exceptionibus, capite super his de accusationibus, quod si non repellit, exceptio non est, iuxta l. 1. in princ. ff. de exceptionibus.

49 Idem etiam colligitur ex §. extraneus, dict. l. 2. dum ait, *extraneum non posse lenocinium obijcere*, potuisset autē si exceptio foret, quandoquidem vt superius tradidimus, omnibus accusatis, siue criminaliter, siue ciuilitè licitum est, per simplicem obijcere exceptionem crimen, vt quis ab accusatione, seu testimonio repellatur, quāuis excipientis nomē iā sit receptum inter

inter reos, vel aliter inimicus ſit accuſatoris, aut teſtis, quem exceptio-
ne criminis repellit, quia exceptio
ad deſenſionem pertinet, quæ om-
nibus quantumvis criminofis, vel et-
iam excommunicatis in iudicio per-
mittitur: quia verò Iuriſconſultus in
diſt. §. ſi publico, aduertit allegatio-
nem lenociniſ, eo caſu non poſſe
obiſci, quia ab accuſatione maritū
non repellit, maximo cum ingenio
reſpondit admittendum eſſe, vt ma-
ritum oneret, id eſt in vim accuſa-
tionis, quia cum propriam proſequa-
tur iniuriam reaccuſare poteſt, ex
diſt. l. neganda, C. qui accuſare non
poſſunt.

50 Et ideo Iuriſconſultus in diſt. §.
extraneus, ſapienter docuit, non poſ-
ſe ab extraneo obiſci lenocinium,
quia non vt exceptio cum accuſato-
re non repellat, nec vt reaccuſatio
eum extraneus non proſequatur ſuā
iniuriam, ac propterea reaccuſare nō
poſſit, iuxta liſ qui reus, ff. de publi-
cis iudiciis, ergo lenocinium ab ex-
traneo nullatenus obiſci valet.

51 Quem intellectum Bartolo accep-
tum refero ibidem num. 1. cui cō-
terī non contradicunt, licet prædic-
ti Doctores, præſertim Decius, &
Boerius locis citatis aliter conen-
tur explicare, ſicque retenta Iuriſcō
ſulti mente, tam in diſt. §. ſi publico,
quam in diſt. §. extraneus, diſt. l. 2. ſi
benè conſideretur potius tex. ille cō-
munē ſententiā euerit, quā cōfirmat.

52 Sed quid iuris (vt ad reſponſum
Pontificium in diſt. cap. 2. de confeſ-
ſis, iterum ſermonem conuertamus)
quod Canonice ille quia crimen ſi-
monia incidenter obiectum ſponte
confeſſus eſt, depoſitus fuerit, con-
tra regulam, c. inquisitionis, in prin-
cip. de accuſationibus, & commu-
nem omnium traditionem, quæ ha-
bet ordinariam pœnam eſſe mitigan-

dam, quando ſine accuſatore, per in-
quiſitionem proceditur, vt late pro-
bat Præpoſitus in cap. 1. num. 37. 2.
qua ſt. 8. aſſerens eſſe communem &
late Berouius in c. qualiter el. 2. n. 52.
de accuſationib. Tiraq. de pœnis c.
53. Clarus in præſt. q. 60. n. 33.

53 Cui difficultati varijs modis con-
nati ſunt interpretes reſpondere, mi-
hi tamen ſemper verior viſa eſt Pa-
normit. doctrina in d. c. 2. n. 10. aſſe-
rentis nō teneri iudicem, qui per in-
quiſitionē procedit, ſemper minue-
re pœnam ordinariam, ſed cōſidera-
ta gravitate criminis, malitia, & qua-
litate delinquentis, poſſe nonnūquā
ordinariā pœnam imponere, vt col-
ligitur ex Innocentij III. Pontificis
Maximi deciſione, in d. c. in quiſitio-
nis ad finem, ibi, *aliqui ſecundum per-
ſonā merita, & qualitatem exceſſus, pa-
tēre iudicantis diſcretio moderari*, &
probāt pleraq; iura, quæ in particula-
ri in quiſitione eandem omnino pœ-
nam imponunt, quæ in accuſatione
fuerat inſtigenda. l. 4. C. de ſepulchro
violato, ibi: *vel ad officium non tianerit*,
l. 2. C. de abolitionibus, ibi: *in quiſitio-
ne facta competens pœna ingeratur*, l. or-
do. 8. ff. de publicis iudicijs, vbi eadē
legum pœna durat, etiam quādo ex
ordine crimina probātur, l. 2. §. ſi pu-
blico, ff. de adulterijs, quo loco ordi-
naria lenociniſ pœna imponitur ſine
accuſatore.

54 Et non leuiter cōfirmat tex. in d.
c. in quiſitionis, in princip. in verſ. in
quo, vbi ſaltem in crimine homicidij,
& ſimonia aliud conſtitutū videtur,
atq; ideo nō ſemper minuendā eſſe
pœnā ordinariā, quando per in quiſi-
tionē proceditur, ſicque explicandū
eſt præſatū reſponſum Pontificium
in d. c. 2. vt etiam non inſtituto iudi-
cio accuſationis contra dictum Ca-
nonicū, locus fuerit pœnæ ordinariæ,
propter qualitātē exceſſus & gravi-

Mmm 3 tatem

tatem criminis simoniae.

55 Nec admittenda est resolutio communis scholae distinguentis, quod si quis testibus, aut alijs probationibus conuincitur si per inquisitionem agatur, ordinaria poena affici non debeat, sed mitiori, & ita procedat text. in dict. cap. Inquisitionis. & dict. cap. qualiter. & in capit. tua de poenis cum similibus; si vero quis fatetur crimen poena ordinaria locum habeat, & ita procedat text. in d. c. 2. de confessis.

56 Etenim talis distinctio probabilis non est, ne cogamur fateri deterioris conditionis esse, cum qui crimen fatetur, quam qui constanter negat, & conuincitur, cum exploratiuris sit, sponte fatentem nullo probationis metu, aut aliqua necessitate compulsus, mitius quidem puniri debere, quam conuictum, ut agnoscunt Simancas, & per ipsum relati de Catholicis, cap. 55. numero 6. Clarus ubi supra, numero 34. per l. 1. C. de his qui se deserunt lib. 10. & ita tenendum est, quidquid distinctionem praedictam probauerit Innocentius receptus in dict. cap. qualiter, ubi declarauit Abbas num. 20. adducens pro eadem sententia, cap. vltim. de celebratione Missarum. & communem etiam dixerit Augustin. Beroius dict. loco. num. 58. Praeposit. n. 142.

57 Verum non ideo in totum rejicienda est illa cuius supra meminimus resolutio, vulgo existimantium iudicio particularis Inquisitionis, longè mitiorem poenam imponendam, quam in iudicio accusationis, in hoc enim ordinariam, in illo mitiorem arbitrio iudicis moderan-

dam comminiscuntur, iuxta text. optim. in cap. dilectus. 30. ubi glos. verbo, amoris, de simonia, glos. verbo, si prator, in l. 3. §. prater ea, ff. de suspectis tutoribus, tradiderunt plures, ut per Nauarr. in cap. inter verba, corollar. 48. numero 582. Anton. Gomez, 3. tom. cap. 1. à num. 10. ante finem, Clarus lib. 5. §. vltim. quaest. 6. numero 33. Soto de ratione tegendi, membr. 2. quaest. 6. colum. 5. Tiraquel. & plures ab eo relati de poenis, causa. 53. in princip. Hippolytus in practica criminali, §. constante, numero 38. post Aretinum in cap. qualiter. & quando el. 2. numero 24. & 28. de accusationibus, Annaniam in cap. in Archiepiscopatu. numero 5. de raptoribus, Decium ad rubr. numero 7. de iudicijs, Felinus num. 8. ver. nota tertia, in dict. cap. Inquisitionis. Abbatem num. 1. ibidem, & in d. cap. 2. de confessis, num. 10. sed aliquo modo temperanda dictorum in interpretum traditio, ut non sit perpetua, aut semper duratura, sed quod aliquando liceat iudicibus, etiam lite instituta per viam Inquisitionis ob delinquentis excessum, & gravitatem criminis, poenam ordinariam imponere, secundum Innocentij mentem in hoc intellectu accipiendi, in dict. cap. 2. de confessis, ubi canonice, de quo illic, qui simoniae crimen sponte confessus est, aduersus quem per viam inquisitionis dumtaxat processum fuit, ab officio, & beneficio priuauit, atque adeo ordinariam simoniae poenam duxit iniungendam, id sanè ob criminis simoniae gravitatem, & Ca-

noni excelsum.

Summa

Summaria ad Controversiam 30.

- 1 **P**roponitur titulus controversiæ, & insinuat difficultas, ex quibusdam Concilij Tridentini decretis.
- 2 Diversa praxis diversorum iudicum refertur circa præsentem controversiam, & quod utrique suas rationes, & iuris fundamenta adducunt.
- 3 Non procedit præsens controversia statim consuetudine in contrarium, quæ obtrinit in aliquot Hispaniarum Diocesis, quæ non vult Carolus Caesar abrogare, etiam si sapius ab eo fuerit petita talis praxis, & usus abrogatio.
- 4 Dux sunt in hac controversia inter se pugnantes opiniones, & prioris, quæ affirmat non esse recurrendum ad Magistratū seculares, auctores referuntur.
- 5 Probatur dicta prior sententia ducto argumento, ex textu in cap. præterea de officio delegati, & simillium.
- 6 Potest index punire excessus commissos contra, & circa eius officium, & multa de Dominis Inquisitoribus remissum.
- 7 Episcopi procedere possunt contra Soritilegos, idolorum Cultores, Aruspices, & id genus alios.
- 8 Referuntur Doctores, qui affirmant præfatam sententiam in foro, & praxi observari.
- 9 Ponderantur loci Tridentini ad probandum, non solum per excommunicatio nem, & alias censuras Ecclesiasticas, verum etiam realiter per captivum, & distinctionem laici, vel bonum eiusdem, posse Ecclesiasticos, per se, vel per suos Ministros suas executioni sententias, nec teneri ad seculares magistratus recurrere.
- 10 Proponitur opposita sententia asseren-

tium in executione sententia recurrendum esse per Ecclesiasticum ad indicem territorij, in quo sunt personæ, vel bona in quibus facienda est executio.

- 11 Cap. 1. de offic. ord. manifestè probat iudicem Ecclesiasticum, pro executione sententiarum, posse, & debere recurrere ad auxilium brachij secularis.
- 12 Dicam secundam opinionem author amplecteretur, ne multoties confundatur, Ecclesiastica, & civilis Potestas.
- 13 Ostenditur nec ex lege aliqua canonica, neque ex regula, cap. præterea, aut legis 2. probari dictam executionem per Ecclesiasticos concedendam esse.
- 14 Eadem ratio est de quolibet iudice, qui speciali aliqua ratione de causa alieni subditi cognoscit, quæ est de iudice Ecclesiastico, dum de laico indicat, ergo pari ratione non poterit Ecclesiasticus extra territorium suam sententiam executioni mittere, nec contra laicum propria autoritate procedere.
- 15 Subijcitur unde dicatur territorium, & unde deribetur verbum, Diocesis, ex Alevati ethimologia, quæ ad dictas duas voces adducit.
- 16 Plerisque placuit, Ecclesiasticos non habere territorium, & ostenditur Ecclesiasticos indices non posse, absque invocatione brachij secularis suas adversus laicos sententias executioni mandare.
- 17 Sicut index laicus, dum indicat de re poralibus clericorum, non potest per suos Ministros executionem facere, sic etiam in iudiciis Ecclesiasticis, idem dicendum est, & invocare debent adversus laicos auxilium brachij secularis.

Mmm 4

18 Nrga.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

- 18 Negari non potest iurisdictionē in per sonis, & bonis temporalibus, compe tere iudicibus Ecclesiasticis contra regulas generales, & cum nulla lex sit, quę talem executionem conce dat, non est indistincte concedenda.
- 19 Extra casus à iure expressos non po terit Ecclesiasticus iudex propria auctoritate laicos capere, & specia li privilegio factum est, quod Domini Inquisitores propria auctoritate, & per suos Ministros laicos capere possint, vel in eisdem, aut in eorum bonis suas exequi sententias.
- 20 Cap. 1. de officio ord. & infra similia præcisse non probant recursum Ec clesiasticorum ad seculares pro exe quendis adversus laicos sententijs.
- 21 Negandum est, præcisse requiri ad v sū iurisdictionis Ecclesiasticę, quod propria auctoritate per suos Minis tros Ecclesiastici indices suas exe quantur sententias.
- 22 Nullum efficax argumentum deduci potest, ex cap. cum sit generale de so ro comp. ad probandum Ecclesiasti cos per se ipsos, aut suos Ministros suas sententias in bonis, vel perso nis laicorum executioni mandare posse.
- 23 Nulla lex reperitur, quę executio in bonis, & personis temporalibus Ec clesiasticis iudicibus expressē per mittatur, quę ratione intelligitur textus in cap. contra idolorum, & similes numero precedenti citati.
- 24 Intelliguntur Tridentini Decreta, eē quomodo accipienda sit realis illa eicctio, cuius meminit sancta Sino dus.
- 25 Rursus agitur de intellectu cap. 3. Trī dentini, & cautissimē advertendum est, noluisse Concilium diffinire, per quos ea executio fieri debeat, quia res erat inter Doctores contro-

versa.

- 26 In hac materia consuetudini standum erit, cui non censetur derogasse De creta Tridentini, neque illius memi nisse, & attento iure per alienos Mi nistros erit faciendā executio, si au te verō legitima consuetudine in cō trarium, per suos fieri poterit.
- 27 Ad dictam consuetudinem, de qua in numero precedenti, requiritur scīē tia, & patientia Principis secula ris.
- 28 Consuetudine cessante secundum rigo rem iuris dicta executio, ad secula res pertinet, à quibus Ecclesiastici auxilium invocare debent, quod ap pellant brachium seculare.
- 29 Intelligitur locus Trīd. in illis verbis, per suos proprios, vel alienos Ministros, &c. ut correspondant singula singulis, scilicet, per suos, respectu clericorum, per alienos, respectu laicorum.
- 30 Non est admittenda in hac parte dis tinctio illa inter carcerem datum ad pœnam, & ad custodiam.
- 31 Non est admittenda concordia disti guentium inter personas, & alia bo na temporalia laicorum, ut in perso nis possit fieri executio per indices Ecclesiasticos, in alijs verò bonis tē poralibus, faciendā sit necessario per seculares.
- 32 Regia lex 14. tit. 1. lib. 4. compilatio nis, nō fuit iuris novi induclina, sed potius declaratoria antiqui, & per peram lex illa notabilis fuit appel lata.
- 33 Coacta iuris ratione Ecclesiastici iu dices, ubi censoris iam fuerint v sī adversus laicos, nec potuerint earū viribus sententias exequi, requirunt pro earum executione indices se culares.

CON-

CONTROVERSIA 30.

An si executio facienda sit in bonis, vel per-
sonis laicorum, adhuc iudices Ecclesiastici, siue ordinarii, siue delegati, qui con-
tra illos sententiam tulerunt, possint eandem, exequi, non solum per cen-
suras Ecclesiasticas, verum & realiter per capturam, & districtio-
nem laici, vel bonorum eiusdem, ita vt non tenean-
tur ad saeculares Magistratus, pro
executione recur-
rere.

Quotidiana dubi-
tatio est, nec ob
negotiorum emer-
gentium, iudican-
tiumque diuersi-
tatem, satis vn-
quam expedita, te-
neantur ne Ecclesiastici iudices, ad
saeculares Magistratus, vel eorum Mi-
nistros, pro suarum sententiarum, ad
uersus laicos executione recurrere,
in casibus in quibus contra ipsos co-
petentes sunt: vel possint propria au-
toritate, per Ministros Ecclesiasti-
cos, executionem, aut realem captu-
ram expedire, maxime stantibus qui-
busdam Concilij Tridentini De-
cretis, quorum inferius nominatim
mentionem faciemus, quibus dis-
finitum videtur, Ecclesiasticos iudi-
ces, per captionem pignorum per-
sonarumque districtiorem, per suos
proprios, aut alienos Ministros fa-
ciendam, posse vtiq; exequi sen-
tentias suas, quas in casibus ad fo-
rum Ecclesiasticum, etiam inter lai-
cos spectantibus pronuntiarunt.

Vidimus enim nonnullos iudices
Ecclesiasticos, doctos, & eruditos, ex-
ecutionem huiusmodi, per se ipsos
facientes, vt commodius, & breuius
(vt ipsi communiſcuntur) quam per

saeculares, & litteras requisitorias, ne-
gotia expediant, alios quidem etiam
non indoctos, neque inexpertos,
qui pro suarum sententiarum ex-
ecutione, vbi inter laicos competen-
tes sunt, statim recurrunt ad saecula-
res Magistratus, vbi per excom-
municationem, & alias censuras
Ecclesiasticas, exequi non possunt,
sed ad capturam, & districtiorem
laici, vel bonorum eius oportet tra-
sire, & vtrique sane vna, & altera di-
uersa praeſentantes, rationes iurisq;
fundamenta non leuia, adducere co-
sueverunt.

3 Res certe dubia, & quae Oldal-
dum consil. 86. qui breuem super
hac controuersia disputationem pre-
missit, ancipitem tenuit, adeo, vt tes-
te Domino Covarrua. practicar. 10.
quid sibi iure verius visum fuerit,
non satis explicauerit. Separando au-
tem more nostro certa ab incertis,
priusquam disputationem aggre-
diar, suppono, eam minime versa-
ri stante consuetudine legitime praef-
cripta, quod iudex Ecclesiasticus
alicuius causae cognitionem ha-
bens aduersus laicos, possit eosdem
capere, ac carceri tradere, certum e-
nim est constatque inter omnes tale
vsu omnino seruandum esse: vt resolu-
t

Mmm 2

Pala-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

Palacios Rubios in repetitione cap. §. sed est pulchra dubitatio, num. 26. post Baldum in cap. significasti. de officio delegati, quos retulit, & sequutus est Dominus Praeses loco proxime citato, vers. *primum*, ubi affirmat talem consuetudinem, in aliquot Hispaniarum Diocesibus, iam diu obtinuisse, nec Carolum Caesarem Regem inuictissimum, eam tollere legeque propria voluisse usquam improbare: etiamsi sapius ab eo fuerit petita huius praxis, & usus abrogatio, in publicis totius Regni conuentibus.

4 Quo supposito duas hac de re, seclusa consuetudine, extreme pugnantissimas opiniones, prior affirmat integrum esse iudicibus Ecclesiasticis, in casibus in quibus laicorum competentes sunt, illos capere, & carceri si opus fuerit mancipare, sine ullo recurso ad Magistratus saeculares, quos non tenentur adire. Huius sententiae auctores sunt Felin. in capite cum sit generale de foro competent. num. 20. & in dict. cap. significasti. colum. vltim. Stephanus, Aufferrius, qui lato sermone eam controuertit, in tract. de potestate Ecclesiae super laicos in princ. & in Clem. 1. de officio ordinarij, quaest. 5. Dominicus, & Francus in c. cum Episcopus de officio ordinarij in 6. Imola ad finem, Bellamera n. 8. Guido n. 7. in dict. cap. significasti. directorium iudicium Ecclesiasticorum, 2. par. c. 1. §. n. 24. noster Salcedo, Bernardi additionator, reg. 397. vers. *sed nouum*, Ferdinand. Menchacen. de successione. creatione, §. 22. n. 18.

5 Pro quibus mirum in modum facit vulgaris regula, c. praeterea de officio delegati, & similium: etenim cum data iurisdictione ea omnia concessa censeri debeant, quae ad talis iurisdictionis commodiorem expeditionem

necessaria sunt, & negari non possit executionem aduersus laicos, (de qua contendimus) breuius quidem, ac longè commodius per ipsos met delegatos Principum, qui cognouerunt, & definierunt, vel per ordinarios, & Ecclesiasticos eorum ministros, quam per saeculares, & litteras requisitorias expediri: consequens est attenda dicta regula, cap. praeterea, & iurium similium talem executionem propria Ecclesiasticorum auctoritate, absque eo quod necessarium sit adire Magistratus saeculares, faciendam esse: quippe qui dat formam dat consequentia ad formam 1. 2. de iurisdictione, omni iudice.

6 Sic voluit Clemens V. in clem. 1. §. propter, de haereticis, ubi statuit Diocesanos, & Inquisitores (ac proinde iudices Ecclesiasticos) posse arrestare, siue capere, quoscumque etiam laicos, ac tunc eos custodire mancipare, ponendo in compedibus, vel manibus ferreis si visum fuerit, dict. cap. praeterea. cap. significasti. capit. prudentiam. §. vltim. de officio delegati. glos. in cap. 1. verb. *impedire*, eodem tit. & potest iudex punire excessus commissos contra, & circa eius officium, ut eruditè scribit vir, non minus ingenio quam doctrina, & nobilitate, Clarus, Iosephus de Sese in Regno Aragonum meritisimus Regius Consiliarius in suo elegantissimo tractatu inhibitionum, & magistratus iustitiae Aragonum, capite 30. §. 1. numero 148. ubi per totum illud, capit. 30. multa sapienter docuit in gratia iudicij rerum fidei, quos vulgo dominos Inquisitores appellamus.

7 Adducique solent pro eadem sententia, tex. in c. contra idolorum. 26. q. 5. ubi ex Gregorio lib. 7. Epistol. 66. ad Ianuarium Episcopum, refert Gratianus Sortilegos idolorum cultores, Arul-

Aruspices, & id genus alios, qui se emendare à talibus, atque corrigere noluerint, posse per Episcopos non solum feruenti cælo comprehendì, sed etiam verberibus, crucialibus que, quibus ad emendationē peruenire valeant castigari, vel in clusione digna, districtaque in pœnitentiā redigi, *vt qui salubria*, (inquit Gregorius) *& à mortis periculo reuocantia audire verba contemnunt, corporis cruciatus ad desideratam mentis sanitatem reducantur.*

8 Et cap. attendendum. 17. quæst. 4. vbi vrbani Epist. ad omnes Episcopos, cap. 2. pro comperto supponit, quoscumque sacrilegos, & inuassores rerum Ecclesiasticarū, posse per Episcopos perpetua damnari infamia, & carceri tradi, aut in exilium perpetuo deportari: quibus accedit, quod vsus & praxis, tam in crimine hereseos, quam in alijs casibus sic obseruat, & consuetudine Hispaniæ, ita praticari testatur Roxas in specialibus fidei, speciali. 108. ante finem, & præter nuper citatos eandem probat Annania ad rubr. de sortilegijs, & plures quos refert Palacios in repetitione cap. §. 48. à num. 2. adducētes textus in cap. idolorum. 26. quæst. 5. & in cap. excommunicamus 2. de hereticis, per quæ iura, & multa alia argumenta per eundem Palacium adducta, contendunt proximè laudati auctores, & cum illis Perusinus in d. cap. cum Episcopus de officio ordinarij in 6. iudices Ecclesiasticos, qui de criminibus laicorum Ecclesiasticis, vel mixti fori cognoscunt, posse, per se, vel per suos ministros, laicos capere, & in carcerē detrudere, suasque sentētiās in bonis temporalibus exequutioni mandare.

9 Et tandem Trident. ses. 24. de reformatione matrimoniij, cap. 8. statuit, quod si aliqui in concubinato,

per annum cœsuris neglectis permāserint, contra eos ab ordinario seuerè pro qualitate criminis procedatur: & quod mulieres, siuè coniugatae, siuè solutæ, quæ cum adulteris, seu concubinarijs publicè viuunt, si ter admonitæ non paruerint ab ordinarijs locorum, nullo etiam requirente, ex officio grauiter pro modo culpæ puniantur, & cætera quæ sequuntur in illo capite, *vsque dum* (inquit Sæcra Sinodus) *extra opidum, & de Diocessim, si id eisdem ordinarijs videbitur eijsciatur*, & ses. 25. de reformatione, cap. 3. similiter fanciuit, licere iudicibus Ecclesiasticis (si expedire videbitur) in causis civilibus ad forum Ecclesiasticum, quomodolibet pertinētibus, cōtra quoscumque etiam laicos per mulctas pecuniarias, quæ locis pijs ibi existentibus, eo ipso, quod exactæ fuerint assignentur, seu per captionem pignorum, personarumque distractionem per suos proprios, aut alienos exequutores faciendam, siuè etiam per priuationem beneficiorū, aliaque iuris remedia procedere, & causas definire: ex quibus decretis, & tenore verborum plusquam liquido apparet, non solum per excommunicationem, & alias censuras Ecclesiasticas, verum etiam realiter per capturam, & distractionem laici, vel bonorum eiusdem, posse Ecclesiasticos, per se, vel per suos ministros, suas exequi sententias, nec teneri ad sæculares Magistratus, vel eorum Ministros pro exequutione contralaicos, eorumvè temporalia bona recurrere.

10 Quæ quanquam ita primo aspectu se habere videantur, contrariā tamen opinionem probarunt Doctores communiter, vt per Immolam, Hostiensensem, Cardinalem quæst. 5. & alios in dict. cap. significasti, & nominatim ex antiquioribus eam defendunt

10 Tract. de legib. & const. Principum, &c.

dunt Ioannes Andreas, & Ancharra-
nus, in reg. ea quæ. de regulis iuris,
Auendanus lib. 1. Prætorum cap. 1.
num. 22. Aulies eodem lib. capit. 10.
verb. 7. *superan*, num. 11. & seqq. Dida-
cus Perez lib. 8. titul. 19. l. 48. glo. vlt.
Alphonfus de Accuedo ad leges no-
stras lib. 4. titul. 1. l. 14. a. num. 3. Iulius
Clarus practica. quæst. 37. num. 8. &
plures, de quibus Covarr. supra, Boe-
rius, & citati per Alphonsum de Ace-
uedo vbi proximè, Roxas dict. singu-
108. qui omnes affirmant vsu recep-
tam, & apertè probatur dictis legib.
Regni, quarum expresse meminit Co-
uarr. loco citato, & sic praticari ob-
seruari, & indicari communiter, tes-
tatur Clarus, §. vlt. quæst. 37. num. 8.
Boetius decis. 227. num. 11. qui deci-
dunt in exequutione sententiæ re-
currendum esse per Ecclesiasticum
ad iudicè territorij, in quo sunt per-
sonæ, vel bona in quibus facièda est
exequutio.

11 Adientes cap. 1. de officio ordi-
narij cum similibus, manifestè proba-
re, iudicem Ecclesiasticum, pro exe-
quendis sententijs, posse, & debere
recurrere, ad auxilium brachij sæcu-
laris.

12 Sed ipse professio si se se offerret oc-
casio (quæ non semel sed vis, & iteru
coram viris doctissimis, de hac re dif-
ferendi se obtulit) istam secundam
opinionem suaderem, & amplecte-
rer, ex natura, & differentia vtrius-
que potestatis, Ecclesiasticæ scilicet
& ciuilibus, quæ absque dubio multo-
ties confunderentur si Ecclesiasti-
cus contra sæculares, & eorum bona
per se, & suos Ministros, cum præiudi-
cio sæcularium Magistratum, suam
posset exequi sententiam: contra re-
gul. cap. cum ad verum. 96. dist. capit.
nouit in princ. de iudijs, iuncto cap.
peruenit. 11. quæst. 1. dict. l. à Diuo
Pio. §. 1. c. postulasti de foro compe-

tent. accedit text. per locum à con-
trario, in cap. cum Episcopis, ibi, *Eccle-
siasticas personas*, de officio Ordina-
rij in 6. l. Episcopalem, ibi, *præiudicij*,
&c. C. de Episcopali audictia, & ha-
bemus leges Regias, quarum memi-
nere Covarr. Azeuedo, & Roxas
vbi supra.

13 Sanè si Ecclesiastici potuissent ta-
lem exequutionem facere, aut esset
ex auctoritate alicuius legis Canoni-
cæ, aut ciuilibus, aut ex reg. l. 2. ff. de iu-
risdictione omni. iudic. & cap. præte-
rea de officio Delegati, sed neutro
modo id eis cõceditur, ergo &c. cõ-
sequencia bona est, maior patet, mi-
nor, quo ad priorem partem proba-
tur, quoniã lege ciuili manifestè con-
stitutum est, vt sententias à Prælatis
latas inter laicos, sæculares Magistra-
tus exequantur, vt in dict. l. Episco-
palem, leges verò Canonice eã fa-
cultatem non præstât, nec iura à Do-
ctoribus adducta aliquid euincit, vt
infra constabit: posterior verò pars
minoris, probatur ex eo, quoniã re-
gul. dict. l. 2. & cap. præterea, tantum
concludit in illis quæ sunt præcissè
necessaria, ad peragendum id quod
principaliter committitur, vt eius ra-
tio suadet, & colligitur ex verb. *non
potest*, docet glossa recepta in cap. so-
let. verb. *per superiorem*, de sententia
excommunicationis in 6. testatur cõ-
munem Decius dict. cap. præterea,
num. 6. Cum ergo necessarium nõ sit
ad cognitionem causarum inter lai-
cos Ecclesiasticis concessam, vt ipsi
per se in personis, & rebus tempora-
libus exequutionem faciant, quæ per
sæculares rectè fit, imò commodius
quoniã armatos habent ministros,
quos Ecclesiastici habere non de-
bent, vt probant Abbas, & Felinus,
in cap. significasti de officio Delega-
ti, relinquitur dicendum, nulla ratio-
ne hanc exequutionem esse Eccle-
siasticis

fiasticis absolutè concedendam.

14 Præterea eadem ratio est, in quolibet iudice, qui speciali aliqua ratione de causa alieni subditi cognoscit, quæ est in iudice Ecclesiastico, dum de laico iudicat, sed iudex qui cognoscit de causa alieni subditi, non potest suam sententiam executioni mādare, in persona, vel bonis in territorio alterius existentibus: igitur nec Ecclesiasticæ: maior probatur ex eo, quia quemadmodum iudex illius territorij, de subdito alieno regulariter non iudicat, sed tantum speciali ratione delicti, contractus, vel rei sitæ, iuxta cap. ult. de foro competent. ad iuncta l. ult. ff. de iurisdictione omnium iudicum, ita neque Ecclesiasticus de causis laicorum, nisi specialis ratio id suadeat: maximè cum sicuti persona & bona alieni subditi, sunt extra territorium, sic laici, & eorum res quatenus sunt temporales.

15 Dicitur enim territorium, quatenus iudex ius terrendi habet, pariter que Diæcesis dicitur, quatenus Episcopus ius administrandi sacra habet, quoniam vox græca Diæcesis administrationem significat, quæ in iure pro prouincia assumitur, l. 1. C. de priuatis carceribus, quamquam in patrum decretis ad Episcoporum munus destricti cōsueuerit, ut potè quia in primitiua Ecclesia Episcopi non exercebāt iudicia, sed sacra administrabant, curabātque, ut qua solet eruditione, & elegātia tradit excellentis ingenij vir Andreas Alciatus in l. pupillus 239. §. territorium, ff. de verborum significat.

16 Esti minimè ignorauerim, plerisque placuisse, Ecclesiasticos non habere territorium, prout est Cinus, & Baldus in dict. l. Episcopalem, num. 2. C. de Episcopali auctoritate, Guillelmus Benedictus in cap. Rainuntius, verb. & uxorem, num. 424. Casaneus

Rubr. 1. §. 6. num. 90. Azeuedo l. 14. tit. 1. lib. 4. a. num. 3. Augustin. Beroius in consuetudinibus Bituricensibus, tit. de iurisdictione omn. iudic. §. 15. probarique potest ex his quæ scribit Alciatus ubi proximè: insuper, & iudicē, qui cognoscit de causa alieni subditi, non posse suam sententiam executioni mādare, in persona, vel bonis in territorio alterius existentibus, probatur ex l. à Diuo Pio. §. sententiam, ff. de re iudicata, ex cap. postulasti de foro compet. ex cap. 1. §. contrahentes eod. tit. lib. 6. igitur consequētia bona est, re deq; consequitur ex dictis, Ecclesiasticos iudices, non posse absque inuocatione brachij secularis, suas aduersus laicos sententias executioni mandare.

17 Ut vel sic paritas sit in hoc, inter iudicem laicum, & Ecclesiasticum, ut sicut iudex laicus in illis casib; in quibus de causis temporalibus clericorum iudicat, vel laicorum, quoties executio faciēda est, in re clerici, quātumnis prophana, vel in re Ecclesiastica, prout est detrusio in monasterium, non potest per se, & suos Ministros temporales, executionem facere, sed ab Ecclesiasticis petendā est, ut volunt Doctores per tex. ibi, in authenticis, sed hodiè. C. de adulterijs, Zasius in dict. §. sententiam, num. 14. & cum communi Alciatus in cap. 1. de officio ordinarij, num. 24. Palacios Rubios in repetitione cap. §. 48. a. num. 2. Couarr. practicar. 10. num. 1. sic etiam in iudicijs Ecclesiasticis, idem dicendum sit, ut inter vtrosque seruetur æqualitas. Nec dissentiant, imò hanc eandem partem eunt, leges Canonice, quibus probatur inuocandum esse auxilium secularē, ad executionem faciēdā, quoties opus fuerit, ut in c. l. c. quoniam de officio ordinarij.

Deni;

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

- 18 Denique quia negari nulla ratio ne potest, iurisdictionē in personis, & bonis temporalibus, iudicibus Ecclesiasticis competere contra regulas generales, de quibus in cap. nouo de iudicijs, & in cap. causamque, qui filij sine legitimi, & colligitur manifeste ex c. cum sit generale. de foro competenti, atque ideo non concedenda, nisi quatenus legibus diuinis, aut humanis reperitur eis manifeste concessa, sed nulla lex est diuina, vel humana, quæ Ecclesiasticis iudicibus indistincte permittat, vt suas sententias in personis, & bonis temporalibus laicorum, per se ipsos exequantur, imò multa sunt in contrarium (vt vidisti) ergo nō est talis exceptio indistincte concedenda.
- 19 Ex quibus semota præscriptione, vel consuetudine, hanc posteriorem sententiam, tanquam magis probabilem amplector, vt scilicet nō possit Ecclesiasticus iudex, propria auctoritate, & per suos Ministros capere laicos, vel in eisdem, aut eorum bonis suam exequi sententiam, extra casus speciatim iure expressos, in quibus de criminibus grauissimis criminaliter agitur, in quibus intelligi solet, dict. cap. contra idolorum. & d. c. attendendum. & dict. clem. 1. §. 1. cū similibus, ibi, *scire, sine capere, &c.* de hæreticis. Etenim in fidei fauorem, (sicut & alia multa) speciali priuilegio factum est, quod Domini Inquisitores, etsi iudices Ecclesiastici sint, propria auctoritate, & per suos Ministros, laicos capere possint, vel in eisdem, aut in eorum bonis suas exequi sententias.
- 20 Quam opinionem, atque doctrinā veriore quidem, & vlti forensi receptam, secundum quā periti, & prudentes iudices Ecclesiastici, semper pro his, & similibus exequendis, ad iudicium sæculare recurrunt, interim

admoneo non satis probari, ex dict. cap. 1. de officio ordinarij, cum similibus, dum probant iudicem Ecclesiasticum, pro exequendis sententijs posse, & debere recurrere ad auxilium brachij sæcularis, quātumuis nos ist hæc iura supra proximè, pro hac eadem parte citauerimus, quippè quæ agunt de auxilio, seu brachio sæculari implorando, non tantum contra laicos, verum etiam cōtra clericos, & Ecclesiasticas personas, in quas iudex Ecclesiasticus, licet iurisdictionem habeat, & suam sententiam per suos Ministros realiter exequi valeat dict. cap. cum Episcopus. vbi communis, fatentur receptum contra plures, quos referunt Couar. supra vers. 4. Azueo supra num. 5. aliquando tamen, quia Ecclesiastica potestas cū mansuetudine per suos Ministros exercetur, & gladium habet tantummodo spirituale, qui nō sufficit ad eiusmodi reale exequutionē, etiā contra clericos recurritur ad sæcularem, quæ potētiōr, & magis timetur, dum cum armis, & manu militari expeditur. Quare dict. c. 1. & iura similia præcisse non probant præfatum recursum Ecclesiasticorum, ad sæculares, pro exequendis aduersus laicos sententijs, sed cum tot nobis supplicierint, argumenta illaque nō leuia, sed efficacissima, pro hac secunda veriori, & frequentiori opinione, minime necesse erit inducere d. c. 1. nec iura similia de auxilio implorando, non tantū contra laicos, verum etiam contra clericos agentia.

- 21 Cōfirmabitur igitur, magis, ac magis hæc nostra sententia, quam cum grauissimis auctoribus supra pro citatis constanter defendimus, & in praxi recipiendam iudicamus, si argumenta singula, pro contraria parte, initio præsentis controuersie adducta, nuncupatim diluerimus.

Ad

Ad primum ex dict. cap. præterea. cū concordantibus, iam dictum est loqui de necessitate præfissa, negamus autem præfisse requiri ad vsum iurisdictionis Ecclesiasticæ; quod propria auctoritate per suos Ministros Ecclesiasticos iudices suas exequantur sententias, quinimod commodius & vtilius erit recurrere ad auxilium brachij secularis, vt abunde superius demonstratum est.

- 22 Ad aliud verò, quod frequenter à Doctōribus, qui contrariam sententiam sequuntur adduci solet, ex l. placet. cap. nouit. cap. causamque. cap. cum sit generale. c. cōtra idolorum; cap. excommunicationis. cap. attendē dū cum similibus iam citatis, facile suo ordine respondetur, vt poena carceris, & exilij, de qua in dict. l. placet, mandetur executioni per eosdem, ad quos de iure pertinet. Etenim si attendisti, Summus Pontifex, in dict. cap. cum sit generale. executionem clericis nō commissit, quin potius neque de clericis, neque de laicis vllum verbum, sed tantum diffiniuit, qualiter sint sacrilegi puniendi, per quos autem puniri, vel in carcerem conijci debeant, ex iuris regulis petendum reliquit, atque ideo ex illo text. nullum profecto efficax argumentum deduci potest, nec potuit vnquam, ad probandum Ecclesiasticos per se ipsos, aut suos Ministros suas sententias in bonis, vel personis laicorum executioni mandare posse.

- 23 Quo pacto etiam procedit text. in dict. cap. contra idolorum, & similes qui pro contraria parte citantur, nulla enim lex reperitur (nisi fallimur) qua executio in personis, & bonis temporalibus Ecclesiasticis iudicibus, expresse permittatur, vt videre licet ex his quæ referantur à Palacio vbi supra, vnde nō oportet consu-

gere ad casus speciales, vt Doctores volunt, quos arguit Couarruu. dict. loco.

- 24 Neque obstant Tridentini Decretum, & eorum verba, initio à nobis, pro præfata opposita sententia multipliciter expensa, iam prius ex dict. cap. 8. intelligi potest de eiectione ab ordinarijs faciendā per sententiam, & insuper per censuras Ecclesiasticas, attento iure, sed tamen captura, & realis eiectione fiat per iudicem, & Ministros seculares, quorum auxilium si opus fuerit ea in re implorandum est, vt idemmet Tridentinum expressit ibidem: & dum seculares eo modo auxilium præstantes, sententiam Ecclesiastici exequantur, satis dicitur per illos Ecclesiasticus eijcere, ex reg. qui per alium in 6. cap. mulieres. §. illi. de sent. excommunicationi, quo etiam pacto nonnulli putant intelligi posse. d. c. contra idolorum. & d. c. attendendum.

- 25 Posterior verò Decretum Tridentini, dict. cap. 3. quo maxime nititur directorium iudicum Ecclesiasticorum, 2. par. cap. 13. num. 24. & alij, non uiores, dum dicit captionem pignorum, & personarum distractionem, etiam contra laicos, per Ecclesiasticos iudices faciendam, mediantibus proprijs, vel alienis Ministris, satis intelligitur, si aduersus decretum illud hoc solum agere, vt quatenus fieri possit Ecclesiasticis pareatur censuris, ad quas euitandas, personas, potius & bona temporalia capi iubet: quod verò adducit, per suos, aut alienos Ministros, cautissime dictum est, quoniam diffinire noluit, per quos ea executio fieri debeat, cū ea res, vt ex superioribus apparet inter Doctores sit controuersa: neque oportuit id diffinire, & ideo secundum ius, & legitimas consuetudines, per suos, vel alienos faciendā est executio.

Po.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

26 Poterit namque Ecclesiasticus iudex prædictam executionem facere, si legitima fuerit consuetudine mutus, quoniam consuetudine iurisdictionis acquiritur, ut habet cap. cum contingat. de foro competentis, cap. 2. de exceptionibus in 6. ibi, *de inre aut consuetudine*, quod fatetur omnes supra citati, ut testatur D. Covarruvius, dict. cap. 10. num. 2. Iulius Clarus ubi supra, num. 8. atque ideo licet prædicta decreta, speciatim disponent Ecclesiasticum iudicem posse per se ipsum, & suos Ministros laicos capere, & contra illum, & in eius bonis suam exequi sententiam, adhuc non reuocant, neque abrogant consuetudinem contrariam, cuius non meminere, ex reg. cap. 1. de constitutionibus in 6. quare dum sacrosancta Synodus, personas, & bona temporalia capi iubet, per suos, aut alienos Ministros, sic accipienda est, ut attento iure per alienos Ministros faciendâ sit executio, stante vero legi consuetudine in contrarium, per suos fieri possit, ubi viguerit talis consuetudo, ut iam antea principio huius controuersie me dixisse memor sum.

27 Aduertendum tamen est ad eiusmodi consuetudinem requiri scientiam & pacientiam Principis secularis, aut saltem officialium ipsius, ut cum communi resoluit Franciscus Balbus de præscriptionibus, 2. part. 5. partis principalis, quæst. 4. num. 4. Burgos de Paz in l. 1. Tauri, num. 233. Padilla in l. actiones, n. 56. C. de seruitutibus, Palacios ubi supra, n. 39. item & tempus immemorabile, iuxta c. 1. de præscriptione in 6.

28 Consuetudine verò cessante secundum rigorem iuris hæc executio, (ut abundè probatum est) ad seculares pertinet, à quibus Ecclesiastici auxilium inuocare debet, quod appel-

lant brachium sæculare, de quo in c. 1. de statu monachorum lib. 6. cap. inquisitionis. de hæreticis eosd. lib. cap. verum, 96. dist. cap. Principes cum sequentibus. 23. q. 5. Tridentinum. d. cap. 8. de reformatione, Sess. 24. & ultra ordinarios dictis locis, Mantua lib. 10. obseruationum, cap. 92. Rebuffus. 3. tom. tit. de contumacia, art. 13. Nauarr. in cap. cum contingat. de rescriptis, remedio 2. Roland. conf. 37. a num. 5. lib. 1. Covarr. & Auiles, ubi supra, latissime Azevedo in l. 15. tit. 1. lib. 4. Menoch. qui alios refert de arbitrarijs casu. 452.

29 Vel si mauis (ut ad dict. cap. 3. Tridentini redeamus) faciliè illud intelliges, si aduertas Concilium in eo cap. ad vitandas censuras, quæ frequenter proferebantur ab Ecclesiasticis, pro suorum mandatorum, & sententiarum executione, statuere, ut iudices Ecclesiastici, tam contra clericos, quam contra laicos procedant, per multas, & penas pecuniarias, seu per captionem pignorum, & personarum distinctionem, per suos proprios, aut alienos exequutores faciendam, & ita alternatiua illa, *per suos, vel alienos*, aptè intelligitur referendo singula singulis, scilicet, *per suos proprios*, respectu clericorum, *per alienos verò*, respectu laicorum, cum de omnibus agat, ut benè aduertit Azevedo ad dict. l. 14. num. 2. qui decretum illud pro communi sententia expendit.

30 Neque admittenda est alia distinctio, quam probat idem Alphonsus de Azevedo, dict. l. 14. num. 11. distinguens inter carcerem datum ad penam, & ad custodiam, ut priori casu liceat Ecclesiasticis laicos in carcerem conijcere, & sic intelligatur text. in dict. cap. cum sit generale. d. cap. contra idolorum. & cap. fraternitatis 33. dist. cum similibus: posteriori casu

casu non liceat capere laicos, & sic procedat communis sententia: etenim nec secundum verba Doctorum, nec secundum rationes supra à nobis adductas hæc distinctio admitenda est, & ideo meritò eam improbarunt Roman. & alij relati per Ioann. Horoscium in l. Imperium. ff. de iurisdictione omnium iudicium, num. 584.

31 Nec etiam ipse admitterem in hac controversia concordiam, quam ex alijs probat Domin. Couarr. dict. loco, distinguendo inter personas, & alia bona temporalia laicorum, ut in personis possit fieri executio per iudices Ecclesiasticos, iuxta sententiam Dominici, & sequatium, in alijs verò bonis temporalibus facienda sit necessarìò per seculares, iuxta text. in d.l. Episcopalem, & in his terminis procedat communis sententia: etenim nulla ratio discriminis secundum iuris principia inter utrumque casum reddi potest, & si audierim consuetudine apud Lusitanos, iuxta hanc distinctionem à Couarr. relata, & receptam, executionem Ecclesiasticis iudicibus permitti. Cætera denique argumenta, quæ contra communem nostram sententiam conficiuntur, latè recitat, & refutat, Palacios Rubios ubi supra, ad quem libenter lectorem remittimus.

32 Nec si attentè legantur præfatæ resolutioni obstabunt adducta per Alphonsum de Azevedo. d.l. 14. tit. 1. lib. 4. compilationis, quæ Regia

lex, cum valdè consonet his, quæ superius tradidimus, resoluentes, ex utriusque iuris præceptis, Doctorumque traditionibus, iudices Ecclesiasticos, omninò, & in omnibus causis (extra casus speciales) recurrere debere ad auxilium brachij secularis, proculdubio in illis verbis, *ypidau y demanden auxilio del brazo Real a las dichas vuestras justicias seculares*, non fuit iuris noui inductiua, sed potius declaratoria antiqui, quandoquidem idemmet iure Canonico cautum erat in cap. postulasti, de homicidio, cap. postulasti, de iudicis, cap. 1. de officio Ordinarij, allegatis per Didacum Perez. l. 48. in finali additione, lib. 8. ordinamenti, pag. 396. col. 1. per Rojas de hæreticis, in specialibus fidei, singulari. 108. ut perperam sanè Regiam illam legem notabilem ad hoc appellauerit Aztuedo in d.l. 14. num. 2.

33 Coacta namque iuris ratione Ecclesiastici iudices, ubi censuris iam fuerint vsi aduersus laicos, nec potuerint earum viribus sententias exequi, requirunt pro earum executione, iudices seculares, ut ij captis rebus, & personis ipsorum laicorum condemnatorum, Ecclesiasticorum iudicum sententias exequantur, ex superius adductis, & latè traditis per Matheum de Afflictis in proœmio constitution. Neapolitanarum, num. 54. optimaque decisione Pontificia, in cap. dilecto, de sentent. excommunic. in 6. cuius meminit Domin. Couarr. d.c. 10. num. 7.

Summaria ad Controversiam 31.

1 **A**uxilium brachij secularis, nec peti, nec concedi debet, nisi postquam Ecclesiasticus iudex omnia fecerit quæ potest.

2 Ad inspicienda ea quæ præcedere debent ante exhibitionem auxilij, demonstrandus, & exhibendus est processus ex sententia Legistarum.

Nnn

3 Op.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

- 3 *Opposita sententia Canonistarum asserentium, iudicem secularem teneri statim impetiri brachium suum, etiam si processus sibi non ostendatur, cuius copiam petere non potest, neque differre executionem brachii petiti: Et ita practitari restantur Doctores qui referuntur, nec dicta praxis restringenda est ad causas ecclesiasticas.*
- 4 *Nusquam in iure Canonico expressum reperitur, quod seculares iudices, possint, aut debeant, processum requirere.*
- 5 *Refertur conciliatio dictarum duorum opinionum, ut una procedat in casibus mixti fori, siue criminalibus, siue civilibus, alia Innocentij procedat in omnibus causis merè Ecclesiasticis.*
- 6 *Ratio differentie inter causas Ecclesiasticas & mixtas, quia in Ecclesiasticis iudex secularis, vocatur tanquam iuerus executor, in causis verò mixti fori, non est iuerus executor.*
- 7 *Non est requirendus a iudice seculari processus, sed sufficit solam exhiberi sententiam cum requisitione auxilij, siue in causis ecclesiasticis, siue mixti fori, & non inuenitur lege aliqua expressum, quod seculares processus requirant.*
- 8 *Conferitur efficax argumentum, ex S. prohibemus, per locum à fortiori, quatenus probat, seculares iudices, nulla adhibita cognitione, Inquisitorum sententias, & mandata statim exequi debere.*
- 9 *Arguitur pro opinione Innocentij, quam sine distinctione amplectitur Author, & ponderantur cap. ut inquisitionis, & cap. cum secundum, de hæreticis in 6.*
- 10 *Laiici à quibus petitur auxilium ad executionem sententie, ut vera non sunt iudices, sed meri executores, qui non possunt de causa cognoscere, nec processum potuerunt requirere.*
- 11 *Ordinarius tenetur obsequi Delegato, cuius Minister constituitur, ut sententiam, quæ in rem iudicatam transit ad effectum & executionem perducatur.*
- 12 *Minister publicus quatenus talis est, tenetur sequi publicam scientiam, & Superiori Ecclesiastico parere, ad eiusque præceptum illam necessariò exequi, licet ex priuata scientia iniustam esse sciat, qui solis precibus apud superiorem contendere poterit, ut ipsum non compellat ad executionem.*
- 13 *Obedientia generaliter sumpta omnes comprehendit virtutum omnium actus, quæ specialiter sumpta specialem denotat virtutem, quæ inclinatur ad faciendum id quod iubetur, eo principaliter siue, quia iubetur, consistitq; eius maxima pars ex præcepto expresso, vel tacito Superioris circa quod versatur.*
- 14 *Triplex est obedientia, sufficiens per secula, & indiffereta, & si præceptum sit iustum, nulla est dubitatio, Superioribus esse obediendum, in his, quæ ad ipsorum officium spectant.*
- 15 *Si constet notoriè de iniustitia præcepti, parendum non est Superiori, & Sanctorum martyrum carnisifices grauissimè peccauerunt, reseruatque opinio asseritum, iudici præcipienti notoriè iniustum violentè esse resistendum.*
- 16 *Præceptum iniustum non notoriè, directum in subditum, tanquam in Ministrum publicum, adimplendum erit, etiam si subditus ex priuata scientia certò sciat iniustum esse, non ita si dirigatur in subditum, tanquam in priuatam personam, si verò præceptum non sit ex se malum, tale quod subditum sine*

- sine peccato prestare potest adimpleri debet.
- 17 Christiani remigantes in Galleis, seu trirremibus Turcarum, recte excusantur a peccato, ad quorum similitudinem seculares Ministri, absque eo quod illis exhibeatur processus, superioribus Ecclesiasticis parere tenentur.
- 18 Secularis requisitus per Dominos Inquisitores, quamvis videatur, aut priuatum eorum sciat sibi precipi notorie iniustum, nihilominus parere tenetur, & omnino exequi mandatur.
- 19 Qui auxilium Dominis Inquisitoribus desinit impartiri, debet priuari sua iurisdictione, nec se poterit intromittere in inquirendo, an mandatum Inquisitionis iniustum sit nec ne.
- 20 Inter alia in fidei fauorem poterit annumerari, priuilegium hoc, quod Inquisitoribus omnino, & absque ullo genere cognitionis causa, sine cunctatione parere debeamus.
- 21 In materia fidei equaliter puniantur omnes, absque ulla hominum differentia, quae in reliquis criminibus obseruatur circa poenas corporales inter nobiles & ignobiles.
- 22 Refertur praxis secundum quam Dominis Inquisitores, haereticos tradunt iudici seculari, rogantes eum ne morte, aut membri mutilatione eos afficiat, & quid in proposito existimauerit faciendum Dominus Contrarius.
- 23 Non est necessaria protestatio, nec mentio illius inuenitur in iure ad irregularitatem euitandam.
- 24 Non sequitur, relinquatur aliquis Curia seculari, ergo ad poenam mortis, imò ad illam relinquatur, quae criminis condigna est, per seculares infligenda.
- 25 Potest etiam responderi, indices Ecclesiasticos sic relaxantes, ex necessitate, & autoritate legis Canonicae, excusari a crimine & irregularitate, & intelligitur text. in c. 2. de homic. in 6.
- 26 Laici non traduntur actualiter seculari Potestati, sed per sententiam declarati relinquuntur: clerici vero re ipsa, & cum effectu traduntur Curiae seculari, quasi communiter secularibus potestas in tales clericos haereticos.
- 27 Intellectus ad inra in cap. nouimus, de verb. c. et si clerici, in fin. de iudic. c. si quis sacerdotum. 2. q. 3. Tridentinum sess. 13. de reformat. c. 4.
- 28 Subiicitur causa ob quam clerici, dum traduntur Curiae seculari per iudicem Ecclesiasticum sit deprecatio, ne illis imponatur poena mortis.
- 29 Vera est & penitus sequenda, tam in iudicando, quam in consulendo Innocentij, & Canonistarum traditio, indistincte asserentium, non teneri iudices Ecclesiasticos in causis Ecclesiasticis, aut mixti fori, processus secularibus exhibere, a quibus auxilium postulant.
- 30 Auxiliumulare non solum potest peti cum praecisse fuerit necessarium, sed & quando commodius per seculares executio fieri potest.
- 31 Si concubinarij in concubinato per annum censuris neglectis permanserint, contra eos ab Ordinario procedatur, & mulieres, sine coniugata, sine soluta, quae cum concubinarijs publice viuunt, si ter ad monita non paruerint, nullo etiam requirente ex officio grauiter puniantur.
- 32 Intelligitur text. in c. cum non ab homine, de iudicij, dum ait, tunc quidem recurrendum ad auxilium seculare cum Ecclesia, non habet ultra quid faciat.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

- 33 *Er si verum foret indistincti & absolute auxilium seculare non posse peri, nisi postquam nihil aliud sapere est faciendum, non inde sequitur processum exhibendum esse.*
- 34 *Bartoli & communis mens fuit, fore processum exhibendum, in quibus causas laici cognitionem aliquam esse habituri, alias non, in quo casu vera est Bartoli sententia, a qua solum excipitur causa heresis.*
- 35 *Si aliquis iam iudicatus & condemnatus tradatur Curie seculari ad executionem tantum, nullo modo processus exhibendus erit, & ita componi poterunt Legiste, & Canonista.*
- 36 *In negotijs natura sua merè secularibus, rectè seculares iudices, ubi & in casibus in quibus fuerint requisiti, processum sibi exhiberi postulabunt, prout in praxi quotidie observatur.*
- 37 *An Domini Inquisitores procedere possint contra iudices laicos, si remissius agant cum haereticis sibi relictis, & an ipsi merè seculares iudices sic remissius agentes, incurrant excommunicationem à iure praescriptam, contra non exequentes mandata Inquisitorum.*
- 38 *Referuntur Doctores utriusque membro controuersiae affirmatiue respondentes.*
- 39 *Subijcitur opposita sententia Alphonsi de Castro, & forte pro ea adducitur argumentum, & explicatur quibus in casibus procedat excommunicatio contra non exequentes mandata Inquisitorum.*
- 40 *Consequitur alterum non minus forte*

argumentum contra Felinum, cuius sententia nullatenus defendi potest.

- 41 *Seculares iudices non possunt inmutare penas contra haereticos relaxatos à iure praescriptas, & si faciant superiores legitimi in eos animaduertere poterunt.*
- 42 *Iudices Ecclesiastici postquam semel haereticos, verbi gratia, Curiae seculari tradiderunt, non possunt amplius se ingerere, sed omnino debent eos relinquere, ut suo arbitrio animaduersione debita aduersus dimissos & relaxatos procedant.*
- 43 *Explicantur verba tituli capituli ad abolendam, ibi, recipiant animaduersione debita puniendos, ex quibus verbis rectè intellectis conuincitur multò magis sententia Felini.*
- 44 *Obijcitur, clericos non esse relaxandos, nisi incorregibiles existant, & speciale est in crimine haereseos, & in nonnullis alijs, ut pro priori lapsu fiat relaxatio absque alia incorregibilitate.*
- 45 *Clerici sunt incorregibiles non solum per delicti iterationem, sed per perseuerantiam, & impenitentiam in eodem, & in proposito sermo est de clericis qui dimittuntur ob impenitentiam.*
- 46 *Nouè inductum fuit in cap. 1. de haer. in 6. quod degradatio clericorum, qui relinquuntur, fieri possit ab Episcopo, vocatis alijs de quibus ibi.*
- 47 *De forma & solemnitatibus degradationis, & alijs ad propositum remissius.*

CON.

CONTROVERSIA 31.

An teneatur ecclesiastici iudices in causis ecclesiasticis, aut mixti fori, processus secularibus exhibere, à quibus auxilium postulant.

M V M auxilium bra-
chij secularis de
quo in præcedē-
ti cōtrouersia ser-
monē institui-
mus, nec peti, nec con-
cedi debeat, nisi
postquā ecclesiasticus iudex omnia
fecerit quæ potest, ita vt nihil aliud
ab Ecclesia faciendū super sit, vt col-
ligitur ex verbis. c. 1. de officio Ordi-
narij, ibi, *Cum opus fuerit publicum inuo-
cent auxilium*, c. quoniam, eod. tit. ibi, *si ne-
cessitas fuerit*, c. cū non ab homine, de iu-
dicijs, ibi, *Cum Ecclesia non habeat vltra
quid faciat*, quo in loco Pontifex Ma-
ximus formā præscripsit eorum quæ
præcedere debent, vt incorregibi-
lis priuilegiū clericale quo ad forum
ammississe dicatur, scilicet vt primo
depositus, deinde excommunicatus, &
deniq; anathematizatus in profun-
dū malotū venisse talis incorregibi-
lis proponatur iure, quidem optimo
in controuersiam accedit, an secula-
res iudices petere possint, & debeāt
ab ecclesiasticis sibi processus exhi-
beri, vt videant ritē nē & rectē pro-
cessum fuerit, an verō statim tenean-
tur impetiri brahium suum.

Quæ difficultas appendix quidē
est præcedentis quæstionis, & in ea
duo iuris ciuilibus lumina, Baldus in l.
in criminali. C. de iurisdictione, Bar-
tol. in l. Magistratibus. ff. eodem, &

in l. Diuus. ff. de custodia reorum, af-
ferunt exhibendum esse processum,
quorum sententiā apud Casarej iu-
ris interpretes, receptam affirmant
Rolandus à Valle consil. 37. à num.
5. lib. 1. & num. 7. Immola in d. cap.
1. de officio Ordinarij, num. 16. Cal-
caneus consil. 119. & alij plures per
Rolandum relati, & fuisse opinionē
omnium Legislatarum, dixit Azeue-
do in l. 15. titulo. 1. lib. 4. num. 4. qui
per citata iura, & alia similia tenuerunt,
auxilium seculare peti nō pos-
se, nisi cum præcisse opus fuerit om-
nibus ritē à iudice ecclesiastico per-
actis, vt resoluit Roland. dict. loco;
num. 5. Maranta disputatione. 1. nu.
26. Rebuffus. 3. tomo; titulo de con-
tumacia, artic. 4. num. 40. post Abba-
tem in d. capit. quoniam, num. 12. Et
cū seculari iudici constare nō pos-
sit, utrū ecclesiasticus eius indigeat
auxilio, & omnia fecerit, quæ eccle-
siastica potestate potuit expedire, nō
videat processum, hinc comminif-
cuntur præfati Doctores illi neces-
sariū exhibendum esse, & interim
denegandum auxilium, cum præ-
supponamus illud, non esse imper-
tiendum, nisi omnibus ritē, & rectē
per ecclesiasticū seruatis, & deficienti-
bus remedijs canonicis, quare (in-
quirit) ad hæc inspiciēda, demōstran-
dus, & exhibendus est processus: sic-
q; facturos cautos seculares iudices

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

ex consilio, & sententia multorum quorum meminit Azeuedo vbi proximè.

- 3 Iuris verò Pontificij professores oppositam ex diametro sententiam indistinctè probarunt, id est secularem iudicem requisitum per Ordinarium, vel Delegatum ecclesiasticum (nam in hoc nō differunt secundum Couarr. vbi supra) petere non posse, se infraui velle exactis coram tali ecclesiastico requirente factis, num ritè & rectè processum fuerit, sed statim teneri impertiri brachium suum, etiam si processus sibi non ostendatur, cuius copiam petere non potest, neque differre executionem brachij petiti, nec directè, neque indirectè se intromittere, vt potè ad quem nuda, & pura damtaxat, spectat executio, quæ originaliter fuit Innocentij doctrina in d. capit. 1. de officio Ordinarij, vt constat ex Abbate ibidem num. 12. testatur communem Canonistarum Alciatus eodem loco, num. 100. Videricus Zafius in l. Magistratibus, nu. 20. ff. de iurisdictione omnium iudicum, refert plures Auiles de Practoribus, capit. 10. num. 20. communem testatur Billalobos in suo Erario mille communium opinionum littera. l. num. 159. & Nauarr. in repetitione capit. cum contingat, in 16. causa, remedio. 2. de rescript. examinat late vtramque opinionem Robertus Maranta in disputatione. 1. num. 26. afferentes quotidie practictari sic indistinctè, quidquid Alphonsus de Azeuedo nuper citatus de dicta praxi testificetur, restringens eam ad causas ecclesiasticas, & excludens illas, quæ sunt mixti fori, quo casu dicit fieri debere iudicibus secularibus copiam processus, ex Alciato vbi supra, num. 119. quem citat.

4 Quorum vnicum fundamentum est, si attentè illorum scripta perlegamus, capit. vt inquisitionis. §. prohibemus, de hæreticis, lib. 6. quod quamuis agat de crimine hæresis in alijs etiam ecclesiasticis causis locum habere debet, quia eadem ratio viget. Adderem tamen ego in gratiam professorum iuris Pontificij, nusquam in iure nostro expressum reperiri, quod seculares iudices possint, aut debeant processum requirere, vt videre licet in l. Episcopalem. C. de Episcopali audientia, cap. 1. capit. quoniam, de officio Ordinarij, & iuribus similibus: quini mō vtroque iure iuberi seculares Magistratus auxilium suum ecclesiasticis prestare, cum primum fuerint requisiti, ad ipsumque prestandum censuris ecclesiasticis compellendos esse, absque vlla mentione requisitionis processus per secularem, aut exhibitionis eiusdem, per ecclesiasticum faciendæ: clarum profectò argumentum, quod minimè exhibendus sit processus, sed statim iudices seculares, nulla adhibita cognitione, ecclesiasticorum sententias, & mandata sint executuri.

- 5 Verum Antonius, & Abbas in d. capit. quoniam, & eis non citat s. Azeuedo dict. l. 1. §. numero. 9. prædictas opiniones distinctione conciliant, vt scilicet sententia Innocentij procedat in omnibus causis merè ecclesiasticis, contraria verò sententia Bartoli locum habeat in causis mixti fori: quam distinctionem probauit etiam Alciatus dict. cap. 1. n. 119. & post illum Couarr. & Azeuedo dictis locis, constituentes regulam, quod in casibus mixtis, siue criminalibus, siue ciuilibus, possit secularis requisitus non impertiri officium suum ecclesiastico requi-

requirēti, nisi prius appareat omnia rite & recte acta fuisse, sicque intelligentes opinionem Legislatorum, & iura decentia non indistincte, sed iuris ordine seruato esse impertiendum brachium hoc, ex dictis per Abbatem in dicto capit. quoniam, de officio Ordinarij, in finalibus verbis, & traditis per Mattheum de Afflictis vbi supra, numero. 47.

6 A quibus si perquiras discriminis rationem inter causas ecclesiasticas, & mixtas, illam esse volunt, quia in criminibus ecclesiasticis index secularis vocatur, tanquam merus exequutor, qui nullo pacto potest de exceptionibus in illis causis obiectis cognoscere, iuxta capit. tuam, de ordine cognitionum: At verò in causis mixti fori, non est merus exequutor, quia cognoscere potest de exceptionibus, & inter suos subditos iurisdictionem habet, atque ideo necesse est, vt processus ei exhibeatur.

7 Sed cum rem hanc iam diu considerassem, tam in publicis commentationibus, ad cap. cum non ab homine, de iudicijs, & ad cap. Pastoralis. §. quia verò, de officio Delegati, nec non ad cap. 1. de officio Ordinarij, & alibi sæpè, quam in iudicando & consulendo: semper indistinctè retinendam censui sententiam Innocentij, & Canonistarum: vt scilicet non sit requirendus à iudice seculari processus, sed sufficiat solam exhiberi sententiam, cum requisitione auxilij: siue in causis ecclesiasticis, siue mixti fori. Adductus sum ad sic existimandum, quia (vt prædixi) nō inueni, neque inuenire potui lege aliqua expressum, quod seculares, processum requirant: imò eos simpliciter auxilium suum ecclesiasticis præstatores, cum primum fuerint

requisiti: de requisitione verò processus, nec verbum vllum, *nifallor*, in toto ambitu iuris vtriusque: credibile autem non est id ommissuros Iurisconsultos, Imperatores, & Pontifices Maximos, si iudices ecclesiastici, in causis ecclesiasticis, aut mixti fori, processus secularibus, à quibus auxilium postulant, exhibere tenerentur.

8 Moueor deinde forti, & efficaci meo iudicio argumento, ex d. §. prohibemus per locum à fortiori: quatenus text. ille probat, seculares iudices, nulla adhibita cognitione, inquisitorum sententias, & mandata statim exequi debere, in quo nulla dubitatio est. Etenim in crimine hæresis omnes vnanimi consensu agnoscunt, teneri omnino secularem requisitum, brachium impertiri, quia si processus non ostendatur: quinimò Doctores addunt, vel appellatū sit, & non delatum appellationi, vel iuste, vel iniuste procedatur, ex text. quem formalem ad id appellant in d. §. prohibemus, vbi dicitur, quod de crimine hæresis, *quia merè ecclesiasticum est*, iudex secularis, nec directè, nec indirectè potest vilo modo cognoscere: sed nudam & purā executionem dumtaxat ad ipsum iudicem requisitum spectare: ita Panormitanus, Siculus, Ancharran. & Imola in c. 1. de officio Ordinarij, idē Abbas in c. fin. de statu regularium, & plures alij relati & sequuti, per Afflictis in procemio constitutionū Siciliæ in prin. num. 46.

9 Vnde iam sic arguitur, pro opinionē Innocentij, quam sine distinctione veram esse existimamus: cum hæreticus Curia seculari traditur, non condemnatur ab Ecclesia poena aliqua temporalis, sed tantum declaratur hæreticus, & incurrisse poenas ipso iure, in eum statutas, deinde

Nnn 4 tradi-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

traditur Potestati seculari, secundum leges civiles, condemnandus, ut probat text. in d. c. v. inquisitionis, & in cap. cum secundum, de hæreticis in 6. quem Domini Inquisitores, neque ad mortem condemnant, neque ad illam relinquunt, sed dimittunt à suo foro, ut secularis ex vi suæ potestatis animaduersione debita inspectis suis legibus puniat: & ita procedunt text. in d. c. v. inquisitionis & similes, qui in hunc sensum dicunt hæreticos relinquendos arbitrio secularis Potestatis, animaduersione debita indilate puniendos: quod etiam contingit in quouis alio, qui tanquam incorrigibilis, aut propter criminis atrocitatem, traditur Curie, iuxta d. c. cum non ab homine: & tunc demum ab ecclesia hæretici & similes, poenis temporalibus afficiuntur, quando tradendi non sunt, sique secularis iudex cum aliquis ei traditur, verè de illo iudicat, & illi poenam imponit, propter ipsum crimen hæreseos, quæ criminis condigna fuerit. d. c. cum non ab homine, in fine, de iudicijs, & tamen secularis iudex processum petere non potest, ex d. §. prohibemus, secundum communem sententiam ubi supra: igitur multo minus poterit processum petere, in alijs causis, merè ecclesiasticis, aut mixtis, in quibus reus ab ecclesia iam condemnatus, & indicatus est, per sententiam quæ transiit in rem iudicatam, & sola petitur executio.

- 10 Confirmatur argumentum ex eo, quia laici à quibus petitur auxilium ad executionem sententiæ, revera non sunt iudices, sed merè exequutores, qui non possunt de causa cognoscere, iuxta d. c. Pastoralis. §. quia verò, de officio Delegati, ubi determinum est, Ordinarium, cui Delegatus Apostolicus sententiam à se prolatam executandam committit, teneri

eandem exequi, quamvis certò sciat iniustam esse, & ita adnotarunt omnes ibi, & in cap. si quando, illo tit. de officio Delegati, & in l. illicitas, §. veritas. ff. de officio Præsidis, ubi Ioannes Horoscus, post alios Covarr. 1. resolution. cap. 1. num. 4. vers. 4. & num. 10. Maranta disput. 1. num. 4. qui latè de re agit à princip. Caiet. 2. 2. quæst. 67. art. 2. ad fin. Navarr. in cap. cum contingat, remedio. 2. vers. sic. nec obstat, cum sequentibus: ergo cum præfati indices sæculares sic requisiti tanquam merè exequutores, nullam habeant causæ cognitionem, nec processum poterunt requirere, nec si requirant, ab ecclesiastico exhibendus erit.

- 11 Cuius rationis vim ac potestatem satis expræssit, iuris viriisque Consultissimus Innocentius. III. Pontifex Maximus in dict. §. quia verò, in causa quam assignat suæ decisionis. ibi, *Attendentes itaque quod non cognitio, sed exequutio tantum demandatur eidem, respondemus, quod cum ordinarius teneatur obsequi Delegato, & si sciat sententiam illam iniustam, exequi nihilominus teneatur eandem.* Etenim ordinarius cui sola executio, & non cognitio, ut text. habet à Delegato (cui tanquam superiori parere tenetur) publicus certè minister constituitur, ut sententiam, quæ in rem iudicatam transiit ad effectum, & executionem perducatur. Executionem. C. de executione rei iudicatæ.

- 12 Sanè minister publicus quatenus talis est, tenetur sequi publicam scientiam, & superiori ecclesiastico parere, ad cuius præceptum illam necessariò exequi licet ipsemet secularis ex privata scientia, (quæ in publicis ministris non attenditur) iniustam esse sciat, quibus omnibus aperte suadet, quam longè distet à benè fundata iurisprudentia legistarum commu-

communis opinio, indistinctè assertum exhibendū esse processum, contra expressam mentem Pontificis in d. 8. quia verò, ad finem ibi, *Nisi apud eum efficere possit, vt ab hoc onere ipsum absoluat*, vbi satis ostendit iudicem requisitum solis precibus apud Superiorem posse contendere, vt ipsum non compellat ad executionē sententia Superioris, etiam iniusta, qui si adhuc executionem præcipiat illi penitus obsequendum existimat: tantum abest, vt iudex requisitus processum valeat requirere, aut tātis per executionem differre.

- 13 Maxime si expēdamus, & ex doctrina Theologorum reuocemus in memoriā, quod licet obedientia generaliter sumpta omnes comprehendat virtutum omnium actus, specialiter tamen sumpta, specialem denotat, virtutem, quæ inclinat ad faciendum id quod iubetur, eo principaliter fine, quia iubetur: consistitque huius virtutis maxima laus ex speciali obiecto circa quod versatur, hoc est præceptum expressum, vel tacitum Superioris: ad cuius obseruantiam si iustum sit, vel aliud non impediatur, iure diuino subditos teneri constat ex auctoritate. 1. Reg. cap. 13. Pauli ad Hebræos vltim. cap. 2. de maioriore & obedient. cap. omnis anima de censibus. c. qui resistit, in prin. 1. 1. quæst. 3. tñ & ex rationibus quas explicant D. Thom. 2. 2. quæst. 104. art. 1. & sequentibus. D. Antoninus. 4. part. tit. 5. c. 11. à principio. Vitoria in relectione à num. 15. Nauarr. in manu. c. 23. à num. 35. eleganter pater Molina de iustitia, tract. 2. disput. 27. Quo fit, vt cum iudices requisiti, auctoritate legis sic præcipientis, pro executione requirantur, omnino illis obtemperandum sit, nec requirendus processus, sed omnimoda fides ipsis adhibenda, quandoquidem cau-

sa cognitionem non sunt habituri.

- 14 Nec præfatas cōsiderationes perdoctus lector infringere valebit, si eruditè obijciat ex eiusdem D. Thomæ doctrina loco citato, art. 5. ad 3. triplicem esse obedientiam, sufficientem, id est in necessarijs, vel perfectam id est in licitis, nō tamen necessarijs, vel tandem indiscretam id est in illicitis: & addat quod si præceptum sit iustum nulla est dubitatio Superioribus esse obediendum, in his, quæ ad ipsorum officiū spectant, iuxta prædictas auctoritates, si autem iniustum sit, illi parendum non est, iuxta reg. c. non semper, cum similibus, 11. q. 3. & facit reg. text. in cap. inter ceteras, de re iudicata, comprobant Menoch. de arbitrar. q. 38. num. 21. Couarr. variarum. 1. c. 1. num. 10. Nauarr. in manu. cap. 25. num. 15. post D. Thomam. 2. 2. quæst. 64. artic. 6. ad 3. quia respondeo adhibita distinctione, & sub distinctione quadam.

- 15 Aut enim id quod præcipitur ita iniustum est, vt de eius iniustitia notoriè constet, quo casu parendū non est Superiori, ex d. c. non semper. c. qui resistit, cum alijs. 11. q. 3. c. inquisitioni, de sententia excommunicationis, text. optim. in cap. ita ne, ibi, *potius quælibet mala pati* &c. 3. q. 5. cōprobat D. Thom. 2. 2. q. 104. artic. 5. adducit similia Nauarr. in c. ita quo, rundam, notab. 11. nu. 16. de iudicis. rectèque inferebat idem B. Thom. d. 2. 2. q. 64. art. 6. ad 3. Inde à peccato excusari non posse Sanctōrū Martyrum carnifices, imò illos grauissimè peccasse non quidem (vt ego interpretor) quia exquebantur sententias iure validas, quas ipsi iniustas esse sciebant, sed quia eas sententias exequuti sunt, quæ nullius erant momenti, notoriam iniustitiam, & intolerabilem errorem continentes, in qua specie non tenebantur, imò nec

Nun 5 pote-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

poterant exequi, vt aduertit in specie post D. Tho. Adrianus quodlib. 2. in 3. pua. & o. ante litteram. A. & iudici præcipienti notoriè iniustū violenter esse resistendum (quod magis est) probat glossa, verbo *resistentibus*, in l. prohibitum. C. de iure fisci, lib. 10. recepta vt per Menochium, remedio. 8. recuperand. num. 8. & 9. Plaça de delictis, c. 28. num. 9. faciūt, quæ Couarr. variat. 1. cap. 2. à num. 12. & cōprobant alij de quibus Gratia. reg. 406. num. 5.

16 Aut præceptum iniustum est, non tamen notoriè, & tunc sub distinguendum erit, vel enim dirigitur in subditum tanquam in ministrum publicum, quo casu licet ex priuata scientia iniustum esse certò sciat, parere tamen tenetur, ex reg. text. in d. cap. Pastoralis. d. 5. quia verò, de officio Delegati, & quæ Caietan. 2. 2. q. 67. art. 2. in fine, Maranta. disp. 1. à prin. & omninò, num. 4. Couarr. d. num. 10. Soto lib. 5. de iustitia, art. 2. Vel etiam dirigitur in subditum tanquā priuatum, quo casu si id quod præcipitur ex se malum est, ita vt sine peccato præstare non possit is cui præcipitur, minimè parere debet, iuxta regulam d. c. inquisitionis, iuncto cap. qui resistit, & rationibus de quibus D. Thom. & alij post eum citati, & sic procedit reg. d. c. ita ne si autem non sit ex se malum, sed vel per accidens, veluti si iniustè quis condemnnetur ad soluendum decem, vel quid aliud, quod subditus sine peccato præstare potest obediendū est, iuxta reg. c. in memoria, ibi, *vix ferendum iugum*, 19. dist. vel & si malum sit ex sola præcipientis intentione.

17 Inquam sententiam adduci solet tex. in cap. quid culpatur, in fine, ibi, *reum faciat Regē iniquitas imperādi &c.* 23. q. 1. iunctis resolutis per Mencham Illustrium, cap. 9. num. 16. & est

optimū exemplum de remigantibus in Galleis, seu tritremibus Turcarum contra Christianos, quamuis enim impetere armis Christianos iussu Turcarum, nullo casu Christianis captiuis absque peccato licitum esse possit, vt potè quia malum sit, retè tamen Christiani sic remigantes à peccato excusantur, vt comprobatur eleganter pater Molina d. tractat. 2. disput. 115. contra Nauarrum. d. nu. 11. à num. 10. Ex quibus ad nostrum propositum inferitur per consequentiam necessariam, quod cum Superiores ecclesiastici, seculares requirentes, pro exequutione suarum sententiarum, non præcipiant iniustum, saltem notoriè, sed vel id quod iniustum est, vel ad minus, & si iniustum, non tamen notorium, ipsimet seculares tanquam publici ministri omninò parere tenentur, nec fore necesse, quod ipsimet secularibus ministris processus exhibeantur, cum neque tale quid iure reperiatur cautum, nec de causa vlla ratione cogniti sint, sed solum exequuturi, quæ iam indicata pronuntiataque sunt, per ecclesiasticos.

18 Verum excipiamus à Superiori doctrina (& erit in hac disputatione 2. conclusio) causam herelis, in qua secularis requisitus quantumuis videat, aut priuatum certò sciat, sibi præcipi notoriè iniustum (quod nūquam eneniet) nihilominus parere tenebitur, & omninò exequi mandata Dominorum Inquisitorum existimans se decipi, ipsos verò ritè & sanctè præcipere, vt solent, ita sentit Alphonsus de Azeuedo. d. l. 15. num. 8. vbi cum cōstituisse regulam, quod index secularis teneret absque aliqua cognitione impertiri officium suū, requisitus in omni casu, de quo non potest cognoscere: limitauit illam nisi euidenter appareat de iniustitia,

stitia, vel nullitate processus ecclesiastici requirentis, idque in omnibus alijs causis, præterquam in causa hæresis, apertè sentiens, iudicem laicum à Dominis Inquisitoribus requisitum, sine aliqua cognitione, aut cù citatione, statim facta requisitione pariturum, & concessurum auxilium, quidquid constaret sibi aliunde, processum Dominorum Inquisitorum esse nullum, aut notoriè iniustum: debet enim iudex laicus qui credit mandatum esse nullū, siuè notoriè iniustum, suam opinionem deponere, & mādatis illius sacrosancti Inquisitionis Senatus in totum acquiescere.

- 19 Atque id summa profectò cum ratione quoniam vbi Ecclesia Catholica oppressa est per laicos ratione hæresis, debet iudex secularis sine aliqua, vt dicebamus causæ cognitione, quam primum facta fuerit requisitio, iubare Ecclesiam, & impartiri auxilium. c. de liguribus. c. Principes, 23. q. 1. & qui tale officium neglexerit impartiri, debet priuari sua iurisdictione cum parum ab hæresi distet. c. ad abolendam, de hæreticis. d. cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. Nec se poterit iudex laicus immiscere, aut intromittere, in inquirendo vlla ratione, an sententia, seu mandatum Inquisitionis iustum sit necne, cap. 2. de exceptionib. lib. 6. quia pro eis præsumitur. c. in presentia, de officio Ordinarij. l. Herennius. §. Caia. ff. de euictionibus Speculator, in princip. §. tractandum, folio mihi. 31. eaque fuit Bonifacij Octauj præcipua mēs in d. §. prohibemus, dum districtius interdixit Potestatibus, Dominis temporalibus, & Reëtoribus, eorundemque officialibus, ne ipsi de crimine hæresis, quoquomodo cognoscerent, vel iudicarent: Aut executionem sibi pro huiusmodi cri-

mine ab Inquisitoribus iniunctam facere, seu adimplere detrearent: seu Inquisitorum iudicium sententiam, seu processum, directe, vel indirectè impedire præsumerēt. Damnanus pariter prout damnavit Bonifacius excommunicationis sententia, omnes eos qui officio Inquisitionis se opponere, vel ipsum aliquatenus impedire ausi fuerint, necnon & illos qui scienter in prædictis dederint auxilium, consilium, vel fauorem: in qua excommunicatione, si per annum animo pertinaci permansissent, ex tunc velut hæretici condemnantur.

- 20 Quibus quid amplius statuere poterit doctissimus Bonifacius Papa in gratiam tanti Senatus, & vt ostenderet quanta celeritate, & promptitudine, illius præceptis sine dilatione, aut contradictione aliqua obediendum sit, ipse certè non videro. Poterit tamen deinceps inter alia multa in fidei fauorem inducta, priuilegiū hoc (quod Inquisitoribus omnino, & absque vllò genere cognitionis causæ, sine cùtatione, aut difficultate aliqua, promptè, & statim absque vlla oppositione nullitatis, vel iniustitiæ quantumvis notoriæ parere debeamus) annumerari. Crediderunt enim Romani Pontifices, & Catholici Reges nostri, eos qui ob singularem industriam, explorata eorum fide, & gravitate, ad huius officij magnitudinem adhibentur, non aliter iudicatuos esse pro sapientia, ac luce Dignitatis suæ, quam ipsimet Pontifices Romani, Reges, & Principes nostri forent iudicaturi.

- 21 Grauiſſimis quidē poenis qui contra fecerint iuste puniendi, absq; vlla hominū differentia, quantumquē nobiles sint, & in maxima dignitate constituti, quia sicut omnes in fide æquales sunt, ita contra illā per here-
sim

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

sim delinquentes æquali poena puniuntur, scilicet ignis: Archidiaconus in c. qui contra. 24. quæst. 1. Carrerius sub titu. de hæreticis, nu. 132. in fine. Simancas de Catholicis. c. 46. num. 68. Id quod in clericis & religiosis, probat text. in d. c. ad abolendam, vers. *presenti*. c. accusatus, in fine, de hæreticis. c. 1. eodem tit. in 6. Et ita cessat in proposito celebris illa, & plus debito vilitata differentia, quæ in reliquis criminibus obseruatur, circa pœnas corporales inter nobiles, & ignobiles. l. mortis. §. sed nõ. ff. de pœnis. c. vltim. de pœnis in 6. d. c. qui contra, latè Tiraq. de nobilitate, cap. 20. à num. 108. Simancas vbi proximè, num. 67.

- 22 Neque abs re erit inquirere, quid si hæretici ab Ecclesia condemnati, & relictæ, poena mortis afficiantur, non ne iudices ecclesiastici condemnantes, & relinquentes, brachium seculare innocendo, delinquant, & irregularitatem incurrant, proferendo sententiam mortis, vel ad mortem destinatam, cap. clericis, c. sententiâ, vers. nec, cl. 1. ne clerici, vel monachi? Cui difficultati variè respondent Doctores, quorum meminit Dom. Couarr. in Clementina. 2. par. §. 5. num. 6. vbi retulit praxim illam, quæ hæreticæ prauitatis Inquisitores (vbi ipse affirmat) cum post condemnationem hæreticorum eos tradunt iudici sæculari eum rogantes ne morte, aut membri mutilatione eos afficiat, tutiusque fore existimat, quod Inquisitores non traderent sic damnatos, iudici sæculari: sed eos condemnarent coram iudice laico, atque ita damnatos à propria iurisdictione dimitterent, vt statim iudex sæcularis eos morti, & igni traderet, & tandem concludit, quod licet iudex aliquem iustissimè morti tradès, proprio iudicio, & sententia dubio pro-

cul irregularis sit. d. cap. sententiam sanguinis, tamè iudex qui delinquentem secundum iuris Pontificij constitutiones tradit iudici sæculari: protestans ne eum morti tradat, aut mutilatione membrorum puniat, irregularis non est, sic Domin. Couarr. loco citato.

- 23 Cuius resolutio non probatur iure: quia neq; in d. c. vt inquisitionis, neque in d. vers. *presenti*, neque in c. excommunicamus, cl. 1. §. damnati, de hæreticis, sit mentio talis protestationis, vel deprecationis, necessariò præmittendæ, ad irregularitatem euitandam: & ita satis ostenditur illam non esse necessariam, vt voluit Simancas de Catholicis. c. 34. in fine: Nauarr. ad manu. super cap. 27. nu. 208. qui eleganter respondet. c. 2. de homicidio, in 6.

- 24 Et ex eiusdem mente resoluitur difficultas, quia condemnatio, & relaxatio hæc, per se non ordinatur ad pœnam mortis, quæ quidem postea sequitur ex accidenti, propter ordinationem, & dispositionem iuris, quo præscribitur huiusmodi pœna, vt in simili probat. c. vlt. ne clerici, vel monachi, in 6. Ecclesiasticus ergo, neque ad mortem condemnat, neque ad illam relinquit, sed dimittit à suo foro: vt sæcularis ex vi suæ potestatis, animaduersione debita, inspectis suis legibus puniat, & ita procedunt text. in d. c. vt inquisitionis, & similes, qui in hunc sensum dicunt, hæreticos relinquendos arbitrio sæcularis potestatis, animaduersione debita puniendos: quæ quidem imponitur propter ipsum crimen hereseos, & ita non sequitur relinquitur aliquis Curie sæculari, ergo ad pœnam mortis, imò ad illam relinquitur, quæ criminali congrua est, per sæculares intelligenda. c. cum non ab homine, in fine, de iudicijs.

Vel

25 Vel si magis lectori placuerit, planè respōderi potest, iudices ecclesiasticos in hac specie, & similibus, ex necessitate, & autoritate legis Canonice, excusari a crimine, & irregularitate, argumēto. c. qui peccat. 23. q. 4. iuncta reg. l. ad rem, cum vulgaris. ff. de procuratorib. & ita intēdunt Simancas d. n. vlt. Neque his obstat, d. c. 2. de homicidio lib. 6. procedit enim vbi clericus agit apud secularē, à quo ius & penā petit, nō verò in proposito, quia Domini Inquisitores nō petūt poenā, sed relinquūt.

26 Facienda tamen est distinctio in hac parte, vt prædicta exactius intelligātur, inter clericos & laicos hæreticos: ij enim id est laici & quibus hætenus fuit sermo, nō tradūtur actua liter seculari Potestati, sed per sententiam declarati relinquuntur, vt ita seculares suos recipiant, & iure proprio vtantur, vt probat text. in d. c. vt inquisitionis, & in d. §. damnati. c. fu per eos, de hæreticis, & similes: aduertunt Henrichus in d. c. ad abolendam, Archidiaconus in d. c. qui contra. 24. q. 1. in fine, Simancas de Catholicis. c. 46. n. 70. Dom. Couarr. d. n. 6. clerici verò re ipsa, & cum effectu traduntur Curie seculari, qui cū ad Ecclesie iurisdictionē pertineāt, à seculari omnino excepti. c. 2. de foro compet. meritò dum per Ecclesiā dimittuntur à suo foro, vt subijciantur secularibus, tradi, dicuntur, quasi in effectu cōmunicetur secularibus, potestas, in tales clericos, hæreticos, quā stante iure in illos exercere nō poterāt, quod scēus, vt dixi cōtingit in laicis, vt re cē adnotauit glo. verbo, laicus, in d. c. ad abolendam.

27 Quo respectu ego intelligere soleo nonnulla iura aliās in proposito difficilima, quæ promiscue vtūtur in hac parte, verb. *tradere*, quasi omnes hæretici, tam clerici, quàm laici, reue

ra, & cū effectu tradendi sint Curie seculari, vt patet in cap. nouimus, de verborū. c. at si clerici. in fine, de iudicijs. c. si quis Sacerdotum, vbi glo. 2. q. 3. Trident. sess. 13. de reformat. c. 4. siquidē si illa Decreta inspicias, agunt tantum de clericis relaxandis, & ideò merito vtuntur prædicto verbo, *tradere*, quandoquidem si nō traderentur cum effectu, seculares iudices nullo modo possent, in clericos iurisdictionem exercere, ideò oportet, eos non solum *dimitti*, sed etiam *tradi*.

28 Infero etiā ex eodē respectu, atq; principio, causam ob quam dum clerici traduntur Curie seculari, per iudicē Ecclesiasticum, sit deprecatio, *ne illis imponatur poena mortis*, d. c. nouimus, Couarr. supra, scilicet ne videatur Ecclesia, *tradere*, & ita subijcere ad mortem suos clericos. Quæ tamen deprecatio dum laici relinquuntur, non reperitur ita præscripta, & licet ad ostendendam Ecclesie mansuetudinē, semper fieri debeat, ommissio tamen irregularitatem non inducet ex supra dictis.

29 Vera igitur est, & penitus sequenda, tñ in iudicādo, quā in cōsulendo magni Innocentij, & Canonistarum cōmunis traditio, in distinguē asserentiū, non teneri iudices Ecclesiasticos in causis Ecclesiasticis, aut mixtiori, processibus secularibus exhibere, à quibus auxiliū postulant. Cui nō obstant rationes pro Bart. & Legistis contrariū aientibus, à nobis initio adductæ, quibus in summa expendebamus iura, quæ afferunt nō semper auxilium brachij secularis peti, nec cōcedi debere, nisi cum præcisē opus fuerit, omnibus ritē ab Ecclesiastico peractis, & postquam Ecclesiasticus omnia fecerit, quæ potest, ita vt nihil aliud ab Ecclesia faciendum super sit, & cætera quæ in eandem considerā-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

derationem ibidem expendimus.

30 Omnibus enim vnica consideratione satisfacio, si aduersus auxilium sæculare non solum posse peti cum præcisse fuerit necessarium, sed & quando commodius per sæculares exequutio fieri potest: quoniam in iure, non solum dicitur necessarium, quod est absolute tale, sed etiã id sine quo res cõmodè fieri non potest, ex l. nepos Proculo. ff. de verbor. signif. & ex his quæ scribit Alciatus in l. 2. nu. 3. ff. de iurisdictione, & ita interpretanda sunt verba d. c. 1. de officio Ordinarij, cū similibus, dū habet, si opus fuerit, & si necesse fuerit.

31 Ut colligo ex Trident. sess. 24. de reformat. c. 8. adiuncto. c. 3. sessionis 25. vbi Concilium præcipuè d. c. 8. postquam statuit, quod si concubinarij in cõcubinato per annũ censuris neglectis permanferint, contra eos ab Ordinario seuerè pro qualitate criminis procedatur, & quod mulieres, siue coniugate, siue solute, quæ cum adulteris, seu concubinarijs publicè viuunt, si ter admonitæ non paauerint, ab Ordinarijs locorum, nullo etiã requirente, ex officio grauius pro modo culpæ puniantur: (subdit sancta Synodus) easdem personas extra opidũ, vel Diocesis, si id eis dē Ordinarijs videbitur, inuocato, si opus fuerit brachio sæculari eiiciendas esse, significans brachij sæcularis postulatione, tunc demũ ab Ecclesiastico faciendã, quando eidẽ videbitur expedire, eodẽ vè auxilio opus esse, nõ solũ ad præcisse faciendũ, id quod oportet, sed etiã vt cõmodius per sæculares exequutio fiat, ita vt sæculare axiliũ, non solũ per Ecclesiasticũ valeat requiri, cum præcisse, & omnino necessarium fuerit, sed & quando commodius per sæcularem exequutio faciendã, ipsimet Ecclesiastico videbitur.

32 Id verò quod expendant Legistæ, vt suam fulciant sententiam, ex d. c. cum nõ ab homine, de iudicijs, dum ait, tunc quidem recurrendum ad auxilium sæculare, cum Ecclesia non habeat, vltra quid faciat: profectò de illis intelligitur, qui traduntur sæculari Curie iudicandi, nos verò agimus de inuocatione brachij sæcularis ad exequendam sententiam ab Ecclesia latam, quo casu si rectè consideres, laici non iudicant, sed vt Ministri exequuntur dumtaxat, laici autem vbi requiruntur, causæ cognitionem habitori, mirum non est, si processum sibi exhiberi expostulent.

33 Vel respondeo planius, quod & si verum foret indistinctè, & absolute, in quibuscumque negotijs auxilium sæculare non posse peti, nisi postquam nihil aliud superest faciendum, non inde sequitur, processum exhibendum esse, quoniam cum laici tanquam exequutores inuocentur, cognoscere non possunt, vtrum sententia ritè lata fuerit, vt superius probauimus ex d. c. quia verò, sufficere sententiam, & instrumentum Ecclesiastici iudicis, quo affirmet omnia esse peracta.

34 Prædicarem tamen Bartoli, & Legistarum doctrinam, in omnibus & singulis casibus, in quibus clerici, aut laici, traderentur sæculari Curie iudicandi, peractis illis de quibus in cap. 2. de poenis in 6. vbi Bonifacius Papa satis ostendit, quibus assistentibus fieri debeat degradatio, de quibus vestibus, ornamentis, libris, & instrumentis in degradatione fiat expoliatio, & quibus verbis vtendum sit, ad degradationem faciendã. Tunc enim, quia sæcularis iudicare non potest, nisi cognoscat, ex l. de qua re. ff. de iudicijs, planè necessarium erit, vt exhibeatur processus, vel iterum de crimine cognoscat,

noscatur, quæ sanè fuit Bartoli mens, & communis Legistarum scholæ (nunquam satis intellecta) qui tunc demum voluerunt fore processum exhibendum, in quibus causis laici cognitionem aliquam essent habituri, aliàs non, in quo sensu minime discedimus ab eorum sententia, à qua solum excipimus causam hæresis, cuius processus in nullo casu exhibendus est iudici laico, siue cogniturus sit, siue nullam cognitionem habiturus.

35 Sinautem aliquis iam iudicatus, & condemnatus, tradatur Curie seculari, ad executionem tantum, nullo modo processus exhibendus erit, iuxta sententiam Innocentij, & Canonistarum, quæ in his terminis planè, & sine vlla prorsus difficultate procedit, & ex dicta consideratione reduci possent ad concordiam, præfatæ duæ opiniones Canonistarum, & Legistarum, quæ superius, vt extremè pugnant, relatz à nobis, explicatæque sunt.

36 Verum ne deceptio contingat, lectorem admono, supra dictam resolutionem (de processu minime exhibendo laico per Ecclesiasticum) accipiendam esse dumtaxat, in causis Ecclesiasticis, vel mixti fori, de quibus fuit disputatio nostra, & ubi laico non cognitio, sed executio tantum demandatur, nam in negotijs natura sua merè secularibus, rectè seculares iudices, ubi & in casibus in quibus fuerint requisiti, processum sibi exhiberi postulaturus existimamus, prout in praxi quotidie obseruatur.

37 Sed inquit fortasse quispiam, non indocte, pro complemento præsentis controuersie, eodem themate retento, de executione per se-

culares facienda, ad iudicium Ecclesiasticorum requisitionem: vtrum Inquisitores hæretici prauitatis procedere possint contra iudices laicos, si remissius agant cum hæreticis sibi relictis, & poenam mortis per ignem non imponant; & insuper an ipsimet seculares iudices, sic remissius agentes cum dictis hæreticis, sibi relictis, incurrant excommunicationem, de qua in dict. cap. ad abolendam, versic. *porro*, & in d. cap. vt inquisitionis, versic. *ultimo*, aduersus seculares, non exequentes, mandata, & sententias Inquisitorum, præscriptam.

38 In qua subtili, & eleganti dibtatione, inueni Felinum in allegato capit. ad abolendam, in fine, relatum à Carrerio sub titulo de hæreticis, numero 131. in fine, vtrique membro controuersie affirmatiuè respondisse: quippe existimauit Dominus Inquisitores, posse procedere contra seculares, si remissius agant cum hæreticis sibi relictis, & poenam mortis per ignem non imponant: & insuper eosdem incurrere præfatam excommunicationem, contra seculares, non exequentes sententias Inquisitorum, seu illorum mandata, à iure statutam.

39 Tamen Frater Alphonsus à Castro lib. 2. de iusta hæreticorum punitione, capit. 13. pagina parua 198. meritò certè, totum contrarium securè probauit: pro cuius sententia aduersus Felinum, vnum præter alia, conficere soleo fortè argumentum: nullo iure probatur, Inquisitores se posse ingerere, ad puniendos prædictos iudices laicos, sic remissius agentes, cum hæreticis sibi relictis, vel ipsos seculares iudices excommunicationem incurrere: igitur talis potestas, vel excommuni-

catio

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

catio, voluntariè, nec debent, nec possunt introduci: antecedens patet, consequentia est necessaria, proccedit igitur argumentum. Præsertim si addas, iura quæ dicunt, & statuunt, excommunicationem incurri, insuper & Inquisitores posse procedere contra sæculares, non obsequentes ipsorum mandatis: tantum habere locum, vbi non exequuntur mandata, vel sententias Inquisitorum, in his quæ ipsi præcipiunt, circa capturam, vel condemnationem hæreticorum, & pœnas, quas inferunt: in his namque, sæcularis, est exequutor, iuxta capit. *vergentis*, ibi, *ad exequendum*, de hæreticis, & text. in dict. capit. *vt inquisitionis*, in versic. præcedenti, & versic. *prohibemus*, ibi, *exequutionem*. At verò circa pœnam mortis, quam Inquisitores non imponunt, sæcularis est iudex, ad illam condemnans, iure suo, vt ex Barbatia adnotauit Palacios Rubios in repetitione capit. notab. 2. §. 1. num. 22. quare consequens est, ex superiori docendi ratione nuper à nobis tradita, quod vbi sæculares, exequutores dumtaxat sunt: si non exequantur, prædictam excommunicationem incurrant, & Inquisitores aduersus illos procedere possint: vbi verò causæ cognitionem habuerint, nec sint excommunicati, nec Inquisitores procedere valeant, ex proximè adducta consideratione.

40 Aliàs enim sequeretur, vbi sæculares cognitionem habent, illorum arbitrio non committi, quænam sit debita animaduersione, in ipsos hæreticos, sic relictos, ac dimissos, Curie sæculari, vt debitis pœnis, afficiantur: parer sequella, quia contraria Felini sententia, supponit, sæculares, compellendos esse, per In-

quisitores, vt hac vel illa pœna hæreticos puniant, quæ supposito omnino tollit potestatis sæcularis arbitrium, etiam eo casu de quo loquimur, scilicet quando, non exequutio tantum, sed cognitio, sæculari demandatur: consequens autem est falsum, & contra iura expressa in d. capit. *vt inquisitionis*, dict. §. *damnati*, d. capit. *ad abolendam*, quæ dicunt hæreticos relinquendos esse arbitrio sæcularis Potestatis, animaduersione debita puniendos: sic significantes Pontifices Maximi, illarum Decretalium Conditores, arbitrio sæcularium committi, quænam sit debita animaduersione, in hæreticos sic relictos, ergo & illud ex quo sequitur: nullatenusque defendi potest, Felini existimatio, Inquisitores procedere posse, & sæculares excommunicationem incurere, asserentis.

41 Quamquam enim verum sit inferiores iudices sæculares, non posse immutare prædictas pœnas, contra sic relaxatos hæreticos à iure præscriptas: maximè stante consuetudine, vt est communiter receptum, ex Boisio sub titulo de hæreticis. n. 3. Julio Claro. §. vt. q. 91. ad fin. & si faciant, posse superiorem legitimum in eos animaduerrere, qui ita pœnas immutauerint: tamen cum (vt diximus) nullo iure probetur, vel Inquisitores se posse ingerere, vt puniât, vel excommunicationem incurri, quæ duo tantum habent locum, vbi sæcularis solum est exequutor, & non exequitur mandata circa capturam, & similia: non verò vbi cognitionem habet, & pœnam mortis, seu aliam debitam non imponit, merito quidem cum Castro, cõtra Felinũ resoluimus, nec Inquisitores, procedere posse contra iudices laicos, remissius

remissius se habentes, nec ipsos iudices laicos excommunicationem incurere.

- 42 Et præterea quia proculdubio si Inquisitores procedere possent aduersus sæculares, remissius se habentes, cū hæreticis sibi relictis: nonnulla sequerentur absurda, & timeri posset irregularitas, ideòque sapienter docuit Innocentius. III. in c. nouimus de verbor. signific. iam citato, vt quādo clericus, qui propter aliquod graue flagitiū, non solū damnabile, sed damnosum, fuerit de gradatus, tāquā exutus priuilegio clericali, sæculari foro per consequentiā applicetur, cū ab Ecclesiastico foro fuerit proiectus, ac pronūtiandū ab Ecclesiastico sæculari, vt in suū forum recipiat de gradatū, & nihil amplius facturū Ecclesiasticū: etenim vt rectē subdit Innocentius ibidem, illud est, clericum tradi Curie sæculari, & tantum abest, quod procedere possit Ecclesiasticus aduersus laicū, non imponentē poenā mortis, vt pro ita relicto, atque dimisso debeat ipse Ecclesiasticus efficaciter intercedere, vt citra mortis periculū circa eū sententia moderetur, vbi glos. in d. c. nouimus, verb. *intercedere*, intellexit, *præcibus*, non per excommunicationem, vt doceret iudices Ecclesiasticos, postquā semel hæreticos, v. g. Curie sæculari tradiderunt, nō posse amplius se ingerere, vt hac vel illa poena puniatur, sed omninō debere eos relinquere, vt sæculares iudices, suo arbitrio animaduersione debita aduersus dimissos, & relaxatos procedant.

- 43 Aduerto tamē nihilominus verba d. c. ad abolendam, & similia, ibi, *recipiant animaduersione debita puniendos*, non esse verba Inquisitorum sub ea forma relinquentium, sed potius legis declarantis, id quod inest, scilicet effectum, ad quem hæretici

relinquuntur, vt patet ex cōtextu eorundem iurum, ex quo cōvincitur multo magis sententia Felini: quādoquidem non solum Inquisitores, nec possunt, nec volunt procedere contra sæculares, si remissius agant cū hæreticis, & poenā mortis nō imponāt, sed (quod est consideratione dignū) nec sub ea forma relinquant hæreticos, vt animaduersione debita puniantur, sed dumtaxat pronuntiant, vt sæculares, tales hereticos, vel aliās clericos, suo iam priuilegio exutos, in suum forum recipiant, mentionem non facientes de poena, vel punitione aliqua: vt cautē non solum irregularitatem, sed vmbra illius subterfugiant, & iustē, & sanctē in omnibus, & per omnia ad eorum sacrosanctum munus spectantia, vt consueuerunt, segerant.

- 44 Quod si obijcias aduersus id quod dicebamus de clericorum degradatione, & relaxatione: clericos etiam pro grauissimis criminibus, non aliter relaxandos Curie, quam si incoregibiles existant, c. nouimus de verborum, c. cum non ab homine de iudicijs, vbi Doctores, tradunt Bernardus in pract. c. 131. Clarus §. ult. q. 36. a. n. 33. facile duobus modis respondemus: primo speciale quidē esse in crimine hæreseos, & in nonnullis alijs casibus, vt pro priori lapsu fiat relaxatio, absque alia incorrigibilitate, per iura proximē relata, & tradita per glossam verb. *prærogatiua*, dict. verfi. *præfensi*, glossam verb. *tradatur*, in dict. cap. nouimus, glossam vltimam, in dict. cap. cum non ab homine, & in cap. si quis. 2. quæst. 1. & communem scholam ejusdem locis, idque in fidei fauorem, secundum quem clerici pro crimine hæreseos, solum pro priori lapsu relinquantur Curie sæculari, dummodo prius ab ordinibus degradentur,

Ooo vel

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

vel ut alij volūt, *negraditur*, iuxta text. in c. 1. de hæreticis in 6. ibi, *cū pro crimine*, & in d. c. ad abolendam, versic. *presenti*, c. excommunicamus el 1. 8. damnati, c. pen. in fine principij de hæreticis in antiquis.

45 Vel secundo, & aliter responderi potest, clericum in proposito non relinqui, nisi ubi impenitens est, neque vult ad Ecclesiam redire, d. versic. *presenti*, cum similibus, in qua specie incorrigibilis est, non quidem per delicti iterationem, sed per perseverantiā, & impenitentiā in eodem: ut intendunt Abbas, Anton. & antiquiores in d. c. ad abolendam, ubi Henrichus. n. 8. Abbas n. 37. in c. at si clerici de iudicijs, Carrerius sub tit. de hæreticis. n. 133.

46 Illud autem ultimo loco animadvertendum censui, specialiter cōcessum esse, à Gregorio IX. Pontifice

Maximo, cui⁹ decisio refertur in d. c. 1. de hæreticis in 6. quod degradatio clericorum in proposito, dū relinquuntur Curie, fieri possit ab Episcopo povocatis alijs, de quibus in illo text. in defectū Episcoporum, contra regulas canonum, de quibus per glossam ibidem, ubi adnotatū omnes, Marāta. 4. p. d. 2. n. 45. Simancas de Catholicis. c. 46. n. 69. Sarmiento. 1. selectarū. c. 14. quamvis hodiè Tridentinū sess. 13. de reformat. c. 4. id ipsum admiserit, in omnib⁹ alijs causis (præter negotia fidei) ubi clerici degradantur.

47 Circa formā verò, & solemnitatē degradationis, & alia in proposito vltra text. & DD. in c. degradatio. de pænis in 6. & in d. c. novimus, præcipuè legendi sunt, Bernard. ubi supra. n. 1. c. 132. Clarus ubi supra. q. 74. Bertrachin. de Episcopo lib. 4. pag. 8. à prin. Sarmiento, & Simancas supra n. 70.

Summaria ad Controuersiam 32.

1 **R**efertur Domini Præsidis sententia, afferentis quod in criminibus mixti fori, si reus fuerit in foro Ecclesiastico absolutus, possit nihilominus apud iudicē secularem iterum accusari.

2 Adiecit Conarr. adeò veram esse eius sententiā, ut si à iudice Ecclesiastico reus ob crimen mixti fori punitus fuerit, iudex secularis adhuc in spē poterit, idem crimen examinare, & eius auctorem punire.

3 Adducitur pro dicta sententia. c. 2. de maledictis, in cuius specie secularis Potestas, iterū reasnovit causam per Ecclesiasticum diffinitam.

4 Per crimē mixti fori utraq^{ue} Respublica ofēditur, & utriq^{ue} satisfieri oportet.

5 Doctissimus Bonifacius postquā in c. s. licet. §. per hoc de penis in 6. statuerat penas cōtra personas de quibus

ibi, subiunxit per hoc se nolle adimere secularibus Potestatibus facultatem triendi legibus contra tales.

6 Facit argumentum pro eadem sententiā de sumptib⁹ ex l. 2. C. de sportulis, ubi unum idemq^{ue} delictum puniunt, à diversis iudicibus.

7 Opositam ex diametro sententiā, quā ut certiorē, & magis rationi æquitate consonam amplectur, est author, defendant plures qui referuntur.

8 Accusatus in foro delicti non potest reaccusari in foro domicilij, quāvis diversa sit pena.

9 Cum per delictū offēdatur territorij illud in quo commissum fuit, oportet, ut fiat satisfactio, ita ut quos malo exēplo ad peccandum suasit debita pena in officio contineat.

10 Commodius crimina iudicantur in loco delicti,

- delicti propter paratas probationes.
- 11 Multi contendunt forum domicilij nō eſſe ita generale, & perpetuum, & cum alijs concurrat, ſed ſolum alijs ſimile.
 - 12 Quamvis forum domicilij generale ſit ad omnes cauſas, & negotia vbiū que geſta, nihilominus ſi ſemel quis accuſetur corā Eccleſiaſtico reaccuſari coram laico non valebit.
 - 13 Demonstratur minime dubitandum eſſe, quin in loco domicilij ſortiatu-
nusſiſque forū generale, ad omnes cauſas, & negotia vbiūque geſta.
 - 14 Quotieſcumque in lege, vel aliqua diſpoſitione exprimitur proprius index proprius Episcopos, proprius ſuperior, proprius Parochus, vel propriū forum, intelligere debemus, domicilij, & intelliguntur iura in c. 1. de for. comp. c. 1. de raptorib. c. 7. l. i. de Parochijs, & ſimilia.
 - 15 Sapienter indicatū fuit in ſupremo Praetorio Rotae, Parochū ruralem, apud quē quis in vere habitat ad colligendos fructus, propriū Parochum non eſſe, & non valere matrimonij copreſente contractū, & ratione domicilij ſortitur quis forū, ut ibidem de omnibus conveniatur.
 - 16 Regulam habemus, ut de his criminibus de quibus abſolutus eſt accuſatus non poſſit accuſatio replicari.
 - 17 Mirificè confirmat dictā ſententiā textus apertus in c. 2. de exceptionib. in ſexto.
 - 18 Dictum c. 2. de excepr. in 6. de ſolis cauſis mixtis interpretari debet, & eſſeaciter probat accuſatū in foro Eccleſiaſtico, ſine condemnatus ſit, ſine abſolutus non poſſe in ſeculari iterum accuſari.
 - 19 Non ſatisfacit Felinus dum ait d. c. 2. non eſſe intelligendum de cauſis criminalibus, ſed civilibus.
 - 20 Parere exceptioni rei indicata frequentus eſt, ne lites quaſi in inſtitutum creſcant, nec non quſimplurima damna manifeſtè ſequantur.
 - 21 Reſeruntur aliorū intellectus ad c. 2. de maledicis, & red abſolutio in foro exteriori impediri debet altera accuſatio, non ita ſi in foro conſciētiæ abſoluitur, reſtat enim Republicae ſatisfactio, ad publicam vindictam neceſſaria.
 - 22 Dict. cap. 2. de maledicis, non probat quod laicus accuſatus de crimine mixti fori in iudicio Eccleſiaſtico poſſit iterum accuſari in foro ſeculari.
 - 23 Intelligitur text. in §. praeſertim ad c. 2. de maledicis diverſimodè pōderatis verbis eiusdē, & aliter, atque aliter explicata Pontificis maximi mente.
 - 24 Republicae plane ſatisfit ſi in alterutro foro quis aut condemnatur, aut abſoluitur, & neceſſario alterum forum alterius ſententia debet eſſe cōtentum.
 - 25 Falfa eſt ſententia eſſentium, ſententiā latam à iudice Eccleſiaſtico, non parere exceptionem rei indicata in foro ſeculari.
 - 26 Oſtenditur cap. ſelicis, §. per hoc de poenis in 6. per locum ab ſpeciali, potius probare accuſatum in foro Eccleſiaſtico, non poſſe iterum puniri in ſeculari.
 - 27 Iudices dari in l. 2. c. de ſportulis, nō poterant crimen punire, & iudici cōpetenti puniendum traditum fuit.
 - 28 Plura alia argumenta pro poſita ſententia ab interpretibus adducta conſueverunt, qua diluantur remiſſione.
 - 29 Aſſignantur plures cauſas, in quibus locum erit habitura Conarradus ſententia, & abſolutus in foro Eccleſiaſtico, pterit, nihilominus apud iudicem ſecularem iterum accuſari.
 - 30 Reſicitur ſententia, quod ſi index

laicus reum *secularem* absoluisse,
vel condemnasset *mixti* poena, quā
qua lege praescripta foret, posset Ec-

clesiasticus, si crimen sit *mixti* fori;
iterum contra delinquentem proce-
dere.

CONTROVERSIA 32.

Vtrum laici apud vtrumque iudicem Eccle

siaeticum, & saecularem conueniri possint de crimine mixti fori, an è con-
tra, semel in iudicio Ecclesiastico accusati, non possint ite-
rum in saeculari conueniri, etiam ad
excessum poenae.

(.)

Vas etiam repe-
rio in hac re in
ter se pugnan-
tes grauissimo
rum Patruū sen-
tentias, & vt à
Domino Prae-
sidente incipiam,

is variarum. 2. cap. 10. num. 6. existi-
mauit, quod si crimen fuerit mixti fo-
ri, quale est sacrilegiū, fortilegium,
diuiniatio, & similia, quorum memi-
nit Abbas in cap. cum sit generale
de foro competent. licet reus fue-
rit in foro Ecclesiastico absolutus,
possit nihilominus apud iudicem
saecularem iterum accusari, crimen-
que ipsum examinari, & puniri.

Tradiderant antea Panormitan-
in dict. cap. cum sit generale. num. 1.
Barbatia num. 39. vique ad num. 58.
Felinus num. 21. idem Abbas in ca-
pit. tu. de procuratoribus. & in cap.
2. de maledicis, quibus locis testatur,
hanc esse communem sententiam ca-
nonistarum, quam probarunt Pe-
trus de Ancharrano, Abbas, & Are-
tinus in cap. de his de accusationi-
bus, Andreas Alciatus in capit. 1. de

officio ordinari. num. 134. Julius Cla-
rus in pract. q. 57. num. 11. & om-
nium consensu receptam, dixit Do-
min. Couarr. loco proximè citato,
vbi adiecit, adeò veram esse, vt si à
iudice Ecclesiastico, reus ob crimen
mixti fori punitus fuerit, iudex sae-
cularis, adhuc iuste poterit, idem cri-
men examinare, & eius auctorem pu-
nire, iuxta text. quem citat in cap. sae-
licis. §. per hoc, de poenis in 6. cu-
ius decisionem ad idem, prius adno-
tauerant, vt singularem, plerique
Doctores ibidem à Couarruu. lauda-
ti, qui ad calcem dicti numeri sexti,
ex aliorum sententia praedictam com-
munem temperauit, casu quo poena
à iudice Ecclesiastico infligita, fuerit
satis sufficiens, ad criminis punitionem,
& culpae mensurata, secundum
Ioannem Andream, Dominicum,
Abbatem, & Aretinum in d. c. tu. &
in d. c. de his qui consent eo casu nō
posse iterum crimen hoc, apud sae-
cularem iudicem tractari.

3 Et quod laicus accusat^r de crimine
mixti fori in iudicio Ecclesiastico, po-
sit iterū accusari in foro saeculari: pro-
bant ex Decreto Greg. IX. in c. 2. de
ma.

maledicis, vbi blasfemantes Deum Optimum Maximum, vel aliquem Sanctum, præcipue B. Virginem, postquam semel per Ecclesiasticum quibuldam poenis, de quibus in illo text. afficiuntur, per temporale prætere a Potestate, iterum multari iubentur, sine misericordia, vbi rursus præcipitur, quod decretum illud, etiã inter alia communitatum statuta ponatur.

4 Deinde considerant per crimen mixti fori, vtramque Rempubicam offendi, & per consequens vtrique satisfieri oportere, per proprias poenas, & tandem aiunt diuersas quidẽ esse Potestates, sæcularem, & Ecclesiasticã, & ideo sententiã latã à iudice Ecclesiastico, nequaquã posse producere exceptionem rei iudicatẽ in foro sæculari: & per consequens laicum accusatum de crimine mixti fori, apud iudicem Ecclesiasticum, posse iterum accusari apud sæcularem.

5 Pro qua sententiã adduci etiã solet. text. in d. c. scilicet, §. per hoc de poenis in 6, vbi postquam Bonifacius VIII. grauissimas poenas statuerat, contra sacrilegos insequẽtes, percutientes, aut capiẽtes, Cardinales, & tanti criminis socios, subiunxit per hoc se nolle adimere sæcularibus Potestatibus, facultatẽ vtrũq; legibus contrarias, quas aduersus sacrilegos Catholicos Principes ediderunt.

6 Et facit text. in l. 2. C. de portulis, vbi vnũ idẽque delictũ puniuntur à diuersis iudicibus, & rursus Imperatores Valentinian. & Theodosius ibidẽ, licentiã concedunt iudicibus, maiores poenas, & corporales maculas exequutoribus imponẽdi, si male fuerint circa lites versati, vt ita si ille iudex, qui habuit primã iurisdictionẽ in puniendo, non puniuit sufficienter delictum, eius defectus suppleri possit, & debeat per alium.

7 Veritate oppositam ex diametro sententiã, quã nos vt certiorẽ, & magis rationi æquitateque consonã, libetẽ amplexuri sumus, tenuit glossa faverb. *adimimus*, in d. c. scilicet, §. per hoc quoque de poenis in 6. adducẽs text. in l. placet. C. de sacrosanct. Eccles. quam ibidem sequuntur Dominicus, & Perusinus, n. 3. Hostiensis, & Ioan. Andr. in c. 1. ad finẽ de officio ordinari. Anton. in c. 1. num. 18. de procurator. Immola, & Annania, n. 6. latẽ Boccius à n. 2. 3. in d. c. de his de accusatione. Bart. receptus in l. Senatus 14. num. 3. ff. eodem, fatetur esse communem legistariũ Abb. d. c. tuar. n. 5. probant Cardinalis, & alij antiqui in d. c. 2. de maledicis, vbi Abb. n. 4. sponte agnoscit Doctores frequentius ita sentire.

8 Probat multis rationibus, & argumentis, dicentes similẽ rationem esse in iudice Ecclesiastico, circa causas mixti fori, quẽ datur in quolibet iudice, qui speciali ratione iudicat, de subdito alterius territorij, sed accusatus in foro delicti nõ potest reaccusari in foro domicilij, quãuis diuersa sit poena, vt manifestũ est, & probat text. in d. l. Senatus, pari igitur ratione laicus semel accusatus de crimine mixti fori, in iudicio Ecclesiastico, non poterit iterũ accusari in foro sæculari. Quamuis enim domicilium præcipuum forum faciat, multis etiã modis diuersis, forum sortimur. imò multipliciter domicilium ipsum comparamus, vt in loco beneficij, quod iure, aut consuetudine, personalem residentiam requirit, iuxta text. in cap. postulasti, ibi, & *residens in eadem*, de foro compet. facit cap. dilectus 29. de rescriptis, cap. penult. de temporibus ordinat. libr. 6. per quẽ iura ita probat Innocentius receptus in cap. ex ore de privilegijs, Abbas in dict. cap. postulasti. num. 4.

Traet. de legib. & const. Principum, &c.

latè Felinus in d.c.dilectus.n.2. Bart. in l.hæres absens, §. perinde. n. 5. ff. de iudicijs, & in l.1.n.13. ff. ad municipalem, quo loco docet, Abbatem, & Rectorem cuiusque Ecclesiæ ibidem ciuem effici, & domicilium contrahere, ex alijs Rebuff. 3. tom. ad ll. Gallia, tit. de domicilij electione, glof. vnica à n.11.

- 9 Nec non ratione delicti, iuxta d. c. postulasti. c.1. de raptoribus. c.1. de priuilegijs in 6. Clement. Pastoralis de re iudicata, Trident. Sess. 7. de reformat. c.14. l. si cui. §. vltim. & l. vlt. ff. de accusationibus. l.1. authent. qua in prouintia. C. vbi de crimine agi oportet, duabus potissimum rationibus, quia cum per delictum offendatur territorium illud, in quo commissum fuit, oportet vt fiat satisfactio, ita vt quos quis malo exemplo ad peccandum suasis, debita poena in officio contineat, vt ex alijs obseruat Hippolytus ad l. vlt. num. 53. ff. de iurisdic. omni. iudic. Alciat. ad capit. 1. notab. 130. de officio ordinarij, Riminald. confil. 32. num. 20. Clarus quaest. 39. num. 4. Perez in l.1. tit. 17. lib. 8.

- 10 Et quia cū Reipublicæ inter sit crimina puniri, iuxta Litavulneratus, ff. ad l. Aquiliam. c. vt famæ de sent. excommunicat. & in loco delicti commodius crimina iudicari, & puniri valeant, propter paratas probationes, merito ita constitutum est, vt colligitur ex authent. vt omnes obediant iudici in princ. collat. 1. obseruat ex alijs Perez d. loco.

- 11 Item ratione contractus, vt tradit Doctores ad Clement. Pastoralis de re iudicata, rei sitæ, iuxta text. in c. sanè de for. compet. c. experientia. 11. q. 1. l. vlt. C. vbi in rem actio, l. prædium. C. de prædijs minorum, in quibus casibus, & similibus, proculdubio laici semel accusati, aut iudicati, de

crimine, seu Ecclesiastici (in hoc enim nõ differunt) ab his iudicibus, qui dictis specialibus rationibus iudicant, de subditis alteri territorij, nõ poterunt iterum accusari apud iudicem domicilij, quandoquidem fori domicilij (vt multi cõtendunt) non est, ita generale, & perpetuũ, vt cum alijs concurrat, sed solum alijs simile, si consideres, domicilij forum, in cap. fin. de foro competent. sub eadem determinatione alijs comparari: pariterque dicendum est in nostro proposito de iudice Ecclesiastico, circa causas mixti fori, quas si semel iudicauerit, aut suscepit, minime tales accusati, aut iudicati iterum accusari, aut iudicari poterunt, coram iudice laico.

- 12 Imò si fateremur forum domicilij generale esse, ibique de negotijs, & rebus alibi gestis, subditos conueniri posse, vt probat c. dilecti de foro cõpet. l. 2. C. vbi de crimine agi oportet, ita vt in loco domicilij, fortiaur vnusquisque forum generale, ad omnes causas, & negotia vbicumque gesta (de quo minime dubitam) vt bene post alios obseruat Abb. in c. si. de foro cõpet. n. 33. Socin. n. 3. & 45. Felin. n. 23. DD. in d. c. dilecti. & c. 7. & c. cum cõtingat. de for. comp. adhuc verũ est, semel accusatis, aut cõdemnatis in loco delicti, contractis, vel rei sitæ, non posse iterum accusari, vel conueniri in loco domicilij: quantumuis forum domicilij generale sit, ad omnes causas, & negotia vbicumque gesta, pariterque semel conuentum, aut iudicatum, eoram Ecclesiastico, nõ posse reaccusari, aut cõueniri coram iudice laico, vt efficaciter cõcludit dictũ argumentũ à simili ratione, quæ versatur in iudice Ecclesiastico circa causas mixti fori, & in quolibet iudice, qui speciali ratione, id est delicti, contractus,

vel

vel rei sitē de subdito alterius territo-
rij indicat: secundum quam rationē
similitudinis, sicut accusatus in foro
delicti, non potest reaccusari in foro
domicilij, quamvis diuersa sit pœna,
ex d.l. Senat^o pari modo, si semel ac-
cusetur coram Ecclesiastico reaccu-
sari coram laico non valebit.

13 Ne autem quis curiosē dubitet, an
verū sit quod proximē assumpsim^o,
scilicet minime dubitandū esse, quin
in loco domicilij sortiatur vnusquisq;
que forum generale, ad omnes cau-
sas, & negotia vbiūque gesta, vlt-
ra prædicta sic facillē demonstratur,
quia nisi forus domicilij cū alijs con-
curreret, esset planē otiosus, siquidē
ratione delicti, & ratione contractus
cōuenitur quis, in loco vbi deliquit,
vel contrahit, vt ipse tex. in d.c. si. de
foro compet. manifestē probat, ergo
si in loco domicilij non posset cōue-
niri de negotijs, aut delictis alibi ges-
tis, iā in loco domicilij non conue-
niretur propter domiciliū, sed prop-
ter contractū, vel delictū, & per con-
sequens nullus foret specialis forus
domicilij, nulliusque esset effectus,
quod est absurdū: igitur nullatenus
dubitandū est, quin vt prædiximus in
loco domicilij sortiatur vnusquisq;
forū generale ad omnes causas, & ne-
gotia vbiūque gesta.

14 Ex qua resolutione, & verissima
doctrina (si id nūc ageremus) multa
quidē vtiliter inferri possent, & inte-
rim colligo indē nasci, vt quotiescū-
que in lege, vel aliqua dispositione,
exprimitur proprius iudex, pro-
prius Episcopus, proprius superior,
proprius Parochus, vel proprium
forum, intelligere debeamus iudi-
cem, Episcopum, superiorem, Par-
rochū, & forū domicilij, quoniam isti
tātū simpliciter, & absolute tales sūt,
reliqui secundū quid: sicque colligi-
tur ex c. i. de foro compet. cap. i. de

raptoribus, vbi suus Episcopus appel-
latur simpliciter, qui domicilio præ-
est, ex c. vlt. de Parrochijs, vbi Diace-
sanus, Episcopus domicilij nomina-
tur, & generaliter docet glossa recep-
ta, verb. *subditos*, in clem. vnica de fo-
ro cōpet. gloss. c. nuper. verb. *troum*, de
sent. excommunicat. refert plura laf.
in l. cunctos populos. 2. l. c. iur. n. 23.
C. de summa Trinitate, Tiraq. de re-
tract. lib. i. gloss. 9. §. 11. n. 21. Burfatius
conf. 16. n. 1. lib. 1.

15 Ex quib^o in supremo Prætorio Ro-
mæ sapiēter iudicatū fuit, Parrochum
ruralē, apud quē quis in vere habitat
ad colligēdos fructus, propriū Parro-
chū nō esse, atque ideo matrimoniū
eo præsentē cōtractū, absque licētia
Parrochi domicilij non valere, iuxta
Decretū Tridentini Sess. 24. de refor-
matione, c. 1. 9. præsentia Parrochi re-
quiri, & intelligitur de Parrocho do-
micilij, prout Nauarr. Cephal. & alij
consulerūt inter cōsilia Menochij,
conf. 398. lib. 4. faciūt que in eodem
casu scribit Speculū cōiugiorū in ap-
pendice, dub. 1. concl. 7. Ioann. Segua-
ra in directoriū iudiciū Ecclesiastico-
rū, 2. p. c. 15. n. 47. iuxta ea quæ dicun-
tur, quod ratione domicilij sortitur,
quis forū, vt ibidē de omnibus cōue-
niatur, & vt ad eū locū à quocumque
alio citari valeat, vt ex dictis patet,
itē ad honores, & onera publica, iux-
ta totū titulū, ff. ad municipalem, &
C. de in locis libr. 10. ad decimas
oblationes, & iura Parrochialia per-
soluenda, iuxta cap. peruenit. cum se-
quentibus de decimis, cap. vltim. de
Parrochijs, ad percipiēda sacramēta,
iuxta d.c. vlt. & cap. omnis vtriusque
de poenitentijs, & remissionibus.

16 Vndē si rectē, & cū iudicio, quæ dī-
cta sunt expendantur apertē deduci-
tur veritas hui^o secundā sentētiā, quæ
docet apud vtriusque iudicē non pos-
se laicum cōueniri de crimine mixtū

Ooo 4

fori

fori, sicque semel in iudicio Ecclesiastico accusatum non posse iterum in seculari conueniri, neque ad excessum pœnæ, vt colligitur ex reg. cap. de his de accusationibus, ex l. de natus 14. ff. eodem. l. quod senatus, §. vltim. l. Prætor. §. si dicat, ff. de iniurijs, l. licet. §. fin. ff. nauar. caupones, à qua regula cum nulla lege casus iste, de quo differimus, eximatur, plane secundum regulam definiri debet, quæ habet, vt de his criminibus, de quibus absolutus est accusatus, non possit accusatio replicari.

17 Quam sententiam mirifice confirmat tex. apertus in cap. 2. de exceptione. in 6. quatenus ait admittendam esse in foro ad quem pertinet cognitio: sed exceptio rei iudicatæ impedit, ne de eadem causa iterum iudicetur. l. 3. ff. de exceptione rei iudicatæ, cap. vnic. de litis contestatione in 6. igitur si Ecclesiasticus de crimine mixti fori laicum accusatus iudicauerit, non poterit in seculari obstante exceptione reaccusari.

18 Maxime si consideres tex. illum à quo sumimus præfatum efficax fundamentum, nec de causis merè Ecclesiasticis, nec de merè secularibus posse intelligi, sed coacta iuris ratione accipiendum esse de causis mixtis solo modo: quippe exceptio rei iudicatæ, de qua agitur, tunc sanè locum habet cum ea non proposita iudiciū subsistit ipso iure, iuxta l. iudex. 28. l. Iulianus. 60. ff. de conditione indubitati. §. item si in iudicio, instituta de exceptionibus: in causis autem Ecclesiasticis, laicorum iudicium, incompertens est ipso iure: & in temporalibus sententia Ecclesiastica, quasi ab incompetente iudice lata non valet, nec parit exceptionem rei iudicatæ, iuxta l. 1. c. si a non competente iudice, cap. licet de foro compet. igitur dict. cap. 2. de solis causis mixtis

interpretari debet, ac per consequens probat efficaciter, accusatum in foro Ecclesiastico, siue condemnatus sit, siue absolutus, non posse in seculari, iterum accusari.

19 Nec argumento satisfacit Felinus dict. cap. de his. num. 13. dum ait d. c. 2. non esse intelligendum de causis criminalibus, sed civilibus, quoniam verba & ratio illius text. si diligenter perpendantur, vtriusque profecto comprehendunt.

20 Denique hanc sententiam, quam cum tot viris doctissimis defendimus adamus confirmat elegans Pauli l. c. discursus in l. singulis. 6. ff. de exceptione rei iudicatæ, vbi singulis controuersijs singulas actiones, vnique iudicati finem sufficere probabili ratione docuit, ne aliter modus litium multiplicatus, summam, atque inexplicabilem faciat difficultatem, maxime si diuersa pronuntiarentur: vnde dixit parere exceptioni rei iudicatæ frequens esse, ne scilicet lites, quasi in infinitum crescant: quod incoueniens, nec non, & alia quamplurima damna, manifestè sequerentur, si laicus accusatus de crimine mixti fori in iudicio Ecclesiastico, posset iterum accusari in foro seculari.

21 Confirmabiturque magis, ac magis eadè doctrina, si diluerimus, quæ pro contraria parte retulimus fundamenta, & ad primum ex cap. 2. de maledicis, dicendum est, text. illum plures habere sensus: alij aiunt casum illum esse specialem, & ad alios trahi non posse, ita Cardinalis ibidem oppositione 2. testatur communè, Ancharanus num. 6. Abbas num. 4. alij verò putant textum procedere, quando laicus, Ecclesiæ non vult obedire, & propterea inuocat brachium seculare, prout intelligit glossa ibidem, verb. *porestatem*, & sentiunt Doctores omnes in cap. 1. de officio ordinarij,

narij: Tercio modo Doctores omnes ibidem arbitrantur, text. planè proce- dere cum agitur ad pœnitentiam, de qua ibi, prout colligitur ex illis ver- bis, *noluerit pœnitere*, quo casu non im- peditur accusatio eiusdè criminis, vt resoluunt omnes in dict. cap. de his. & Couarru. lib. 2. variar. cap. 10. n. 3. asserens non esse constituendam differentiam quo ad hoc, inter publi- cam pœnitentiam, de qua ibidè tex. agit. cap. si propter de furtis, & pœni- tentiam secretam: etenim vbi reus à crimine absolutus est, per iudicè ex- teriorem in iudiciali foro, impediri debet altera accusatio: si verò abso- lutus fuerit in foro interiori conscie- tiæ (quod aiunt) non impeditur accu- satio corâ exteriori iudice, cū prior criminis examinatio, fiat ad pœnitē- tiam, & satisfactionem diuinæ offen- sæ: Posterior autem necessaria sit ad publicam vindictam, & ad reipubli- cæ satisfactionem, iuxta glossam cō- munitè receptam in d. cap. de his. & doctè more suo, tradita per Couarr. loco citato.

22 Secundum quas interpretationes tex. ille pro communi nostrorū nihil facit, nec vllatenus probat, quod lai- cus accusatus de crimine mixti fori in iudicio Ecclesiastico, possit iterū accusari in foro sæculari, vt aiebat cō- traria sententia communis, Abbatis, Felini, Barbatie, Anchariani, Alcia- ti, & aliorum quorum supra memini- mus.

23 Possèt ergo non ineptè tentari, §. præterea, dict. cap. 2. de maledicis, nō esse referendum ad immediata ver- ba præcedentia, vt significat vltra il- lam pœnitentiam, aut pœnā, esse ite- rum in foro sæculari pœna pecuniaria mulciandum, sed referatur ad ver- bum, *statuimus*, de quo in princ. text. vt sit sensus propterea statuimus, vt maledici in foro sæculari cōuicti ca-

pœna afficiantur. Voluit enim Pon- tifex, vt crimen illud in vtroque fo- ro vindicaretur, in Ecclesiastico per illam publicam pœnitentiam, quam si laicus recipere noluerit, per inter- dictum ingressus Ecclesiæ, & per pri- uationem sepulture, per aliasq; pœ- nas compellendus erit: in sæculari verò per pœnam pecuniariam, non quidem, vt de eodem crimine bis pu- niretur, sed ab eo qui prius cognos- ceret, vt probari videtur ex vltimis verbis text. dum iubet decretum il- lud, in §. præterea inter statuta ciuita- tis scribi, quod necessarium non erat si sæcularis iudex in defectum inuo- caretur ad cognitionem illius crimi- nis.

24 Reipublicæ verò (quod erat secti- dum fundamentum oppositæ sentē- tiæ) planè satisfiit, si in alterutro foro, quis, aut condemnetur, aut absolua- tur, cum primum enim constitutum est, vt in vtroque foro crimē aliquod iudicetur, data adfōri electione, & præuentione admiffa, necessario cō- cedendum est, alterum forum alte- rius sententia debere esse contentū, sicut cum alij plures iudices diuersi territorij possunt de crimine cog- noscere, cuiuslibet eorum sententia alijs satisfiit: ex cōtrario enim seque- retur, aliquando in vno foro eodē natū, in alio posse absolui, quod est absurdum.

25 Pariterque non obstat tertium ar- gumentum, quo communis senten- tia cōtraria comminifcebatur, diuer- sas esse Potestates, & idè sententiā latam à iudice Ecclesiastico, non pa- rere exceptionem rei indicatæ in fo- ro sæculari. Respōdetur namque ne- gando consequentiam, quoniam fal- sa est, & contra text. in dict. cap. 2. de exception. in 6. quem superius expē- dimus.

26 Multoque minus obstat, c. scilicet, 000 §. per

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

§. per hoc de pœnis in 6. pro communi cōtrariis adductum, quoniam per locum ab speciali, potius probat cōtrarium, nam si secundum iuris regulas accusatus in foro Ecclesiastico, poterat iterum puniri in seculari, necessarium non erat, ut Summus Pontifex ibidem protestaretur, se propterea non adimere pœnas fori secularis. Cum igitur necessarium esse duxerit illud exprimere, aperte sentit secundum iuris regulas contrarium fuisse iudicandum.

27 Tandem præfatæ verissimæ resolutioni glossæ, Dominici, Perusini, Hostiensis, Ioannis Andreæ, Antonij, Immolæ, Annaniz, Boerij, Bartoli, & aliorum asserentium, apud utrūque non posse laicum conveniri de crimine mixti fori: sicque semel in iudicio Ecclesiastico accusatum nō posse iterum in seculari conveniri, etiam ad excessum pœnæ: minimè contradicere responsum Imperatorium in dict. l. 2. C. de sportulis, cui communis nitebatur, quoniam ibi iudices dati, non poterant crimen punire, & propterea iudici competenti puniendum traditur, ut benè aduertit Bald. ibidem num. 6. Salicetus numero 2. Nos verò agimus præsensque controuersia procedit, cum uterque index competens est ad puniendum.

28 Nec me latet plura alia argumenta pro opposita communi, ab interpretibus aduci solere, quæ consulto ommissi, ut eruditum lectorem remitterem ad Nicolaum Boerium, qui in d. c. de his de accusationibus, à n. 23. ea diligenter refutat.

29 Ne autem videamur dictæ sententiæ, quam tenuit Couarruu. lib. 2. variat. dict. cap. 10. num. 6. omnem

penitus præclusisse viâ: crederem vtrique eam locum habituram, cum sine accusatione pœna aliqua Ecclesiastica incurratur ipso iure, ut in l. placer, C. de sacrosanct. Ecclesijs, vel cum principaliter agitur in foro Ecclesiastico, ad correctionem per denuntiationem, aut inquisitionem, ut cum communi resoluit Couarruu. loco citato numero 3. his enim casibus licet reus à crimine absolutus sit in foro Ecclesiastico: poterit nihilominus, apud iudicem secularem, iterum accusari, crimenque ipsum examinari, & puniri: quemadmodum si absolutus fuerit in foro interiori conscientie, non impeditur accusatio coram exteriori iudice, ut supra tetigimus.

30 Nec audiendam esse crederem in hac parte ingentem illam Doctorem cateruam, quorum meminit eruditus Castillo de Bobadilla lib. 2. cap. 17. casu 54. num. 94. littera D. asserentium (ut ipse refert) quod si index laicus reum secularem absoluerit, vel condemnasset minori pœna, quam quæ lege præscripta foret, possit Ecclesiasticus, si crimen sit mixti fori, iterum contra delinquentem procedere, identidemque facere posse secularem iudicem deficiente Ecclesiastico, seu absolvente, vel minorem imponente pœnam: etenim ut ex superius dictis, plusquam liquidò docet, & ingenioso lectori cōstabit, multo verius est, semper & ubique obstaturam exceptionē rei indicatæ, à quo cumque ex dictis iudicibus, siue Ecclesiastico, siue seculari ob prædictas rationes, & fundamētas, & ne multo maiora sequantur inconuenientia, quam quæ timeri possunt, si vnū, aut alterum delictum mixti fori non satis vindicetur.

Summa

Summaria ad Controuersiam 33.

- 1 **A**dducitur praxis, secundam quam Vicarij Complutenses, et alij iudices Ecclesiastici, sine difficultate respondere consueverunt, coram Rectoribus illius Academie.
- 2 Cum inter duos iudices dubium est de iurisdictione, si aequales fuerint, simul indicaturi sunt, si vero eorum alter sit maior, ille indicabit.
- 3 Excitata iurisdictionis contentione, Ecclesiasticus iudex cognoscat, & ab eius sententia laici ad superiorem Ecclesiasticum appellabunt, nec poterunt per viam quarellae seculares Magistratus adire, & Ordinarij respondere debent coram delegatis, & allegare causas, ob quas negotium ad ipsos pertineat, non ad delegatos, quo iure vimur.
- 4 Dicitur non obviare Tridentini Decretum, Ses. 14. c. 5. de reform. & in contentione iurisdictionis inter Conservatorem ad aliquam causam electi, & Ordinarium Ecclesiasticum, neuter ipsorum cognoscere posset, cuius nam esset iurisdiclio, sed ad arbitros recurrendum foret.
- 5 Conservatores Vniuersitatum habentes tribunal erectum, non comprehenduntur sub dicto Tridentini Decreto, qui tanquam digniores iurisdictionis controuersia cum Ordinario existente iudicabunt cuiusnam sit iurisdiclio.
- 6 In dictis casibus arbitri non sunt eligendi, sed nominatis procuratoribus Ecclesiastici coram Conservatoribus Vniuersitatum respondebunt.
- 7 Subiiciuntur causas, & effectus, ob quos praesentem controuersiam examinare expediat, & utile sit.
- 8 Referuntur Doctores tenentes Ordinarium maiorem quidem, & digniorē

- iudicē esse Delegato Summi Pontificis.
- 9 Ordinarius quatuor alius est gerit vices Principis, seu Pontificis, a quo iurisdictionem habet, & illum repraesentat generaliter, & in multo pluribus, quam Delegatus.
- 10 Multoties Ordinarij iubet in suis Decretis, non obseruari censuras, per Delegatum Apostolicum nulliter, vel contra iustitiam notorie prolatas.
- 11 Ordinarij propriam, & multo letiorem, firmiorem, & magis fauorabilem iurisdictionem habet, quam Delegatus etiam Principis.
- 12 Delegatus ultra causam sibi commissam in reliquis omnibus inferior est Ordinario, cui subijcitur, & Ordinarius punire potest Delegatum Principis delinquentē in processu causae, & abute tem iurisdictione.
- 13 Contraria sententia, id est Delegatum Summi Pontificis, vel Principis secularis esse maiorem, & superiorem quocunque ordinario passim colligere solent canonista ex c. sane 11. de of. deleg.
- 14 Dicta sententia verior, et receptior est, & amplectenda, & plura sunt iura, in quibus Delegatus Summi Pontificis, et quā maior, et superior mādatur, et praecipit aliquid Ordinario, quae referuntur.
- 15 Delegatus Summi Pontificis in causa sibi commissā repraesentat ipsum Pontificē, cuius vices gerit, & gesta per Delegatum per ipsum summi Pontificē delegantem gesta censentur.
- 16 Assignatur causa, ob quam statutum est, ne causae ab Apostolica Sede committantur, nisi in Dignitate constitutis, aut Canonicis.
- 17 Adducitur concordia Augustini Beroij ad dictas sententias inter se discordantes.
- 18 Intellectus Augustini Beroij ad c. sa-
ne

nē de offic. deleg. dum dicit, delegatum esse maiore, & superiorem illis quorum causam suscipit terminandam.

19 Non refert neque attendi debet, an causa committatur, ei qui alias ordinariam, vel primariam, qui nullam antea iurisdictionem habebat.

20 Causa illa de qua in c. sanē de officio delegati commissam fuit inter Episcopum, & laicum, seu clericum, & ponderantur verba, & mens Alexandri Tertij ibidem.

21 Intellectus ad verba d. c. sanē ibi, quorum causam suscepit terminandam, & Delegatus potest iurisdictionem exercere in tertios eandem impediētes, etiam de quibus in rescripto nulla mentio habetur.

22 Expenduntur verba, & ratio cap. i. de officio Delegati, & iterū atque iterū ponderatur ad probandū Delegatū iurisdictionē habere, in impediētes etiā nō contentos in rescripto.

23 Obijciunt Delegati iurisdictionē odio sam esse, & in prorogabilem ad eas personas, quae in rescripto non continentur.

24 C. P. & G. de officio Delegati loquitur de prorogatione hominis, per quam delegata iurisdictioni, non extenditur secus in prorogatione legis, quae in impediētes extendit iurisdictionem.

25 Nullibi in iure reperitur talis prorogatio, facta per legē in impediētes, nec Delegati iurisdictioni, post commissiōem extenditur, ad id quod commissiōis non fuit, sed magis ex vi commissiōis contra impediētes procedit.

26 Delegatus Pontificis Maximi Potestatem, subdelegandi recipit à lege, & non à delegante, potestatem verò coercendi impediētes ab ipsomet delegante recipit.

27 Licet impediētes in verbis, & con-

textu rescripti, non continentur, à huiusmodi ex mente delegantis, & secundum iuris censuram in rescripto continentur.

28 Delegans qui rale consequens, rale & antecedens, & media ad illa necessaria, & haec committit, ne commissio causae principalis eludatur.

29 Adamus explicatur in quo consistat similitudo illa, de qua in c. i. de officio deleg. inter agentes, & consensientes ex una parte, & eos qui ad causam trahuntur, & impediētes exercitium iurisdictionis ex alia.

30 Ex dictis constat dictū Augustini Bevoij conciliationē ad presatas duas opinionēs, non satis defendi posse.

31 Iurisdictioni quam habent inferiores ordinarii favorabilis latior, & firmior est, quam Delegata à Pontifice Maximo, vel quovis alio Principe.

32 Iurisdictioni delegata in Delegatū, eni committitur, non est diversimodē eadem cum illa quae est in Delegante, cuius nomine & autoritate exercetur.

33 Recte deducitur Delegatum maiore, & superiorem esse Ordinario, ex eo quia vices ipsius Potestatis representat.

34 Conclusio quae docet Delegatū à Principe, maiorem, & superiorem esse quocumque ordinario, non probatur in illis verbis capituli, sanē de officio delegat. superior est, & maior.

35 Delegatus Principis superior est, quo cumque ordinario, non solum comparativè respectu causae sibi commissae, verum etiā comparativè ad alias causas pertinentes ad ordinariam iurisdictionem.

36 Ordinarius nullā omnino habet iurisdictionē in ea causa, alteri specialiter commissae, & intelliguntur iura in c. 2. de offic. Leg. & in c. pastoralis. & praeterea, de officio delegati.

37. Dele-

- 37 *Delegatus eandem penitus exercet iurisdictionem, quae in ipso Delegante est immediatè nullo medio officij interposito: Ordinarius uerò in causis ordinarijs, in quibus suam iurisdictionem exercet, non ita, sed medio officio, aut Dignitate Principem delegantem representat.*
- 38 *Ponderatur textus in dict. c. sanè de officio delegati in illis uerbis, in causa illa superior, & maior, &c. apertè denotantibus absolute, et simpliciter Delegatum Principis ad certam causam, non esse maiorem, & superiorem quocumque Ordinario, sed solù in illa causa.*
- 39 *Praeexcellencia Delegati nititur in eo quod Delegatus representat Principem delegantem.*
- 40 *Sicut Officium Dignitas, & Potestas Principis, licet differat ab Officio, & Dignitate inferioris, sic iurisdiclio Principis longè differat ab ordinaria inferiorum.*
- 41 *Officium, uel Magistratus immediatè habetur à Principe, iurisdiclio tamen non habetur, neque emanat immediatè, & principaliter à Summo Pontifice, uel Principe, nec ab illo denominatur, sed ab Officio, uel Magistratu, contra uerò in delegata iurisdictione.*
- 42 *Licet iudex Delegatus habeat officium, ratione cuius competit ei iurisdiclio, ea tamen non efficit illum Ordinarium, & in Delegatis commissio iurisdictionis, in Ordinarijs uerò officium principaliter attenditur.*
- 43 *Multoties in causa Delegato cõmissa per Summos Pontifices Ordinarius supplet negligentiam, & malitiam illius, & intelligitur textus in c. significauit de officio ordin.*
- 44 *Ob negligentiam, uel malitiam Delegati, etiamsi de ea constet, non potest Ordinarius in negotio principali ad diffinitivam procedere.*
- 45 *Ad effectum extirpandi peccata subditorum, si Delegatus Apostolicus per malitiam, aut negligentiam non occurrat, liberus erit Ordinarius se intromittere circa negotium illi commissum, & intelligitur text. in d. c. significauit.*
- 46 *Ioann. Andr. & sequatium traditio asserentium licere ordinario inhibere Delegato, ne procedat, & praecipere, ne eius censura obseruetur, procedat ubi Delegatus patenter excedit limites suae potestatis.*
- 47 *Quando manifestum est temporalem iurisdictionem usurpari, & alijs circumstantijs concurrentibus, integrum erit laicis iudicibus defendere suam iurisdictionem, & turbantes impedientes, etiam clericos, debitis modis cohibere.*
- 48 *Non est diffidendum, ordinariam iurisdictionem, firmiorem, latiore, & magis fauorabilem esse, quam ordinariam, sed non inde sequitur esse digniorem, aut superiorem.*
- 49 *Non inconuenit, aliquem secundum unum respectum, esse superiorem, & secundum omnes alios inferiorem, & ita se habent Delegatus, & Ordinarius.*
- 50 *Reclor Complutensis Apostolicam, simul, & ordinariam iurisdictionem exercet, & singula persona scripta in matricula illius Vniuersitatis gaudent vniuersali, & plena exemptione, & specifica, aduersus illius finem Dominum Archiepiscopum Toletanum.*
- 51 *Reclor Complutensis, maior, & superior est quocumque Ordinario, & eorum eo respondere debet Ordinarij.*
- 52 *Ordinarij contendunt quod causa matrimonialis privilegiata sunt, & minime cõprehense, in litteris exemptionis scholasticorum Vniuersitatis complutensis.*

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

- 53 Ordinarij ab omnibus, & singulis scholasticorum in ipsius litteris non exceptuatis, debent abstinere.
- 54 Indubitati iuris est tales exemptiones eximisse, & liberasse in totum taliter exemptos, à quorumcumque ordinariorum potestate, & iurisdictione, & exemptio locum habet in omnibus præter in expresse exceptuatis.
- 55 Exemptio scholasticorum Complutensium, non fuit indefinitè concessa, sed generaliter, & plenè, quæ inducit per dictiones vniuersales, quibus denotantur, etiã ea quæ sunt speciali nota digna, & æquipollent clausula, pleno iure.
- 56 Expeditur, dictam exemptionem vniuersitatis esse, concessã personis, vniuersalem, plenissimã, quam alia quæcumque, quæ in corpore iuris, aut extraneis reperitur.
- 57 Geminatio, & repetitio verborum nõ ponitur superflua, & sine ministerio operandi, & dictiones vniuersales, & geminatæ aptæ sunt inducere vniuersalem, & plenissimã exemptionem.
- 58 Sufficeret quod Pontifices simpliciter liberassent dictas personas, & dictam vniuersitatem complutensem, & sub dictis verbis vniuersalibus venit omnis iurisdictionis alicuius et passus.
- 59 Peculiare est exemptionis concessæ personis, ut in totum eximat, nec relinquat eas respectu aliquo subiectas.
- 60 Multi Doctores tenuerunt dispositionem, cap. 1. de privilegiis in 6. non habere locum in exemptione concessa personis, sed in speciali restricta ad locum, & in exemptione scholasticorum veniunt omnes causæ, etiam matrimoniales.
- 61 Summe fauorebilis est talis scholasticorum exemptio, pro quo expendantur nonnulla verba litterarum exemptionis, quæ latissimè interpretanda est,

quis ad præces ordinarij, & sic de eius consensu.

- 62 Expenditur, Pontificem Maximum in dictis litteris concessisse prius exemptionem personis distributivè, deinde in quoddam consequentiã Collegio, & vniuersitati, ad denotandũ præfatã exemptionẽ præcipuè personarum esse.
- 63 Pro omnimoda in omnibus causis etiam matrimonialibus scholasticorum exemptione, iterum ponderatur quædam dictiones litterarum apostolicarum.
- 64 Dicitur omnino, & reliquæ quibus utuntur Pontifices Maximi in dictis litteris exemptionis aded sortem & generalem inducunt exemptionem, quod venire faciunt etiam causas exceptuatas à iure.
- 65 Dicitur, profus, denotat extinctionẽ ordinariæ iurisdictionis, & liberationem ab ea, circa exemptos, & dictio, penitus, habet præcisam naturam, & exponitur id est ex toto.
- 66 Præfatæ dictiones comprehendunt etiã casus speciales, maxime in exemptione vniuersali, quæ latissimè venit interpretanda, prohibitio, per verba negatiua, facit ut prohiberi magis comprehendatur, & etiam si causæ matrimoniales forte exceptuata (quod nullatenus admittendũ est) nihilominus sub tam pingui, & vniuersali exemptione comprehenderentur.
- 67 Referuntur loci, & verba formalia Tridentini, quæ sunt, aut ferè totũ fundamentum ordinariarum, contententium causas matrimoniales contra scholasticos ad se pertinere.
- 68 Non attendunt Ordinarij Tridentinũ Decretum intelligendum esse, inter non exemptos, & ordinario subiectos, inter quos causas matrimoniales & criminales iure optimo solus Episcopi examini reservauit sacra Sænodus.
- 69 Præfatam veritatem satis exprimunt

ip.

ipsius sacrosancti Concilij, verba quæ in id ipsum iterum atque iterum ponderantur.

70 Perspicuum est inter exemptos Ordinarium cognoscere non posse, nisi tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus, & in casibus in quibus ius, & Concilium concedunt, ex quibus non est casus causarum matrimonialium.

71 Etiam si casus matrimoniales esset exceptus, & privilegiatus tale privilegium foret sublatum per litteras Papæ Clementis VIII, cuius dispositio fuit post Concilium quod speciale de rogationem non requirit.

72 Ostenditur non ob stare versiculum, legatum quoque, &c. dicti Decreti Concilij, & eius mens subijcitur.

73 Tantum abest, ut Sinodus Tridentina exemptionibus Concilij derogauerit, ut præseruauerit eas, & de non concesserit, scilicet 3. c. 6. ex quo regulatur. c. 4. scilicet 6. eiusdem Tridentini, & utrinque verba referuntur, & ponderantur.

74 Efficitur præfata declaratio, plusquam manifesta ex attestations Secretarij Concilij testificantis eam fuisse Concilij mentem, quæ attestatio cum sit Secretarij actuarij probat.

75 Secretarius Tridentini attestatur exemptionem, de qua in eodem Concilio mentio fit, factam fuisse in individuo causa eximendi Sanctorum Martirum Iustri, & Pastoris Ecclesiam sanctam.

76 Probatur valuisse tollere antiquam illam dispositionem circa beneficium, an exempti subijciendi esset occasione beneficij.

77 Multi ex Patribus erant valde informati de exemptione Ecclesie Sanctorum Iusti, & Pastoris, & a notissima illius insignis Vniuersitatis exemptione deribatur Ecclesie exemptio, & non quasi corpus ex Ecclesia, & Vniuersitate constituitur.

78 Necessè non fuit in litteris exemptionis

nominatum exprimere causas matrimoniales, cum in exemptione circa contractus satis comprehendantur.

79 Sumitur argumentum à benefitialibus ad matrimoniales causas, ut sicuti beneficiales, sic matrimoniales causas exprimi debuerint.

80 Ostenditur expressionem beneficij præcise necessariam non fuisse, quinimò ex abundantia casum beneficij specifice, & nominatum fuisse comprehendendum, & in totum, & in omnibus partibus sublatam dispositionem c. 1. de privilegio in 6. & 8. in eos.

81 Ex abundantia etià (non quod necessariū esset) per dictas litteras Clem. VIII, fuit derogatum regulæ de vna, & Concilij generalis, de duabus dietis, et ostenditur eā esse naturam vniuersalis exemptionis, ut restrictionem dietarum nullatenus admittat.

82 Non solum in Domini Recloris, sed in Conservatoria iurisdictione, eadem iuris ratione fatendum est, exemptiones, aut privilegia nullatenus fore, nec fuisse inquam ad certas dietas restricta.

83 Delegatus Summi Pontificis, vel alterius Principis honorandus est, tanquam gerens vices Pontificis, vel Principis, & nūscat ipse Princeps Delegatus honorandus esset.

84 Delegatus gerit vicem Delegantis, quoad causam sibi commissam, & sic quoad iurisdictionem, & qualitatem illius, non verò quoad personam, & qualitates coherentes eidem.

85 In sessionibus, & omnibus alijs actibus, in quibus ut Delegatus existit præferendus est, omnibus, & singulis iudicibus Ordinarijs, & sedere debet in eminentiori loco, quam Ordinarius, & Toletanus in omnibus, & per omnia semper cecit Dominus Reclori, quinimò Archiepiscopi, & Cardinales Toletani manu dexte

ram

ram dicto Domino Rectore libentissi-
me porrigunt.
36 Vbi Delegatus, & Ordinarius possunt
separatim de aliqua causa cognos-
cere, prout in crimine hæreseos de
iure communi, vter eodem tempore
vocatus, ab vtroque, sequitur prius co-

ram Delegato comparere.
87 Episcopo & Delegato concurrenti-
bus, appellatio, quærela, vel recur-
sus haberi debet, non ad Archiepis-
copum, sed ad Summum Pontificem
habito respectu ad ipsius Delega-
tum.

CONTROVERSIA 33.

Vtrum Delegatus Summi Põtificis, vel etiã
Principis sæcularis, maior sit, & superior
quocumque ordinario.

Controuersia hæc
etsi seitu, & cog-
nitione dignis-
simam, subtilem,
pariter, & practi-
cabilẽ, minimẽ
profecto hoc lo-
co excitarem, ni-
si dominus. Vicarius huius Curie
Archiepiscopalis Complutensis, me
cum hisce diebus acriter contendis-
set, integrum sibi fore, pœnis, & cen-
suris clarissimo Domino Rectori, hu-
ius inclitæ Vniuersitatis inhibere, ne
amplius procederet in causa matri-
moniali, contra quendam scholasti-
cum, coram ipsomet Domino Rec-
tore agitata, & iam conclusa. Aduer-
sus frequentissimam praxim, & vsum
quotidianum in hoc Tribunali scho-
lastico receptum, quo dicti Vicarij
Complutenses, alijque iudices Ec-
clesiastici sine difficultate, aut cun-
ctatione aliqua respondere consue-
uerunt, coram Dominis Rectoribus
causas, ad se non ad Rectores perti-
nere contēdentes, quod non semel,
sed millies vidi, dum munus assesso-
ris Rectorum sustinerem, & publi-

cẽ litigantibus ius dicerem.

Atque id notissimo (nissallor) iu-
ris fundamento, etenim cum inter
duos iudices dubium est, de iurisdic-
tione, si æquales fuerint, simul iudica-
turi sunt, iuxta cap. pastoralis. de res-
cript. si verò eorum alter sit maior il-
le iudicabit, iuxta c. si duobus. 7. de ap-
pellationibus, & l. contra pupillum,
§. ult. ff. de re iudicata, resoluit Inno-
cent. Immol. & Decius. n. 2. in d. cap.
pastoralis. Antonius in cap. ceterum.
nnm. 9. de iudicijs, Roman. cõf. 160.
vnde cum Dominus Rector, vtpo-
tẽ Summi Pontificis Delegatus, Apo-
stolicamque, & Regiam simul Po-
testatem exercens, maior sit, & su-
perior quocumque ordinario, ex text.
in cap. sanẽ. 11. de officio delegati,
vbi notant ferẽ omnes Canonistæ,
post iuris Cæsarei interpretes in ru-
br. de officio eius, vbi Iasson. num. 1.
Iacobus de Nigris num. 24. Rimi-
naldus, & nouiores, Maranta dispu-
tat. 1. num. 40. & receptori sententia,
testẽ Ioanne Corrafio. 3. miscela-
nearum. capit. 19. & patebit latius
ex his, quæ inferius à nobis addu-
centur, consequens est neutiquam
posse

posse Vicarios, aliosve iudices Ordinarios, Rectoribus inhibere, ne in negotijs (orta inter ipsos de iurisdictione controuersia) amplius procedant, sed coacta iuris ratione coram ipsismet Rectoribus responsuros, & allegaturos, prout hucusque facere conlueuerunt, ad Rectoresque cognitionem spectare, cuiusnam sit iurisdictionis.

- 3 Sicuti, excitata cōtētiōne, an crimen aliquot sit Ecclesiasticum, tēporale, vel mixtum, siue per actionem, siue per exceptionē moueatur, Ecclesiasticus iudex cognoscat, & ab eius sentētia laici ad superiorē Ecclesiasticum appellabunt, nec poterunt per viam quærellæ seculares Magistratus adire ex prēmisa ratione: quia iudex Ecclesiasticus maior est, iuxta c. solita, de maioriāte, & obediētia, quo fit, vt de omni dubio iurisdictionis, an sit tēporalis, vel Ecclesiastica cogniturus sit, nā si tēporales Magistratus potuissēt in eo dubio iudicare, iam de Ecclesiasticis & spiritualibus cognoscerēt contra c. tuam, de ordine cognitionis. c. 2. de iudicijs. Vndē fluxit Concilij Tridentini Decretum sess. 25. de reformat. cap. 3. ad fin. vbi nefas esse duxerunt sancti Patres sacrali cuiuslibet Magistratui, prohibere Ecclesiastico iudici, ne quem excommunicet, aut mādare, vt latam excommunicationem reuocet, sub prætēxtu, quod contenta in illo Decreto nō sint obseruata, & subdit rationē Concilium, *cum non ad seculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat*. Tantundēq; probare, videtur tex. multo antea in lucē editus in c. 2. de exception. in 6. ad fin. ibi, *per suos superiores*, & resoluit in specie Innocent. in c. super litteris, de rescript. Anton. & Decius vbi supra, Zafsius in l. 2. n. 19. ff. si quis in ius vocatus nō ierit, vbi cōmunē testantur

& ita praxis obseruat: necnon iure nostro Regio, iudicibus secularibus strictē præcipitur, vt coram Ecclesiasticis cōpareant, allegaturi an sua sit iurisdictionis necne: vel vtrum delinquentem Ecclesiæ debeant restituere, vt gaudeat immunitate, vel super alijs articulis, vbicūq; lis super iurisdictione inter ecclesiasticū & secularē fuerit excitata. Qua etiā ratione eodemq; argumēto, iudices Ordinarij ecclesiastici simili cōtētiōne mota corā Summi Pontificis Delegatis, tanquam maioribus, debent respondere, & allegare causas, ob quas negotium ad ipsos pertineat, nō ad Delegatos, quo iure vtimar.

- 4 Nec refragatur Tridentini Decretum sessione 14. cap. 5. de reformatione. Etenim dum mota competentia iurisdictionis inter Conseruatores Apostolicos, & Ordinarium arbitros adhiberi iubet sancta Synodus, expressē loquitur de Conseruatoribus electis à partibus ad vnā, vel alteram causam: non habentibus neque valentibus habere Tribunal erectum: inter quos, & iudices Ordinarios, ecclesiasticos, controuersia excitata, rectē quidem arbitros eligendos esse præcepit. Quo circa si esset contentio iurisdictionis inter iudicem Conseruatorem Apostolicum, ad aliquam causam electum, & nominatum ex vna parte, & inter Ordinarium Ecclesiasticum ex alia, neuter ipsorum cognoscere posset, cuius nam esset iurisdictionis, sed ad arbitros recurrendum foret, iuxta Decretum Concilij.

- 5 Conseruatores autem Vniuersitatum veluti Salmantinus, & Complutensis habentes Tribunal erectum, & iurisdictionem ad Vniuersitatem causarum, ad hoc, vel illud negotium minimē sanē eliguntur, sed perpetuō singulis diebus de

ppp omnibus

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

omnibus & singulis causis in suo Tribunali cognoscit, habentes suos ministros ad iudicandum, qui profecto non solum non comprehenduntur in Decreto Concilij, sed ad calceem illius expressim, & specificè excipiuntur. Necnon & hi Vniuersitatum Conseruatores, cum proculdubio digniores sint quocumque Ordinario, non solum respectu causarum ad dictos Conseruatores pertinetiū (in his enim, absenti esset asserere, digniores esse Ordinario, cū Ordinarius respectu talium causarum nō sit iudex, & ex cōsequenti, neq; maior, neque minor) sed absolute, & simpliciter, in hoc sensu, vt nostri Conseruatores circa suas causas digniores, & excellentiores sint, quam iudices Ordinarij circa iurisdictionem, quam exercent, & ita ad dictos nostros Conseruatores, tanquam digniores spectat, præfata controuersia existente, iudicare, cuiusnam sit iurisdictione.

- 6 Nec in tali casu arbitri sunt eligendi, quo iure vtimur, & semper visum in hac Vniuersitate Complutensi, secundum quod Vicarij generales huius Curie Toletanæ, & alij iudices Ordinarij Hispaniæ, sponte responderunt, & respondent quotidie nominatis Procuratoribus in hoc Tribunali. Et ita facere debere iudices Ordinarios Ecclesiasticos agnoscunt doctus Iosephus de Sese Regius Consiliarius in Regno Aragonum, de inhibitionibus, capit. 8. §. 3. numero. 56. & 57. & Hieronymus de Zeuallos Toletanus Iurisconsultus, tom. 4. question. 1. numero. 726. & numero. 742. cum sequentibus: quem vltimum authorem perperam allegant nonnulli, pro sua opinione contendentes, & malè, etiam inter Conseruatores Vniuersitatum, & iudices

Ordinarios nominandos esse arbitros.

- 7 Quam doctrinam, & quæ summam dicta sunt, vt penitus intelligantur, & vis atque potestas, natura, & essentia vtriusque iurisdictionis delegatæ, & ordinariæ facilius deinceps percipiatur: & quam alteri superior, & maior sit cognoscamus: operapretium erit propositam controuersiam ab origine repetere, & examinare: an Delegatus Summi Pontificis, vel etiam Principis sæcularis, maior sit, & superior quocumque Ordinario.

- 8 In qua difficultate (cum muneris nostri sit, nihil sine controuersia statuere) non desunt magni nominis viri, asserentes, Ordinarium maiorem quidem, & digniorem iudicem esse, Delegato Summi Pontificis, vel Principis sæcularis, vt voluerunt Iacobus de Nigris in rubr. de officio Delegati, num. 13. Barbatia, num. 8. Felin. 1. Andreas Alciatus in rubr. de officio eius, à num. 31. Ioannes Corrasius loco citato.

- 9 Pro quibus ultra quàm plurima, eaque nō leuia fundamenta, adducta per Alex. Riminal. & alios in rubr. de officio eius, Corrasium, & Beroiū supra à n. 35. facit nō inelegans ratio, si cōsideres, quod sicut omnis ordinaria iurisdictione inter seculares, emanat à Rege, apud quē est fons & origo totius potestatis sæcularis. l. 1. ff. de constitutionibus Princip ibi, *ei, & in eum* &c. ita tota iurisdictione ordinaria inter ecclesiasticos emanat à Pontifice Maximo, tanquam à capite in membra. cita Dominus 19. d. c. mandata, ibi, *partimur*, de præsumptionibus, ac subindè cū Ordinarius, quia talis est, gerat vices Principis, seu Pōtificis à quo iurisdictione habet, & illū repræsentet generaliter, & in multo pluribus quàm Delegatus, qui particulariter ipsū

Prin-

Principē Delegantem, & eius vices
repræsentat, tantummodò in causis
sibi cõmissis, vtiq; Ordinarius prop-
ter latiorē repræsentationem maior
& superior Delegato censerī debet.

10 Maximè cum in ipsamet causa De-
legato commissā per Summos Pon-
tifices, Ordinarius suppleat negligē-
tiam, & malitiam illius, cap. significauit,
de officio Ordinarij, & constat
ex doctrina Ioannis Andree in cap.
statutum, de rescript. §. vltim. vbi
Franchus, & alij, Ancharran. ibidem,
§. penult. in fine, Nauarr. in cap. cum
contingat, remedio. §. post principi-
pium, secundum quam multoties Or-
dinarij iubent in suis Diocesisbus
non obseruari censuras per Delega-
tum Apostolicum, nulliter, vel cõtra
iustitiam notoriè prolatas, iubat, c. so-
licitudinem. 54. vers. si verò, de appel-
lationibus.

11 Accedit quod Ordinarius propriā
& multo latiorē, fir- iorem, & ma-
gis fauorabilem iurisdictionem ha-
bet, quam Delegatus etiam Principis,
quippe qui non propriam, sed a-
lienam, strictiorem, minus firmam, &
odiosam exercet. l. 1. §. qui manda-
tam, de officio eius, cap. cum Episco-
pus, de officio Ordinarij. in 6. l. more.
l. & quia. ff. de iurisdictione. c. P. &
G. de officio Delegati, iuncta glossa,
verbo, *processus*, ad finem, in cap. 1.
de rescript. in 6. passim recepta. Vn-
de cum in Ordinatio vltra dictā ge-
neralem repræsentationem, concu-
rat proprietas, firmitas, & fauor iurisdictionis, quæ in Delegato etiam
Principis non reperitur: consequens
est, ipsum maiorem quidē, & dignio-
rem esse Delegato Summi Pontifi-
cis, vel Principis secularis.

12 Deniq; (si dicta nõ vrgent,) proba-
tur eadem pars ex eo, quia generali-
ter Delegatus in reliquis omnibus
inferior est Ordinario cui subijcitur,

& à quo secūdū iuris cõmunis regu-
las de quibus in c. vlt. de foro cõpet.
cū similibus, tã ciuilitè, quàm crimi-
naliter iudicari & puniri potest, iux-
ta glo. vlt. ad mediū, ibi, *poterunt isti
iudices conueniri*, in c. vlt. de rescript.
quam probant illic Abbas num. 17.
additio ad eundem litera. D. & alij,
Nauarr. in d. c. cum contingat, reme-
dio. §. vers. ergo facit, l. 1. in l. 2. nu. 2.
ff. de in ius vocando, Platea, & alij,
quos refert & sequitur Franciscus
Anselmus Prætorum, cap. 1. verbo,
mandado, num. vlt. vbi post alios in-
telligit, glo. 4. ibi, *Ordinarius enim*, in
cap. prudentiam, §. adijcimus, de of-
ficio Delegati, procedere, vbi Dele-
gatus delinquit in causa sibi cõmis-
sa, & Montaleus in l. 4. tit. 7. fori le-
gum lib. 1. in glossa fin. in fine, indi-
stinctè tenuit Ordinarium punire
posse Delegatum Principis, delin-
quentem in processu causæ, & abu-
rentē iurisdictione: vt in authentico
vt iudices sine quoquo suffragio. §.
volumus, collat. 2. & vidēdus est sin-
gularitè Ioannes de Platea in l. siue
ex Pretoriano. C. de exequutoribus,
& exactoribus, lib. 12. vbi expressè te-
net, quod si Delegatus à Principe de-
linquit in Prouincia, præses contra
eū cognoscit, licet aliās Delegatus
maior Præsīde reputetur. Planè ab-
surdum videtur eundē Delegatum,
qui in reliquis omnibus subiaceret, &
inferior est Ordinario, in causa sibi
cõmissa maiore & superiore esse, cõ-
tra vulgarem regulā, quæ prohibet
vnam, & eandem rem diuerso iure
censerī. c. cum in tua. 30. vers. *non
debet*, de decimis.

13 Contrariū verò, id est Delegatum
Summi Pontificis, vel Principis secula-
ris, esse maiore & superiore quocūq;
Ordinario, passim colligere solēt in-
terpreses nostri ex tex. celebri in c. sa-
nè. 11. de offic. Deleg. vbi Alex. III.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

Carnotensi Episcopo rescribens, ex eo quod iudex Delegatus à Papa, vices illius representat sapienter deduxit, ipsum Delegatum superiorem & maiorem esse Ordinariis, sicuti ad notarunt fere omnes in d.c. sanè, & in rubr. de officio eius, Iason, Iacobus de Nigris, Riminald. & nouiores, Maranta, & cōmunis, receptiorque sententia, teste Corrafio, quos supra citauimus.

14 Et pro ipsi dictaque veriori receptionis; sententia, quam inferius amplexuri sumus, ultra d.c. sanè, c. significasti. c. Pastoralis. §. quia verò, de officio Delegati, cum alijs illius tituli, in quibus Delegatus Summi Pontificis, tanquā maior, & superior, mandatur, & præcipit aliquid Ordinariis, tã quam inferiori, allegatur. c. 2. de officio Legati, & cap. Pastoralis, §. præterea, de Officio Ordinarij.

15 Et virget mirum in modum, ratio cui innuitur Alexand. Pontifex in d. cap. sanè, scilicet quod Delegatus Summi Pontificis, in causa sibi commissa, representat ipsum Pontificem, cuius vices gerit, & illius iurisdictionem exerceat. d. l. r. §. qui mandatam, ff. de officio eius, aded vt gesta per Delegatum, per ipsummet Pontificem Delegantem gesta censeantur, ex glossa 2. ad fin. in cap. litteris 39. de rescript. cap. si cui. 12. ad finem, de præbend. in 6.

16 Et iubat ratio cōmunis, quam adducere solent Doctores in c. statutu, in prin. de rescript. in 6. post glossam, verbo, sedes, & alios ibi, & alibi, resoluentes, propterea in eo textu statui, ne causa ab Apostolica Sede committantur, nisi in Dignitate constitutis, aut Canoniceis, quia indecorum, & absurdū videretur Summi Pontificis vices, & Apostolicam iurisdictionem representari per alios inferiores clericos, qui in causis sibi cōmissis per

Summum Pontificem, vtique constituantur superiores, quocūq; Ordinario, Episcopo, vel Archiepiscopo.

17 Vnde cū Augustinus Berouius in d. rubr. de officio eius, à nu. 40. animaduerteret, dictas sententias inter se dissidentes, existimauit vtramque conciliari posse, vt prior Barbatia, Alciati, Iacobi de Nigris, Corrafij, & aliorum, qui contendunt Ordinariis maiorem, & digniorem esse Delegato Summi Pontificis, vel Principis secularis: procedat vbi causa à Pontifice Maximo, vel quouis alio Principe delegatur priuato, nullam aliã iurisdictionem habenti: posterior communis contraria, procedat vbi causa per Pontificem, vel Principem alium, delegatur Ordinariis, ad quẽ aliã cognitio, & diffinitio pertinebat: enim propter duplicem qualitatem, & representationem, dignior est, & superior quouis alio Ordinariis, ad quẽ causa pertinere potuisset, argumento. c. 1. de tregua & pace.

18 Ex quo idemmet Augustinus Berouius interpretatur textum in d. cap. sanè, dum dicit, Delegatum esse maiorem, & superiorem, illis quorū causam suscipit terminandã, id est Episcopis, vel alijs Ordinariis ad quorum iurisdictionem causa spectat, ita quod verba illa, quorum causam suscipit terminandam, non intelligantur de causa propria; quo ad emolumentum actionis, vel litis, sed quo ad iurisdictionem & decisionem.

19 Sed profectò dicta Berouij conciliatio mihi nunquam placere potuit, qui didicerim, non referre, neque attendi debere in proposito, an causa committatur ei, qui aliã ordinariã, vel priuatã, qui nullam antea iurisdictionem habebat. Etenim Alexand. III. in d. cap. sanè, vt pater ibi, quod iudex à nobis Delegatus vices nostras gerit, & alia iura de quibus supra, solam expen-

expēdunt commissiōnem, per quā Delegatus vices Principis Delegatis repræsentat, & eius exercet iurisdictionem, ex qua repræsentatione, & commissiōne tantū, absq; aliquo alio adminiculo inferunt, quasi per necessariā consequentiā, ipsum Delegatum digniorem, & superiorem esse quocumque Ordinario.

- 20 Tum etiā, quia quidquid dicat Beroius verissimū est, & fatetur glo. 3. Abbas, & omnes in d. c. sanē, imō & ipsemet Beroius in d. rubr. n. 39. vers. 2. id, quod aperte constat ex verbis tex. & apertius ex originali relato. 2. tom. C. c. ciliōrū inter acta Alexandri III. sub tit. de officio Delegati. c. 10. pag. 860. causam scilicet in proposito, commissam fuisse inter Episcopum & laicum, seu clericū, & cū Episcopus esset vnus ex litigantibus dubitatū fuit, an Delegatus posset eundē compellere ad aliquid dandum, vel faciendū: Et respondit litteratissimus Alexander. III. posse: & adiecit non solum eundem Episcopum verum, & quemcumque alium reuellem, & contumacem a Delegato coerceri posse, vt constat ex verbis, text. ibi, *Idēque si Episcopus, vel alia persona, quæ non sit de iurisdictione illius, in causa quæ ei delegamus reuellis, aut contumax fuerit secundum qualitatē falli poterit, vel interdicti, vel suspensionis sententia a iudice Delegato compelli*, hætenus Alexander Papa. Ad quam responsionem, vt vidisti præmissit in principio dict. cap. sanē, rationem generalem, scilicet, quod talis Delegatus vices Pontificis gerit cumque repræsentat a qua prædictam subsequenter fecit illationem, quod superior, & dignior sit, valeatque compellere quemcumque Ordinarium.

- 21 Sic sanē verba illa, *quorum causam suscepit terminandam*, necessariō intelliguntur de causa propria, quoad e-

molumentum, seu damnum actionis, & litis motæ, non verò quo ad iurisdictionem, & diffinitionem: quia licet iurisdicciō sit iudicis, causa tamen que per illam deciditur, nec est, nec dici potest causa iudicis, sed litigantium. Sic etiā, & illa verba Pontificis, *quæ non sit de iurisdictione illius*, nihil faciunt pro Beroio, quia intelligenda sunt, cum glossa 4. & vltima, in cap. significasti, de officio Delegati, verbo, *resistentibus*, & verbo, *resistunt*, vbi dicitur Delegatū posse iurisdictionem exercere in tertios eandē impediētes, ego addo etiā de quibus in rescripto nulla mētio habetur, iuxta tex. in c. 1. de officio Delegati, ibi, *poteris*, & notata per glossam vlt. & DD. ibidē, glo. verbo, *persona*, vbi schola cōmunis in cap. sanē, cl. 2. glo. 2. in c. Pastoralis. 28. §. vlt. cod. tit. tradunt Abbas & alij post Innocen. ibi in c. dilectus, de penis, Zanchinus de hæreticis. c. 31. Reperitoriū Inquisitorū, verbo, *impediens*, lumen Inquisitorū eodē verbo. §. 2. Menoch. casu 438. a. nu. 3. consonat. d. c. sanē, c. tā litteris. 33. ibi, *excommunicantes solemniter*, de testibus. c. vt officij, verb. *exposcendi*, de hæretic. in 6.

- 22 Colligiturq; ex generali reg. l. 1. in princip. ff. si quis ius dicenti, & l. 1. ff. ne quis eū. Nec non & efficaci ratione suadetur, cui nititur text. in d. c. 1. de officio Delegati. quoniam cui ad aliquam causam committitur iurisdictione eidem super omnibus quæ ad illius expeditionē necessaria sunt, & spectat licet in commissiōne nō exprimantur iurisdicciō Delegati. l. 2. ff. de iurisdictione. c. præterea ibi, *si littera, iūcto fine*, ibi, *quæ ad causā ipsā spectant*, de officio Delegati. Ergo quotiescūq; ad exhibendā iustitiā, & negotij expeditionē, necessariū fuerit exercere iurisdictionē in tertias personas, poterit vtiq; Delegatus in illas

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

ius dicere, ne iustitiā impedimentū inferatur, aut delegatam iurisdictionem eludi cōtingat, vt intendit tex. in d. cap. i. ibi, *iustitiā impedire*, iuncto principio, ibi, *iustitiā exhiberi*, & ibi, *mandatum nostrum eludatur*, parum igitur in eo nihil intererat in proposito, siue esset, siue non esset de iurisdictione, quandoquidē delegata iurisdictione in impedientes quoq; exercei valet, & si minimē exprimantur in delegatione.

- 23 Nec obstat si Beronius obijciat, q̄ Delegati iurisdictione, cū odiosa sit, & restringenda, glōf. verb. *processus*, in cap. i. de rescript. in 6. cōmuniter recepta, cū similibus, quas adducit Ludouic. Gomez ibi. n. 66. Marāta. 4. p. dist. 5. n. 29. nō potest extēdi & prorrogari ad eas personas, quæ in rescripto nō cōtinentur, iuxta reg. c. P. & G. d. tit. de offic. Delegat. ac subinde in huiusmodi impedientes non cōtentos in rescripto extēdi nequit.
- 24 Facile enim respondetur reg. d. c. P. & G. solum agere de prorrogatione hominis, & sic priuati, per quā delegata iurisdictione non extēditur: nos verō agimus de prorrogatione legis, quæ in impedientes extēdit iurisdictionē delegatā, ad iustitiā cōquerentibus exhibendam, vt intendunt post Anton. & Immolam, Barbat. n. 46. Decius. n. 5. in d. c. i.

- 25 Quāquam nunquā (si liberē loqui licet) doctorū Patruū respōsio ad præfatā objectionē mihi dū. d. c. i. meis auditoribus Cathedrā principalem Vesperorū obtinēns interpretarer, satisfacere vlla ratione potuit, tum quia nullibi in iure reperitur talis prorrogatio, facta per legē, & textus quidē in allegato. c. i. & similes planū est respōdisse cōsultationi, iuxta iuris regulas. Tū etiam, quia d. l. 2. & d. c. præterea, cū alijs, in quibus fundantur iura, quæ dicunt Delegatum

posse exercere iurisdictionē suam in impedientes, nō procedunt ex vi prorrogationis per quā Delegati iurisdictione extēditur post cōmissionē, ad id quod commissum nō fuit, sed magis ex vi cōmissionis, quia statim à principio in ipsa cōmissione causæ recipit Delegatus iurisdictionē super omnibus ad causam necessarijs, quæ sanē cōmittūtur ei, licet in rescripto expressā non sint, vt satis probat d. l. 2. ibi, *ea quoque concessa*. d. c. præterea, ibi, *ex eo*, & ibi, *recepit potestatem*, l. ad legatum. 62. ibi, *quasi hoc mandatu ei non esset* & c. ff. de procuratoribus.

- 26 Ac subinde licet Delegatus Pontificis potestate subdelegandi recipiat à lege, & non à Delegatē. d. c. Pastoralis, in princip. ibi, *à lege*; tamen huiusmodi potestatem coercēdi impedientes, de qua loquimur, nō à lege, sed ab ipso delegatē, & sic ex vi cōmissionis recipit.

- 27 Vnde dum in quodā priuato examine viri nō indocti, sermo esset de potestate iudicum Delegatorum in impedientes, dicebam, per talē coercionem nullatenus offendi regulam d. c. P. & G. nec Delegati iurisdictionem extēdi vltra personas in rescripto contentas, quia licet istiusmodi impedientes in verbis, & contextu rescripti non contineantur, nihilominus tamen ex mente Delegantis, & secundum iuris censurā in rescripto continentur, & sub eodem comprehenduntur.

- 27 Quod si inquiras vnde talis mens aut censura colligatur, respondebo ex eo deduci, quia delegans qui vult consequens, & finē, scilicet (causam decidi, & iustitiā exhiberi) vult & antecedens, & media ad illud necessaria, ac subinde, & hæc committit ex regu. l. ad rem. 56. ff. de procuratoribus, dict. l. ad Legatum, dict. cap. præterea, cum similibus. Insuper, quia

quia alias maxima ex parte eluderetur rescriptum, & commissio causæ principalis.

29 Quò pertinet (si expendisti) ratio, & similitudo, quam adducit Pontifex in d.c. 1. de officio Deleg. ex testimonio sacræ Scripturæ, quasi sensus sit, quod sicut per illud testimonium exequantur agentes, & cōsentientes, & in utrisque eadē est ratio, ita & eadē debeat esse iurisdictio de his qui ad causam trahuntur, & de alijs impediētibz Delegati iurisditionē: & ita quod quemadmodū Delegatus potest ex vi rescripti coercere illos qui ad causam trahuntur, si iurisditionem, & iustitiā impediāt, sic & ex eadem vi rescripti, possit punire quoscumque alios impediētes in quos eandē quam in illos iurisdictio nem recipit Delegatus. Idque significavit text. in sæpe citato, cap. 1. ibi, *tam eos &c.* iuncto verbo, *poteris*, ex quo apertè colligitur, quod sicut litigantes, ita & alios impediētes potest Delegatus coercere, & ita utroque per eandem potestatem delegatam, ut sic verbum, *poteris*, ad utroque relatum, utroque pariformiter determinet, ex reg. l. iam hoc iure. ff. de vulgari.

30 Igitur cum ex doctrina dictarum glossarum in d.c. significasti (quam longiori, quam par erat discursu me exornasse nō diffiteor) & ex superioribus planè constiterit, prædictā Augustini Beroij conciliationē ad præfatas duas opiniones, nō satis defendi posse, restat iam ut quid in hac controversia tenendum sit, aliquot in medium adductis conclusionibus aperiamus.

31 Prima conclusio, iurisdictio, quā habent inferiores Ordinarij favorabilis, latior & fiamior est, quam delegata à Pontifice Maximo, vel quovis alio Principe. Tenent Alexand.

Ioann. Horoscus, & noviores in rubric. ff. de officio eius, Ioann. Corrafius ubi supra. n. 1. & fatentur absque dubio procedere, Archidiacon. in c. si quis Episcopus. 2. quæst. 6. & Doctores communiter ibidem, & in rubric. de officio Delegati, constatque ex supradictis, & ex natura utriusque potestatis, quam nō semel in hoc tractatu expendimus, scilicet quod iurisdictio ordinaria, iuxta ordinarias iuris communis regulas, generaliter intra certū territorij absq; alicuius præiudicio cōpetit iure proprio: ex quo perspicue deducitur favorabilē esse latiorē & firmiorem, quam iurisdictio delegata à Romano Pontifice, vel quovis alio Principe, etiam non recognoscente superiori.

32 Secunda conclusio, delegata iurisdictio superior est, & dignior illa quæ per quoscumque ordinarios in inferiores exercetur: probatur evidenti ratione; si consideres quod iurisdictio delegata in Delegato, cui committitur nō est diversa, imò eadem cum illa, quæ est in Delegante, cuius nomine & autoritate exercetur, vnde sicut planum est, iurisditionem Pontificis Maximi, vel alterius Principis digniorem, & superiorem esse, quam ordinaria inferiorum, ita & perspicuum esse debet ab illis delegatam digniorem, & superiorem censeri debere.

33 Præsertim si repetas celeberrimam rationem, quam reddit Summus Pontifex in d. cap. sanè, in principio, ibi, *vices nostras*, ubi ex eo, ut prædiximus deducebat, Delegatum maiorem, & superiorem esse Ordinario: quia vices ipsiusmet Pontificis representat, & (ut ego addo, & interpretor) ipsamet eandem iurisditionē Pontificis Delegantis exercet, quo fit, ut coacta iuris ratione

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

fateri debeamus delegatam iurisdictionem superiorem quidem, & digniorem esse illa quæ per quoscumque Ordinarios inferiores exercetur.

- 34 Vnde iam prosuit conclusio tertia Delegatum à Principe maiorem esse, & superiorem, quocumque Ordinario, se eundem communem cuius proximè meminimus, quam non possum non admonere eruditum lectorem, minimè probari ex decisione, aut verbis text. in d. cap. sanè, ibi, *superior est & maior*, quippè ut supra admonui, agit de Ordinarijs litigantibus apud Delegatum, qui aut dubiè inferiores erant ipso Delegato, satis tamen simul cum præcedenti assertionem ex dictis suadet, & licet non ex decisione saltè ex ratione illius text. in princip. in illis verbis, *vices nostras*, quam satis nuper expendimus.

- 35 Quarta conclusio Delegatus Summi Pontificis, alterius vè Principis secularis, superior est in causa sibi commissa, quous Ordinario, non solum comparatiuè respectu eiusdem causæ, verum etiam cõparatiuè ad alias causas pertinentes ad Ordinariorū iurisdictionem. Ad cuius conclusionis probationem (quia difficilis apparet) antequam deueniam, præmitto sensum illius esse, quod Delegatus Principis in causa sibi commissa maior, dignior, & superior est, quam sit Ordinarius inferior in causis pertinentibus ad suā ordinariā iurisdictionē, & in quibus illā exercere potest, idq; euincunt argumenta non leuia.

- 36 Etenim certissimum esse, & extra omnem arbitror controuersiam, talem Delegatum respectu eiusdē causæ sibi commissæ, superiorem esse quocumque Ordinario: cum Ordinarius nullam omnino habeat iurisdictionem in ea causa alteri specialiter commissa: & probatur non sine ingenio ex text. in cap. 2. de officio

Legati, & in cap. Pastoralis. §. præterea, de officio Delegati, quibus iuribus (sic intelligēdis) probatur Delegatum Pontificis Maximi maiorem, & superiorem esse in causa sibi commissa, quam sit Legatus Prouintiar, vel Regni in eadem causa: cum talis Legatus nullam omnino iurisdictionem habeat in illa, quæ specialiter Delegato fuerat demandata: ergo eadem ratione comparatiuè respectu eiusdem causæ indubitatum est Delegatum maiorem, & superiorem esse Ordinario.

- 37 Tota igitur difficultas consistit in probatione secūde partis dictæ quartæ conclusionis: scilicet quod Delegatus Summi Pontificis, vel alterius Principis, maior, & superior sit quocumque Ordinario, etiam comparatiuè ad alias causas pertinentes ad Ordinariorū iurisdictionem, ita ut in causa sibi specialiter cõmissa, maior, dignior, & superior sit, quam sit Ordinarius inferior in causis pertinentibus ad suā ordinariam iurisdictionem. Cuius rei euidentis profectione (iudicio meo) ratio est, quæ ex superioribus deducitur, scilicet, quia Delegatus in causa sibi commissa vices delegantis repræsentat, & eandē penitus exercet iurisdictionem, quæ in ipso delegatē est, immediatè, nullo medio, muneris, officij, seu Dignitatis, interposito: Ordinarius verò in causis ordinarijs in quibus suam iurisdictionem exercet, non ita: quoniam quantumuis etiam repræsentet vices superioris, non immediatè, nisi medio officio, seu Dignitate, aut munere sibi concessis: neque eandem omnino superioris iurisdictionem exercet, sed quasi aliam ab illo medio officio communicatam: sit ergo necessarium consequens Delegatū superiorem, & maiorem esse, quocumque Ordinario, non solum comparatiuè

patatiue respectu eiusdē causę (quod certissimum est, & extra omnem cōtrouersiam) verum etiam comparatiue ad alias causas, spectantes ad Ordinariorum iurisdictionem, ex dicta non inefficaci consideratione.

- 38 Quod si hæc sunt quę voluit asserere Philippus Decius in rubrica de officio & potestate iudicis Delegati, num. 5. vers. *ulterius tamen aduertendum est*, libenter profectō eius doctrinam sustinerem, sin autē illius mens fuit (vt verba ibidem d. vers. *ulterius*, cum sequentibus, ab ipso relata sonant) affirmare huiusmodi iudicem Delegatum, de quo loquimur superiorem esse Ordinario, non tantum in causa sibi commissā, verum etiam simpliciter, & absolute, nequaquam id recipiendum est, & manifestē cōuincitur, ex verbis text. in d. cap. *sancti ibi in causa illa superior est, & maior* &c. aperte denotantibus absolute, & simpliciter, nisi ad modum proximē explicatum Delegatum, Principis ad certam causam, non esse maiorem, & superiorem quocumque Ordinario, sed solum in illa causa.

- 39 Tum præterea, quia tota præexcellencia ipsius Delegati à Pontifice Maximo, seu alio Principe seculari, superiorem non recognoscen- titur atque fundatur in eo, quod Delegatus repræsentat Delegantem: talis verò repræsentatio non habetur, nisi tantummodo quo ad causam sibi commissam, vt cōstat ex superius traditis, igitur extra talē causam cessat præexcellencia illa, & Delegatus priuata persona censeri debet, & (quod magis est) in reliquis omnibus ipsomet Ordinario inferior.

- 40 Quę quatuor conclusiones licet certissimę sint, & ex confirmationibus ipsarum abundē probatę manent: fortius tamen, & efficacius cōfirmabuntur, ex resolutione argumē-

torum, quę adduximus pro opinione asserentium, iudices Ordinarios maiores, & superiores esse Delegatis. Ad quorum primum fatemur iurisdictionem, tam delegatam, quam ordinariam à Pontifice Maximo, vel quouis alio Principe emanare, longē tamen aliter, & ita longē aliter Principem repræsentari per Delegatum, cui ab eodem causa specialiter committitur, quam per Ordinarium: etenim Delegatus Principem repræsentat immediatē, quia ab ipso Principe principaliter, & immediatē iurisdictionem habet: at verò Ordinarius nō ita, sed (vt nuper dicebamus) mediante Officio, Dignitate, vel Magistratu, cui iurdictio coheret: & sicut Officium, Dignitas, & Potestas Principis longē differt ab Officio, & Dignitate inferioris, sic iurdictio Principis, quę est eadem cum illa quam delegauit, longē differt ab ordinaria inferiorum, & consequenter superior est.

- 41 Si consideres, quod licet Officiū, Dignitas, seu Magistratus à Pontifice, vel Principe immediatē habeatur, iurdictio tamē illi Officio, Dignitati, vel Magistratui coherens, & accessoria, non habetur neque emanat immediatē, & principaliter à Summo Pontifice, vel Principe, nec ab illo denominatur, sed ab ipsa Dignitate, Officio, vel Magistratu, contra verò in delegata iurisdictione per Principem, ex supradictis.

- 42 Et quia ordinaria iurdictio non habetur immediatē ex commissione specialis, ex qua immediatē competit iurdictio ipsis Delegatis, sed iure Officij, Dignitatis, vel Beneficij proprii, hoc est mediante Officio, Dignitate, vel Beneficio proprio, cui iurdictio inest. Et licet iudex Delegatus habere soleat Officium ratione, cuius competit ei iurdictio ea ta-

men non efficit illum Ordinarium quoniam regulariter iudices Delegati non habent officium proprium, & perse existens cui iurisdicção cohercet, sed dicuntur habere officium in consequentiam delegationis, & iurisdictionis commissæ: Ac subinde Delegati non iurisdictionem ratione Officij, sed Officij ratione iurisdictionis delegatæ obtinent: Ordinarij verò per contrarium iurisdictionem ratione Officij obtinere dicuntur, & in Delegatis commissio iurisdictionis in Ordinarijs verò Officium principaliter attenditur. Insu per Delegati non iure proprio sui Officij, sed immediate ex commissione: Ordinarij verò non ex commissione, sed iure proprio sui Officij Dignitatis, vel Beneficij, & ita mediante vno ex his iurisdictionem habent. Dixi *regulariter Delegatos ex eo quod habeant Officium ratione cuius illis competat iurisdicção non censeri Ordinarios* propter nostrum Dominum Rectorem Complutensem, qui iurisdictionem delegatam & ordinariâ simul exerceat, utramque, ratione suæ dignitatis Rectoratus, sibi competentem, secundum quam iudex Apostolicus Ordinarius per Apostolicâ, & Regiam autoritatem, semper, & ubique, in omnibus & singulis actibus iurisdictionalibus cognominatur.

- 43 Minus obstat secundum, ex d. c. significavit, de officio Ordinarij, citato ad probandum multoties in causa Delegato commissâ per summos Pontifices Ordinarium supplere negligentiam, & malitiam illius, quoniam ille text. specialiter procedit in suis terminis, in quibus quatenus opus est, ad effectum extirpandi peccata subditorum, si Delegatus Apostolicus per malitiam, aut negligentiam non occurrat, potest Ordinarius

se intromittere circa negotium illi commissum, prout observant Doctores communiter illic. glo. 3. in fine, ubi Archidiacon. Alexandrin. & alij in cap. indutus, vers. *et autem*. 3. q. 3. glossa. 7. in cap. penul. ut lite penderet Cardinal. Sicul. & alij, in d. cap. 2. de officio Legati, sic limitantes regulam eiusdem. c. 2. & d. 5. præterea, & glossam. 4. in d. 5. adijcimus, intendit Nauarr. d. remed. 5. vers. 9.

- 44 Aduertendum tamè est quidquid vellent Hostiensis in d. cap. significavit, ob talem malitiam, seu negligentiam Delegati, etiam si de ea cõstet, non posse Ordinarium in negotio principali ad diffinitiuam procedere, ex glossa vltim. & alij in d. capit. significavit, communique Doctorum traditione, teste Abbate ibidem num. 7.

- 45 Pro quibus adsunt verba text. in d. cap. significavit, ibi, *donec causa &c.* Et præterea nõ inefficaciter probatur, si aduertas à reg. d. cap. 2. & d. 5. præterea, quæ habet Ordinarium nõ posse se intromittere, imò nec Legatum Principis in negotijs specialiter alicui commissis, eatenus quidem recedi in d. c. significavit, & Ordinariũ se intromittere, quatenus opus est ad euitanda peccata, de quibus illic agitur. Quo fit, ut cum ad peccata vitanda nullatenus opus sit, quod Ordinarius in negotio principali ipsimet Delegato commissio ad diffinitiuam procedat, minimè sanè valeat in negotio principali procedere ad diffinitiuam, & si ad effectum (ut dicebam) extirpandi peccata subditorum, si Delegatus Apostolicus per malitiam, aut negligentiam non occurrat, liberum sit, Ordinario se intromittere circa negotium illi commissum.

- 46 Quod si adhuc instaueris ex doctrina Ioannis Andree, & aliorũ assertentium

rentium licere Ordinario inhibere Delegato, ne procedat, & precipere ne eius censura, (vtpotè iniusta, aut damnosa) obseruentur, nō obstabit, quoniam Ioannis Andreae, & sequentium traditio, (quæ verissima certè est) procedit tātum, & restrictum, vbi Delegatus Apostolicus patenter excedens limites suæ potestatis, aliquē grauatur, per sententiam, aut censurā nullam, vel iniustam notoriè: tunc enim quia non vt Delegatus, sed vt priuatus facit, potest Ordinarius ex facti notorietate informatus nō obedi-
re, quinimò edicere Delegato, & precipere, ne eiusmodi sententia, aut cēsurā in Diocēsi obseruetur, iuxta notata per Doctores in d.c. Pastoralis. §. quia verò, de officio Delegati, & in hac specie procedit text. sic intelligendus in d. cap. sollicitudinem, verfic. si verò.

- 47 Quia etiā ratione licitū erit laicis suam iurisdictionem defendere, & turbantes, & impediētes, quāuis clerici sint, debitis modis cohibere, argumento cap. 1. de officio Delegati. cap. ex parte de verborum. c. dilectos, de sentent. excommunicat. in 6. l. 1. ff. si quis iudicanti, & ita voluit Innocent. in cap. verum, num. 2. de foro compct. Paul. in l. adictos. n. 2. C. de Episcop. Audien. Aufertius de potest. seculari, reg. 1. fallen. 5. n. 23. Bernard. Laurent. in tract. de casibus in quibus seculares contra clericos possunt procedere, §. num. 13. quo loco ait, ita quotidie praticari. Auilos de pratoribus, cap. 3. verbo, iurisdiction; num. 3. & cap. 20. verbo, usurpat; num. 9. Etenim cum superiores ecclesiastici deficiunt in cohibendis inferioribus, vel saltem quando manifestum est temporalem iurisdictionem usurpari, ita vt necessarium non sit cognoscere, vtrum causa sit ecclesiastica, vel temporalis, integrū

erit laicis iudicibus defendere suam iurisdictionem, & turbantes, & impediētes etiā clericos debitis modis cohibere.

- 48 Nec magis præfatis conclusionibus poterit negotium facessere tertium argumētum adductum ad probandum Ordinarium maiorem esse Delegato, ex maiori firmitate latiori ambitu, maioribusque fauoribus, quibus ordinaria iurisdictione fulcitur: solum enim concludit ordinariam iurisdictionem firmiorem esse, latiorē, & magis fauorabilem, quod nos nō difficemur, imò id libenter agnoscimus, & insuper quod ordinaria iurisdictione nonnullos habet effectus, fauori, latitudini, & firmitati eiusmodi respondentes: sed si verum amamus non inde sequitur esse digniorem, & superiorem ea, quæ à Principe committitur, & eadem est in ipso, & in Delegato, qui Deleganti vires gerit, & ipsius nomine, & auctoritate facit. Quemadmodum in naturalibus videmus, quod ferrum, & metalla quædam inferiora, quamuis duriora, & firmitiora, & magis abunde & communia sint, & in multo maiori quantitate, aut pondere proponantur, non propterea digniora, & superiora esse, argento, vel auro, imò per contrarium hæc illis multum præstare.

- 49 Deniq; illud quod assumebamus in vltimo argumento pro contraria sententia, dicentes generaliter Delegatum inferiorem esse Ordinario, difficultatem non habet, quandoquidem absurdū, aut inconueniens non est, quod Delegatus Principis in causa sibi commissā maior, & superior sit Ordinario, in reliquis autem inferior illo, a quo iudicari, & puniri possit: quia non inconuenit aliquem secundum vnum respectum esse superiorem, & secundum omnes alios inferiori.

feriorem, vt colligitur ex Lille à quo 13. §. ult. cum l. seq. ff. ad Trebell. c. à collatione, vbi glo. verbo, *Prælati*, de appellation. lib. 6. resoluit Abbas, Decius, & communis hic, post alios Tiraquel. multis exemplis rem illustrans de nobilit. c. 28. à num. 8. & 15. cum seqq. vbi à num. 12. post multos intelligit regulam. d. cap. cum in tua, vers. & non debeat, cum similibus, in contrarium allegatis, procedere secundum vnum, & eundem respectum, non verò secundum diuersos.

30 Quæ omnia & singula, quæ dicta sunt pro Delegatis Sedis Apostolicæ, & de eorum excellentia, & maiestate, respectu quorumcumque Ordinariorum: maximè procedunt in Domino Rectore huius inclitæ Vniuersitatis Complutensis, quippè qui non solum est Summi Pontificis Delegatus, sed Apostolicam simul & ordinariam Regiamque iurisdictionem exercet priuatim, in omnibus, & singulis studiosorum causis ciuilibus, & criminalibus, & erga omnes, & singulas personas scriptas in matricula huius studij generalis, cuiuscuque conditionis, & qualitatibus sint: & alijs eiusdem Domini Rectoris persona, & singuli studiosi, generaliter gaudent vniuersali, & plena exemptione aduersus quoscumque ordinarios, imò, & specifica contra Illustrissimū Dominum Archiepiscopum Toletanum, eiusque Vicarios generales, de qua in litteris Iulij. II. & Iulij. III. renouatis & ampliatis per bonæ memoriæ Pontificem Maximum Clementem Octauum, cum exemptione indiuidua, in casibus de quibus in cap. 1. de priuileg. lib. 6. & derogatione illius constitutionis, & speciali inhibitione cōtra Dominū Archiepiscopū Toletanum, quarū litterarū latius inferius mentionem faciemus.

51 Quo fit vt Rector maior, & superior sit, quocumque Ordinario ex supra relatis, & expressa decisione text. in d. c. sanè, de officio Delegati, ac perconsequens exorta inter ipsos controuersia super cognitione alicuius causæ, ad quem iurisdicção pertineat, nequaquam liceat Domino Vicario generali censuras cōtra Rectorem decernere, sed coacta iuris ratione ipsum Vicarium, (vt initio huius controuersie dicebamus) responsurum, & litigaturum coram Rectore, ad quem tanquam ad maiorem spectat diffinire, an sua sit iurisdicção necne. Etenim si Rector cogniturus est, ad quemnam ipsorum pertineat de negotio cognoscere, vt satis iure diffinitum est, fateri cogimur Ordinarium iudicem, tanquam inferiorē, & vt priuata persona litigaturum, vt sæpè numero imò semper Vicarij Complutenses doctissimi coram Rectoribus super iurisdictione litigauerunt, constituentes suos procuratores in hoc Tribunali scholastico.

52 Perperā ergo comminiscabatur Complutensis Vicarius integrum sibi fore præfato Dom. Rectori inhibere censuris, & alijs pœnis, ne in dicta causa matrimoniali, quæ apud ipsum Rectorem agitata, & iam conclusa fuerat, amplius procederet, sub prætextu, quod causæ matrimoniales priuilegiatæ sint, & minime comprehensæ in litteris exemptionis scholasticorum, vt nonnullos iudices Ordinarios ecclesiasticos, iam diu contēdere vidimus, & audiuius.

53 Qui profectò si qua pollent eruditione, & doctrina, dictas litteras legissent, & vidissent, ad vnguemque, & penitus dictam exemptionem examinassent, nullo modo tales excitarent lites, quin potius mādatis Apostolicis omnino, vt par est obsequen

tes

tes ab omnibus & singulis scholasticorum causis, in ipsismet litteris nõ exceptuatis abstinerent.

- 54 Etenim indubitati iuris est, dictas exemptiones in totum exemisse, & liberasse taliter exemptos, à quorũ cumque Ordinariorum potestate, & iurisdictione; quia hoc est naturale, & proprium exemptionis. I. sed eximendi. ff. de quis eum, qui in ius vocatus vi eximat, Albericus in dictionario in verbo, *eximere est generalius*, & ideo exemptio etiam indefinitè, & simpliciter concessa, eximit in totum cap. frater. 1. 6. q. 1. glossa ibi in verbo, *aliquid*, Archidiacon. in cap. seruatis, num. 2. 25. q. 2. ibi, *quo ad omnia sit præiudicium*, & assignat ratione, quia apparet Papam voluisse præiudicare, ideo (subdit) exemptio locum habet in omnibus præter in expressè exceptuatis. Cum igitur matrimoniales causæ in præfatis litteris non reperiuntur exceptuatae utique comprehensæ censeri debent, ne sequatur absurdum, quod vna persona diuersis respectibus maneat exempta, & subiecta.

- 55 Accedit, quod talis exemptio scholasticorum, non fuit indefinitè concessa, sed generaliter & plenè, quæ inducta fuit per dictiones vniuersales, quales sunt, *ab omni iurisdictione, prorsus, omnino, dicta sedi dumtaxat*, & similes, quibus denotatur etiam eas, quæ sunt speciali nota digna, (vt est visitatio) etiam si in litteris expressa non sint: exemptio namque per dictiones vniuersales æquipollet clausulæ, *pleno iure*, Decius satis ad propositum, ponens minora verba, quam quæ reperiuntur in his exemptionibus conf. 113. num. 2. vers. *sed tamen his non obstantibus*. Vnde fit vt omnes omnino causas, matrimoniales etiã ibidem non exceptuatas, talis exemptio comprehendat.

- 56 Maximè cum sit exemptio vniuersitatis, cõcessa personis, vniuersalis, & plenissima, quam alia quęcũque, quæ in corpore iuris, aut extrauagis reperitur, vt denotant illa verba Iulij. II. & Iulij. III. *prorsus eximimus, & totaliter liberamus*: apta quidè ad eximendos in totũ Rectore & subditos, omnesq; in vniuersum eorũ causas, tam ciuiles, quàm criminales, iuxta text. in cap. si Papa, de priuileg. in 6. & tradita per Achillem decif. 14. & 15. de priuileg. Antonium de Butrio conf. 19. num. 3. 4. & 5.

- 57 Præcipuè cum per dictiones vniuersales, & geminatas, & sic aptas in ducere vniuersalem, & plenissimam exemptionem, emanauerint, iuxta glossam in cap. nos consuetudinem. 12. distinctione. Namque cum geminatio & repetitio verborum, non ponatur superflua, & sine ministerio operandi, Parisius conf. 4. num. 21. lib. 2. Butrius conf. 19. & Decius conf. 113. allegati per Boerium de his dictionibus loquens decif. 23. nu. 23. & 24. quod censetur appositæ cum effectu aliquid operandi, dicendum est vniuersalè, & plenissimam exemptionem fuisse inductã, & consequenter circa omnes & singulas causas, etiam matrimoniales.

- 58 Quia vbi exemptio loquitur per verba vniuersalia, ea sunt præcipuè attendenda, cum inducant plenam exemptionem, Decius conf. 151. per totum, incipiendo à vers. *sed predictis non obstantibus*, Hostiensis de priuilegijs & excess. priui. nu. 12. 5. *sed & dici potest, veric. quando quaritur*. Quinimò sufficeret, quod Romani Pontifices in dictis concessionibus simpliciter liberassent dictas personas, & totam nostram Vniuersitatem, à Toletani, & aliorum iurisdictione, ac eas posuissent sub sua, & Sedis Apostolicæ protectione, quando quidem

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

quidē per talia verba inducitur plena exemptio, & venit omnis iuridicatio actiue, & passiue, Bald. in l. vnica, num. 8. C. si quacumque p̄d̄itus potestate, Butrius in cap. cum olim, nu. 8. de priuileg.

59 Deinde vt doct̄e more suo, & magno cum ingenio considerabat Domin. Garfias de Anguiano Sedano, Decanus Ecclesię Numantina vir sanē consummate eruditionis, Romę olim, nunc in Curia Catholici Regis nostri per celeberrimi aduocatus, qui hæc sicut & alia multa nos docuit in sua perdocta allegatione Toletana exemptionis iuris, pro Collegiata Ecclesia Sāctorum Martyrum Iusti, & Pastoris, super lite, an esset visitanda per Archiepiscopum Toletanum. §. *verum si exemptio*, quotiescumque tales exemptiones in dispositione sua, & principaliter personis cōceduntur, vt in casu nostro, indubitatū quidem est eas in totum eximere, cum peculiare sit exemptionis cōcessa personis, vt in totum eximat, nec relinquat ex respectu aliquo subiectas, ex recōdita doctrina Bartholomei Socini in cap. recipimus, num. 70. & in cap. cum Capella. n. 8. de priuileg.

60 Quod vltique adeo verum est, vt (præfato Domino Decano locupletissimo teste) multi Doctores tenuerint, dispositionē. d. c. 1. de priuileg. in 6. non habere locum in exemptione concessa personis, sed in speciali restricta ad locum, iuxta terminos textus in cap. cum Capella, cū concordantibus: de quorum authorum numero fuerūt Anton. de Butrio in cap. fin. nu. 7. de foro compet. Abbas in cap. tuarum, num. 8. de priuileg. quorum & eos sequentium opinio defendi possit, per ea quæ dicit Mantuanus in cap. fin. num. 19. de foro compet. allegans ad hoc satis ad pro-

positum decisionem 207. aliās 17. de præben. in nouis glossam, in verbo, *videatur*, in authentico vt ordinari. præf. vrb. §. 1. quia in exemptis personaliter ad vnguem seruanda est dispositio text. in l. Magisterie. C. de iurisd. omni. iudic. quod præcisse, & priuatiue conueniendi sine coram suo Rectore sine distinctione glossa ibi, quæ causam dedit Doctōrū disceptationibus, & dispositioni text. in d. c. 1. de priuileg. Quare cum hæc nostra exemptio (vt diximus) cōcessa fuerit personis plenissime, & vniuersaliter, consequens est, vt omnes & singulas vniuersitatis personas in totū, & vniuersaliter eximerit, in omnibus & singulis causis, atq; negotijs civilibus, & criminalibus, seu matrimonialibus, & cuiuscumq; qualitatē, & conditionis illa sint, si modo non fuissent in ipsismet litteris exemptionis exceptuata, nec reliquerit eas, respectu aliquo subiectas, secundum præfatam Bartholomei Socini doctrinam.

61 Præsertim cum ex eo favorabilis sit talis exemptio, quia fuit concessa Doctōribus, Magistris, & Scholasticis, vt in litteris Iulij. II. ibi, *nos igitur qui litterarum studio insistētes &c.* & ibi, *Rectorem Collegij &c.* & clarius in illis Iulij. III. qui sæpē, & sæpius repetit, nedum eximere Collegium, & Vniuersitatem, sed etiam eximere personas, quæ de iure debent habere certum iudicem. d. l. Magisterie, authen. habita. C. ne filius pro patre, Sylvanus cons. 4. num. 1. & latissime interpretanda, quia ad preces Ordinarij, & sic de eius consensu, quod notauit glossa in cap. quia circa, verbo, *secundum Canonicas sanctiones*, de priuileg.

62 Vbi expendere non grauiamur cum eodem Dom. Decano doctissimo, non sine magno mysterio Romanos

manos Pōtīfices in dictis litteris cō-
cessisse prius exemptionē personis
distributiue, deinde in quādam cō-
sequētiā, in vers. *Et in super*, sub nō-
mine collectiuo, Collegio, & Vni-
uersitati, vt denotent talem exēp-
tionem præcipue personarum esse,
quæ quamuis realis sit in exercitio,
& in duratione perpetua, vsu tamen
& concessione personalis est, Miles
in verbo, *privilegiarum tres sunt spe-
cies*, num. 39. Hostiens. in summa de
priuileg. & excessib. priuileg. nu. 3.
vers. *quorū sunt species privilegiorum*, & ta-
li exemptione quilibet de Vniuersi-
tate gaudet, & ea vti potest, vt patet
in priuilegijs & exemptionibus con-
cessis minoribus, familiaribus, & Ca-
pellanis Papæ, & alijs exēptis, quos
ponit Hostiens. vbi supra, & decla-
rant moderni Romani de priuileg.
ad instar glo. 7. n. 38, & per totam il-
lam glossam, ex quibus etiam cōuin-
citur omnimoda, in omnibus, & per
omnia sine distinctione, (præterquā
in casibus expresse in litteris excep-
tuatis) personarū exēptio: & cū ma-
trimonialis causa, neutiquā fuerit ex-
ceptuata, quinimō in generali exēp-
tione comprehensa, planē fit, nequa
quā Ordinariū in matrimonialibus
se posse aduersus scholares intro-
mittere.

- 63 Denique pro omnimoda in omni
bus causis, etiam matrimonialibus
scholasticorū exemptione, iterū pō-
derari debet præfata dictiones litte-
rarum Apostolicarū, ibi, *ab omni &c.*
provisus, & *omniū*, dictæ Sedi dūtaxat,
& similes, quibus vtūtur Romani
Pōtīfices Iulius. II. Iulius. III. & Cle-
mens. VIII. quia quilibet ex his di-
ctionibus eā habet naturā, vt omnē
excludat distinctionē, aut limitatio-
nem. c. sunt nonnulli. 1. q. 1. glossa
in cap. Pastoralis, in verbo, *tempora-
liter*, de donationib. Iason in l. quod

te, num. 28. ff. si certum petatur.

- 64 Præcipue illa dictio, *omniū*, quæ
importat vt indistinctē, & omni casu
scholasticū remaneat exēpti, Grattus
respon. 1. n. 33. lib. 1. Ripa de rescrip-
lib. 2. respon. 2. n. 5. in fin. & 6. ex cu-
ius doctrina colligi potest, quod ta-
les dictiones adeo fortē & genera-
lem inducunt exemptionem, quod
venire faciūt etiā casus exceptuatos
à iure, Bertrād. conf. 389. n. 2. par. 1.

- 65 Facitq; mirū in modū illa dictio,
provisus, quæ denotat totalē extinctio-
nem Ordinariē iurisdictionis, & libe-
rationē ab ea, circa exēptos, vt consi-
derabat Parisius conf. 45. n. 18. lib. 4.
Decius d. conf. 113. nu. 5. Et hinc est
quod Iulius. III. referens concessio-
nem Iulij. II. quasi eam declarā, sub-
dit quod Iulius. II. *penitus*, & *totali-
ter liberauerat*: quia & illa dictio, *pe-
nitus*, habet præcisam naturā. c. fin.
de pœn. Decius conf. 137. nu. 1. post
mediū, & conf. 401. nu. 3. Et, *penitus*,
exponitur, id est *ex toto*, Cœpola
conf. ciuili. 67. n. 27. Gozadin. consi-
derans etiam geminationem conf.
39. n. 20. vers. *secundo pondero*.

- 66 Et tandē tales dictiones cōprehē-
dunt etiam casus speciales, idē Goza-
din. conf. 71. n. 4. maximē in exēptio-
ne vniuersali, de qua sermo est, quæ
latissimē venit interpretāda, vt dicit
plures ex iam citatis, & ex text. in c.
quamuis, ibi, *inferiorem*, de præbend.
lib. 6. Eo magis, quia si expēdisti post
omnia præmissa Iulij. II. posuit pro-
hibitionē contra Toletanū, & alios
Ordinarios, ne se intrumitterēt, per
verba negatiua, quo casu, magis cō-
prehēditur, Probus ad Monacū in c.
cū personæ. n. 14. & 15. de priuileg.
lib. 6. & successiue Iulij. III. cōcessit
visitationē Nuntio Hispaniæ, simul,
& sine eo cui Iulius. II. concesserat:
quæ sanē cōcessio fecit gratiā vbe-
riorē, teste Butrio allegato conf. 19.
conclusionem dicitur n. 5.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

n. 5. Ex quibus profectò efficaciter deducitur, quod etiã si causæ matrimoniales forent exceptuatz, aut ex casibus specialibus (quod nullatenus admittendum est, vt statim dicemus) nihilominus sub tã pingui, & vniuersali exemptione cõprehenderentur.

67 Sed iam iam Ordinarius quasi Clepeo quodã aduersus omnia superius dicta armatus descendit, testimonio Cõcilij Tridentini sess. 24. de reformat. vers. *ad hæc*, cuius verba formalia trãscribere licebit: quia totũ, aut ferè totũ fundamentũ Ordinariũ, causas matrimoniales cõtra Scholasticos ad se pertinere cõtendẽtiũ in illis cõsistit. *Ad hæc* (inquit Cõcilium) *causæ matrimoniales, & criminales nõ Decani Archidiaconi, aut aliorũ inferiorũ in iudicio, etiam visitando: sed Episcopi tantũ examini, vel iurisdictioni relinquãtur, etiã si in presenti inter Episcopũ, & Decanũ, seu Archidiaconũ, aut alios inferiores super causã istarũ cognitione lis aliqua in quacũq; instantia pendeat. Et subiungit inferius. Legati quoq; etiã de Latere Nuntij, Gubernatores Ecclesiastici, aut alij quantũcumq; facultatũ rigore, non solũ Episcopos in pradietis causis impedire, aut aliquo modo eorũ iurisdictionẽ ipsi præripere, aut turbare nõ præsũmãt, sed nec etiam cõtra clericos, alias vè personas ecclesiasticas, nisi Episcopo prius requisito, eoq; negligẽte procedat: aliàs eorũ processus, ordinationes vè, nullius momeĩ sint, atque ad dãni satisfactionẽ partibus illati teneãtur.* Hæc sancta Synodus. Ex quibus colligũt, aut colligere cõtendũt Ordinarij ecclesiastici, causas matrimoniales exceptuatas, & priuilegiatas esse, nec dicta exemptione cõprehendi.

68 Nõ attẽdentes Tridẽtini Decretũ intelligẽdũ esse inter nõ exẽptos, & ordinario subiectos: etenim cũ ante Cõcilium nonnulli Archidiaconi, seu inferiores ecclesiastici, matrimonialia negotia, insuper, & criminalia tractassẽt, ex quorũ iudicio nõnulla, imò

quã plurima suborta fuisse inconueniẽtia animaduertẽt sancti Cõcilij Patres, iure optimo eas causas matrimoniales, & criminales inter subditos Ordinariorũ solius Episcopi examini referuarũt, nõ magis exẽptorũ recordati, quã si nullũ vnquã exẽptio nes à Sede Apostolica emanassent.

69 Quã veritatẽ adẽdẽ exprimit ipsamet Cõcilij verba ibi, & *criminales*: aliàs enim etiã cõtendere posset Ordinarius se in criminalibus cõtra clericos scholares processurũ, q̃ est absurdũ, & à nemine vnquã dictũ: & ibi, nõ *Decani, Archidiaconi, aut aliorũ inferiorũ iudicio*: exploratum enim est Decanũ, Archidiaconũ, aut alios inferiores, minimẽ vnquã cognouisse, aut cognoscere cõtẽdisse inter exẽptos, vt nulla certẽ cõprobatione op̃ sit, imò ex eisdẽmet verbis Cõcilij, plusquã liquidò cõstet, ibi nõ egisse de cognitione causarũ matrimonialium, & criminalium inter exemptos, sed inter subditos Episcoporum.

70 Quare cũ perspicuũ sit, inter exẽptos, Ordinariũ cognoscere nõ posse, nisi tanquã Sedis Apostolicę Delegatus, & in casibus in quibus ius & Cõcilium cõcedũt, & casus hic causarum matrimonialium nõ sit ex his, manifestẽ consequitur neutiquã Ordinariũ posse iudicare de matrimonialibus causis inter exemptos, quales sumus omnes scholares.

71 Imò & si vè perperã, & absq; legitimo fundamẽto cõtendebãt Ordinarij, casus hic matrimonij esset exceptuatus in iure, & speciale rationẽ haberet, sublatũ iã erat tale priuilegiũ ex litteris Clementis. VIII. Põtificis Maximi, cuius dispositio fuit post Conciliũ. Cuius decreta derogatio nõ speciale nõ requiritũ, quin potius derogata cõstitutione Cõcilij Lugdunẽsis, de qua in d. c. r. de priuileg. lib. 6. si exẽptio fuerit posterior ipso Cõcilio Tridẽtino virtutẽ clausulę

non obstantibus quibuscunque, manerent sublatæ quæcunque Tridētini dispositiones contrariæ, quāto ergo magis dicta scholasticorū exēptio cōprehēdet causas matrimoniales, cū nullū ius, nulla lex, nulla canonica dispositio reperitur, quæ ipsas faciat priuilegiatas, nec ipsimet Ordinarij habeāt, coloratū ali quod fundamentū, nisi illud quod desumere volūt, ex dicto Tridentini Decreto, d. 5. ad hæc, quod loquitur inter non exēptos, & de causis matrimonialibus, quæ agitadæ sunt inter subditos Ordinariorū, vt ex tenore verborū ipsius Concilij manifestè perspicitur.

72. Nō obstante vers. eiusdem Decreti Cōciliaris ibi, *Legati quoque, etiā de latere Nuntij Gubernatores Ecclesiastici, aut alij quæcunque facultatū rigore, non solū Episcopos in prædictis causis impedire, aut aliquo modo eorū iurisdictionē ipsi prærripere, aut turbare nō præsumant, &c.* quæ verba mag noperēvidētur referuatoria causarum matrimonialitū, vt Episcopi dumtaxat examini præseruētur, & nulli alij iudices de eisdē valeāt cognoscere. Etenim q̄ disponit Cōciliū in d. vers. *Legatis*, quod nullus iudex possit impedire Episcopos in prædictis causis, & cætera quæ sequūtur, & habētur in illo Decreto, circa taliū matrimonialitū referuationē, coacta ratione referēda sunt ad causas matrimonij, non inter exēptos, sed inter subditos, de quibus voluit Conciliū, vt non Decani Archidiaconi, aut alij inferiores, sed soli Episcopi iudicarent.

73. Et tantū abest, vt Synodus Tridēti na, nostris exēptionibus derogauerit, vt præseruauerit eas, & de nouo cōcesserit, ex decreto, & iudicio patrum eiusdē Cōcilij in c. 6. l. sionis 25. ibi, *saluis tamē omnibus priuilegijs, quæ Vniuersitatibus studiorū generalitū, seu earum personis sunt concessa, vbi animaduertit ex d. c. 6. limitationes, quæ excipit omnia priuilegia Vniuersitatum, regulari atq; restringit alterū Cōcilij Decretum, c. 4. l. 6.*

vbi habetur, quod Capitula Cathedraliū, & aliarū maiorū Ecclesiarū, illorūque personæ, nullis exēptionibus se possint tueri, quominus suis Episcopis, & alijs maioribus Prælati, toties quoties opus fuerit, iustari corrigi, et emēdari etiā auctoritate Apostolica possint & valeant, vt d. c. 4. derogare noluerit exēptionibus Vniuersitatum, sed de declarandū sit per d. c. 6. vt ita præfatū. c. 6. in eo quod decidit in d. vers. *saluis tamen, &c.* limitatiue venerit, & declarati uē ad d. c. 4. sicuti fuit resolutū 14. Februarij 1562. corā bonæ memoriæ de Rubéis in Gadice si adiunctorū, & cen suit etiam sacra congregatio.

74. Et iure quidē, quia clarū est, quod omnia præseruata in d. c. 6. vt postēriori, cēsentur præseruata in anterioribus, & efficitur res plusquā manifesta ex attestatiōe Secretarij Concilij ferē sub eadē data, sub qua fuit factū d. cū Decretū testificātis eam fuisse Cōcilij mentē: quæ attestatiō cū sit Secretarij actuarij probat, Rota de fide instrument. decis. 1. in nouis, Verallus de cif. 244. p. 2. Doctores omnes in authentic. si quis in aliquo, C. de eēdendo.

75. Et cū loquatur Cōciliū de exemptione cōcessa Vniuersitatibus, aut personis, ac cōsequēter Secretarij attestetur, hoc factum fuisse in indiuiduo, causa eximēdi Iusti & Pastoris Ecclesiæ sanctæ, sanctis dicatā, & sapētis protectā, sapientibus illustratā, nulla profecto cadere potest dubitatio, quin verē Cōciliū voluerit in d. vers. *saluis tamen*, in exēptionibus cōcessis personis Vniuersitatum tollere illam disputationem, de qua inferius dicam, si essent subiiciendæ occasione beneficij.

76. Si expendas Cōciliū tractare de Ecclesia, & præsupponere exēptionē cōcessā personis, aut Vniuersitatibus, & sic vt præseruatio quā facit, sit de regula, coacta ratione fatēdū est, voluisse tollere præfatā disputationē circa beneficiū, exēptio nāque, & præseruatio Ecclesiæ, & personarū Ecclesiasticarum.

nihil aliud magis respicit, quā q̄ excep-
te sint persone, etiā occasione beneficii.
77 Quæ consideratio in d. Ecclesia Sā-
ctorū Martyrū, multo magis, & sine ali-
qua difficultate procedit, cū cōstet de
ea in individuo actum fuisse, de cuius
exceptionibus multi, ex Patribus et ant
valde informati, nec non, & in nostra
Vniuersitate, ædius notissima excep-
tione continuatur, & deriuatur Eccle-
siæ exemptio, & vniū quasi corpus ex
Ecclesia, & Vniuersitate cōstituitur,
nullatenus ergo Conciliū, neq; in mi-
nimo derogauit scholasticorū exemp-
tionibus, ne dū in matrimonialibus.

78 Accedit, sine dubio causas matrimo-
niales sub nomine cōtractus cōprehē-
di, ideoque quæadmodū in cæteris ne-
gotijs, & conuentionibus, nō possunt
Ordinarij cognoscere inter exceptos,
(quod planū est) sic & in matrimonio.
Adeō vt necesse non fuerit in literis
exceptionū nominatim exprimere cau-
sas matrimoniales, cū in exceptione eie-
ca cōtractus satis cōprehendantur, &
nullibi vt diximus sint exceptuata.

79 Verū audio nobis obijci ab Ordina-
rio, etiā causas beneficiorū Ecclesiā-
sticorū cōprehēdi in causis domicilij,
& nihilomin⁹ causas beneficiales spe-
cificæ, & peculiariter fuisse nominatas
in literis Clementis VIII. Pontificis
Maximi, ibi, etiā ratione beneficij, qua ra-
tione (inquit) pariter matrimoniales
causæ exprimi debuerūt, aliās censi
non debent in exceptione cōprehēse.

80 Cui obiectioni respondēo, ex eo cau-
sarū beneficiorū in literis exceptionis
specificam factam fuisse mentionem,
quia aliqui tenuerūt eorum beneficij
priuilegiatū, & referuātū esse, non so-
lū ex dispositione text. in d. c. i. in prin.
de priuileg. in 6. vbi loquitur de domi-
cilio, verū etiā ex q̄. in eos eiusdē text.
c. cū capella, eodē tit. in antiquis, &
quāuis præfatus eruditissimus Decan⁹
Numatinus, scilicet per tenuisset, casū be-
ficij, non cōtinere priuilegiū specia-

le, sed quod derogata de cisione tex.
in d. c. volētes in prin. & sublati trib⁹
casibus priuilegiatis, de quibus ibi, ro-
tū erat sublatū, super quo magnā fuit
altercatio, & obtinuit casus beneficij
non esse priuilegiatū, nihilomin⁹ ne
deinceps exoriretur dubitatio, ex abū-
danti casus beneficij specificæ, & nomi-
natim fuit cōprehēsus, & in totum, &
in omnibus partib⁹ sublata dispositio,
d. c. volētes, itā in d. princ. quā in d. q̄.
in eos. non verō quod dicta expressio
beneficij, fuerit precisē necessaria,
quæ nullatenus requirebatur.

81 Quæadmodū etiā ex abundantia (nō
quod necessariū esset) per dictas lite-
ras Clementis Papæ VIII. fuit derogatū
regulæ de vna, & Cōcilij generalis de
duabus dietis, ibi, ac pie memoria Bonifa-
cij Papæ VIII. prædecessoris nostri de vna,
& Concilij generalis de duabus dietis alijs-
que cōstitutionibus, & ordinationibus Apo-
stolicis, & cetera quæ habentur ad extre-
mū dictarū litterarū scilicet recorda-
tionis Clementis Papæ VIII. si adduca-
mus in memoriā, eā esse naturam vni-
uersalis exceptionis (qualis est hęc huius
nostræ Vniuersitati, & eiusdem perso-
nis concessa) vt restrictionē dictarū
nullatenus admittat, nec admittere va-
leat, hæc enim duo vniuersalis exemp-
tio, & restrictio ad centas dietas, mutuo
se perimunt, sequeretur enim, quod li-
scholares, Collegiales, Regētes, Rec-
tores, Magistri, Licenciati, Bachan-
rei, Capellani, Seruitores, officiales,
aut alia persona, seu corū alteri iuris
in signis Collegij sancti Illephonsi, &
inclitæ Vniuersitatis Cōplutensis, quan-
doq; ultra præfixitas dietas abscho-
la absēnt, Rector nō posset aduersus il-
los sibi priuatim subditos, & ab omni-
& quacūque alia Potestate exceptos, &
liberatos (vt in dictis literis exceptio-
nis) procedere iure suā iurisdictionem
exercere, quod nō leue inconueniens
esset, & manifesta cōtradictio in adiecto,
pāque, ita talis exceptio nō esset vniuer-
salis

salis firma, nec perpetua, sed debilis, & inanca quandoquidem contenti intra dietas, subditi extaret. D. Rectori, extra illas autē existētes, liberi, & immunes ab eius iurisdictione, q̄ videtur absurdū, & cōtra mētē dictarū literarū, & l. ij. II. Iulij III. & Clemētis Octauī Romanorū Pōtificis, qui p̄dictos scholares, & personas proximē nominatas, vbiq̄q; & quomodocūq; existerēt, vniuersaliter, & singulariter, in omnib; & quibuscūq; causis, cuiuscūq; qualitatis, & cōditionis, prorsus, penitus, & omnino exonerat, & liberat, & soli Rectori subiecerit, ac sub B. Petri, & Sedis Apostolicę proteccionē suscepērunt, & Romanis Pōtificibus Canonice intrātib; nec nō dictę Sedis duntaxat in omnib; & per omnia subiectos esse voluerūt, vt p̄fatas l. teras exceptionis intrūti, plusquā liqui dō cōstabit, eū sapenimēro in eis reperiatur inculcata repetitio tantę exemptionis.

82 Idēque iudiciū est de iurisdictione, quā prō nūc exerceat pater Cōseruator nostrę Vniuersitatis, quā definierit esse vniuersalis, si dictis foret circūscripta, & scholastici suos debitores intra dietas existētes, eorū ipso cōuenire valerēt, ab illisq; alimēta repetere: vltra dietas autē cōmorātes minime citare possent, neq; ab illis alimēta exigere: & priuilegiū quod habent extrahendi hācos a suo foro, quibuscūq; scholabus p̄desset, alijs ex lōginquo ad Academiā venientibus, omnino esset inutile: quod nullomodo videtur admittēdū coacta igitur ratione fatendū est p̄fatas exceptiones, aut priuilegia, nullatenus fore, nec fuisse vtiq̄q; ad certas dietas restrictas, & cōsequenter nō fuisse necessariā dictarū derogationē, sed ex abundātiā factā, vt nullus locū dubitationi relinqueretur, quam considerationem, vt potē non vulgarem hic interferere placuit.

83 Quibus sic cōstitutis, vt ex tā lōga li

cet nō inuili digressione ad p̄cipuā nostrā cōtrouersia inter Delegatū, & Ordinariū redeamus, rursus infertur ex dictis, nō obstante ea conclusionē, quā statuius in eo differre inter alia, Delegatū ab Ordinario, quod Delegatus gerit vices Principis, eādēque quā ille iurisdictionē exercet, sibi immedia tē cōmunicatā, Ordinariū vero nō ita, sed iurisdictionem medio officio, seu Magistratu illi traditā, adhuc Delegatū Sūmī Pontificis, vel alterius Principis honorādū, tanquā gerentē vices Pōtificis, vel Principis, iuxta d. c. sanē, non verō tanquā Pōtificē, vel Principē ipsum, vt obseruat Decius ibidē. n. 2. & in l. solent. ff. de iurisdic. la. in l. sed si hac. §. vlt. ff. de in ius vocādo, tradunt Matieo dialogo. 106. & p̄sims alij, & ita intelligitur c. vi. 93. d. ibi, sicut illius locū tenens honorabitur, quē text. notant glossa, & alij in d. c. dant, quidquid per illū Roman. singulari. 367. & p̄irres alij de quibus per additionē ibi Rebusius in praxi tit. de Vicarijs Episcoporu. n. 7. Azeuodo ad tract. de Curia Pisana, lib. 2. c. 2. n. 19. & Gama decis. 1. n. 48. & 49. existimēt Delegatū Principis honorandū esse, sicut ipse delegans Princeps honorandus est.

84 Quorū sentētia praxi nō recipitur, & repugnat verbis d. c. vlt. prout expēdunt Decius, & p̄citati, & insuper aduersatur verbis Romani Pōtificis in d. c. sanē, qui (si cōsiderasti) tantū dicit Delegatū representare, & gerere vices Delegatis, quo, ad causam sibi cōmissam, & sic quo ad iurisdictionē, & qualitātē illius, nō verō quo ad personā, & qualitatē coherentes eidē, cui honor maximus, & summa illa reuerentia debetur. Idque p̄sentit gloi. 2. in fin. in d. c. vlt. Alciat. n. 25. in rubr. de officio Ordinarij. vers. pro resolutione, & ex cōmuni obseruat Gama. d. n. 49. & 50, additio ad Roman. xbi supra in fin.

85 Et si verum sit quod in scissionibus, & in omnibus alijs actibus, in quibus,

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

Vt Delegatus existit, præferendus sit omnibus, & singulis iudicibus Ordinariis, & debeat esse, & sedere in eminentiori loco, quàm Ordinarius, quia Principis personam representat, & existit in maiori iurisdictione, & sic in sessione præferendus est, teste Panormit. conf. 21. libr. 1. ex tex. in c. statumimus. §. si. & c. seq. 17. dist. & constat ex traditis per Albericū in Rubr. C. de officio Vicarij, & Franciscū Marcū in decisione Delphinatus. 619. n. 3. quo iure vitimur: præsertim in hac Vniuersitate Complutensi, vbi ex supra traditis iuris principijs, Ordinarius Toletanus, absque vlla penitus dubitatione in omnibus, & singulis cedit, prout semper cedit, & cedere debet Domino Reçtori. Quinimò (quod magnificandū est, & perpetuè recordationi cōmēdādū) Illustriissimi Domini Archiepiscopi, & Cardinales Toletani, pro sua singulari humanitate, & vbi alijs inferioribus Reçtorē honorandi magnū perhibeāt exemplū, præfatis Doctorū traditionibus acquiescentes, ipsū Reçtorē in sessionibus, ingressu, & progressu, ceterisque actibus antepōnūt, manūque dexterā Reçtori libetè porrigunt, & spōtē cōcedūt, nec aliter fieri patiuntur, quidquid Reçtores (prout par est) multoties tanto honore affici recussent, quod nō semel, sed sepe numero accidisse vidimus Dominis Illustriissimis cū Reçtoribus ad actiones publicas Scholæ concurrentibus.

Colligitur rursus ex dicta principali resolutione nostra, quod vbi Delegatus Principis, & Ordinarij, possunt de aliqua causa separatim cognoscere, prout in crimine hæreseos de iure cōmuni, potest Episcopus, & Inquisitor

Apostolicus. c. per hoc. de hæreticis in 6. reus vel quicquid alius super ea causa eodē tempore vocatus ab utroque, tenetur prius corā Delegato, tanquā corā maiori, & superiori iudice cōparere, argumento l. cōtra pupillū, vers. qui ad maius, ff. de re iudicata, & ita resoluit Archidiacon. Ioan. Andr. & alij in d. c. per hoc, & est cōmunis teste Roxas in singulari. fidei sing. 4.4. in fi. post alios Peña ad Directorium. 3. p. q. 5. Cōment. 54. contra Roxas. d. loco, qui in terminis d. c. per hoc. non sine fundamento contradicit.

87 Qua etiā ratione (& erit vltimū collariū in hac cōtrouersia) cū a duobus diuersis iudicibus, appellatio querellæ, vel recursus, haberi debeat ad superiorem, illius qui maior & dignior est, ex Bart. per tex. ibi. in l. præcipimus, §. eodem. C. de appellatione. recepto ex Maranta. 6. p. c. de appellatione. n. 381. tradit Ias. n. 6. in l. si emancipati, C. de collationib. Felin. n. 6. in c. 1. de prescriptionib. si Episcopus, & Delegatus Pōtificis Maximi ad processum, vel causam aliquā diffiniendā querat, vt in specie Clementinæ 1. §. 1. de hæreticis, appellatio processū querellæ, vel recursus, haberi debet, nō ad Archiepiscopū, habito respectu ad Episcopū, sed ad Sūmū Pontificem, habito respectu ad ipsius Delegatum, qui maior, & dignior est, ex Bart. in l. duo. ff. de re iudicata, vbi Ias. & alij, Abb. in c. super questionē, §. si verō, n. 5. de officio Delegati, Paz in praxi. 1. tom. p. 5. c. 3. §. 5. n. 14. & alij, de quibus per Iasonē, & Felinū, vbi proximè, pro quibus vltra alia expendi potest, d. c. per hoc ibi, ad Sedē Apostolicā remittatur.

Libri tertij finis.

L A V S D E O.

CHRISTOPHO- RI AB ANGVIANO

Sedano.

PRIMARI OLIM, ET DECANI IVRIS

Pontificij, in Academia Complutensi,
nūc Præfecti nobilitatis in Grana-
tensi Prætorio.

TRACTATVS

DE LEGIBVS,

ET CONSTITVTIONIBVS

Principum, ipsorumque, & aliorum iudi-
cum Ordinariorum, & Delegatorum po-
testate iurisdictione, et
imperio.

LIBER QVARTVS.

Summaria ad Controuersiam I.

1 **R** Eddie author rationem quare
prosequatur materiam de pro-
mulgatione legis.

2 Lex de suscipiendo baptismo, non sta-
tim, sed post Christi Domini passio-
nem obligauit.

3 Leges tunc confirmari dicuntur, quan-
do moribus vtentiam comprobantur,
neque antea vim suscipiant obli-
gandi, & Christus Dominus in Cru-
cis patibulo legem promulgauit de
cessatione legali.

Q99 3

4 Iure

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

- 4 *Iure authenticorum constitutum est leges non obligare, nisi post duos menses à tempore promulgationis.*
- 5 *Non desunt fundamenta ad probandū, leges tunc deum cum promulgantur institui, & ignorantis non est cōsensus, neque disensus.*
- 6 *Unica promulgatione nequit lex, statim omnibus innotescere, & magnū incommensurabile est, quod euenire possit leges ipsas obligare probabiliter ignorantes.*
- 7 *Proponitur triplex ignorantia genus, & prius agitur de ignorantia affectata.*
- 8 *Ignorantia crassa, seu supina, qua à Theologis negligens appellatur, est quando quis ignorat illud quod debuit, et per mediocrē diligentiam scire potuit.*
- 9 *Ignorantia inuincibilis, qua probabilis nuncupatur, est quando nulla culpa potuit ignoranti imputari, quominus legē sciret.*
- 10 *Affectata ignorantia non minuit, quin potius augeat culpam: negligens crassa, seu supina, minuit culpā, sed non omnino tollit, probabilis omnem excludit culpam.*
- 11 *Qualibet lex, quam primum lata fuerit imponit subditis necessitatem gerendi suos actus, iuxta normam illius.*
- 12 *Labuntur nonnulli etiam viri eruditi existimantes, obligationem effectum esse ipsius legis, & assignabilis est, lex perfecta in actu sine obligatione in actu.*
- 13 *Legis effectus proprius, & in rigore non consistit in obligatione, quā multoties non producit, sed contraxat, & praecisse in potestate, & vi quadam obligandi, quam habent leges, quam primum regantur, & constituuntur in suo esse perfecto, & intelligitur rex in S. Sequens Instit. de obligat.*
- 14 *Omnes leges statim post sufficientem promulgationem suam habent vim obligandi.*
- 15 *Minimè sufficit ad essentiam legis priuata promulgatio, sed exigitur solemnis, & publica per quā leges venire possint in communem omnium notitiam.*
- 16 *Potestas obligandi coherens legi, nisi aliā sit impedita suum actum producit.*
- 17 *Principum Legislatorum verba diligenter examinanda sunt, & ad vnguem obseruanda, quibus liberum est constituere, ut leges, vel statim ac promulgata sunt, vel post, nō usque inuentū tempus subditos obligent.*
- 18 *Illi tenentur ad legum obseruantiam, qui nouerint eas solemniter editas, aut publicè promulgatas.*
- 19 *Credendum non est quemquam ignorare Concilium penes illum in sua regione actum, & celebratum.*
- 20 *Reseruantur elegantissima verba Stephani Papa contra non obseruantes Sardicense Concilium, quibus satis euincitur sufficere promulgationem legum generalem, neque priuata requiri.*
- 21 *Lex promulgata in loco publico Curia Principis, statim suam habet vim obligandi, & nullatenus audiendi sunt illius ignorantiam allegantes.*
- 22 *Obijecitur contra supradicta Imperatoria constitutio, qua in oppositum urgere videtur in authentico, ut si cetera noua constitutiones, S. sancimus, collat. 5.*
- 23 *Exploratum est iure Pontificio unicam tantum legis promulgationem sufficere ad effectū, ut vim habeat subditos omnes obligandi.*
- 24 *Resertur opinio asserentium supradicta minimè procedere in Imperato-*

- re, & aliorum dicentium necessariū
esse promulgationem in Prouincijs
ad ligandos subditos.
- 25 Speciali ratione fuit indultum in legibus pro testamentis, ut tot promulgationes forent necessariae, scilicet in Cinitatibus Metropolitanis, & post duos menses a promulgationis tempore, qua ratione intelligitur text. in d. 5. sancimus.
- 26 Subiunguntur nonnullae considerationes pro opinione Ioannis Andreae constituentis differentiam inter Imperatorias, & aliorum Principum constitutiones, quoad dictam promulgationem, & vim obligandi ubi Prouintiarum, imo Regnorum diuersitatem.
- 27 Fortiter obijciuntur Tridentini Decretum, Sessione vigesima quarta, cap. 1. de reformatione matrimonij ad finem, quo manifeste probari videtur, aliterius quamplures requiri promulgationes.
- 28 Agitur de ratione speciali, ob quam sancitum fuit in illo Decreto Tridentini, ut tot, & tam speciales fierent illius nouae constitutionis promulgationes in singulis Diocesibus, & Parrochialibus Ecclesijs.
- 29 Ostenditur lapsos fuisse nonnullos viros doctos existimantes leges reuocatorias privilegiorum, seu gratiarum, statim post promulgationem in Curia suam vim non obtinere, & iterum expenditur dictum Tridentini Decretum.
- 30 Christus Dominus summus Legislator suspendit obligationem suae legis Evangelicae, & usque ad passionem, & interim baptisimus dignus sub confilio, non sub praepro.
- 31 Adducuntur rationes, quare fuerint obseruata legalia post Christi passionem.
- 32 Proponuntur tria genera Praepro-rum veteris testamenti, & vnum quodque declaratur, & interpretatur locus Pauli, ad Romanos capite 7.
- 33 Haereticum est existimare legem veterem seruandam esse, simul cum lege noua, & adducitur locus Pauli ad Galatas, cap. 4. ad probandum iudiciales, & ceremoniales leges Evangelica lege lata omnino cessasse, & amississe suam vim.
- 34 Assignatur ratio cur moralia veteris legis praepcepta, adhuc vim habeant, & perpetuo sint habitura, & ritum pariter ceremonialia veteris testamenti possint, lege lata a Principibus Christianis, iterum institui remissive.
- 35 Distinguitur inter firmitatem auctoritatis, & firmitatem stabilitatis, seu permanentia legum, & intelligitur textus in capite in istis. quarta distinctione.
- 36 Proponitur dicta diuisionis specialitatis ratio, & qua ratione expeditis sit, ut leges quae non recipiantur abrogentur.

CONTROVERSIA I.

Vtrũm omnes leges statim obligent,
post promulgationem.

IN primo libro hu
i tractatus cõtro
uersia nona, dũ
sermo esset de
particula ipsius
definitionis le
gis, ibi, *promulga
ta*, me tetigisse
mẽmini nonnulla, de promulgatio
ne legis, quia tamen integrum arti
culum requirit, & initio huius ope
ris pollicitus sum, quarto loco disse
rere, vtrũ lex obliget statim post pro
mulgationem: operepretium erit pre
sentem materiam de promulgatio
ne legis, clarẽ, & dilucidẽ prosequa
mur, ex cuius cognitione eruditus le
ctor (vt sepe augurari consueuimus)
utilitatem, & iucũditatem simul per
cipiet.

2 Planẽ (vt optimum sumamus ini
tium) Christus Dominus Redẽptor
noster, Ioann. cap. 3. promulgauit le
gem de suscipiẽdo baptismo, *nisi quis
renatus fuerit, ex aqua & Spiritu Sancto,
non habebit vitam æternam*, & tamen te
stẽ Augustino Epist. 19. lex illa non
statim, sed post Christi passionẽ obli
gavit, iuxta definitionẽ Concilij Flo
rentini sub Eugenio IIII.

3 Rursus leges tunc quidem confir
mari dicuntur, quando moribus vtẽ
tium cõprobantur, neque antea vim
suscipiunt obligãdi, & (quod magis
est) scimus Christum Dominum in
Crucis patibulo pendentem, legem
promulgasse, de cessatione legali, iux
ta illud Ioann. 19. *consummatum est*, &

tamen post passionem eiusdẽ Chris
ti Domini, eadem legalia, tanquam
obligatoria obseruabantur, quando
quidem D. Paulus Timotheum cir
cumcidit, actuum Apostol. cap. 16. &
iterum Iudeorum more purificatus
est, actuum 21. cap. signum igitur est,
imò argumentum euidẽs, ad probã
dum, minimẽ leges statim post pro
mulgationem obligare: etenim pro
mulgata lege de legalium cessatio
ne eorundem actuum Apostolorum
15. c. dictum est, *abstineatis vos ab immo
lacione, &c.*

4 Quin etiam, & in authenticis, vt fa
ciat nouarũ constitutiones collatio. 5.
apertẽ decisum est, leges non obliga
re, nisi post duos menses à tempore
promulgationis, nõ ergo statim post
promulgationem obligabunt.

5 Verum tamen è conuerso, funda
menta non defunt, ad probandũ, le
ges, tunc demum cum promulgan
tur institui, cap. in instis. 4. dist. & vi
detur rationi consonum, vt absque
promulgatione non obligent, cum
ignorantis consensus non sit, neque
dissensus, qui neque habet velle, nec
nolle, circa res ignoratas: proindeq;
culpa legem ignorantem, imputari nõ
debeat, cap. Apostolicẽ. de clerico
excommunicato, cum similibus, ex
quo videtur promulgationem om
ninò fore necessariam, in eoque so
lum controuersiam versari, an vnica
sufficiat promulgatio, vel plures re
quirantur.

6 Etenim vnica promulgatione, ne
quit

quit lex statim omnibus subditis innotescere, & magnum inconueniens est, imò malum nullatenus admittendum, quod euenire possit, leges ipsas obligare probabiliter ignorantes, & contra cap. 2. de constitutionibus, ibi. *re quæ culpa caret in damnum vocari non conuenit, & ibi, ne detrimentum ante prohibitionem possint ignorantes incurrere, & aduersus reg. text. in l. leges sacratissimæ, C. de legibus, & vulgare dictum, quo docemur, non habentem culpam, non posse pœnam imponi regulariter dict. cap. 2. de institutionibus. c. 2. de his que sunt à maiore parte Capituli, l. fancim. 22. C. de pœnis, reg. non debet. 22. in 6. ex quibus præsens quæstio anceps, & dubia manet vtrinque, & vt nonnulla præmittam ad sui resolutionem exposui.*

- 7 Igitur ante omnia, illud se se offert in hac parte obseruatione dignum, quod circa triplicem ignorantia speciem tradidit B. Tho. 1. 2. q. 96. art. 2. 3. & 4. & post eum Andr. Tiraq. de pœnis temperad. causa. 12. & 13. Frater Alphonsus de Castro lib. 2. de lege pœnali, cap. 19. tripliciter contingere posse leges ignorari. Primo modo per ignorantiam affectatam, quando homines consultò data opera, & ex malitia nolumus leges scire, vt liberior nostras actiones exerceamus, de qua ignorantia sermonem instituit Pontifex Maximus in cap. eos. de temporibus ordination. lib. 6. & ignorantia malitia appellatur, quam habet ille, qui cum posset, & deberet, noluit tamē scire, vt liberior peccaret iuxta illud Psalmi 35. *noluit intelligere, vt bene ageret*, refertur in cap. pen. 38. dist. talisque ignorantia, non solum culpam continet, sed & grauiorem quā scientia simplex, vt sapienter obseruabit glos. verb. *scienter*, in cap. vlt. de Officio Deleg. in 6. & in clem. 1. eodem verb. *de consanguinitate, & affini-*

tate, D. Thom. 1. 2. quæst. 6. art. 8. & q. 76. art. 4. Nauarrus in cap. cum contingat. pag. mihi 136. Couart. in cap. alma mater. 1. par. §. 10. num. 17. Castro lib. 2. de lege pen. cap. 14. fol. mihi 305. Simancas de Catholicis cap. 26. à num. 3. plures relati à Tiraq. de pœn. temperand. c. 13. n. 22. & retractus tit. 1. §. 35. glos. 4. n. 28.

- 8 Secunda dicitur ignorantia crassa, seu supina, & à Theologis negligēs, quando scilicet ob non habitam sufficientem diligentiam ignorantia non vincitur, cuius mentio fit in l. ne supina, & in l. plurimum, ff. de iuris & facti ignorantia: illi enim qui supini sunt, & iacent ociosi, negligenter, & sine cura operari videntur, ideo à re ipsa sumpto vocabulo ociosi negligētes, & supini appellantur: ac proinde eadem ratione supina dicitur illa ignorantia, quæ ex otio, & negligētia proccedit, quæ à iuris peritis crassa, supina, vel improbabilis, à Theologis vincibilis, & aliquando disoluta nuncupatur, proueniens ex negligentia, quādo quis ignorat illud quod debuit, & per mediocrem diligentiam scire potuit.

- 9 Tertia denique species ignorantia legum, quam Theologi inuincibilem appellant, & à nostris probabilis nuncupatur, ea est, quando nulla culpa potuit ignorantiam imputari, quominus legem sciret, quippe nulla præcedente malitia, nec negligētia, imò potius adhibita necessaria diligentia consequi non potuit scientiam illius rei, quam ignorauit, de qua agit text. in cap. 2. de constitution. in 6. ubi: *re animarum periculis obiectur, sententijs, per statuta quorumcumque Ordinariarum prolati ligari volumus ignorantes, &c.* quo fit vt minimè sit necessaria suprema, & nimis curiosa diligentia ad sciendum, quin potius mediocris sufficiat, vt quis dicatur probabilem habere

Qqq 5

igno.

ignorantiam, iuxta eruditè tradidit per Alphonsum de Castro dict. loco fol. mihi 286. & istius triuæ speciei ignorantie, adamusim meminit Pontifex in allegato cap. Appolice. de clerico excommunicato, nosque longiore mentionem faciemus infra in huius articuli discursu, dum eam excitabimus controuersiam, an fieri possit, quod leges ligent, etiam ignorantes.

10 Inter quas ignorantie species discilile non est assignare discrimen, non parum conducent ad ipsarum maiorem intelligentiam. Affectata namque ignorantia non minuit, quin potius culpam auget cunctam in causa, cum per se fuerit volita ex doctrina D. Thomæ, & Alphonsi de Castro, & aliorum, quos refert & sequitur Tiraquei. dictis locis. Secunda verò ignorantie species, quæ negligens, crassa, seu supina nuncupatur, minuit quidem culpam, sed non omnino tollit: ratio in promptu est, etenim licet per se volita non sit, negare non possumus aliquid habere voluntarij, cum volita fuerit in causa, dum scilicet sic ignoras ignorantia supina, crassa, siue negligenti, noluit debitam diligentiam adhibere, si putator. ff. ad l. Aquiliam, cap. in nebrari. 15. quæst. 1. quo circa semper aliquid imputandum erit, ita ignorantibus. Tandem tertia & vltima ignorantia, in eo differt ab alijs duabus speciebus, quod omnem excludat culpam, ea nempe ratione, quia nec per se neque in sua causa fuit volita, & sine voluntate manifestum est, nullam posse contrahi culpam, cap. non etiam. 15. quæst. 1. cap. meritò, cap. illa cauenda. eadem causa, & quæstione.

11 Oportet deinde lectorem admoneri, vt melius percipiat, quæ in hac controuersia dicenda sunt, quamlibet legem, quam primum lata fuerit

imponere subditis necessitatem gerendi suos actus, iuxta normam illius, quid enim aliud lex est, vt in primo articulo huius tractatus resoluiamus, quam præceptum quoddam Principis, cum accuratissimi ingenij vir, Papiuanus diffinitionum lib. 1. diffinitur legem præceptum esse commune, in l. 1. ff. de legibus, taleque Regis præceptum dictam parendi necessitatem inducat, cap. vlt. vers. quod precipitur, vel item precipit. 13. quæst. 1. ac per consequens tali necessitate, tanquam quoddam iuris vinculo subditi astringantur, eaque ratione obligatio nuncupatur ab Imperatore in princ. instit. de obligationibus. vbi dixit obligationem esse iuris vinculum, quo necessitate adstringimur alicuius rei soluendæ, secundum nostræ ciuitatis iura.

12 Audio tamen labi nonnullos etiam eruditos viros, exstimates obligationem effectum esse ipsius legis, qui (eorum pace dixerim) non satis cõsiderarunt illud esse ingenium, atque naturam cuiusvis effectus, quod ita conueniat suæ causæ, vt causa in actu producat effectum in actu, iuxta Philosophorum sententiã, teste Aristotele illorum Principe lib. 2. phisicorum, cap. 3. & Romani Pontificis doctrinam, rectè intellectam, & expensam in cap. cum cessante de appellationibus, vnde cum assignabilis sit lex perfecta in actu, sine obligatione in actu, coacta iuris ratione, & ex principijs Philosophiæ cogimur asserere, obligationem non esse effectum legis, cuius breuissimi discursus minor propositio, in qua tota vis argumenti consistit probatur data instantia, quæ sufficit ad tollendam contrariam consequentiam (vt dialectici dicunt) in lege perfectè lata, & rogata cuius obligatio in tempus differtur, sicuti legimus in authentico, vt facte

non

nouæ constitutiones collat. 5. procedit ergo consequentia.

- 13 Verius igitur est, & tenendum, legis effectum propriè, & in rigore nõ consistere in obligatione, quã multoties nõ producit, sed dumtaxat, & præcisse in potestate, & vi quadam obligandi, quam habent leges, quam primum rogantur, & constituuntur in suo esse perfecto, quam veritatẽ cum præsensisset Imperator, in s. sequens. Instit. de obligation. non sine mysterio, quinimò consultò, & data opera, dum enumerauit obligationũ species, easq; nõ quomodo cũq; neq; ex quocũq; capite, sed per differentias quarũ causarũ cõstituit in hæc verba, *sequẽs diuisio in quatuor species diuiditur, aut enim ex contractu sunt, aut quasi ex contractu, aut ex maleficio, aut quasi ex maleficio*, iure optimo prætermisit membrum illud obligationis, quam effectum esse legis nonnulli grauissimũ Doctores comminiscuntur, quasi habuerit (vt re vera habuit) pro cõtanti Iustinianus Imperator, quod cum lex non sit causa in actu alicuius obligationis, quemadmodũ causæ illæ quarũ in d. s. sequẽs. mētio fit, scilicet cõtractus, quasi cõtractus, delictũ, quasi delictũ, & ipse per differentias suarum causarum aucuparetur obligationum numerum, nullo modo posse inter obligationũ species annumerari obligationem ex lege, quæ nullius obligationis est causa in actu, sed solum in potentia, iuxta proximè dicta: qui verissimus pariter, & subtilissimus erit intellectus, nec nõ elegans in posterum declaratio ad d. s. sequens.

- 14 Quibus sic præsuppositis, tribus præcipuè cõclusionibus respondẽdũ erit dubitationi propositæ. Prima cõclusio est, facta iussuanti promulgatione, omnes leges, statim actu obligat, nisi contrarium appareat de mente

Legislatoris: probatur sequentibus considerationibus. Primo quia omnes leges, statim post sufficientem promulgationem, suam habent vim obligandi, nec dabilis est lex, quæ tali vi, & potestate careat, sed sic est, quod omnes leges cum primũ sufficienter promulgatæ sunt, verè sunt leges, ergo statim vim obligandi sortiuntur, quod verè sint leges, patet ex eo, quod habent omnia sua essentialia, de quibus latè diximus ad art. 1. huius tractatus, & probat text. in d. c. in istis, ibi, *dum promulgantur*.

- 15 Si tamen scire cupis, quid sibi velint illa verba dictæ cõclusionis, post sufficientem promulgationem, respondẽdo, vsurpari ad denotandum minime sufficere ad essentiam legis priuatam promulgationem, puta ad auriem vnius, sed exigi solemnem, & publicam, per quam leges venire possint in cõmunẽ omnium notitiã. c. 1. de postulatione Prælator. d. l. leges sacratissimæ. C. de legibus.

- 16 Ideo autẽ statim actu obligat, post sufficientem promulgationem, quia potestas obligandi cõhærens legi, nisi aliàs sit impedita suum actum producit, frustra enim (vt habet vulgare prouerbiũ) potentia est, quæ nõ reducitur ad actum.

- 17 Denique ex eo adieciimus exceptionẽ illã, *nisi cõtrarium appareat de mente Principis, seu Legislatoris*, quia actus agentium non operatur ultra eorũ intentionẽ, l. non omnis. ff. de certũ petat. l. in cõditionibus, ff. de conditionibus, & demonstr. perspicuum autẽ est, legẽ ipsam actũ esse Legislatoris, igitur in eo exercendo, nec possunt, nec debet leges, & statuta operari ali quid ultra eorũ intentionẽ, imò Principũ Legislatorũ verba diligẽter examinanda sũt, & ad signũ obseruanda, quibus liberũ est cõstituire, vt leges, vel statim, ac promulgatæ sũt, vel post nõ

vi.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

vsq; in certū tēpus subditos obligēt.
 18 Ita tamen, vt quando constitutio
 nes solemniter edantur, aut publicē
 promulgantur, necessarium nō sit ip
 sarum notitiā singulorum auribus
 per speciale mādatur, vel litteras in
 culcare: sed id solum sufficiat, vt ad
 eius obseruantiam teneatur, qui no
 uerit eas solemniter editas, aut publi
 cē promulgatas.

19 Qua ratione legimus, & Ecclesię
 monumenta testātur, cōtra quosdā,
 qui Sardicēse Cōciliū nō seruabāt,
 eo prętextu, qđ illud nō habuissēt, aut
 percepissēt, Canonica auctoritate
 fuisse processum, qđ eis nō facile fo
 ret credēdū, cū idē Conciliū penes
 illos in suis regionibus actum fuerit,
 & receptum, nec esset verisimile ad
 illorum, non peruenisse notitiā.

20 Quorū petulantia elegantissimis
 verbis reprehendit Stephanus Papa
 clero scribens Cōstantinopolitano,
 quę sic se habent, & referuntur ā Gra
 tiano in cap. quod dicitis. vlt. i. 6. dist.
quod dicitis (inquit Stephanus Papa)
neque Sardicēse Conciliū, neque Decreta
alia vos habere Sāclorū Pōtificū, non facile
nobis facultas credendi tribuitur, maxime
cū Sardicēse Cōciliū, quod penes vos in ve
stris regionibus actū est, & omnis Ecclesia
recipit, qua ratione cōueniret, vt hoc sācla
Constantinopolitana Ecclesia abijceret, &
vt dignū est, non retineret? haecenus Ste
 phanus Pōtifex Maximus, quibus dis
 sertissimis verbis satis euincitur, suf
 ficere promulgationē legū genera
 lē, neque priuatā requiri, ad singulo
 rū aures: tū etiā, & manifestā induci
 coniecturā exactę notitię constitu
 tionū, ex eo, quod in nostris regioni
 bus editę sint, & publicatę, atque re
 ceptę, pręsertim si ā multis publicē
 caperint obseruari: & in specie Sar
 dicēse Conciliū auctoritate Nico
 lai Papę fuisse receptū, ex quo etiam
 argumētū desumitur ad probandum

iure optimo Stephanum Papā audire
 noluisse, eos qui dictū Conciliū,
 (vt dignum erat) non solū non reti
 nebant, sed abijcere illius Decreta
 contenderunt.

21 Tertia conclusio, lex promulgata
 in loco publico Curię Principis, ita
 tim suam habet vim obligandi: pro
 batur ex dictis ad primā cōclusionē,
 dum resoluiamus, omnem legem sta
 tim post sufficientem promulgatio
 nē, suam habere vim obligādi, at
 promulgatio facta in Curia Principis suf
 ficiens est, igitur statim lex ipsa post
 promulgationē in Curia vim fortie
 tur obligādi: quod autē sufficiat talis
 promulgatio, patet ex eo, quia alibi
 facta, non rederet legē ipsam subdi
 tis notam, ac in tali loco: solēt enim
 in solemnī loco Curię subditi con
 uenire, ad sciendā sui Legislatoris vo
 luntatem, ad eum scilicet locum, in
 quo negotiatio exercetur, nō ad lo
 cum remotum, sed euidentem, vt si
 dixerint, se ignorasse litteras, seu le
 ges, vel non obseruasse quod propo
 situm erat, id est publica voce pręco
 nis intimatum, cum multi legerēt, cū
 que palam esset propositum, nullate
 nus audiendi sint, vt aliās in non dis
 simili specie Vlpianus dicebat in l.
 sed et si pupillus. §. de quo palam. ff.
 de in iustitia a cōtione, consequens er
 go sit, veram esse tertiā hanc assertio
 nē, qua dicimus, legē promulgatā in
 loco publico Curię Principis, statim
 suā habere vim obligādi, quā placidē
 recipiūt Dominicus de Soto vnicū
 sacrarū litterarum columen lib. i. de
 iustit. q. i. art. 9. Ludouicus Gomez.
 in procēmio regularum. q. 2. pag. 29.
 ex antiquioribus Ioann. Andr. super
 data Sexti Decretalium, glof. vltim.
 Panormit. in cap. nouerit. ad finem
 de sententia excommunicat. Cardi
 nal. in procēmio Clementinarum, §.
 Vniuersitati. n. 5.

Reli-

22 Reliquum ergo est, vt argumenta initio proposita diluamus, non tamē eo ordine, quo à nobis recitata sunt, ne dicat tertiā, & vltimē cōclusioni obftet Imperatoria constitutio, quæ in oppositū vrgere videtur, in authenticis, vt factæ nouæ constitutiones d. §. sancimus, collat. §. quatenus decreuit Imperator, non valere, nisi postquam per Ciuitates Metropolitanas fuerint promulgatæ: difficilis profectō tex. qui penit' euertere, & labefactare videtur supradictā cōclusionē.

23 *¶* Clasci ferē omnes post Ioān. Andr. & reliquos nuper citatos, dicunt, d. §. sancimus, nō obtinere in legib' Papæ, cum exploratum (inquiunt) sit iure Pontificio, vnicā tantū legis promulgationem sufficere, ad effectum, vt vim habeat subditos omnes obligandi, c. t. ibi, sed id solum sufficit de postulatione Prælator.

24 Alij asserunt cōclusionē nostrā in Imperatore minimē procedere, alij eā funditus euertūt, cōtendētes. d. §. sancimus in quibuscumque legibus procedere etiā si Pontificiæ sint dicētes necessariā esse promulgationē in Prouintijs ad ligandos subditos, Beuotius in c. 2. n. 52. de cōstitut. Immo la col. 3. Abbas sibi contrarius. n. 7. Dec. 2. l. c. Felin. n. 9.

25 Vera tamē resolutio est. d. §. sancimus, specialiter procedere, in legib' circa testamēta, & vltimas voluntates rogatis, in quib' specialis adest ratio multiplicandī promulgationes per Prouintias, vt exprimit illa verba, *sancimus igitur ex illo nostras cōstitutiones, quæ pro testamētis sunt valere, ex quo in cōmune facta sunt manifestæ in Prouintijs autē ex quo discreta per Metropolitanas pūli facta sunt, vel postea facta fuerint, iūctis verbis statim seqq. ibi, in quibus inest specialis ratio circa testamēta, ne legū ignorantia, secundum quod dudum tenuit testamēta homines facientes videantur prauariuari legē, & rursus, ibi, vt autem*

apertius causa declaretur, &c. & ibi, sic nulli omnino erit declinario, vt nostrā custodiat legē, & tandē, ibi, nō enim volumus deficientiū infringi voluntates, omnibus siquidē studemus modis ratas eas cōstituere, quæ omnia & singula verba aperte denotāt, speciali ratione fuisse indultū, in legibus pro testamētis, vt tot promulgationes forent necessariae, scilicet in Ciuitatibus Metropolitanis, & post duos menses à promulgationis tēpore, &c. quæ in d. authentic. §. sancimus continentur.

26 Quod si quis Ioannis Andree, & aliorū cupiat sententiā defendere, assignantiū limitationē in legibus Imperialibus, vt ex eo in d. §. sancimus, tot promulgationes fuerint requisitæ, quia sermo erat de Imperatoris cōstitutionibus, quasi secus in cæteris legibus, non abs re ad suā sententiā stabilicdā cōsiderauerit, quā multū Populi Imperatori subint, atq; inde multæ Respublicæ inter se diuersæ, l. cūctos populos, C. de Sūma Trinitate, quā ob rē dubiū non est, quin singulari iniuria Populi afficerētur, si alibi quā in suis Prouintijs promulgarentur leges: & ad specialitatis rationes proximē cōsideratas, & expensas, ob quas Imperator in d. §. sancimus, speciatim de legibus testamētōrū loquutus fuit, facillē poterit respondēti in omnibus quidē legibus, nedū in cōstitutionibus testamētōrū, locū habuisse decissionē. d. §. Sancimus, propter dictam etiā rationē specialem, quæ in legibus Imperatoris verisatur, ob prouintiarum, imō Regnorum diuersitatem.

27 Verum adhuc prædictæ tertiæ cōclusioni, quæ statuimus, legem promulgatam in loco publico Curie Principis, statim suam habere vim obligandi grauissimē contradicere videntur sacrosancti Concilij Tridentini specialissima verba, scissione 24. cap. 1. de reformatione matrimonij

ad finem, ubi ordinarijs præcepit sancta Synodus, ut quam primum possent curarent, Decretum illud Populo publicari, ac explicari, in singulis suarum Diocesum Parrochialibus Ecclesijs, idque in primo anno, quam sapissimè fieret: deinde verò quoties expedire viderint: & decreuit in super Cōcilium, ut præfatum Decretum in vnaquaque Parrochia suum robur, post triginta dies habere inciperet, à die primæ publicationis, in eadem Parrochia factæ numerandos. Ecce lector eruditè text. per difficilem, quo manifestè probari videtur, non sufficere leges Ecclesiasticas in Curia Principis publicari, sed ulterius quam plures requiri promulgationes, sicuti præcepit Concilium in singulis Parrochialibus Ecclesijs, & quam sapissimè, & quoties Episcopis expedire visum fuerit, & quod non obligabunt, nisi post triginta dies, à die primæ publicationis, quo argumento nulli evidētius, aut fortius inueniri, aut excogitari posse, ipsamet profecto verborum cōtextura Concilij satis demonstrat.

28 Nouiter tamen (ut dici solet) illa: to vulnere nouum par est adhibere remedium, si cōsideres, tantum abesse, ut locus ille nobiscū pugnet, qui nūmō per argumentū ab speciali nostrā potius sententiā, & conclusionē cōfirmet, si rursus expēdas, ratione speciali præceptū fuisse in illo Decreto, ut tot, & tā speciales fieret illius decisionis, seu nouæ constitutionis promulgationes, in singulis Diocesibus, & Parrochialibus Ecclesijs, quippe nouū erat, & percelebre Cōcilij Decretū circa irrationē clādestinorū, & intimari Populo statim, & sapissimè necesse fuit, non in Regnis, aut Prouincijs duraxat, sed etiā in priuatis, & peculiaribus Parrochijs, ut illi cō omnibus innotesceret, nec quis-

piā in re tāti momēti vti posset ignorantia illi? percelebris Decreti excusatione, nec tā salubria præcepta, quæquā lateret, sicque præfatæ speciales promulgationes, & peculiariæ causæ, ob quas sancta Synodus vehementer optauit, sic promulgari Decretū illud, manifestè ostendū, stare regulā in contrariū, ut sufficiat cæteras leges, & Principum cōstitutiones in Curia publicari, etiā si reuocatoriæ fuerint aliarū legū, & cōstitutionū.

29 Vt hinc intelligat iuuentus, quam insigni errore lapsi fuerint nonnulli docti, qui existimarunt, leges reuocatorias priuilegiorum, seu gratiarū, quales passim eduntur à Romanis Pontificibus, ad restringēdum indulgentiarū excessum, statim post promulgationem in Curia, suam vim nō obtinere, quo ad omnes, nec ligare subditos extra Curiam existentes, quamdiu in suis Diocesibus leges illæ non fuerint promulgatæ. Etenim eorū opinio, nullo sanè iuris fundamento fulcitur: imò cum ad tollendam consequentiam sufficiat dare instantiam, sunt nonnulli casus in quib⁹ reuocatoriæ leges, statim post promulgationem in Curia, proculdubio suam vim habent obligandi, quo ad omnes: exempli gratia, reuocatoriæ spectatiuarum, quarum mentio fit in cap. vltim. §. 1. ibi: *que editionis tempore*, de concessione præbendæ, lib. 6. nec non, & in specie. l. pen. C. de Decurionibus, lib. 1. vbi text. optimus agēs de lege reuocatoriæ, quorū rōdā priuilegiorū, quæ nihilominus, ex die quo promulgata est, suā vim habuit obligadi, ut indicat illius text. verba Imperatoris Anastasij, ibi: *vide licet constitutione diuine memoriae Constantini, ex die quo promulgata est, sua vice obvenire*, &c. & denique ex dicto Tridentini Decreto, qui (ut dicebam) cum specialiter procedat circa

imitatione clandestinorum, firmat sine dubio regulam in contrarium in reuocatorijs etiam constitutionibus, qualis fuit illa Cœciliaris constitutio, quæ antiqua Decreta reuocauit, & veteres Canones subtulit, & futuris temporibus nouam formam, & modum matrimonij imposuit.

30 Ad illud autem (vt ad solutionem argumentorum reuertamur) quod in priori argumento attingere capimus, circa obligationem baptismi, nõ erit difficile respondere, Christum Dominum Summum Legislatorem suspensisse obligationem suæ legis Euangelicæ, vsque ad passionem, vt patet ex illo verbo, *consummatum est*, ac proinde interim baptismum sub consilio vixisse, nõ sub præcepto, secundum tradita per Soto lib. 2. de iustit. q. 5. art. 4.

31 Argumentum verò de obseruantia legalium, post Christi passionem, tollitur etiam non cum difficultate, si asseras legalia, tunc temporis obseruata fuisse, non tanquam obligatoria, sed ob occurrentes circumstantias, temporis, loci, & personæ, vt patet ex auctoritatibus in argumento citatis, idque sane pro illo tempore licitum fuit, ne ceremoniæ, quæ paulò ante, hoc est ante Christi passionem erant sanctæ, subito in abominationem conuerterentur, nec nõ, & in honorem sepulture Synagogæ, ne cum ignominia sepeliretur, ita Soto vbi supra, cum communi Theologorum, post D. Thom. 1. 2. q. 103. art. 4. & antea tradiderat Magnus Pater Augustinus. d. Epist. 19.

32 Postmodum tamen, Euangelio iam sufficienter promulgato, nequaquam licita fuit legalium, hoc est ceremoniarum obseruantia, iuxta resoluta à prædictis Patribus; ad cuius exactiorem cognitionem breuiter prænotabis. Preceptorum veteris testamenti, quædam esse iudicialia, quædam moralia, quædam etiam ceremonialia: iudicialia quidem perti-

nent ad iustitiam hominibus exhibendam, iusque vnicuique tribuendum: moralia ad dictamen legis naturalis spectant: ceremonialia verò de his agebatur, quæ ad cultum diuinum, ad reuerentiam, honorem, & obsequium Deo exhibendum statuebantur: ex iudicialibus leges veteris testamenti celsentur, quas obseruare iudicibus ipsis incumbere, vt proximo redderetur, quod suum esse constaret, paxque & concordia abque vilius iniuria turissi-
mè custodiretur: ex moralibus deducere iudicandum est, quoddam quasi innatum præceptum, vt virtutes ipsas exerceamus, nihilque agamus, aut patiamur fieri ab ipso naturali iure alienum. Denique ex ceremonialibus ausuisse censeretur, quod scribit B. Paulus ad Rom. c. 7. *ibi sitque lex quidè sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum*. Etenim vt sapienter interpretatur S. Thom. à cæteris Theologis, passim receptus. 1. 2. q. 99. art. 4. quo in loco dicta præcepta commemorauit, prædictis verbis Paulus Apostolus, per mandatum sanctum, intellexit ceremonialia: per iustum iudicialia, & tandem per bonum, moralia: quidquid glossæ in c. ult. 6. dist. 8. & in c. 1. de decimis in 6. citata per Iasonem in l. 1. n. 35. ff. si ceterum petatur, Felinum in c. translatio de constitutionibus, alia vtatur distinctione, imperfecta sanè, & minus me admittenda, teste Florentino. 2. part. tit. 14. cap. 5. Cardinal. Sancti Sixti, vulgo Forrecremata nuncupato, in dict. cap. vltim. & communis Doctorum in d. cap. 1. de decimis in 6. & tradita per D. Thom. dict. quæstio. 99.

33 Leges ergo iudiciales & ceremoniales Euangelica legelata omnino cessauerunt, & amiserunt vim, & potestatem Preceptorum, quâdoquidè translatio sacerdotum necesse fuit, legibus quoque translatione fieri, vt idem

B. Pau.

80 Tract. de legib. & const. Principum, &c.

B. Paulus dicebat ab Hebræos cap. 7. Quod usq; adeo verū est, lege, scilicet à Christo Domino nostro lata veterē legē antiquatā fuisse, vt hereticū sit planē, existimare legē veterem seruandam esse, simul cum lege noua, sicuti apparet actum Apostolor. cap. 15. ac diligenter explicuit Alphonsus de Castro de hæresibus, dictione *lex*, post Augustin. in libr. de hæresibus. Vnde D. Paulus manifestissimè testatus est, eiiciendam esse legem veterem, quæ tanquam ancilla fuit legis Euangelicæ, qui ad Gallatas scribens cap. 4. allegauit ad propositum celebre sacre scripturæ testimonium: *ei jee ancillam, & filium eius, non enim erit heres filius ancilla cum filio libera: itaque fratres non sumus ancilla filij, sed liberae, quia liberae Christus nos liberauit, & prius cap. 3. eiusdem Epistolæ ad Gallatas, sic scripsit Apostolus, prius autem quā veniret fides sub lege custodiebamur, cōclusi in eam fidem, quæ erat reuelanda: itaque lex pedagogs noster fuit in Christo, vt ex fide iustificemur: at ubi venit fides iam non sumus sub pedagogo, quibus disertissimis verbis misericè ostendit Paulus, omninō post Euāgelicam legem cessasse præcepta iudicialia, & cærimonialia.*

34 Quod si inquiras cur moralia veteris legis præcepta, adhuc vim habeant, & perpetuo sint habitura: respondeatur ex traditis, & sapienter explicatis per Dominicum Soto, lib. 2. de iustitia & iure, quæst. 5. artic. 4. conclus. 2. id non euenire ex auctoritate veteris legis, sed quia Christus Iesus Redemptor noster, ipsi, met moralia præcepit in lege Euangelica ob eandem rationem, quā in lege naturali præcepta erant, quare nihil inconueniens, imō necessarium est, vt obseruentur. Vtrum autem pariter cærimonialia veteris testamenti possint lege lata à

Principibus Christianis iterum institui, resoluit D. Thom. prima secundæ, quæst. 104. artic. 3. & 2.2. quæst. 87. artic. 1. in solutione quæstion. ad quem veluti ad fontem aquæ viuæ, & totius doctrinæ, & veritatis exemplar, libentissimè lectorem remittimus, cum modo non vacet ea de re disputare.

35 Denique ad aliud argumentum, quamquam turbato ordine, vt respondemus, quod formauimus initio huius articuli, & controuersie, statim post obiectionē promulgationis legis de suscipiendo Baptismo, quo dicebamus leges, tūc quidē confirmari, quando moribus videntium comprobantur, & non antea, oportebit distinguere inter firmitatem auctoritatis, & firmitatem stabilitatis, seu permanentiæ. Dupliciter enim firmanur leges auctoritatiuè scilicet, & permanenter, vt ita loquamur: sanè firmitate auctoritatis, satis firmanur leges per promulgationem, vt dicebam ad priorem conclusionem: firmitate vero permanentiæ non ita, sed postquā moribus videntium comprobate sunt: in quo intellectu sapenūmērō publicè legendo, interpretatus sum, text. non sic vulgō intellectum in d. cap. in istis. 4. d. ibi: *tamen cum fuerint instituta, & firmata, non licebit iudici de ipsis iudicare, sed secundū ipsas*, ubi illud verbum *firmata*, accipiendum est de firmitate, & stabilitate permanentiæ, quando moribus videntium leges comprobate sunt.

36 Cuius diuisionis, specialitatis ratio ellegans quidem est, nam cū lex debeat esse possibilis, utilis, & moribus subditorum conueniens, capit. erit autem lex eadem dist. 4. consequens est, vt si à subditis non recipiatur, eo ipso, tanquam iniusta, vel per ipsum legislatorem, vel per populi

non vsum abrogetur, vt communi-
ter tradunt interpretes in d. cap. in
istis, & ibi Cardinalis Sancti Sixti,

ex quibus soluta manent difficulta-
tes propositae in principio, & contro-
uersia soluitur.

Summaria ad Controversiam 2.

1 **S**I ignorantes legibus non ligeren-
tur sensu, daretur eis venia cir-
ca penas praescriptas per tales
leges.

2 Obligatio legis omnes illos astringit, in
quos praecceptum dirigitur, nulla sa-
cta distinctione scientium, seu ig-
norantium.

3 Constantis est omnium fere Doctorum
sententia, leges, seu Principum con-
stitutiones, ligere etiam ignorantes,
quando habent clausulam decreti
irritantis: ex quo principio effi-
cax conficitur argumentum ad prob-
bandam legibus ligari ignoran-
tes.

4 Ob praefatum argumentum gravissimi
iuri negaverunt leges etiam, cum clau-
sula decreti irritantis ignorantes li-
gare, & si contrarium cum commu-
ni tenendum sit.

5 Assignatur discrimen inter facta
contra legem ordinantem, vel pre-
cipientem duntaxat, & contra le-
gem prohibentem, cum clausula irri-
tanti, vel formam actus respicien-
te: & regulare est, vt omnia ea quae
sunt contra legem directe prohi-
bentem ipso iure non valeant, nisi
aliud colligatur ex verbis, seu men-
te Legislatoris, aut alijs coniectu-
ris.

6 Mens Principis ipsiusque voluntas
regis statuta, constitutiones, & le-
ges, primumque locum tenet, &que
ad id, vt quantumcumque lex simpli-
citer, & directe aliquid prohibeat,
nihilominus valitura sint, quae in co-
trarium geruntur, ubi ex verbis, me-
te, aut aliunde colligatur, voluisse Le-

gislatorem actum sustineri: & clau-
sula decreti irritantis, nihil opera-
tur magis, quam, si non apponeretur,
ad comprehendendos ignorantes, si ipsi
alias ex natura legis non comprehen-
duntur.

7 Adducuntur elegantissima verba In-
nocentij in cap. 1. de excess. prob. ex
quibus perspicue deducitur leges se-
mel latas, & promulgatas sub-
ditos ligare, sine sciant, sine igno-
raverint ipsarum legum tenorem,
imò pronuntiationem, & promulga-
tionem.

8 Multa iura aperte constituunt, ignoran-
tes, quantumcumque probabilem ig-
norantiam habuerint, adhuc legibus
astringi.

9 Referuntur qui expresse dixerunt per
promulgationem legis in Curia Prin-
cipis factam, ignorantes, minime li-
gari, & illorum adducitur funda-
mentum.

10 Proponuntur diverse acceptiones hu-
ius verbi, ignorantia, & cuius-
que acceptionis adducitur diffi-
nitio: & quod aliquando verbum, ig-
norantia, errorem importet, qui di-
cit iudicium falsum contra verita-
tem.

11 Semota malitia, vel negligentia, ig-
norantia ex se non importat ali-
quam culpam peccati, & manife-
stum est voluntatem, ignorantem
habere non posse, & intelliguntur
iura in cap. proposuisti. §. 2. distincta.
& in cap. turbatur, in principio. 1.
quest. 4.

12 Vbi malitia, vel negligentia praecedat
satis per accidens, & indirecte datur

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

- voluntas in ignorante.
- 13 Distinguitur inter ignorantiam causalem, & concommittantem, & intelligitur textus in cap. excellētissimus. 11. quæst. 3. & in l. 1. ff. de legibus, ut tam sponte, quam ignorantia commissa delicta voluntaria sint, ut hic explicatur.
 - 14 Propter præcedentem malitiam, & negligentiam imputatur peccatum, & datur voluntas in sic ignorante, intelligiturque textus in cap. 1. §. neque obstarēt, de concessione præbende.
 - 15 Leges penales quo ad suas penas non obligant ignorantes nō penales vero sic.
 - 16 Opinio quæ habet leges post promulgationem ligare ignorantes, intelligenda est, quo ad cetera per leges disposita seclusis penis: altera quæ contendit minime ligari ignorantes, præcedit quo ad penas legibus præscriptas, quo ad quas ignorantes non obligantur.
 - 17 Lapsus duorum mensium ad legis

obligationem, non requiritur, reiecit sententia, glossæ in c. 2. de constitutionibus. verbo, ante prohibitio-

nem.

- 18 Decretum irritans in lege adiectum, non ligat ignorantes, quando habet rationem penæ: leges autem, ac Principum constitutiones, privilegia constituentes, & si tale decretum irritans non habeant, ligantur ignorantes, & habent privilegium, ne excommunicetur, non ligatur excommunicatione sui Episcopi ignorantis tale privilegium, & concessa alicui facultate conferendi, Episcopo penitus interdicta videtur.

- 19 Leges, constitutiones, seu mandata Regum, aut Romanorum Pontificum, nullo astringunt, nisi postquam ad notitiam pervenerint eorumdem, aut nisi post tempus infra quod ignorare minime debuissent, secus in privilegiis, seu concessionibus specialibus, in quibus sufficit, quod ad illorum quibus conceduntur notitia perveniant.

CONTROVERSIA 2.

An leges, seu constitutiones Principum, statim post legitimam promulgationem, ligent ignorantes.

1

Dubium hoc valde controversum est, neque satis expeditum apud interpretes, ligentur ne statim ignorantes, facta legum promulgatione legitima: in qua difficultate duas inuenio præcipuas inter se pugnantibus opinionibus, quarum

quælibet fundamenta habet, nō modo nō continentenda, sed fortia illa quidē, & quæ suā partē convincere videntur. Si enim ignorantes, legibus nō ligarentur, frustra daretur eis venia circa penas præscriptas, cum absolutio vinculum supponat, vulgato. c. ad dissolvendum, de desponsatione impuberum, & tamē vidimus, multoties multipliciterque consuevisse iura ignorantibus

- bus venia indulgeret. c. proposuisti, ibi. *his ignoratib*. 82. dist. & alibi sepe.
- 2 Deinde obligatio legis omnes illos astringit, in quos præceptum dirigitur. c. vi. ver. *quod præcipitur*. 14. q. i. Sed sic est, quod præceptum legis, dirigitur in omnes subditos, nulla facta distinctione scientiū, seu ignorantū, vt argutē intrēdit Vlpianus in l. i. ff. de legibus, ibi, *cōmune præceptum* (interpretor ego, id est tā ignorantia, quam scientiū) & in c. vi. ibi, *omnes astringit*, de constitution. igitur omnes ligantur legitima promulgatione facta, modo eam scierint, modo ignorauerint.
- 3 Præterea quia cōstans est, omniū ferē Doctōrū sentētia, leges, seu Principū cōstitutiones, ligare etiā ignorātes, quando habent clausulā decreti irritatis, ergo cōcedere tenētur absolūtē, & simpliciter, absq; tali clausula, pariter ignorantes legibus obligari: antecēdēs fuit de mēte Panormitani in procemio Clemētinar. & plurium, quos retulit Felin. in c. 2. de constitutionib. limit. 4. Nauarr. in man. c. 23. n. 43. cōsequentia probabo, simul & clausulā decreti irritantis nihil afferre, quo magis ligare possit lex, eam ignorantes, quā ligaretur, si talem clausulam non haberet: aliās enim sequeretur, decretū irritans sufficiens esse ad ampliandā legē ad personas sub ea nō cōprehensas, putā ignorantes, consequēs autē falsum est, quandoquidē semper, & vbique talis clausula accessoria est, & violaretur regula *accessorium*, de regulis iuris in 6. necnon decisio text. in Clem. i. ibi, *ad quam non attendam*, de præbendis: fatendum ergo est, omnino legem, etiam sine illa clausula decreti irritatis ligare ignorantes.
- 4 Quod argumentū, tantū potuit apud Ioannē Crorū in Lomnes populi. n. 23. ff. de iustit. & iure, Andream

ab Exea in d. c. 2. de constit. nu. 51. & quosdam alios per Felinum relatos ibidē, limit. 4. vt recesserint ab Schola cōmuni, negantes, leges etiam cū prædicta clausula decreti irritatis ignorantes ligare. Et si cōtrarium cum cōmuni sentētia tenēdum sit, cū non minorē virtutē habeat lex, ad ligandos ignorātes, quā sententia. c. 1. de re iudicata, & sentētia ipsos ignorantes liget, iuxta tex. in c. 1. §. adijciebat, de concessione præbendæ lib. 6.

- 5 Illud enim discrimen assignari follet, inter factā cōtra legem ordinantem, vel præcipientem dumtaxat, & contra legē prohibentē cum clausula irritanti, vel formā actus respicientē, vbi mens Legislatoris ex coniecturis collecta, talis fuit, vt contra factū, nullitatem voluerit inducere: quod aduersus legē prohibentē, cū clausula decreti irritantis, quidquid factum fuerit irritum est, & innanē. Secus si fiat cōtra legem ordinantē, vel præcipientem, valebit mero iure. l. 2. & 3. C. de sententijs, ex breuiloquo recitandis, vbi Bald. & Salicetus, Alexand. conf. 124. col. 2. lib. 4. Ias. num. 18. in l. non dubium. C. de legibus, & in l. i. num. 10. ff. de liberis & posthum. Dec. num. 8. in c. 1. de testibus, Crotus in l. qui Romæ. §. duo fratres, à num. 5. ff. de verborū, Menchaca de successione. creatione, §. 4. num. 17. ver. *contrariam*, & regulare est, vt omnia ea, quæ sunt contra legem, simpliciter, & directē aliquid prohibentem, ipso iure non valeant, nisi aliud colligatur ex verbis, seu mente Legislatoris, aut alijs coniecturis, quod satis expressum est, in d. l. nō dubiū, ibi, *contrahere prohibentem*, & ibi, *prohibuisse sufficiat*, & passim in sequentibus: sub quo decreto planū est, cōprehendi omnes leges, quæ directē aliquid negant, & per verba negatiua cōcipiuntur, annumerādæ,

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

in his quæ Princeps prohibens fieri
nō vult, iuxta cap. vlt. ibi, *vetat &c.*
3. dist. glo. in l. legis virtus. 7. vers. *sed*
non est. ff. de legibus.

6 Leges verò aliquid ordinantes, vel
præcipientes, per verba affirmatiua, li-
cet in cōsequentiā prohibeant. l. cū
ita legatus sit. 62. vers. *quæ enim Titio nu-
bere iubetur, ceteris omnibus habere probi-
betur.* ff. de cōditionib. & demonstrat.
tamen quia directē non prohibet, le-
ges prohibentes, minimē nūcupatur,
imò ab eis distinguuntur. d. l. legis vir-
tus. d. c. vlt. ac subindē gesta in cōtra-
riū mero iure valent, nisi ex clausula
irritatē, verbis, aut mente, aliud colli-
gatur. Mens enim Principis ipsiusq;
voluntas regis statuta, cōstitutiones,
& leges, primumq; locū tenet, vt de
volūtate testatoris aiebat Consulatus
in l. in conditionibus primum locū.
ff. de conditionib. & demonstrat. vsq;
adeo, vt quantūcūq; lex simpliciter,
& directē aliquid prohibeat, nihilo-
minus valitura sint, quæ in contrariū
geruntur, vbi ex verbis mēte, aut aliū-
dē colligatur voluisse Regē Legisla-
torē actum sustineri. Ex quibus si be-
nē perpendantur, planum, & apertū
relinquitur, verissimū esse assumptū
in argumento, scilicet leges habētes
clausulam decreti irritantis, etiam
ignorantes ligare, & cum probaueri-
mus e conuerso, dictam clausulam
nihil operari magis, quam si non ap-
poneretur ad cōprehēdēdos ignorā-
tes, si ipsi aliās ex natura legis nō cō-
prehenduntur, ex vtraque parte diffi-
cultatē, & ambiguitatē habere vide-
tur argumentū, & si (vt diximus) ve-
rissimum sit, tantum posse decretum
irritans legibus adiectum, vt faciat le-
ges ignorantes etiam ligare.

7 Quā doctrinā vltius probat, atq;
confirmat Innocentius. III. in d. c.
1. de cōcess. Præben. §. adijciebatur,
cuius verba referre libuit, quia miri-

ficē exprimunt ignorantes etiam, tā
legibus, quā sententijs ligari, *Ad-
ijciebatur in super* (inquit Innocētius)
quod cum sententijs statim ardeat etiam ig-
norantem: quoniam si contra Prælatus a-
liquem absentem deposicionis sententia pro-
feratur, contrarius quos in se ignorantes,
postea vt Prælatus, nullum robur obtineat
firmitatis: & in supradictis litteris irri-
tum decernimus, & innand, quidquid su-
per huiusmodi Præbenda, vel Dignitate,
contra nostram contigerit attentari man-
datum: Collatio, quam idem Episcopus post
tale nostrum decretum (siue illud ignora-
uerit, siue non) de præsata Propositura
per se, vel per alium fecerat, non vale-
bat. Hactenus Innocentius. III. ex
cuius disertissimis verbis perspi-
cūē deducitur, leges semel latas, &
promulgatas, subditos ligare, siue
scierint, siue ignorauerint ipsarum
legum tenorem, imò pronuntiatio-
nem & promulgationem.

8 Rursus eadem pars confirmatur,
ex multis iuribus apertē constituen-
tibus, ignorantes, quantumcumque
probabilem ignorantiam habue-
rint, adhuc legibus astringi, text. in
authent. vt factæ nouæ constitutio-
nes. §. sancimus, collatione. 3. ibi,
*nec legis ignorantia, & ibi, cur enim in-
culpabimus eos, qui positas nostras ignora-
uerint constitutiones &c.* text. quem ibi
ad id notat Bart. in l. penult. ibi, *ex die
quo promulgata est.* C. de Decurionib.
lib. 10. c. 2. ibi, *quod eos postmodum, de
cōstitutionibus, text. per locū ab spe-
ciali in cap. 2. ibi, probabiliter ignoran-
tes, eodem titu. lib. 6. cap. vlt. ibi, qui
editionis tempore, de concessione Præ-
ben. eodem lib. igitur etiam ignorā-
tes ligantur legibus, ac constitutio-
nibus Principum.*

9 In cōtrariū tamē est cōmunis scho-
la, quæ partē negatiuā præcedentibus
omninō oppositā cōstater tueretur, gl.
enim in c. 1. de rebus Ecclesiæ, lib. 6.

ad

ad verbum, *hellenas*, Abbas in c. 1. n. 2. r. de postulatione Prælatorū, Soro lib. 1. de iustit. q. 1. art. 4. plures relati & Felino in d. c. 2. de constit. n. 7. Méchaca lib. 1. controuers. c. 44. Gaetan. 1. 2. q. 90. art. 4. iterum Abbas in d. c. 2. nu. 2. cum pluribus relatis per Andream ab Ex ea ibidem, nu. 44. ex presse dixerunt per promulgationē legis in Curia Principis factam, igno- rātes minimē ligari statim, sed adhuc fore necessariā temporis spatiū, quo peruenire potuerit ad subditorū noti- tiam, quibus nō parum suffragatur, c. 1. ibi, *sed id solum sufficit*, de postula- tione Prælator. cui consonat text. in c. 1. vers. *nec oblatre, ibi, nisi postquam*, de concess. Præben. lib. 6. vbi ut lex, seu constitutio obliget, requiritur, vt ad noticiam perueniret subditorum; aut quod tantum tēpus transferit in- fra quod ignorare minimē debuif- sent, text. optim. in l. vlt. ibi, *aduersus scientes*. ff. de decretis ab ordine faciē- dis. Et generaliter nos docuit Gre- gorius in registro relatus in c. 2. de constitut. *rem, que culpa caret in dam- num vocari non conuenit*, & cōsequen- ter ignorātes, nulla lege, vel cōstitu- tione statim post promulgationē li- gari possent: nihil enim imputandū est illi per quē nō stat, quominus aliquid ad q. tenebatur faceret, vt per hoc poenā aliquā legalē, seu cōuentiona- lē patiatur, aut afficiatur aliquo dam- no, seu incommodō, vt de ducitur ex c. 2. d. eo qui mittitur in possessionē, l. Titia. §. 5. si ea. l. Lucius Titius. 90. §. quisquis. ff. de legat. 2. l. quibus die- bus. 40. in prin. ff. de condit. & demon- str. Quinimō tritū est, omnium sermone prouerbiū, nō habēti culpā, nō posse poenā imponi regulariter: igitur cū ignorātes statim post legis promulgationē, ad quorū noticiam, nō peruenit, omnino culpa careant necesse est, vt nō afficiantur damno;

ob quā vtrinq; pro vna, & altera par- te adducta fundamēta, nō videtur cō- muni sententiā proximē relata sic in- distinctē admittēda, sicuti illā admis- serunt proximē laudati Patres.

10 Ad cuius resolutionē antequā ac- cedamus, nō nulla morē nostro, non cōtemnēda prælibabimus, quæ ad fa- ciliorē cognitionē, nō parum specta- re videntur, & in primis libenter præ- mittimus verbū, *ignorantia*, dupliciter accipiendū esse, & cōsiderandū: ali- quando enim sumitur propriē, & in- stricta significatione, aliquādo in la- ta significatione accipitur: priori mo- do importat nescientiā, vel ignora- tionē, nō quidē simpliciter, sed illius rei ad quā sciendā datur potentia in ignorante, & aptitudo requiritur, vt aduertit Syluester, verbo, *ignorantia*, in prin. de qua intelligendū est, illud Sapiēt. c. 5. *ambulamus vias diffi- ciles, viā autem Domini ignoramus*, & hāc ignorantia sic acceptā diffinire pote- ris, ex mēte B. Thomæ. 1. 2. q. 76. art. 2. vt sit priuatio scientiæ, quam quis potuit adipisci. Quādo verō sumitur in lata significatione importat, nesci- entiā, vel ignorantē, quæ dicit negationē simplicē cuiuscumq; sciē- tiæ, quæ in lapidē & similibus reperi- tur, in quibus aptitudo sciendi, ne- quaquam ponitur: de qua ignorantia intelligendū est illud Hierem. c. 5. *Eccc ego adducam super vos gentem de longinquo, cuius lingua ignorabitis*. Sicut etiam verbum ignorantia errorem importat, qui dicit iudiciū falsum contra veritatem, vt colligitur ex ca- pit. quamuis. 38. distinctione, tradit in specie glossa in l. de restatio. ff. de testament. & in rubric. ff. de iuris & facti ignorantia, Alphonsus de Cas- tro lib. 2. de lege poenali, cap. 14. in principio.

12 Prenotabis vltimū semota malitia, vel negligētia ignorantia, ex se nō

Rrr 3 impor-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

Importare aliquam culpam peccati, iuxta text. sic intelligendum in cap. proposuisti, ibi, *his ignorantibus*, 82. distinct. textus melior in cap. turbatur, in prin. ibi, *sed turbatur hac, non est peccati coinguinatio*, 1. q. 4. Cuius rei ratio est, quia peccatū tantummodō in voluntate cōsistit, ut probat text. in prin. 15. q. 1. & in c. cū voluntate, in prin. de sententia excommunicationis, aduertit Dom. Couarr. in reg. possessor. 2. p. §. 7. n. 17. & in c. alma mater. 1. p. §. 10. n. 11. Alphonsus de Castro lib. 2. de lege pœn. d. c. 14. in prin. post D. Thom. ubi supra, quam quidem voluntatem manifestū est, ignorantē habere non posse, respectu rei ignorare, iuxta reg. text. in l. nihil 17. in fine. ff. de reg. iuris, text. melior in l. qui vas. §. vetare. ff. de furtis, facit lex, non fatetur. ff. de confessis, & in specie aduertit Paulus Castrensis, in l. mater, num. 2. ff. de inofficioso testamento.

12 Secus tamen, si malitia vel negligentia interueniat, tunc enim ignorantia peccatū importabit: ratio præmanibus est, si cōsideres, ubi malitia, vel negligentia præcessit, saltem per accidens, & indirectē dari voluntatē in ignorante: ac subindē Couarr. ubi supra, d. n. 17. & proximē citati, rectē tradiderunt peccatum importare.

13 Vnde B. Thom. 1. 2. q. 6. artic. 8. & quest. 76. art. 1. Castro de lege pœn. lib. 2. c. 14. dixerunt, quod si demus ignorantiam nō causalem, sed cōmittātem delictum, quod etiā data sciētia faciendū erat, proculdubio peccatū cōtinebit, quandoquidem cū ignorantia nō fuisset causa delicti, nō deficit voluntariū in delinquēte. Sic procedit Nicolai Papæ doctrina relata in c. excellentissimus. 1. 1. q. 3. ibi, *si non mea ipsa eorum ignorantia, vel necessitas vera, & non simulata, vel non ex voluntate processerit &c.* Quo in loco sermo-

nem instituit Nicolaus Papa de voluntario per accidens, & indirectē, quando ignorantiam præcesserat malitia, vel negligentia. Ex eodemque principio, atque doctrina interpretandum erit Papiniani responsū in l. 1. ff. de legibus, ibi, *sponte vel ignorantia contrahuntur*, ut pariter voluerit, volūtaria esse delicta, quæ contrahuntur ignorantia, ac quæ cōtrahūtur spōte, nō tamen eodem modo: dum enim vocat delicta spōte cōtracta, loquitur de directē, & simpliciter voluntarijs, dū verō appellat delicta ignorantia cōtracta, sermonē instituit de delictis, etiam volūtarijs, sed nō simpliciter, sed per accidēs, & indirectē, ut quādo malitia, vel negligentia ignorantia præcesserūt. Sicq; coacta iuris ratione intelligēdus est Papinianus, cū enim loquutus fuerit de delictorū punitione, tam spōte, quā ignorantia perpetratorum, supposuit proculdubio, utroq; modo scilicet, tam spōte, quā ignorantia commissā delicta, esse voluntaria.

14 Eademq; ratione erit interpretandus Innocent. III. in d. c. 1. §. neque obstatet, de cōcessione Præben. ibi, *aut nisi post tēpus infra quod ignorare minime debuissent*, ut sermonē fecerit de eo, qui debitā non adhibuit diligentia, ad sciendā legē, vel malitiosē illā ignorauit, quippē qui diceretur actum postea subsequutū velle, delictumq; imputabitur ei, & si maximē legē ignorauerit, quia licet talis actus ob legis ignorantia, simpliciter, & directē volūtarius nō sit, dicendum tamē est saltē per accidens, & indirectē dari voluntatē in sic ignoratē, ac subindē peccatū imputari propter præcedentem malitiam, vel negligentiam.

15 Secundō, principaliter lectorē admonitū esse volumus, distinguendū fore inter leges pœnales, & non pœnales, priores quidē quo ad suas pœ-

nas

nas nō obligant ignorātes, posterio-
res, autem sic, ita in effectū M. Soto,
1. de iust. q. 1. art. 4. Alphons. de Cas-
tro lib. 2. de lege poen. c. 14. n. 4. vers.
prima, & principalis, post Antonium,
& Abbate in d. c. 2. de cōstit. & antea
tradiderat glo. vers. *ex nunc*, in Clem.
ad nostram, de hæreticis.

- 16 Et ita conciliandæ sunt duæ opi-
niones extremæ, quas initio retuli-
mus, ut prior, quæ aiebat leges statim
post promulgationē ligare ignoran-
tes, intelligēda sit, quo ad cætera per
leges disposita seclusis poenis, poste-
rior, quæ cōtendebat ignorantes mi-
nimè ligari, procedat quo ad poenas
legibus præscriptas, quo ad quas ig-
norātes nō obligātur. Sub qua distin-
ctione facillimū erit argumentis pro
vna & altera opinione, superius ad-
ductis, plenè respōdere, sicq; Docto-
res proximè citati, cōponūt præfatas
sententiās, quæ aliās ex diametro secū
pugnantes, & dissidentes apparent.

- 17 Ex qua resolutione, & notabili-
bus cōsequitur, nō esse admittēdam
regulā, quā in hac materia constituit
glos. in c. 2. de cōstit. verbo, *ante prohi-
bitionem*, nempe legē quātumcumq;
solēniter promulgatā, non obligare
subditos ante duos menses à tēpore
promulgationis. Quæ cōvincitur ex
eo, quia ut diximus, omnis lex statim
post promulgationē obligat, nisi cō-
trariū ex verbis, aut mente Legisla-
toris colligatur: at casus exceptus re-
gulā firmat in contrarium. Inā quod
liquide §. ult. ff. de poen. legata: igitur
cū lapsus duorū mēsum genera-
liter ad legis obligationē nō requira-
tur, sed aliquādo speciali ratione, se-
cundū ea, quæ tradidimus ad d. §. san-
cimus, absq; dubio regula debet in
cōtrariū præscribi, quod d. leges solēni-
ter promulgare, statim subditos obli-
gant, neq; sint spectandī duo mēses,
à tēpore promulgationis, quo funda-

mento propulsarunt prædictā glossę
sententiā Abb. per text. ibi in c. 1. nu.
1. de postulatione Prælator. & in d.
c. 2. n. 9. Soto lib. 1. de iustit. q. 1. art. 4.
post glossam ad verbum, *hactenus*, in
c. 2. de rebus Ecclesiæ in 6. & sequū-
tur plures relati à Felino in d. c. 2. de
cōstit. n. 9. afferentes lapsum duo-
rum mēsum ad legis obligationem
non requiri, quiddid contrarium
cum præcitata glossa defendat An-
ton. in d. c. 2. de cōstit. n. 19. glossa
plenior, in data sexti Decretalium,
ad vers. *anno*, similis glossa in c. cum
singula. ad verb. *peruenierit*, de præ-
bend. in 6. quibus ut iam vidisti, nul-
latenus applaudit text. quo maximè
nituntur in d. auth. ut factæ, nouæ cō-
stitutiones, vers. *ut autem*, collat. 5. dū
ad legum validitatem prædictū duo-
rum mēsum terminum exegit: præ-
termissa enim solutione Felini ubi
supra, quam optimè consutauit Phi-
lippus Decius in d. c. 2. lect. 1. nu. 16.
iam sæpenumero respondimus, text.
illum speciatim agere de legibus edi-
tis, circa vltimas voluntates, in qui-
bus specialis viget ratio constituen-
di prædictum terminum, ut satis ex-
primunt Iustiniani Imperatoris ver-
ba ibidem.

- 18 Inferitur etiā ex dictis decretū irri-
tans in lege adiectū non ligare igno-
rantes, quādo habet rationē poenæ,
ut quia in odium fuit adiectum, Feli-
nus post alios, d. limit. 4. in finē. Simi-
liter & leges, ac Principum constitu-
tiones privilegia constituentes, & si
tale decretū irritans nō habeat, liga-
bunt ignorātes. Exēpli gratia, si ali-
cui à Sede Apostolica cōcederetur,
quod excōmunicari nō possit, ut in
c. volētes, de privileg. licet id forsam
suis ignorasset Episcopus, nō tamē
propter hoc eius ligaretur sententiā,
si quā proferret in eūdē. Similiter si
alicui cōferendi Præbendā aliquam

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

tribuatur à Sede Apostolica potestas: ex hoc ipso videtur, quod sit Episcopo conferendi tunc penitus interdicta facultas.

- 19 Quod si quis obijciat de lege, cōstitutione, seu mādato Regis, aut Pōtificis Maximi, quā nullos astringūt, nisi postquā ad notitiā peruenierint eorundem, aut nisi post tēpus infra quod ignorare minimē debuissent, nō cū difficultate respōdebimus, se-
cus existere in priuilegijs, indulgentijs, seu cōcessionibus specialibus, in quibus sufficit quod ad illorū quibus cōceduntur notitiā perueniant, vt patet in adductis exēplis, in quibus, & sine clausula decreti irritantis, &

absq; eo quod ad Episcopi, vel aliterius Prelati, seu iudicis notitiā peruenit talis cōstitutio citra vllā dubitationē, etiā ignorantes obligabit. Vbi illud ad extremū addere iubat, quod in nōnullis Regnis, atq; Prouintijs generaliter statutū est, vt leges non obligēt actū, nisi post tres mēses, vel aliud certū tēporis spatium à die promulgationis, vt habetur in ordinatione Lusitanic lib. 1. tit. 1. §. 9. post cuius præfinitū terminū trāscursum, ignorantes etiā ligabūtur, cū credibile nō sit legem promulgatā post tres vel quatuor menses trāfactos, ad eorū notitiā non peruenisse, de quo pūcto alibi plenius Deo dante disseremus.

Summaria ad Controuerſiam 3.

1 **P**robabilis ignorātia totalis ignorātia est, & semper excusata, & excusa verō, vel affectata nunquam excusata.

2 Omnes tenentur scire regulas quibus viuere debent, quales sunt leges, ac Regum cōstitutiones.

3 Ignorantia facti reperitur circa omne illud, in quo actus in se consistit, vel ita importat ignorantiā alicuius actus, quatenus nihil habet commune cum decisione iuris: ignorantia verō iuris cernitur in illa re, quā in legum auctoritate, & decisione cōsistit.

4 Ea quæ sunt facti regulariter incerta sunt, & varietatem patiuntur, quorum in dubio ignorantia præsumitur simplex, & probabilis, in eis verō, quæ in iure cōsistunt potius præsumitur scientia.

5 Cōsuetudines facta absolute, & simpliciter nō sunt, sed re vera quid iuris, & cōstituent ius non scriptū, & cū factis ipsis in varietate, & incertitudine, quodammodo conueniunt.

6 Leges in quibus ignorantia reperitur, & quæ ad ritas & actiones dirigendas ordinantur, aliæ necessariae sunt generaliter & absolute, aliæ sunt necessariae respectu cuiusq; particularis.

7 Differentia inter præfatos duo legum genera, vt in legibus necessarijs generaliter, quæ in voluminibus iuris reperiuntur, nequaquam sciētia præsumenda sit.

8 Secus in illis quæ ad statum, vel officium alicuius priuati, & ad actum quæ celebratur ritē & rectē peragendum cōstituntur, in quibus arctō iure scientia præsumitur, & intelligitur text. in l. leges sacratissimæ. C. de legibus.

9 Legum ad officium vniuscuiusque pertinentium, non præsumitur scientia de se, sed supposita mediocri diligentia, quā adhibere tenentur subditi peritiores consulendo, vt perueniant in notitiā statuti, aut cōstitutionis ad ipsorū officium, seu statum spectantis.

10 Leges priuatum vniuscuiusq; statum respici-

respicientes, per sufficientem promulgationem nota sunt.

- 11 Appellatione iuris non tantum naturale, diuinum, & commune, verum etiam statuta quaecumque comprehenduntur, & aliquando sub nomine iuris in materia ignorantiae consuetudines legitimas intelligimus, & non solum apud alias Nationes, sed apud Hispanos etiam appellatione iuris simpliciter facta solummodo continentur ius civile.
- 12 Distingendum est in materia ignorantiae, inter eas penas quae tendunt ad vindictam culpae, & inter illas quae non ad culpam vindictae, sed potius in fauorem singulorum, vel alias in commune bonum ordinantur.
- 13 Licet ignorantia probabilis excuset a pena vera, & formali, non tamen excuset a pena impropria, & materiali, & an iniusta legis ignorantia excuset a nullitate actus remissius.
- 14 Ignorantes legem ignorantia probabilis, immunes sunt ab omni culpa, & liberi ab omni pena.
- 15 Decretum irritans ipsis legibus adiectum, non apponitur in vindictam culpae transgredientium, tanquam vera & formalis pena, sed vel in fauorem singulorum, vel in communem utilitatem, & ignorantia probabilis, non excuset a pena impropria & materiali.
- 16 Adhuc iniustum videtur quod sine culpa, id est cum probabili legum ignorantia, praefata pena impropria & materiales incurrantur.
- 17 Non valet haec consequentia, probabilis ignorantia iuris non nocet ad damnum, ergo excusat a damno, & detegitur fallacia talis consequentia.
- 18 Cauendum est in hac materia ignorantia a Doctoribus, & Schola communiter incaute & promiscue videntibus, verbo, excusare, pro verbo, non

nocere, & responderetur ad argumentum in forma.

- 19 Ignorantia legis quantumvis iniusta, & probabilis, non excuset a nullitate actus, si nullitas inducitur sit non in persone, sed potius in eiusdem actus odium.
- 20 Quando actus improbat a lege, non tanquam per se nocivus Reipublicae, sed potius ad vindictam culpae, iusta legis ignorantia excusat a nullitate actus.
- 21 Intelligitur text. in c. si religiosos ad finem, de electione lib. 6. & in l. Senatus. ff. de contrahenda emptione.
- 22 Ignorantia probabilis saltem probari debet proprio iuramento, & valde controuersum est, inter interpretes, utrum semper sufficiat probatio per iuramentum.
- 23 Quando tractatur de ignorantia probanda, contra quam scientia praesumitur, non dato magno praedictio, sufficit iuramentum.
- 24 Omnino necessarium est aliquando admittere probationem ignorantiae, quae regulariter fieri non potest, nisi per iuramentum.
- 25 Ad tollendam praesumptionem scientiae, inducitur per lapsum temporis, post promulgationem, requiritur plena probatio, circa aliquam instanti causam ignorantiae, si autem non sit lapsus congruus tempus sufficit iuramentum.
- 26 Dari potest vera & legitima causa ob quam lex post congruum tempus, post promulgationem, adhuc licite possit ignorari.
- 27 Satis est ad penam legis quaecumque illa sit, quod actus aliqui iure diuino, vel humano, quod quis scire tenetur prohibitus sit, neque erit necessarium, quod ipse delinquens, aut agens contra legem sciat hanc, vel illam penam pro eo actu constitutam esse.

28 Committens e&ia lege municipali prohibitu, in&cius tamen poena, nihilominus tenebitur poena statuti seu legis municipalis, cuius ignorantia difficiliter excusat, aut praesumitur, quam iuris communis con-

tra Dñm Conderuimus, & in eodem intellectu capiuntur loci Serni Salpicij, & vulgaris regula ignorantia, 29 Ex conclusionibus, & notabilibus, ac praemissis supra positis, facillimo negotio dilui possunt argumenta contraria.

CONTROVERSIA 3.

Vtrum probabilis ignorantia in totū à poena legis excuset, an verò aliquo modo puniendi sint, facientes contra legem, ex ignorantia tamen probabilis.

1 **M** probabilis ignorantia praesumat excusationē ab omni culpa, necesse quod videtur debere excusare in totum à poena, secundū illud Deuteronomi 25. *iuxta mensuram delicti &c.* relatum in cap. non asseramus. 24. q. 1. probat tex. in c. propofuisti. ibi, *his ignorantibus.* 82. dist. & in l. ult. ff. de decretis ab ordine faciendis, & ratione convincitur ex discrimine, in praecedenti controuersia signato, inter ignorantia probabile, quā dicunt semper excusare, & crassam, vel affectatā, quē nunquā excusat: eo quod in illa nulla, in hac verò culpa & malitia praesumitur: quo fit, ut videatur dicendū, probabile ignorantia in totū à poena legis excusare, quādoquidē ignorantes pro modo suae ignorantiae, à poenis legū excusari debēt, at probabilis ignorantia totalis ignorantia est, totaliterque culpa caret, ergo totaliter debet excusare à poena.

2 Sed refragatur regula ignorantia, in 6. ubi ignorantia facti, nō iuris excu-

sat, quā regula attenda, ex iuris praesumptione, omnis legum ignorantia crassa reputatur, & non probabilis, quippe, cū leges per sufficientē promulgationē hant notē in cōmuni, aut then. ut facit nouae constitutiones. §. *fancim*, collat. 5. & vi tales nequeat absq; negligentiae culpa à singulis ignorari. l. sed & si pupillus, §. de quo palā. ff. de instit. actio, intēdit B. Tho. 1. 2. q. 90. ar. 4. ad 1. eo maxime qd eodē B. Thoma testē, 1. 2. q. 76. art. 2. tenentur omnes scire regulas quibus vere debēt, quales sūt leges, ac Regū constitutiones. c. regula. 3. dist. l. leges sacratissimae. C. de legib. l. constitutiones. C. & iuris & facti ignorantia, cōsequens est, quantumcūq; probabile ignorantia legum, aut statutorum, subditos minimē excusare à poena.

3 Pro cuius difficultatis cognitione praemittendū est ignorantia respectu rei ignoratē in duplici esse differentia, alia namque est ignorantia facti, alia verò iuris ignorantia appellatur: prior reperitur circa omne illud in quo actus in se consistit, vel ita importat ignorantiam alicuius actus, quatenus nihil habet cōmune cum deci-

decisione iuris: Posterior verò cernitur in illa re, quæ in legum autoritate, & decisione consistit, & sic dicit ignorantiam illorum quæ lex decidit, sic docuit I.C. in l. i. ff. de iuris & facti ignorantia, & meminere huius diuisionis Pontif. Maxim. in cap. turbatur. §. notandum. t. q. 4. necnō, & ipsimet Iurifconsulti, in totō titulo. ff. de iuris & facti ignorantia.

4 Illa autem differentia est, inter utramque speciem ignorantie, quod in dubio ignorantia facti probabilis, & simplex præsumitur, minimè verò ignorantia iuris, nisi fortè in utraque ex circumstantijs negotij, & personarum aliud colligatur, ex l. verius. ff. de probationibus, reg. præsumitur, lib. 6. Quod si rationem requiras, aduerte, ea quæ sunt facti regulariter incerta esse, & varietatem pati, ita ut multoties adhibita diligentia sciri nequeat. l. 2. ff. de iuris & facti ignorantia, quo fit, ut cum tali diligentia sciri non possint, in dubio ignorantia præsumatur simplex, & probabilis, secus in eis, quæ in iure consistunt, in quibus potius præsumitur scientia, ex d. l. leges sacratissimæ. d. l. constitutiones, ubi Dominus Anton. de Padilla. C. de iuris & facti ignorantia.

5 Veram obstat & nō leuiter, quod particulares decisiones, & auctoritates legum, in consuetudinibus specialibus valdè considerantur. §. ex non scripto, Instit. de iure naturalic. consuetudo. t. dist. & facti dicuntur in cap. 2. de constit. in 6. eaq; de causa à Pontifice ibi dicuntur ignorari. Responderetur tamen consuetudines nihilominus re vera, quid facti non esse, absolute & simpliciter, prout factum distinguitur contra ius, sed in ea tantum consideratione, quod ius contentum in statutis, vel consuetudinibus variabile est, quatenus non scriptum, ac consequenter, tanquam

tale, minus notum, quam sit ius commune, quod quidem certum est, & notum, iuxta l. 2. ff. de iuris & facti ignorantia: ac proinde, quemadmodum illa quæ in facto consistunt, minus nota dicuntur incertaque sunt, ita quæ consuetudines in hoc sensu dicuntur in facto consistere, in eum finem, & ad effectum dumtaxat, ut itaquam ita incerta & minus nota à Pontifice probabiliter ignoretur: nullatenus tamen ex eo, quod consuetudines, factæ, absolute & simpliciter possint appellari, quæ re vera quid iuris sunt, & constituunt ius non scriptum, sed quia cum factis ipsis in varietate, & incertitudine quodammodo conueniunt.

6 Secundo præmittimus, leges in quibus ignorantia reperitur, & quæ ad vitas, & actiones dirigendas ordinantur diuersimodam necessitatem continere, ut enim voluit Alphonsus de Castro lib. 2. de lege poenali, cap. 14. fol. mlii. 290. aliæ necessariae sunt generaliter, & absolute: veluti, quæ passim in legum voluminibus reperiuntur, quæ quidem regulariter in bonum subditorum ordinantur: aliæ verò necessariae sunt respectu cuiusque particularis, quæ ad statum, vel officium alicuius privati, & ad actum qui celebratur ritè & rectè peragendum constituuntur.

7 Inter quas legum species in proprio profectò est discriminis ratio: etenim illas, quæ generaliter & absolute necessariae sunt, nullus vir existeretiam doctissimus, qui sciat, vel scire poterit: quis enim erit, qui vniuersam legum multitudinem percipere possit, atque ideo in illis nequaquam scientia præsumenda est, ut voluerunt Dom. Couarr. in reg. possessor. 2. par. §. 7. Arias Pinelus in l. 2. C. de rescindenda. t. part. cap. 2. num. 31. Alphonsus de Castro lib. 2. de lege pen.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

poen. c. 14. Syluester, verbo, *ignorantia*, num. 7. post D. Thom. 1. 2. q. 76. art. 2.

8 Secus verò in alijs constitutionibus specialibus, quæ (vt diximus) ad statum, vel officium alicuius particularis constituntur, in quibus attentio iure scientia præsumitur, ex Bartoli traditione in l. fed & si. §. si res num. 3. ff. de petitione hereditatis. Alphonsi de Castro vbi supra, & aliorum, quos nuper citauimus, tradunt communiter interpretes in d. l. constitutiones. C. de iuris & facti ignorantia, & probat text. sic intelligendus in d. l. leges sacratissimæ. C. de legibus, ibi, *Leges sacratissimæ quæ continentur in hominum vitas, intelligi ab omnibus debent, vt vniuersi præscripto earum manifestius cognito, vel inhibita declinet, vel permissa sectentur*, qui text. ita accipiendus est, vt loquatur de legibus edictis, aut constitutionibus Principum, quæ necessariæ sunt respectu cuiusque particularis ad actus qui celebrantur ritè & rectè peragendos.

9 Et si inquiras, quâ ob causam harum posteriorum constitutionum attento iure præsumatur scientia? intrepide respondebo, non præsumi scientiam de se, sed supposita mediocri diligentia, quam adhibere tenentur subditi, peritiores consulendo, vt pertineant in notitiam statuti, aut constitutionis, ad ipsorum officium, seu statum spectantis, iuxta modum cuius meminit Frater Alphonsus de Castro loco citato, fol. mihi. 292. quo casu dubium non est, quin probabiliter subditi scire possint, & debeant ipsas leges, iuxta text. in l. si habeam. C. de ingen. & in l. in bonorum. ff. de bonorum possessione, in quibus terminis manifestum etiam est, ignorantiam regulariter probabilem non esse, imò latam culpam includere, & continere, cum versetur circa illa, quæ alij

communiter, vel sciunt, vel scire possunt, vt in specie sapienter adnotauit glossa, verbo, *non iuris*, in l. liberos. §. 1. ff. de his qui notantur in famia, docuit communis, vt testatur Padilla in d. l. constitutiones, num. 13. & iubet doctrina B. Thomæ. 1. 2. q. 7. artic. 2. probatq; text. in l. latè. 2. 2. §. ff. de verbor. significat.

10 Etenim leges huiusmodi, priuati vniuscuiusque statum respicientes, per sufficientem promulgationem notæ sunt, & cōsequenter tenentur vnusquisq; illa sine quibus opus ad quod obligatur fieri non potest, scire & obseruare, secundum tradita per Syluestrum, verbo, *ignorantia*, nu. 6. quo sit, vt cum homines absque negligentia culpæ, tales leges ignorare minime possimus, rectè iura præsumant, nos habuisse, & habere notitiam, & scientiam earundem.

11 Perspicuum autem esse debet, & quasi suppositum in hac materia, quod quemadmodum facti appellatione intelligimus quemcumque actum, siue ab homine, siue à natura proueniat, sic quoque appellatione iuris, non tantum naturale, diuinum, & cōmune, verum etiam statuta quęcumque comprehendantur, teste Andr. Tirac. l. mort. in præfatione, n. 5. de claratione. 7. Quinimò aliquando sub nomine iuris in hac materia cōsuetudines legitimæ intelligimur, à quibus ius consuetudinarium appellatur, ex traditis per DD. in rubr. de consuetudine, per Abbatem, & communē, per text. ibi, in cap. cum venissent, de eo qui mittitur in possessione, quāuis non solum apud alias nationes, sed apud Hispanos etiam, & vbique gentiū appellatione iuris simpliciter facta, solummodo cōtineatur ius civile Romanorū, teste Iustiniano Imperatore, in §. fed ius quidē, Instit. de iure naturali gentium & civili.

Denique

22 Denique tertio loco proximius accedendo ad decisionem presentis controversie, non inutiliter distinguendum erit, cum glo. in Clem. nolentes, de heretic. verbo, *ex nunc*, inter eas poenas veras, & formales, quales sunt illæ, quæ tendunt ad vindictam culpæ, iuxta tradita per Alphonsum de Castro lib. 1. de lege poenali. c. 3. ubi facientes contra leges obligati sunt ad culpam: & inter illas poenas, quæ improprie sunt, & materialiter tales, quæ scilicet non ad culpæ vindictam, sed potius in fauorem singulorum, vel alias in commune bonum ordinantur, exempli gratia in his constitutionibus, in quibus adiectum est decretum irritans, ut contra facta non valeant.

23 Etenim ignorantia probabilis, licet excuset à poena vera, & formali, quæ tendit ad vindictam culpæ, non tamen excuset à poena impropria, & materiali, quæ non ad vindictam culpæ, sed potius in fauorem singulorum, vel in bonum commune ordinata fuit, sicuti in effectu rectè docuit prædicta glossa, quo prætextu non immeritò dubitare solent interpretes nostri in c. 2. de constit. an iuxta legis ignorantia excuset à nullitate actus, de quo nos etiam ad calcem huius controversiæ dicemus nonnulla.

24 Prius tamen necesse erit, ut quatuor conclusionibus in mediū adductis, totā hanc disputationem absolamus. Prima conclusio est, probabilis ignorantia in totū à poena legis excusat, quippe ignorantes legē ignorantia probabilis, immunes sunt ab omni culpa, & consequenter mirū non est, imò necessariū, ut immunes etiā sint, & liberi ab omni poena, cum correlatiua sint, poena, & culpa, inuicemque sibi correlative, ut superius explicatum est, & de se constat.

25 Secunda conclusio, quāvis ignoran-

tia probabilis, iuxta dictā conclusionem excuset à poena vera & formali, qualis est illa, quæ tendit ad vindictam culpæ, in quo sensu præcedens assertio accipienda est, non tamē excusat à poena impropria & materiali, quæ non ad culpæ vindictam, sed potius in fauorē singulorū, vel in bonū cōmunē ordinatur. Probatur, & explicatur cōclusio, vltra ea, quæ nuper tetigimus in ultimo notabili ex eo, quia cū ignorantes nō alia de causa à poena legis excusentur, quam propter defectū culpæ, secundum priorem assertionem: & text. expressum in c. 2. de constitutionibus, rectè sit, ut à poena quæ culpæ non responderet ignorantia non excuset: planè regulariter decretum irritans ipsi legibus adiectum, non apponitur in vindictam culpæ transgredientium, tanquam vera, & formalis poena, sed vel in fauorem singulorum, vel in communem Reipublicæ utilitatem, quod decretum, si poenæ nomen merebitur improprie erit, & materialiter, non formaliter, & proprie, procedit ergo consequentia.

26 Sed obijciat non in subtiliter quispiam, procedere non posse conclusionem, ex eo quod quantumvis poenæ, quæ non tendunt ad vindictam culpæ improprie, & materialiter tales sint, & comparatæ cum vera poena, & formali, nec poenæ nomen mereantur, nihilominus, ut considerant Soto, & Alphonsus de Castro ubi supra, & probat text. in dict. capit. turbatur, versic. *item*, & in l. error. ff. de iuris, & facti ignorantia, negari non potest, quod damnum, seu detrimentū nobis afferant talia decreta irritantia, seu poenæ, quātumcūq; improprie, & materiales, ac per consequens iniustū videri, quod sine culpa, id est cum probabili legū ignorantia incurrantur.

Cui

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

17 Cui respondebis, non valere hanc consequentiam, probabilis ignorantia iuris non nocet ad damnum ex prima conclusione, ergo excusat à damno, nec fore difficile detegere fallaciā talis consequentiæ: etenim ad hoc, vt non noceat talis ignorantia, satis est quod ipsemet ignorans, nullum detrimentum ab ignorantia patiatur: hoc est quod nihil minus habeat, quam habiturus esset, sciens ipsam legem, neque illam infringēs. Contra verò ad hoc, vt ignorantia excuset transgredientem, requiritur, quod ipse ignorans ex sua ignorantia, veniam facti consequatur, & sic non sufficit evitare illud damnum, sed necessarium est, quod lucrum aliquod adquirat, scilicet remissionem culpæ, quam sciens, non esset habiturus: asserimus igitur ignorantiam iuris, si aliās sit probabilis nemini nocere ad damnum, iuxta leges sic interpretandas in d. l. error, & in d. li iuris ignorantia, non tamen sequitur (vt minus benè contendebat obiectio) talem ignorantiam excusare à damno, quod aliquando habet rationem pœnæ.

18 Vnde cauendum erit à DD. & cōmuni Schola, incautē, & promiscuē in hac materia vtentibus, verbo, *excusare*, pro verbo, *non nocere*, vt per Tiraquel. & alios ab eo citatos, tit. i. retractatum. §. 35. glossa. 9. num. 29. quæ duo verba quam diuersa sint, disparēq; habeant sensum, quibus, vel medioeriter eruditus ex dictis non cum difficultate percipiet. Et ad argumentum in forma respondemus, dictas pœnas improprias, & materiales, ex quo ignorantes à damno non excusant, minimē inferri illas detrimentum aliquod transgredientibus asserre, & sic verē & propriē, & formaliter loquendo pœnas non esse, nec culpā præsupponere, ideoq;

probabilem ignorantiam ab eis non excusare, vt dixi.

19 Tertia conclusio, quæ ex superiore descendit: legis ignorantia, quantumvis iusta, & probabilis, non excusat à nullitate actus, si nullitas inducta sit non in personā, sed potius in eiusdem actus odium, nempe si actus tanquam Reipublice nocius improbetur, quod quidē regulare est in legibus, ac Principum cōstitutionibus, vulgata. l. nō dubium. C. de legibus. Ratio est; quam superius tetigimus: etenim cum nullitas nō respondeat culpæ, nō habet rationem pœnæ, atque subindē quidquid ignorantia in sita sit, & probabilis, ab illa nullitate, non excusabit, in quo sensu accipienda est, glossa sententiā in d. Clem. nolentes, & Doctorum assentientium, iustam legis ignorantiam, non excusare à nullitate actus.

20 Quarta conclusio, quæ non minus ex præcedentibus dimanat: iusta legis ignorantia excusat à nullitate actus, si nullitas inducta sit in odiū personæ, vt quia improbatur actus à lege, non tanquā perse nocius Reipublicæ, sed potius ad vindictam culpæ. Probatur apertē præsens assertio, si expendas, in eius specie, nullitatem inductam in odium personæ, habere rationem pœnæ, in quibus terminis, necesse est, probabiliter ignorantes qui culpa carent, immunes etiā futuros ab omni pœna. Quæ ratione rectē dixerunt Felinus in c. 2. limit. 4. ad fin. de constitut. & antea Ioann. Andr. in cap. hi qui, de præbend. in 6. de crētum irritans adiectū in odium personæ, ignorantes nō ligare. Ex eodemque principio ad cōcordiam reduci debent interpretes nostri, qui modo aiunt nullitatē actus esse pœnam, modo negāt, quidquid aliter eos conciliauerit Philip. Decius vbi supra, lectione. 2.

Dedu-

21 Deducitur etiam ex dictis elegans de iuratio ad iura, quæ aduersus conclusionem hanc, non parum urgere videbantur in cap. si religiosus, ad fin. de elect. lib. 6. ibi, *consensus sic praestitus non teneat, & in penam praesumptionis illius, electio eadem, ipsa facto viribus vacuetur omnino*, & in l. Senatus 52. ibi, *in eum verò, qui videret, ut irrita fieret venditio*, ff. de contrahenda emptione, per quæ iura Nostri communiter arbitrantur, nullitatem actus habere rationem poenæ, ut per Felinum in cap. 2. num. 9. de testibus, & in d. cap. 2. de constit. num. 3. Boerium decisio. 2. num. 26. ut intelligantur in nullitate actus inducitur ad vindictam culpæ, quo casu habet rationem poenæ, nec reprobatum actus à lege, tanquam per se nocius Reipublicæ, quando prædicta iura nullitatem actus poenā appellant: non verò sermonē instituant de nullitate actus inducitur in cōmunē Reipublicæ utilitatē, seu bonū priuatorū.

22 Necnon ex præfata resolutione rursus infertur, quod si aliquis prætextu dictæ ignorantie probabilis, velit excusari à poenâ legis, probare saltem debeat proprio iuramento eam ignorantiam, ut docet glossa in reg. praesumitur lib. 6. & in c. proposuisti, ad verb. *non probatur*, 82. dist. Illud autem valde controuersum est inter interpretes, utrum semper sufficiat probatio per iuramentum, de quo disputant Felin. in cap. 2. de constit. num. 19. Abb. ibidem num. 9.

23 Et frequenter sic solet in proposito distinguere, ut quādo tractatur de ignorantia probanda, contra quæ scientia praesumitur, nō dato magno præiudicio, sufficiat iuramentum, probat c. si verò, *el segando*, de sent. excommunicat. & cap. ult. qui matrimonium accusare possunt, & cap. proposuisti, iā citatum, distinctione, 82.

24 Rationeque probatur, si expensas, omnino necessarium esse, aliquādo admitti probationem ignorantiae, quæ regulariter fieri non potest, nisi per iuramentum, eo quod de animo testificatur, tradit glo. in §. alia, Instituta, de action. & in cap. significasti, *el primero*, de homicidio: quo fit, ut ad probandam ignorantiam coacta iuris ratione admittendum sit iuramentum, ita voluit glo. 1. vbi Abb. Felin. num. 5. in cap. quosdam, de praesumption. resoluit Abb. num. 6. vbi Decius in 1. lectur. num. 18. & in 2. lectur. à num. 8. in d. cap. 2. de constit. post glossam in cap. eos, de temporib. ordination. lib. 6. & glossam in reg. praesumitur, de reg. iur. in 6. & verb. *proprium*, in cap. statutum, de rescriptis, eodem lib. & verbo, *per securitatem*, in cap. in lectum 34. q. 2. tradit Castro lib. 2. de lege poen. c. 14. folio. 304. vbi dixit, maxime hoc procedere, si detur verosimilis coniectura, quæ possit utrumque iuramentum adiuuare.

25 Verum enim verò certior, & securior in hac parte resolutio mihi semper visa est, quæ opportunè distinguit, sit ne lapsus tēpus cōgruū post promulgationem, necne, ut priori casu scientia legis praesumatur, ad tollendamque hanc praesumptionem requiratur plena probatio circa aliquam iustam causam ignorantiae, contra verò in posteriori nō ita, sed sufficiat iuramentum, ut intendit glo. in d. reg. praesumitur, & in d. cap. proposuisti, ad verb. *non probatur*, Cosmas in pragmatica tit. de concubinis, ad verb. *duos menses constriuantur*, propter Imperatoris decisionē in d. authen. ut factæ nouæ constitutiones, quæ tex. iam diximus in casu speciali loqui, non ad inducendā scientiae praesumptionem, sed ad differendam obligationem.

Sed

26 Sed inquires vterius & profectò non abs re dari ne possit aliqua iusta causa, ob quam lex post cògruum tempus adhuc licetè possit ignorari? Respòdeo dari quidem posse talem veram & legitimà causam, quando scilicet ius obcuru esset, & adhibita sufficiens diligentia fuisset in còsulendis peritioribus, ex Antonio per tex. ibi in c. cù dilectus, de còsuetudine, resoluit Dom. Couarr. in cap. alma mater. 1. p. §. 10. num. 9. Tiraq. de pœnis temperan. causa 11. num. 9. post Felinum in cap. de quarta, num. 29. de præscript.

27 Nec quisquam erit tam ab omni doctrina, & eruditione alienus, qui nos hucusque de ignorantibus promulgationem legum, fuisse loquutos, non intellexerit, nec verba fecisse de ignorantia circa pœnas legibus statutas pro criminibus, quorum auctores, etiam inficis, & ignaros pœnarum legum, aut statutoru eisdem pœnis puniendos esse, manifestius quidem est, quam quod à quoquam negari valeat: etenim qui adulterium incestum, aut furtum còmississet, sciens se id scelus agere, inficis tamen probabili ignorantia pœnæ statuta: (quia rusticus aut fœmina,) proculdubio pœnam integram, nihilominus sustinebit, quantumcunque, non teneatur legis pœnalis sciētiam habere, neque ad talis criminis commissiōem peritiores consulere: satis enim est ad pœnam legis, quæcumque illa sit, quod actus aliqui iure diuino, vel humano, quod quis scire tenetur (loquimur enim de sciente legem pœnam tamen ignorante) prohibitus sit: neque erit necessarium quod ipse delinquens, aut agens contra legem, sciat hanc, vel illam pœnam pro eo actu constitutam esse.

28 Idemque est, si quis còmississet ac-

tum aliquem sola lege municipali prohibitum, sciens tali lege municipaliterum esse, inficis tamen pœnæ aduersus transgredientes statuta: adhuc enim puniendus erit pœna statuti, seu legis municipalis, vt hæc & alia quam plurima ad propositum eruditè subtiliter, & eleganter morè suo adduxit Domin. Couarr. loco superius nuper citato. Cuius dictum quatenus asseruit, *facilius excusare, aut præsumi ignorantiam iuris municipalis, quam iuris communis, & generalis*, aut ego non satis percipio, aut summè difficile ne dicam falsum mihi videtur, quandoquidem facilius quis ignorare poterit ius commune ad Pandectas aliaque volumina redactum, quam ius municipale, & proprium, quod præmanibus quotidie, (& si rusticus & fœmina,) vel habet, vel habere debet. De quo municipaliterum intelligerem ipse celebre illud Serui Sulpicii veriloquium dicentis, *tu per esse Patricio, & nobili viro ius in quo versatur ignorare*, id est statuta municipalia, ordinationes, aut constitutiones, ad proprium eius officium, & munus rectè gerendum, & administrandum spectantes: & accipere etiam soleo vulgarem regulam ignorantia, quæ docet ignorantiam iuris minimè excusare, vt sermonem instituat de iure municipaliterum, peculiari, & statutorio, in quo homines frequenter circa propria sua munera, & officia, propriamque vniuscuiusque professionem versari solent, & debent: aliàs enim quis non excusabitur probabili ignorantia infinita prope multitudinis legum, iuris communis, vtriusque Pontificij, & Cæsarei, necnon Regij, negari profectò non posse videtur, quin difficilior ignorantia excusetur, ob ignorantiam iuris municipalis, quam iuris

iuris cōmunis, & generalis quidquid non ita cautē contrarium voluerit, D. Couarr. vbi supra.

Argumenta verò pro vna, & altera parte in limine præfentis controuersia propōita, qui ea quæ dicta sunt penitus perceperit, facillimo negotio dissoluet persistens in his

quatuor conclusionibus sigillatim à nobis propōitis, & explicatis, & in notabilibus, & præmissis ante resolutionē iactis: ideoque opus non erit rursus præfata argumenta manibus euoluere, vt transcamus ad aliam nō minus difficilem, & vtilem controuersiam.

Summaria ad Controuersiam 4.

Ignorantia proprii facti crassa est, & in totum à poena nō excusat, nisi in aliquibus casibus.

2 Poena iure optimo culpe cōmensuratio, appellatur, & ignorantia voluntatem tollit, & non videtur adduci posse in quæstionem, an excuset ignorantia facti probabilis.

3 Fortiter obijciunt celebre testimonium Concilij Triburiensis relatum in c. in lectum 34. q. 2. cuius species diuersimodē expenditur ad probandū ignorantiam probabilem facti proprii non excusare.

4 Referuntur asserentes ignorantiam facti probabilem excusasse maritum, de quo in d. c. in lectum, penitentiaque illi impositam fuisse ad maiorem cautelam, non quod simpliciter necessaria fuerit.

5 In dicto loco Concilij Triburiensis actū fuit de foro interiori, in quo manifestū est, non agi de penitentia ad cautelam, quo attentio tantummodo considerare debemus, illud quod in rei veritate existit.

6 In toto tenore verborum Concilij Triburiensis nō inuenitur verbum aliquod ex quo deduci possit penitentiam, de qua illic ad cautelam impositam fuisse.

7 Refertur Domini Conarruuiæ intellectus ad tex. in dict. c. in lectum aientis, ignorantia mariti fuisse excusatam, & culpabilem, quod probat à poste-

riori, sed non licet argumentari, ex eodem textu in eo in quo difficultatem implicat.

8 Stante iuramento, per quod constituit de ignorantia probabilis necessariū præsumenda est probabilis ignorantia, & inducitur textus in c. si verò el segūdo, de sent. excom.

9 Coniungitur præterea Domini Couarr. interpretatio ad dictū locū Triburiensis Concilij, & ignorantia facti dum aliud contrariū nō ostēditur regulariter probabilis præsumenda est.

10 Expenduntur, & explicantur verba Concilij Triburiensis, ibi, probauerit quod inscius fecerit, contra Dom. Couarr.

11 Subijciunt verus intellectus ad dictū difficilem locum Concilij Triburiensis, & asseritur maritum ibidem excusatum in effectu fuisse ab incestu propter ignorantiam, quæ crimine perperatum est.

12 Adducitur, & ponderatur Genesis locus. c. 29. vbi Iacob ex more ad Rachel fuit ingressus, & saclo manē vidit Liam, & ignorans Iacob ventiquam penam meruit.

13 Si quis cognouisset aliquā consanguineā, aut affinem ignorans probabiliter illam esse talem, quamuis peccet peccato fornicationis, non tamen peccato incestus, & intelligitur iura in cap. super eo. cap. 1. & 2. misse. cap. veniens. & quæstiones

Si citu-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

ritulus de eo qui cognovit cōfang.

14 Ignorantia facti alieni excusata a po-
nis legum, & statutorum.

15 Ignorantia proprii facti, si probabilis
sit, in totum excusat a pœna.

16 Ignorantia crasse, seu supina a pœna le-
gis in totum excusare non potest, ex-
cusabit tamen pro parte, & intelligi-
tur tex. in l. i. ff. de legibus.

17 Ignorantia crassa excusat a dolo, & qui
per falsā ignorantiam delinquant, affi-
ciendi nō sūt pœna ordinaria præscrip-
ta aduersus per dolum facientes.

18 Pœna per leges statuta aduersus posi-
tinē scientes, & dolo facientes, coti-
nere non debent, contra ignorantes
per ignorantiam crassam.

19 Quod dici solet ignorantia crassa, prop-
ter latā culpā dolo equiparari, proce-
dit in cōtractibus, & respectu inter
esse partis læsæ, nō sic respectu pœna-
rū, quæ in delictis imponuntur, cuius
ratio differentia assignatur, & in-
telligitur iura in l. magna, ff. de ver-
bor. signif. & in l. quæ sit, ff. de pra-
cario, & in l. i. ff. si mensor falsum
modum dixerit, & in l. i. vers. nō
aliās, ff. si quis testamento liber esse
iussus fuerit.

20 Intelligitur Clement. unica, verbo,
scientes, de consanguin. & affinit.
ut pœna excommunicationis ibi sta-
tura non comprehendat ignorantes,
etiam ex lata culpa.

21 Delinquentes per ignorantia crassam,
& supinam, illas pœnas aduersus in-
dicio experiri volentes extra Colle-
gium, præscriptas, nullatenus incur-
runt, & intelligitur tex. in l. si. ff. de
decret. ab ord. faciend.

22 Nullus ignorare præsumitur, nec po-
test verosimiliter sibi illicitum esse
manu propria in testamento scribere
legatum sibi postea adquirendū,
& qui prætendunt ignorantiam, cir-
ca alicuius edicti feneratoratem, ve-
re scientes sunt, & intelligitur tex.

in l. diuus. 1 §. ff. ad legem Corne-
liam in principio.

23 Si pœna imposta sit repositrā, cursui,
successores non solū particulares, ve-
rū etiam vniuersales eā nullo modo
incurrunt, quinimō a pœna legali ip-
so iure excusantur, & conuentionali
per viam restitutionis, quæ ipso iu-
re ante restitutionem incurritur et-
iam per ignorantiam.

24 Si quis alienasset emphiteusim irre-
quisito domino, ignorans tamen, quia
successor, seu particularis, seu vni-
uersalis, proculdubio non caderet in
commisum.

25 Emphiteuta successor si canonem nō
soluat intra legitimū tempus im-
plorata in integrum restitutione, ex
capite iusta ignorantia a pœna com-
missi excusabitur.

26 In his quæ consistunt in sacro, propter
veritatē, quæ attendi debet, alia est
persona heredis alia persona defunc-
ti, nec locū habet representatio illa,
seu idēitas personarū, quā in consi-
derat heredis, & defuncti, per simi-
litudinem, & fictionem.

27 Sicuti scientia a pœna legis non excu-
sat, ita ignorantia affectata, in qua
gravior culpa ceruitur, & augmen-
tum voluntatis reperitur.

28 Malū quod quis dās operā illicita ac-
tioni ex crasse, aut supina ignorantia
facit, nullā excusationē habet, qui a-
peritē voluit rē illā illicitā, cui ope-
rā dabat, & volens illā, censetur eo
ipso velle, id quod per se, & necessa-
rio sequitur ex illa, ex quibus vñul-
la inferuntur ad praxim.

29 Conciliantur due opiniones, altera quæ
habet, facientes a cūm aliā lege di-
uina, vel naturalī damnatum, paritē
etiam probabiliter ignorantes, ab il-
la non excusari: cum alia quæ docet
pœnale statutum in specie propasias
ignorantes non afficere.

30 Quādo statutū nihil addit actus habet
per-

perfectam malitiam, & ignorantia solius pœnæ non debet excusare, secus quando statutum humanum, addit aliquid, quo casu respectu nona qualitatē, vel malitiæ quæ ignoratur, deficit voluntas delinquēdi, et explicatur text. in c. a nobis. 21. de sent. excom.

31 Explicatur locus acutissimi Papiniani in l. si adulteriū cū incestu 38. §. 1. ff. ad legē Iul. de adulterijs, ex quo deducitur, quod mulier ignorare cēsetur observationes iuris communis subtilioris, præsertim absconditi, & ancipitis.

32 Probabilis ignorantia aufert voluntatē faciēdi rē, & nullus audebit affirmare, probabilem ignorantiam in actu illicito amittere suam naturam.

33 Referuntur Doctores qui asserunt dā rē opēra rei illicita nō excusari per ignorantiam etiam probabilem, propter annexam culpam, quæ in actu illicito, & reprobato reperitur.

34 Quando datur qualitas in actu illicito, mutās speciem, vel angē notabiliter, quæ tamē ignorata fuit probabiliter nō datur sufficiens voluntas in delinquēte respectu illius qualitatē, vel circumstantiæ ignoratæ, et qui percussit clericum ignorās probabiliter eū clericum, excommunicatus non est.

35 Reducuntur ad concordiam duæ sententia contraria adhibita distinctione qualitarum mutantium, & non mutantium speciem.

36 Voluntas requiritur ad culpā & malitiā constitutendā, & intelligitur textus in c. suscepimus de homicidio.

37 Si volens aliās percutere Petrum clericum, per ignorantiam probabilem Ioannem clericum percutiat, a sacri legio, & a pœnæ excommunicatio- nis non excusabitur.

38 Interficiens Ioannē per ignorantiam eū vult Petrum interficere, tenebitur pœnæ ordinaria, nec excusabitur per ignorantiam qualitatē illius individualis, Petri & Iosuis.

39 Quando præter substantialē malitiā additur actui illicito qualitas aliqua mutans speciem, seu notabiliter augens, ignorantia probabilis respectu illius qualitatē ignoratæ, sine dubio delinquēte excusabit, & intelligitur difficilis locus Cōcilij Triburienſis relatus in c. si quis cū duabus. 3 q. 1.

40 Si quis in clericum nutriendum comā manus iniecerit violentas, propter hoc, non debet excommunicatione notari, dummodō ipsum esse clericū ignorauerit. & iterum intelligitur textus in cap. si verō. 4. de sentent. excommuni.

CONTROVERSIA 4.

Vtrum probabilis ignorantia facti, delinquentes excusare valeat, a pœnis legum, seu statutorum.

Versabitur præsens disputatio præcipuē circa ignorantiam proprii facti, quā satis exploratum esse videtur, in totum a pœnia non excusare, si expendas talē ig-

norantiā facti proprii, crassam quidē esse, testē Bartholomeo Socino in regu. 219. Iaf. in §. si quis agens. n. 6. Infir. de action. post alios ab eo relictos, & glossa. in c. turbatur. 1. q. 4. &

Ass 2

iura

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

iura manifesta in c. ab excommunicato. in fine de rescript. & in l. fin. ff. pro suo, ac subinde in totum non excusare, illis casibus exceptis, in quibus ex circumstantiis negotij & personarum etiā in proprijs factis, admittitur probabilis excusatio, vt prosequitur Dominus Padilla in l. error. n. 51. C. de iuris & facti ignorantia, post Alex. in l. peregrin. in princip. ff. de acquirenda possessione.

2 Sed obstat regula, ignorantia lib. 6. vbi Bonifacius indistincte docet, ignorantiam facti excusare ignorantem, atque ideo succedit regula. l. de pratio, ff. de publiciana: maximè cū constet, data tali ignorantia facti culpa nō interuenire, & pœnæ nō aliter imponantur, quam mediante culpa ex d. c. 2. de constitut. & traditis per Doctores in rubr. de pœnis, asserentes pœnā iure optimo appellari culpæ commensurationem, & quod regulariter, ignorantia voluntatem tollit, sine qua culpa non committitur, ex reg. cap. cum voluntate. in princ. de sent. excommunic. & ex altera regula, qua docemur, deiciente causa cessare illius effectum, de qua in cap. cū cessante. de appellation. ex quibus perspicuè apparet, ignorantiam facti probabilem, excusare à pœna legis, seu statuti, adeo vt minimè videretur adduci posse rē hanc in questionem, aut controuersiam.

3 Verum Concilium Triburiense relatum in cap. in lectum, 34. quæst. 2. (ad cuius verum sensum assequendum præsentem controuersiam, primo aspectu parum ancipitem, excitare placuit) aperte diffiniuit totum contrarium, asserens ignorantiam facti probabilem, nullatenus excusare transgredientem, sub elegantiori specie cuiusdam sororis uxoris propriæ, qua absente in lectum iuit mariti, & ille uxorem putans suam esse, dor-

miuit cum ea: & cum valde contro- uersum fuisset, vtrum marito in dicenda foret pœnitentia ob perpetratum crimen, & an legitimum suum cōiugium habiturus esset deinceps. Respondit Concilium, quod si maritus per securitatem veram probasset, quod inscius commisisset tale scelus, pœnitentiam quidem qua sibi in dicta fuerit, egat, & legitimum suum cōiugium habere permittatur, planè quatenus pœnitentiam agere cōpellitur maritus ibidē, latis Triburiense Conciliū demonstrauit ignorantiam facti non excusare, quidquid regula iuris grauius obstat, atque resistat. Docet enim (vt vidisti) Conciliū scelus committem per ignorantiam facti, nihilominus acturum indictam pœnitentiam, cū alijs qui cognoscit cōiugatā ignorauer, nullatenus adulteriū cōmittat, argumēto c. si uero aliquis, de sententia excommunicat. sicut enim dixit l. C. in l. si ignorans, ff. locati, non contemnit disciplinam qui militem ignorauit, etsi locauit militi, tanquā pagano, ignorās, absque dubio, possum mercedē recipere: ob quas difficultates difficilis profecto reputatur locus ille Concilij Triburiensis, & disputationem hanc, dubiam ancipitemque reddit: aduersus uulgarissimam iuris regulam, cuius proximè meminimus.

4 Sed insurgit glos. vlt. in d. c. in lectum, verb. pœnitentiam, in effectu fatēdo, ignorantiam facti vti probabile, de qua ibi, in totū excusasse maritū, pœnitentiamque impositam illi fuisse, ad maiorem cautelam, non quod simpliciter necessaria fuerit: quā glossæ sententiā sequuti sunt Petrus Dueñas, regula 139. limitat. 6. & Philipp. Dec. in dict. cap. 2. de constitut. num. 3. 2. lectura, fatentes etiam ex ignorantia probabili, maritum re uera in totum excusari, sicut ab omni culpa,

ita

ita etiam ab omni poena, & supplicio.

5 Obstat tamen dicta interpretatio ni si attendas, Concilium Triburien-
se dicto loco egisse de foro interiori
non de exteriori, vt ex contextu illi-
plurquam liquido constat, ibi, *penitenti-
a quidē, quae sibi in dicta fuerit agat, & le-
gitimum suum coniugium habere permitta-
tur, &c.* in interiori autem foro mani-
festū est, non agi de poenitentia ad
cautelā: quo attento tantūmodo cō-
siderare debemus, illud quod in rei
veritate existit, iuxta text. in c. ā no-
bis *el segundo*, de sententia excomuni-
cationis, ibi, *nos igitur cōsultationi tuae
breuiter respondemus, quod iudicium Dei,
veritati, quae non fallit, nec fallitur semper
innittitur: iudicium autem Ecclesiae non-
numquam opinionem sequitur, &c.*

6 Præterquamquod explicatio præ-
dicta glossæ, & sequacium manifestam
continet diuinationem, cum in
toto tenore verborum Concilij Tri-
burienfis, verbum aliquod non inue-
niatur, ex quo deduci possit poeni-
tentiam, de qua illic, ad cautelam im-
positam fuisse, placere ergo non po-
test præfata interpretatio, nec debet
sublineri.

7 Quare insignis Couarru. in 1. par.
relection. cap. alma mater. §. 10. n. 17.
post longam digressionem, in vers.
hinc inferitur, aperte docuit excusari
quidem maritum à peccato incestus
in cuius lectū soror iuit vxoris, quā
quidem putans suam esse vxorē cog-
nouit, tamen poenitentiam illi fuisse
iniunctā, ex eo quia mariti ignorā-
tia crassa fuit, & culpabilis, quod pro-
bat doctissimus vir à posteriori hoc
modo: in allegato capite in lectum
iniungitur poenitentia marito, de-
ducitur ergo ignorantiam illam cul-
pam aliquam habuisse, ac per conse-
quens fuisse crassam, aut culpabi-
lem: quod argumentum petit pro-

culdubio principium (si in responsio-
ne peti potest) hoc enim est, quod in-
quiritur, vtrum maritus, qui putans
suam esse vxorem, sororem vxoris
cognouit, culpam aliquam commif-
ferit: prædictumque testimoniū Con-
cilij Triburienfis ex eo summē diffi-
cile reputatur, quod culpam aliquā
in marito videatur præsupponere, &
planum est non licere argumentari,
ex eodem tex. in eo in quo difficul-
tatem implicat.

8 Nec nō vrgentius cōvincitur D.
Couarruizæ explicatio quidquid si-
militer senserit Alphōsus de Castro
lib. 2. de lege poenali, cap. 14. fol. mi-
hi 305. quia licet in specie dict. cap.
in lectum non præsumeretur proba-
bilis ignorantia ex sola allegatione
partis, eo quod ignorans in effectū
dabat operam rei illicitæ, nihilomi-
nus tamen stante iuramento, per
quod constitit de ignorantia proba-
bili, vt patet ex illis verbis, *per securi-
tatem veram hoc probauerit, &c.* neces-
sario præsumenda est probabilis ig-
norantia, vt in simili specie ingenuē
fusus est idem Alphonsus de Castro
fol. 286. vbi supra, & probat text. elle-
gans in cap. si verò *el segundo*, de sen-
tentia excommunicat. vbi Alex. III.
Pontifex Maximus pro eodem re-
putauit, quem ignorasse alterū fuisse
clericum, vel propria manu dumtaxat
præstitisse iuramentum, quod
eum esse clericum ignorasset, igitur
postquam maritus iuramento firma-
uit, quod inscius fecisset illud se-
culus, nullo pacto dici potest illius ig-
norantia culpabilis, imò probabilis,
& legitima: etenim Concilium per
securitatem veram, ius iurandum
intellexit, iuxta textum in cap. ex-
traordinaria 35. quæstio. 3. testes e-
nim haberi non possunt de huius-
modi inscitia, & sic regulare est,
quod per iuramentum probetur

Sif 3 igno-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

ignorantia, ex doctrina Alexandri III. in dict. cap. si verò, ac de primo ad vltimum relinquitur planum, & apertum, falso existimasse Couarruiam maritum fuisse in culpa, neq; inscium dormiuisse cū sorore vxoris, vel saltem non adhibuisse debitam diligentiam, ne scelus committeret.

9 Præterea conuincitur eiusdē Domini Couarruiæ interpretatio, quia planum est Concilium egisse de ignorantia facti, quæ dum aliud contrarium non ostenditur regulariter probabilis præsumenda est, iuxta ea quæ in disputatione præcedenti resoluiamus, nec Couarruiæ. & Castro nuper citati negat, neutiquam ergo affirmandum est, aut imputandū marito absque fundamento, quod habuerit crassam, & culpabilem ignorantiam.

10 Rursus substineri non potest, imò manifestè impugnari, ex verbis Concilij, ibi, *probauerit quod inscius fecerit*, quæ verba perspicuè denotant commixtionem illam cum sorore vxoris, habitam esse per ignorantiam probabilem, quandoquidē proprio marito iuramento relinquitur, an inscius fecerit, nec ne, nullatenusque relinqueretur iuramento viri, nisi scite ignorantia probabili circa rem meri facti, & non iuris.

11 Quid igitur dicendum? planè profecto interpretandus erit difficilis ille Concilij Triburiensis locus, qui nullatenus probat, in specie de qua loquitur pœnitentiam imponendam esse, sed solummodo maritum excusari ab incestu, propter ignorantiam, qua crimen perpetratum est, ex quo magis, ac magis Couarruiæ intellectus conuincitur: etenim si actus gestus non fuisset cum ignorantia probabili, & non crassa, proculdubio Concilium nō asseruisset, maritum excusari ab incestu propter ignorantiam,

id autem expresse docuit, quatenus dixit quod marito permetteretur legitimum suum habere coniugiū, vnde manifestè deducitur, voluisse Concilium, maritum de quo ibi, excusari à crimine incestu, propter quod aliàs in pœnā, separatio facienda erat, iuxta tex. in c. 1. & passim per DD. ibi, de eo qui cognouit consanguineā vxoris suæ. At verò (inquit Concilium) si pœnitentia fuerit imposita illam esse peragendam, vt expriment illa verba, *pœnitentiam quidē quæ sibi in dicta fuerit agat*, nullo modo asserens, quod esset imponenda pœnitentia, nec de ea differēs quæstione, vt perperam Couarr. & communiter interpretes crediderunt, ergo, &c.

12 Accedit quod in præcitato testimonio Triburiens. Concilij eadē species proponitur, quæ Genes. c. 29. reperitur, vbi Patriarchæ Iacob ignoranti, pro Rachele, quæ venusto aspectu, & decora facie erat, nocte nuptiarū supposita est Lia; quæ lippis erat oculis, & tamē à pœna excusatus fuit, vt adnotarūt frater Alphōsus de Castro lib. 2. de lege pœnali. c. 14. fol. 304. Siluester verb. *ignorantia*, n. 11. scitis iniqua; est historia S. scripturæ, quæ habet Iacob pro Rachel septē annis seruiuisse, cui pauci videbātur dies pœnamoris magnitudine, & nihilominus Labā vocatis multis amicorū turbis, ad conuiuuiū, fecisse nuptias, & vespere Lia filiā suā introduxisse ad Iacob, ad quā cū ex more Iacob fuisset ingressus, factō manē vidit Lia, & cetera quæ referuntur Genes. d. c. 29. adhucq; Iacob ignorās, neutiquā pœnameruit, sicuti neq; maritus, de quo in citato loco Triburiens. Concilij.

13 Ex qua verissima (vt arbitror) explicatione ad Triburiensē Conciliū, consequens fit, quod si quis cognouisset aliquam consanguineam, aut asinem ignorans probabiliter illam esse

esse tale, quāuis peccet peccato for-
nicationis, nō tamē peccare peccato
incestus: vnde subinfertur aliās sine
vlla dispensatione posse si voluerit
matrimoniu contrahere, nō tamē cū
eadē, sed cū alia. Qua ratione publi-
cē legēdo interpretari cōsueuimus,
text. in c. super eo. c. transmissa. c. ve-
niens, & quasi totū titulu de eo qui
cognouit consanguineā vxoris suā,
vel sponsā: vt de cōsuetudine illorū iu-
rium, ne quaquā locum habeant, quā-
do cognōscētes consanguineā, aut
affinē, probabiliter ignorarunt illam
esse talem: quāuis enim vt diximus
peccatum fornicationis commisse-
runt, incestum perpetrasse minimē cō-
fendi sunt.

24 Ergo his præsūpositis, reliquum
iā est, vt aliquot cōclusionibus in me-
diū adductis, propositam controuer-
siam diluamus. Prima conclusio, igno-
rantia facti alieni excusat à pœnis
legū, & statutorū, quæ satis proba-
tur in regula ignorantia, & iuribus si-
milibus, & traditis superius, tā in hac
quam in precedenti controuerfia.

25 Secunda conclusio, ignorantia pro-
prij facti si probabilis sit in totū ex-
cusat à pœna. Probatur ex his quæ di-
cta sunt ad celebrē locū Cōcilij Tri-
buriensis relatū in d. c. in lectū, & fa-
ciunt ea quæ circa excusandos igno-
rantes supra tradidimus.

26 Tertia cōclusio, ignorantia crassa,
seu supina à pœna legis in totum ex-
cusare non potest. Probo euidēti
ratione, etenim cum pœna legis sim-
pliciter prolata, respiciat omnes il-
los, qui in culpa existere dicuntur, &
transgressores legis per talem igno-
rantiam in culpa non desinant exis-
tere (ratione enim pœnæ cōtētis negli-
gentiæ delictū uoluntū reputatur) re-
ctē fit, vt talis ignorantia in totū à pœ-
na legis non excuset, excusabit tamē
huiusmodi ignorantia pro parte, quā

doquidē voluntariū minuit, ac subin-
dē rationi consonū est, vt à pœna le-
gis pro parte excusare debeat, vt in
specie admonuit Frater Alphōsus de
Castro d. c. 14. fol. 306. in quo sensu,
& de tali ignorantia explicabis text.
in l. 1. ff. de legib.

17 Pariterque talis ignorantia, quan-
tūvis crassa, seu supina excusat qui-
dē à dolo, & inde fit, vt qui per falsā
ignorantiā deliquerint, afficiēdi nō
sint pœna ordinaria, præsūpta aduer-
sus per dolum facientes, iuxta tradi-
ta per Tiraq. de pœn. temperan. cap.
1. n. 3. & Couarr. de sponsalib. 2. p.
cap. 6. §. 8. n. 21. qui testatur commu-
nem esse, ante quos tradiderat glos-
f. ult. in l. 1. ff. de abigeis, & iura expres-
sa in l. 3. §. si quis ignorans. ff. ad Sila-
nianum, & in l. sed etsi, §. scire, ff. de
petit. heredit. l. si quis id quod, vers.
doli, ff. de iurisdic.

18 Vnde cābebis à multis per Tiraq.
relatis dict. tractat. de pœn. temper.
causa. 13. num. 22. qui post glossam
in cap. fin. de offic. delegati in 6. ver-
bo, scientes, inaduertenter tradide-
runt, pœnas contra scientes præsūp-
tas, obtinere quoque contra igno-
rantes, per ignorantiam crassam, quo-
rum sententia conuincitur ex dictis
si aduertas longē diuersum esse, posi-
tiuē aliquid scire, & dolo facere, ab
hoc quod est ignorare, etsi per igno-
rantia crassam: etenim adhuc tales
ignorantes crasse & supinē, nequa-
quā cōsentur affectatē ignorare, nec
scire dici possunt, nec dolo facere,
igitur pœnæ per leges statutæ aduer-
sus positiuē scientes, & dolo facien-
tes, obtinere non debent contra ta-
les ignorantes, vbi enim dolus ex-
pressē ad pœnam requiritur, lata cul-
pa non sufficit. Ligitur, §. & genera-
liter, ff. de liberali causa, notat Bart.
in l. 1. §. 1. ff. si quis testamēto liber ef-
se iul' fuerit, Ange. per tex. ibi in d. l.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

si quis, id quod, §. doli. ff. de iurisdic. omni. iudic. tex. optimus in cap. si verò el segundo. de sententia excommunic. iundo cap. si quis suadete. 17. quæ si. 4. notant Abb. & Felin. colum. 2. in cap. de constit. idē Felin. in dict. cap. si verò, dicens illum text. ad hoc esse singularem, notat glosa ibi, recepta communiter, testē Ias. n. 23. in l. in actionibus, ff. de in li tem iurando, facit lex in lege Cornelia. ff. de sicarijs, notat Bart. in l. quod nerua, col. 7. ff. de positi.

19 Neque obstat si obijcias crassam ignorantiam, propter latam culpam, quam importat dolo a quiporari, ex reg. text. in allegata. l. quod nerua: de bes enim animaduertere, talem equi parationem procedere in contractibus, & respectu interesse partis læse, ad cuius damnum reparandum, verum est, nihil referre, dolo, vel lata culpa damnum fuisse datum. Sic explicabis text. in l. magna. ff. de verbo rum significatione, & in l. quæ situm, ff. de præcario, & in l. i. ff. si mensor falsum modum dixerit, & in l. i. vers. sic. non aliis, ff. si quis testamēto liber esse iussus fuerit: non sic dicendum respectu pœnarum, quæ in delictis imponuntur: ratio differētiæ in propo-
tū est, si consideres pœnas ad vindictam delictorum proferri, iuxta text. in l. sancimus. C. de pœnis, & sic necessarium esse, ut diuerso modo dolo, hoc est scientes, & diuerso modo ignorantes, etiam per latam culpam pœnas sustineant. Quam differētiā eleganter constituerunt Albarus Baez consult. 26. num. 4. Iul. Clarus, §. ult. quæst. 60. num. 28. Iacobus Menoch. de arbitrar. casu. 324. à principio. Petrus Plaza de delictis cap. 10. num. 5. post Iassonem in l. in action. ubi glos. verb. non etiam, ff. de in litem iurando, & verissima certè differētia est, quidquid aliter rem hanc inuo-

luerint plures, quos retulit Andr. Tr. raquel. de pœn. temperad. causa 14. Hippolyt. in l. in lege, ff. ad l. Cornelianam, de sicarijs.

20 Ex quibus intelligi debet, elem. vnica, verb. scienter, de consanguinit. & affinitate, ut pœna excommunicat. ibi statuta, non cōprehēdat igno-
rantes, etiam ex lata culpa, quod ad-
notarunt ibidem Immola, & Bonifacius col. 2. quibus patrociniatur, quæ Ioann. Crotus adducit in cap. 2. in princ. de constitution. in 6. colum. 3. & cauendum erit à glos. in d. elem. vnica, dict. vers. scienter, quæ contrarium adnotauit, adducta autem per Philippum Decium in dict. cap. 2. de constitut. per Zasium libr. 2. singularium intellectū, cap. 2. quæ prædictis quoddam modo aduersari videntur, intelligenda sunt, quādo lata culpa versutiam præferat, & ita dolum admixtum habet, ut constet ex adductis per eundem Zasium loco citato.

21 Interpretor etiam locum Scæuolæ I. C. in l. fin. ff. de decret. ab ordine faciend. *municipali lege ita cautum erat*, inquit Scæuola: *ut si quis extra Collegium iudicio experiri voluerit, ipso Collegio prohibeatur, & soluat Drachmas mille: quæ situm est, quam pœnam sustinere debeat, qui ignorans aduersus decretum fecit, respondit, & huiusmodi pœnas aduersus scientes paratas esse*, ut procedat textus ille etiam in ignorantia crassa, & supina, ita ut delinquentes per ignorantiam crassam, & supinam illas pœnas aduersus iudicio experiri volentes, extra Collegium præscriptas, nullatenus incurrant, quandoquidem pœna, de qua ibi, dolo, & sciēti imposita fuit, ut patet ex ultimis dict. l. verbis, ibi, *aduersus scientes paratas esse*, ac per consequens secūdū proximè adductam doctrinam, ignorantes per ignorantiam crassam minimè possint

sint comprehendi, cui non parū opitulari videntur, tradita per Bart. in l. in lege, ff. ad l. Corneliam de fideicommissis.

- 22 Quod si opponas Calistrati l. C. sententiam in l. Diuus. 1. ff. illo titulo ad legē Corneliam in princ. ibi, & ne vel eis venia detur, qui se ignorasse edicti seueritatem prætendant, quatenus l. C. voluit poenā legis Cornelie, cuius ibidem mentio fit, etiam per ignorantes incurrere, non erit in difficili responsio, quod text. ille licet loquatur in ignorantia, nihilominus tamen in scientia intelligendus est, quæ semper in casu illius text. præsumitur: quis enim potest verosimiliter ignorare, sibi non licere manu propria in testamento scribere legatum, sibi postea adquirendum, vt aduertit gloss. ibi verb. *detur*, ad fin. quo fit vt quid quid sermo fuerit de ignorantibus edicti seueritatem, adhuc text. intelligendus sit, de scientibus, si expendas contextum verborum illius legis, vbi postquam l. C. scripserat legi Cornelie adiiciendum fore illud caput, vt si quis cum alterius testamento, vel codicillis scriberet legatum sibi sua manu adscripserit perinde teneatur, ac si commississet in legē Cornelie, subiungit, ijs veniā dādam non esse, qui se ignorasse edicti seueritatem prætendant, denotans nō esse sermonem de ignorantibus simpliciter, sed de his qui prætendunt se ignorasse edicti seueritatem, id est (vt ego explico Calistratum sensisse) de scientibus: etenim re vera, & attentis moralis Philosophiæ, & Iurisprudentiæ principijs, ipsæque verbi ethymologia considerata, qui prætendunt ignorantiam, præsertim circa alicuius edicti seueritatem, verè scientes sunt, igitur text. in allegata l. Diuus, in princ. quidquid de ignorantibus loqui videretur, in scientibus accipiendus est, quoniam nullus, vt diximus

ignorare præsumitur, nec potest verosimiliter, sibi illicitum esse manu propria in testamento scribere legatum, sibi postea adquirendum.

- 23 Quarta conclusio, quæ ex superioribus vtiliter infertur, si poena imposita sit temporis transcursum, successores, non solum particulares, verum etiam vniuersales, eam nullo modo incurrunt, ex traditis per doctissimum Pinelum in authen. nisi. C. de bonis matern. à num. 58. per Tiraquelum de retractu. tit. 1. §. 5. gloss. 4. n. 36. & probant text. in l. Pantonijs, ff. de acquirend. hæredit. & in l. 1. in fine, ff. ex quibus causis maiores. ratio neque conuincitur si consideres vñs, vel alterum successorem, seu possessorem attenta præsumptione habere iustam ignorantiam, iuxta text. in reg. cum quis. 14. de regul. iuris in 6. & ex consequenti excusari à prædicta poena, nunc non moror an excusetur ipso iure, prout in poena legali, an per viā restitutionis, prout in poena conuentionali, quæ ipso iure ante restitutionem incurritur, etiā per ignorantiam, iuxta textum sic intelligendum in l. cum filius familias 49. & in l. ad diem. 77. ff. de verborum obligation. eo quod secundum scholam communem, testē Tiraq. vbi proximè, & Bartoli doctrinam communiter receptam, in l. amplius, num. 2. ff. rem ratam haberi, mitius cum lege, quam cum contrahentibus tractatur iuxta text. in l. Celsus, ff. de arbitris.

- 24 Similiter infertur ex eadem conclusione, quod si aliquis alienasset emphiteusim irrequisito Domino, ignorans tamē, quia successor, seu particularis, seu vniuersalis proculdubio non caderet in commissum, cuius mentio fit in cap. potuit. de locato, & in l. vltim. C. de iure emphiteutico, vt voluit Ias. conf. 64. colum. 2.

Si 5 lib. 4.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

lib. 4. Philip. Decius conf. 328. num. 6. & ratione probatur si aduersus indubio quidem præsumendam esse successoris ignorantiam, dum contrarium non probatur, text. in l. qui in alterius. 43. ff. de reguliuris, & in reg. cum quis eodem tit. in 6. ubi qui in ius succedit alterius, iustam habere censetur ignorantia causam.

25 Qua ratione emphiteuticæ successor, si Canonem non soluat, intra legitimum tempus præscriptum in d. cap. potuit, & in l. 2. C. de iure emphiteutico, & in authentica qui rem. C. de sacrosancti. Eccles. sicut per ignorantiam iustam non soluisse præsumitur, ita quoque implorata in integri restitutione, ex capite iustæ ignorantie à pœna commissi excusabitur, teste Schola communi relata per Pinellum, in dict. authentica nisi, C. de bonis maternis à num. 58. in fine, tradit Iulius Clarus, verb. *emphiteutis*, q. 8. post glos. ult. in d. l. 2. C. de iure emphiteutico.

26 Obijcies tamen, & non ineptè aduersus præcedentem resolutionem, ex notissima iuris regula, quæ docet, hæredes generaliter personas defunctorum representare, tam actiue, quàm passiue, iuxta text. sic intelligendum, in l. hæres in omne, ff. de acquirenda hereditate, & totum tit. C. ut actiones ab hæredibus, & contra hæredes, indeque fieri, ut temporis transcursum contra defunctum, currere etiam censendus sit, contra eius heredem, & tanquam vnā, & eandem personam cum defuncto, non esse excusandum à pœna, propter transcursum temporis incursum. Sed facile respondetur præsupposito prius cum l. C. in l. vltim. ff. pro suo, in his quæ consistunt in facto, propter veritatem, quæ attendi debet, aliam esse personā hæredis, aliā personam defuncti, nec locum habere

re representationem illam, seu identitatem personarum, quam ius considerat, hæredis, & defuncti, per similitudinem, & fictionem: vnde talis representationis non procedit, quo ad scientiam, & notitiam facti, vel illius ignorantiam, quia cessat fictio, & attenditur veritas, ut rectè tradiderit excellentis ingenij vir Emanuel Costa in l. si ex cautione, pagina mihi 54. & eius doctissimus competitor Arias Pinellus ubi supra, num. 60. post Philippum Decium, alias circumstantias declarantem in dict. l. qui in alterius, num. 5. & Cagnolum ibidem. Quam doctrinam temperandam iudicarem, ex prædictorum mente, nisi ex aliqua circumstantia colligeretur, hæredem non ignorasse, sed sciuisse, iuxta text. in l. non est ferendus, ff. de transaction. & tradita per Costam, & Pinellum, Decium, & Cagnolum locis citatis: igitur vera, & inconcussa manet præcedens quarta conclusio, quā dicimus, successores, tam particulares, quam vniuersales, excusari à pœna, quæ propter temporis transcursum incurritur, ex capite præsumptæ indubio ignorantie.

27 Quinta conclusio, ignorantia affectata à pœna legis non excusat delinquentem: quam conclusionem probabis manifestaratione, si expendas affectatam ignorantiam ex se malitiam continere, & vti talem, scientiam appellari, secundum ea quæ à nobis resoluta sunt in præcedenti cōtrouersia: vnde efficitur, ut quemadmodum scientia à pœna legis non excusat, ita quoque talis ignorantia affectata, in qua grauior profecto culpa cernitur, & augmentum voluntatis reperitur, ut in effectu docuit glossa verb. *scientes*, in d. clem. vnica de consanguinitate, & affinitate.

28 Etenim malum quod quis dans

ope.

operam illicitæ actioni ex crassa aut supina ignorantia facit, nullam excusationem habet, quia is apertè voluit rem illam illicitam, cui operam dabat, & volens illam, censetur eo ipso velle, id quod per se, & necessariò sequitur ex illa. Qua ratione si quis accesserit ad meretricem, quam ex ignorantia crassa, ignorat esse suam cōsanguineam, aut affinem, peccabit, non tantum peccato fornicationis, sed & peccato incestus, sicut peccaret, si sciret illam esse cōsanguineā, vel affinem: nec sanè efugiet pœnas pro peccato incestus lege statutas: sicut etiam perspicuum est, dantem operam rei illicitæ si Petrum (verbi gratia) percusserit, quem ex ignorantia crassa ignorauit esse sacerdotem, peccare peccato sacrilegij, & excommunicatum esse, iuxta commune interpretum traditionem, in cap. si verò *el segundo*. de sententia excommunicat. Ex quibus sapienter more suo D. Couarru. in cap. alma mater. 1. par. §. 10. num. 17. de sentent. excommunication. in 6. elegantem duxit intellectum ad iura aliā obscurā in cap. si quis cum matre. & in cap. si quis cum duabus, & in cap. vltim. 34. quæst. 2. Vbi quis nō punitur pœna incestus si operam fornicationi exhibens, cognouerit cōsanguineā, aut affinem ex ignorantia. Ea potissimum ratione, quia ea ignorantia cuius fit mentio in dictis iuribus, probabilis, & inuincibilis fuit, alioqui si foret crassa, & supina, puniendus esset vt reus incestus: verissima igitur est, quinta nostra conclusio, quæ docet affectatā ignorantiam à pœna legis non excusare delinquentem.

29 Ex quo cum aliquando meis auditoribus explicarem responsum Pontificium in cap. à nobis 21. de sent. excommunication. conciliaui controuersiam satis difficilem inter glos-

sam magnam ibidem, Bartolum in l. 1. C. de summa Trinitate, n. 21. Baldum in eadem l. 1. column. 15. vers. *et ea maleficium*, Henrichum Boteum de Synodo, 3. par. art. 2. num. 17. Petrum de Ancharrano in cap. vt animarum de constit. opposit. 5. & in c. Canonum. quæst. 12. eodem tit. Albericum in 1. par. statutorum, quæst. 15. & 3. par. quæst. 1. relatos per Iassonem in dict. l. 1. C. de summa Trinitate. column. 5. vers. *secundo subtilius*, & communem legistarum, testè Abbate in dict. cap. à nobis. num. 6. Couarru. in c. alma mater. 1. par. §. 10. num. 8. & 9. cum seqq. & in cap. Raimuntius in princ. num. 14. Martinum de Ledesma in 2. 4. quæst. 24. artic. 6. Nauarrum in manuali cap. 23. num. 45. Siluestrum, verb. *ignorantis*, num. 15. Dominicum de Soto in 4. dist. 3. quæst. 1. artic. 9. Alphonsum de Castro lib. 2. de lege pœn. fol. mihi 303. contententes ex vna parte facientem actum, aliā lege Diuina, vel naturali damnatum ignorantem etiam probabiliter, per legem humanam, vel statutum pœnam esse impositā, ab illa non excusari: & Ioannem Andream, Dominicum, & alios in dict. cap. vt animarum de constit. in 6. Antonium in cap. 2. col. 4. de constit. & ibi Felinum n. 6. vers. *tertia conclusio*, Rotam in notis 444. Ioannē Crotum in dict. cap. vt animarum periculis. in fine principij, & Iassonem in dict. l. 1. num. 31. in 1. lectura, & in 2. lectura, num. 70. ex altera parte: probare conātes in vniuersum, quod ad pœnam quancūque, pœnale statutum in specie proposita ignorantem non afficere, abique distinctione illa, quam adhibuerūt Antonius, Abbas, & Felinus, in dict. cap. à nobis, cēfentes opinionem prædictam glossæ magnæ, & sequacium in alijs pœnis, præter excommunicationem locum

non

non habere, & asseuerantes hanc secundam opinionem in pronuncian-
dis iudicijs seruandam fore, quod &
Panormit. in dict. cap. a nobis. hanc se-
cundam aequiorem dicens existima-
uit in praxi sequendam fore, & Ci-
nus etiam prioris sententiæ auctor,
in dict. l. 1. de summa Trinitat. & Hé-
richus Boteus, dict. artic. 2. num. 17.
professi sunt hanc secundam senten-
tiam in iudicijs sequendam fore. Has
inquam inter se disidentes factiones
existimabam conciliandas esse, vt
prior procedat quādo lex noua, vel
statutum nihil addit ex quo mutatio
speciei detur, vel notabiliter augea-
tur, sed solum præscribit poenā con-
dignā, iuxta qualitates propter quas
actus antea damnaabatur. At verò se-
cunda sententia recte defendatur,
quando per legem, vel statutum ali-
quid additur ad malitiā actus, aliās re-
probat.

- 30 Ratio distinctionis est, quia quan-
do statutum nihil addit, ille actus ha-
bet suam perfectam malitiam, igno-
rantia autem solius poenæ, vt iam
diximus, & sapienter resoluit Couar-
ru. vbi supra, non debet excusare rā
quam impertinens ad diminutionē
delicti: secus quando statutum hu-
manum, aut lex noua addit aliquid:
etenim respectu nouæ qualitatē, vel
malitiæ, quæ ignoratur, deficit volun-
tas delinquendi, & ita culpa cesare
dicitur. Vnde admodum explicabis,
text in dict. cap. a nobis. & iura simi-
lia, dum agit de excommunicatione
quæ (si aduertisti) semper incurritur
propter qualitatem, quam supponit, &
& quæ habet specialem malitiam, sci-
licet propter contemptum Ecclesiæ:
& sic mirum non est excommunica-
tionem statuto speciali latam pro ac-
tu etiā iure diuino, & humano dam-
nato, minimè afficere ignorantes, qui
illius poenæ ab eodē statuto latæ ig-

norantiam habent.

- 31 Sic etiam explicabis locum acu-
tissimi Papiniani in l. si adulterium,
cum incestu. 38. §. 1. ff. ad legē Iuliā
de adulter. vbi docuit Papinian. in ea
controversia, an adulterij poena suf-
ficeret in commitentem stuprum in
sororis filiam nuptam, & consideran-
dum esse dixit, duplex admissum ver-
sari, quia multum interest errore iu-
ris matrimonium illicitè contraha-
tur, an contumacia iuris, & sangui-
nis contumelia concurrant: sentiens
multum referre, si ad malitiam actus,
aliās reprobat, addatur aliqua noua
qualitas, vel malitia, quæ ignoretur,
ac perinde inquit Consultus, *mulier
tunc demum eam poenam, quæ ma-
res subfinebit, cum incestum iure gen-
tium prohibitum admitterit.* Et sub-
iungit assignans rationem, simul &
tradens iuris præceptum, *nam si sola in-
ris nostri obseruatio interueniat mulier ab
incesti crimine erit excusata, ea sanè ra-
tione, quia mulier ignorare cõsetur
obseruationes iuris communis subti-
lioris, præsertim absconditi, & anci-
pitis, ac proinde deficit in ea delin-
quendi voluntas, & ita dicitur culpa
cessare, secus si circa ea peccasset,
quæ natura sunt grauiora, & aduer-
sus iura sanguinis.*

- 32 Præterea ex dictis alia non dissi-
milis deducitur concordia ad eā ce-
lebrem quæstionem, vtrum dās ope-
ram rei illicitæ excusetur per ignoran-
tiam probabilem, quoniā D. Thom.
1. 2. quæst. 76. artic. 1. & 3. Couarru.
post alios in cap. alma mater. 1. part.
§. 10. a num. 13. & in cap. Rainuntius,
in princip. num. 14. in ea fuerunt sen-
tentia, vt affirmauerint dantem ope-
ram rei illicitæ ex probabili ignoran-
tia excusari: ea ratione quia illud est
ingenium, atque conditio probabi-
lis ignorantia, auferre voluntatē fa-
ciendi rē, quæ ignoratur, ac subinde
quo.

quo ad voluntatem faciendi perinde est, ac si res illa facta non esset, nullus verò erit integris sensibus predictus, qui ausit affirmare, probabilè ignorantiam, in actu illicito ammittere suam naturam: igitur dans operam rei illicitæ excusabitur per ignorantiam probabilem. Quo exēplo I. C. in Litem apud labeonem, §. si per virgines, ff. de iniurijs, rectè dixit, excusari ab iniuria virgini facta, quando illa ancillari habitu versabatur, & sic probabilis ignorantia, etiam in actu illicito delinquentem excusat.

33 Per contrarium autem Ioan. Corraf. lib. 4. Miscelaneorum, cap. 11. n. 25. Siluester verb. *ignorantia*, num. 1. post Bart. in L. diuus. num. 2. ff. de fidei ijs, expressè voluerunt, dantem operam rei illicitæ non excusari per ignorantiam, etiam probabilem: ea efficaci ratione, quod sicuti constat ex traditis per Couarruu. in clem. par. 2. §. 1. & 3. par. §. 1. num. 4. Caietanū, & D. Thom. 2. 2. quæst. 64. art. 4. quando aliquis dat operam rei illicitæ propter annexam culpam, quæ in actu illicito, & reprobato reperitur, imputatur illi omnia quæ sequuntur ex tali actu, iuxta text. in cap. fin. & in cap. suscepimus. 10. & in cap. Ioannes. 23. de homicidio, ac proinde non videtur venia dignus, quidquid probabilem habuerit ignorantiam, cum in radice, id est in actu illicito culpabilis existat.

34 Quas opiniones sibi inuicem aduersantes, componere poteris, ex nuper resolutis, dum considerauius, atque distinximus, ignorantiam circa actum illicitum, habentem deformitatem, vel malitiam mutantem speciem, seu notabiliter augentem, & actum illicitum non habentem talem qualitatem, mutantem, vel augentem, quæ ignoretur: etenim quando actus aliàs reprobatus habet qualitatem ali-

quam, mutantem speciem, seu notabiliter augmentem, supra quam cadit ignorantia probabilis, proculdubio delinques excusabitur, quamuis proponatur dedisse operam rei illicitæ: si verò nihil addatur in tali re illicita, mutans speciem, vel augens, quidquid delinquens probabiliter ignorauerit, excusari non debet, imo propter annexam culpam, quæ in actu illicito reperitur, ei imputabuntur omnia illa, quæ ex tali actu subsequuta fuerint: ratio est, si consideres, quod quando datur qualitas in actu illicito mutans speciem, vel augens notabiliter, quæ tamen ignorata fuit probabiliter, non dari sufficientem voluntatem in delincente respectu illius qualitatis, vel circumstantiæ ignoratæ, vt eleganter docuit I. C. in l. eū qui 18. §. vltim. ff. de iniurijs: qui voluntatis defectus, necessario delinquentem excusare debet, se cui si non proponatur talis qualitas ignorata, quo casu propter annexam culpam, semper verum erit, sufficientem dari voluntatem in delincente erga actum illicitum, quidquid probabilem habuerit ignorantiam, quia cum dederit operam rei illicitæ, ob annexam culpam, omnia quæ sequuntur, erunt imputanda delinquenti, secundum tradita per Martinum de Ledesma in 2. 4. quæst. 8. art. 8. dub. 3. Soto in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 4. Ioannem de Medina tract. 1. de poenitentia. quæstio. 9. Nauarrum in man. cap. 6. num. 7. & in cap. consideret. per tex. ibi. de poenit. dist. 5. in princ. & videre est in cap. si verò. 4. de sentent. excommunicat. in cuius specie, qui percussit clericum, ignorans probabiliter, eū clericum, excommunicatus non est, & tamen operam dabat rei illicitæ, sed cum ignorasset qualitatem clericatus, mutantem in speciem, iure optimo, Alexand. III. illius Decretalis condi-

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

torrespondit sic ignorantem excommunicationem non incurrere.

- 35 Ergo præfatæ duæ sententiæ contrariæ, ex proximè, & antea dictis facillimò negotio ad concordiam reducuntur, ut B. Thom. & eius assclectæ docentes dantem operam rei illicitæ ex probabili ignorantia excusari, intelligantur, quando ignorauit qualitatē aliquam actus illiciti mutantem speciem, vel notabiliter augmentem, Corrasius vero Couarruu. Siluester, & Bart. qui voluerunt operam dantem rei illicitæ non excusari per ignorantiam, etiam probabilem, intelligendi sint, quando deliquens sic probabiliter ignorans, non ignorauit qualitatē aliquam, actus illiciti, mutantem, vel augmentem.

- 36 Cui resolutioni, & conciliationi minimè refragatur reg. text. in dict. cap. suscepimus, & similibus, de homicidio, quæ non procedit quando ex ignorantia (prout est probabilis de qua agimus) resultat defectus voluntatis, quæ voluntas requiritur, ad culpam, & malitiam constituendam, ut respectu illius pœna imponatur: vel si mauis dic, illius text. regulam procedere, quo ad pœnam irregularitatis, quæ sæpè sæpius à iure imponitur, absque vlla culpa, quatenus culpa, dolum, & malitiam formaliter significat.

- 37 Ex qua philosophandi ratione nõ nulla obseruabis ad praxim utilia: q̃ si volens aliàs percutere Petrum clericum, per ignorantiam probabilem Ioannem clericum percutiat, à sacrilegio, & à pœna excommunicationis non excusabitur, quippè percussione de se illicitam intendebat, ipseque actus illicitus, per se malus erat, absque vlla qualitate mutante speciem, vel notabiliter augẽte, quæ fuerit ignorata.

- 38 Quo etiam fundamento ex eo

demque principio, Andreas Tiracquelus de pœn. temperand. causa. 14. à num. 1. Dominus Couarruu. vbi supra num. 14. post Bart. in l. respiciendum, §. delinquant. ff. de pœnis, rectè tradiderunt, interficientem Ioannem per ignorantiam, cum vult Petrum interficere, teneri pœna ordinaria, nec excusari per ignorantiam qualitatis illius individualis, Petri, vel Ioannis: quippè talis qualitas, nec tollit, nec auget malitiam actus, quæ solummodo pendet ab illicita hominis occisione, & ita parum refert quod ignorauerit esse Petrum, & deceptus in persona tantum, Ioannem interfecerit, etenim nihilominus pœna ordinaria afficiendus erit.

- 39 Colligitur præterea ex dictis ellegans declaratio ad aliud Cõcilij Triburiensis celebre testimonium relatum in cap. si quis cum duabus. 34. q. 1. & 2. vbi si quis fornicatus fuerit cum duabus fororibus, & sororem soror ab eodem antea stupratam nescierit, vel si ipse sororem eius, quam antea stuprauerat non intellexerit, si digne pœnituerint, & se continere non valuerint, post annos septem, cõiugia illis nõ esse negada, si autẽ nõ ignorauerint, vsque ad mortẽ à cõiugio abstinere debere. Respondit Cõcilium, multum profecto in tam immani crimine deferens ignorantia, cum voluerit quod si ignorauerint post annos septem coniugia illis non negentur, quidquid tã graue scelus admiserint. Viua tamen, & spirans ratio est, ut procedat, quando in actu illicito additur qualitas, mutans speciem, vel saltem notabiliter augens malitiam ipsius actus, putà incestus ultra fornicationem, quæ committitur: quod quidem delictũ admodum graue magnique ponderis reputauit Triburiense Conciliũ loco citato: vnde cum illa qualitas

duæ

duarum sororum, non solum notabiliter augeat, sed mutet speciem peccati, multum interfuit a delinquentibus ignoratam fuisse, per ignorantiam probabilem, quia (vt diximus) quando præter substantialem malitiam additur actui illicito qualitas aliqua mutans speciem, seu notabiliter augens, ignorantia probabilis respectu illius qualitatis ignorata, sine dubio delinquentem excusabit.

40 Sic tandem iterum interpretandum erit Responsum Pontificium in dict. cap. si vero. 4. de sententia excommunicationis, in quo vt denotant illa verba, dummodo ipsam esse clericum ignorauerit, respectu rei illicitæ, de qua ibi, proponitur qualitas

mutans speciem, & respectu illius qualitatis probabilis ignorantia reperitur: indeque doctè, & prudenter respondit Alexand. III. quod si quis in clericum nutritum comam manus iniecerit violentas, propter hoc, non debere Apostolico presentari conspectui, neque etiam excommunicatione notari, dummodo ipsum esse clericum ignorauerit: quoniam cum clericatus qualitas, mutet speciem, & hæc ignorata fuerit, iuri & rationi consonum erat, ex probabili ignorantia delinquentem excusari. Ad argumenta pro vna & altera parte adducta ex di-

ctis constat.

Summaria ad Controuersiam 5.

1 **N**egari non potest, quin ignorantia crassa generica ratione ipsius ignorantia participet, & quale quale admixtum involuntarium culpam minuit, & sufficere debet ad attenuandam penam.

2 Regulariter ignorantes a penis legum, seu statutorum excusantur pro modo, & mensura sue ignorantia.

3 Generaliter omnes fatentur posse indices ex causa minuire penas, & nulla causa aptior inueniri potest ad minuendam penam, quam illa quæ culpam minuit.

4 Pro modo, & mensura ignorantia pena infligenda est; atque id ex necessitate, non quod possint indices, siue lint penas minuire, sed quod teneatur enervare supplicia ex causa si viderint expedire.

5 Clerici per alios ligati, suo officio ministrantes irregulares sunt, & talis pena obtrinet aduersus clericum id facientem per ignorantiam crassam.

6 Lata culpa ad crassam ignorantiam spe-

ctat, & dolo equipatur, & quandoquis ex dolo & malitia delinquit in totum penam sustinere debet.

7 Pena legum promiscue videtur respectu transgressores, siue sint scietes, siue ignorantes ignorantia crassa.

8 Dominus Couarruias, & Alphonsus de Castro distinguere sunt compulsi circa materiam ignorantia, inter ignorantes crasse qui dant operam reuoluitæ, & ignorantes qui rei licitæ operam dabant.

9 Verum non est, crassam ignorantiam sper ex excusare a pena circa mala prouenientia ex actione licita, & expenditur text. in c. presbiterum de homicidio.

10 Crassa ignorantia circa mala ab illicita actione prouenientia, non excusatur a pena legis, & expenditur text. in c. si quis cum matre. §. 2. & 3.

11 Nonnulli existimauerunt ignorantiam, de qua in d. c. si quis cum matre, fuisse probabilem, non aduertentes, in his quæ causantur ab actione illicita non dari ignorantiam probabilem, quoniam existit.

Tract. de legib. & const. Principum, &c.

- existimatio conuincitur.
- 12 Ignorantia crassa circa mala proveniētia ex actione illicita minus voluntarium, & attenuat malitiam, & intelligitur textus, in cap. inebriatus 1. 5. q. 1.
- 13 Doctor Angelicus non admittit constitutendum esse differentiam in hac materia ignorantia, inter dātes operam rei licite, & illicita.
- 14 Duplex ignorantia crassa à Doctoribus constituitur, altera qua per leuē, & lenissimā culpā contrahitur, altera quae culpā letā importat, in priori legū pena in distictē incurritur, posterior vero nullo modo à pena legis excusat.
- 15 Quādo lex penā prescribēs, sine tacitē, siue expressē dolum requirit ignorantia crassa excusat à penā.
- 16 Ignorantia crassa in surgēs ex leui, seu leuissima culpa nō excusatā penā irregularitatis, sed delictum praescripta.
- 17 Conuincuntur Doctores asserentes, quod ignorantes per latam culpam non excusentur per talem ignorantiam.
- 18 Confunditur casus à Doctoribus exceptus de lege dolum requirentes, & inducitur textus in l. 1. ff. si mensor falsam modum.
- 19 Penā pecuniaria per statutū imposita dolum nō requirit, sed aduersus sciētes duntaxat imposita cēferi debet, & in penis pecuniarijs non procedit distinctio duplicis ignorantia crasse à Doctoribus constituta.
- 20 Si penae simpliciter prolatae sint in transgressores, ignorantia crassa, licet non excuset à tota penae excusabit tamen à tota.
- 21 Quādo penae speciatim aduersus sciētes praescribantur, ignorantia crassa indistinctē excusat, & ignorantes crasse, licet scire teneantur, non tamen sunt verē scientes.
- 22 Quādo penae ipso iure fuerint impositae,

qua vulgo dicuntur (late sententiae) ignorantēs crasse non excusantur à penis simpliciter impositis in transgressores.

23 Frequenter apud Iuriscoñsultos, & apud Pontifices ipso iure fieri dicitur, id quod à lege ipsa, absque vilius hominis opera, vel auxilio intro ducitur, ut in iuribus qua hic referuntur.

24 Aliquando opponuntur inter se, ipso iure, & iure pratorio, vel per iurisdictionem Praetoris, aliquando verō, ipso iure, & per exceptionem, & aliquando opponuntur verbum, ipso iure, & verbum, per sententiam iudicis.

25 Inter praefata duo verborum genera, maxime quo ad iuris effectus, plures reperiuntur differentiae, quas latissime prosequitur Doctores hic enumerati.

26 Penā quādo dicatur incurta ipso iure, vel iudicis sententiam requiritur explicatur, & nonnulla specialia verba ad propositum subiiciuntur.

27 Vbi verba tam ad praesens, quam ad futurum tempus referri possunt, & sic tam per sententiam, quam ipso iure intelligi, nec aliter constet de mente illius, qui penam, vel nullitatem inducit, interpretabimur non, ipso iure, sed per sententiam.

28 Transgressor legis incidit in penam ipso iure impositam, licet aliā ob aliquam respectum dignus foret minori penā.

29 Leges, ipso iure, vel ipso facto, penam statuentes, statim ligant, vel nō ligant, & in penis ipso iure incursis nō est locus moderamini.

30 Penae simpliciter per leges, seu Principum constitutiones prolatae, promiscuē respiciunt omnes transgressores, quotquot sunt in culpa, siue scientes, siue ignorantes per ignorantiam crassam, quomodocumque sint in culpa.